UČITEĽSKÉ NOVINY

34/2013, 21. november 2013 | Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní | Rozširované bezplatne, Ročník LX

Mám tisícsto priateľov

Poznáte to. Ponorení do vlastných myšlienok idete po ulici a narazíte na cudzí rozhovor. Musíte si ho vypočuť, hoci sa to nepatrí. Dozviete sa, čím práve žijú mladí ľudia. Nemôžete to nepočuť, lebo vy s klapkami na ušiach nechodíte. Nemôžete to nepočuť, lebo ste učiteľ. A nemôžete to nepočuť, lebo ten rozhovor je taký hlučný, že to nejde. Ale no, veď ani my sme neboli inakší, hovorím si, a taká je aj pravda, preto sa veľmi nepohoršujem. Tiež sme si mysleli, že sme pupkom sveta, a tak sme sa aj správali. Spomínam si, ako sme si krátili čas čakania na autobusy. Aj keď je to už premlčané, pre istotu vám to radšej nepoviem, aby ste o mne zlú mienku nemali. Keby som ja bola obeťou našej nevinnej hry, iste by som prinajmenšom zdvihla prst, že toto sa predsa nerobí. Poznám sa, viem, ja by som to urobila. Hlučné správanie však zďaleka nie je najhoršie, čo vás na ceste stretne. Oveľa horšie je to, čo počujete. Pomaly sa cítim ako dávno obohraná platňa, keď dokola a znova opakujem, že slovná zásoba našej mládeže má viac než mnoho nepekných slov. Ani teraz som Ameriku neobjavila.

Kráčam si ráno do školy a pripájam sa k hlúčiku mladých, veselých ľudí. Študenti to boli. Jeden z nich mal akurát sedemnásť . Sedemnásť, bože, kde sú tie časy, keď som si ako dievčatko pri pasení kráv vyspevovala Sedemnásť liet. Aj vtáčence v hore stíchli, aby ma počúvali. Kde sú tie časy, keď ja som mala sedemnásť? Postojím, otvorím zasnívané oči a zo spomienok a nostalgie som opäť oboma nohami na zemi. Mládenec nebol z našej školy, neodbočil so mnou. Nechcem tým povedať, že u nás takí nerastú, to nie. Mal teda sedemnásť, tisícsto priateľov, ty kokos, a tridsiati z nich mu, ty kokos, už stihli napísať, že poriadne to osláv, ty kokos, a na... sa! Keď vám poviem, že mne sa z toho poriadne zakrútila hlava, tak ani trošičku nepreháňam. Vulgárne slová a alkohol stali sa súčasťou životného štýlu. Za rohom obchodu, kadiaľ denne chodím, aj dnes dvaja mládenci a jedna slečna popíjali koňačik, postojačky, pekne z fľaše. A fajčili. Nie, neoslovila som ich, bála som sa. Ale nie o tom, o priateľstve som chcela. Tisícsto priateľov, fúúú, tak to mi dych vyrazilo. To ma teda zložilo. Čo je moc, to je veľa, myslím si, a potichu počítam: jeden, dva, tri... božičku, daj mi priateľov aspoň na prsty dvoch rúk, prosím, prosím! Nedal. Nedal a nedal, čo ako som prosila. Asi mám malé srdce, nevošli by sa. Alebo je chyba inde. Pravdaže. Mám to. Je mi to jasné. Chyba je predsa len vo mne. Ja nie som na fejsbuku, preto nemám priateľov.

Ale teraz už celkom vážne. Vedia naše deti, čo je priateľstvo? Poznajú jeho pravú hodnotu? Naučili sme ich, kto je skutočný priateľ? Veľa otázok a žiadna odpoveď. Aj preto som s otázkou, čo si o priateľstve myslí normálny sedemnásťročný chalan, prišla za Dávidom. Jeho odpoveď ma napokon upokojila. Veď počúvajte.

Pre mňa znamená priateľstvo veľa, pretože to ozajstné, skutočné priateľstvo pretrváva dlho a dokáže prejsť cez prekážky. Pod skutočným priateľ-

(pokračovanie na strane 2)

Neodmysliteľnými účastníkmi Bibliotéky sú žiaci základných a stredných škôl. **Foto Ján SÚKUP**

Lákadlá Bibliotéky a ocenenia vedcom

Vo štvrtok 14. novembra sa v bratislavskej Inchebe začínalo nové desaťročie Bibliotéky. Rok 2013 je 21. ročníkom nášho medzinárodného knižného veľtrhu. Na otvorení významného a potrebného prezentačného podujatia sa zúčastnil aj minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič. Súbežne s Bibliotékou sa v spoločných výstavných priestoroch koná Pedagogika, takže od stánkov vydavateľov kníh mnohorakých žánrov, grafickej úpravy a ilustračného sprievodu i polygrafických výrobkov úctyhodných rozmerov prechádzal k vystavovateľom, ktorí majú na zreteli základnú pomoc školám, vzdelávacím či vedeckým inštitúciám.

Bolo celkom prirodzené, že ako dlhoročný pracovník i člen predsedníctva Slovenskej akadémie vied (SAV) neobišiel napríklad vydavateľstvo Veda, ktoré má najdlhšiu tradíciu v publikovaní a popularizovaní výsledkov vedeckých a výskumných pracovníkov na Slovensku. Svoju edičnú činnosť začalo už roku 1943, teda desaťročie pred vznikom samotnej akadémie. Tohtoročné vydavateľské „dvojjubileum“ sprevádza i ďalšie, charakterizujúce súčinnosť šesťdesiatročnej inštitucionálnej práce v oblasti vedy. V roku jubilea SAV vychádza

v poradí štvortisíca publikácia vydavateľstva Veda. A ako inakšie: sú ňou *Dejiny Slovenskej akadémie vied*.

A keď sme pri ministrovi školstva spomenuli oblasť vedy, doplňme, že počas štvrtkového pracovného dňa uprostred novembra ocenil v Bratislave za dlhoročnú prácu a mimoriadne výsledky 15 vedeckých osobností a vedcov v štyroch výskumných tímoch. Ocenenia mali na zreteli činnosť v štyroch kategóriách: *Osobnosť vedy a techniky*, *Vedecko-technický tím roka*, *Osobnosť vedy a techniky vo veku do 35 rokov* a *Celoživotné zásluhy v oblasti vedy a techniky*.

Slávnostné odovzdávanie cien bolo vyvrcholením jubilejného 10. ročníka Týždňa vedy a techniky na Slovensku a do jeho rámca patrilo i odovzdávanie Ceny M. R. Štefánika za prínos v oblasti bilaterálnej slovensko-francúzskej vedecko-technickej spolupráce za rok 2013, Ceny Slovenskej rektorskej konferencie za umenie 2013, ocenenia Propagátor vedy a techniky za rok 2013 a Ceny Aurela Stodolu.

Viac o výstave Pedagogika v rámci Bibliotéky si prečítate v časti *Školstvo odborne*.

Dušan MIKOLAJ, foto Ján SÚKUP

Doplnkové vzdelávacie CD a DVD pre učiteľov v národnom projekte

Štátny inštitút odborného vzdelávania pripravil a vydal v rámci národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* doplnkové vzdelávacie materiály pre učiteľov základných a stredných škôl formou multimediálnych vzdelávacích CD a DVD.

Pretože ste nás už viacerí oslovili s požiadavkou o zaslanie vybraných CD a DVD nosičov, dávame vám touto cestou do pozornosti tabuľku s vydanými dielami, v ktorej sú všetky multimédiá rozpísané do jednotlivých sérií aj s popisom obsahového zamerania. Všetky CD a DVD nosiče boli do škôl už doručené. Pokiaľ máte záujem o niektoré z vydaných on-line materiálov, informujte sa, prosím, priamo u vás v škole, boli k vám distribuované v balíkoch Učiteľských novín v týchto vydaniach:

- v čísle 6 dňa 22. 11. 2012 – **1. séria vzdelávacích CD**,
- v čísle 13 dňa 28. 2. 2013 – **2. séria vzdelávacích CD**,
- v čísle 20 dňa 23. 5. 2013 – **1. séria vzdelávacích DVD**,
- v čísle 24 dňa 4. 7. 2013 – **2. séria vzdelávacích DVD**,
- v čísle 25 dňa 2. 9. 2013 – **3. séria vzdelávacích CD**,
- v čísle 31 dňa 17. 10. 2013 – **3. séria vzdelávacích DVD**.

Multimediálne vzdelávacie CD a DVD boli základným a stredným školám rozoslané podľa cieľových skupín (základné školy, gymnáziá, stredné odborné školy), t. j. základným školám CD a DVD určené pre základné školy, atď.

Súčasne sa na vás obraciame s prosbou o spätnú väzbu k vydaným dielam, a to:

- Ako sú podľa vás spracované?
- Sú nápomocné vyučovaciemu procesu?
- Odporúčate vydávať takto zostavené doplnkové vzdelávacie materiály pre učiteľov?
- Čo by podľa vás bolo potrebné zostaviť takouto formou pre učiteľov v rámci nedostatkovej odbornej a didaktickej literatúry?

Vaše podnety adresujte na e-mail: majernikova@siov.sk. Za akúkoľvek spätnú väzbu vám vopred ďakujeme.

Za projektovú kanceláriu
Ing. Renáta MAJERNÍKOVÁ,
Bc. Michal KLAPUCH

(Zoznam doplnkových vzdelávacích CD a DVD pre učiteľov základných a stredných škôl v národnom projekte Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov nájdete na strane 3).

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.
Kód ITMS: 26110130085

Čo bolo a čo nebolo v odpočte Milénia

Strany 4 – 6

Nevyberajte školu, vyberajte zamestnanie

Strana 7

Spokojný žiak, spokojný učiteľ, úspešný absolvent

Rozhovor s riaditeľom SOŠ na Ivanskej ceste v Bratislave Ing. Ľubomírom Kovaľom

Strany 9 – 11

Diskusia

k problematike doplňujúceho pedagogického štúdia

Strany 25 – 30

Správa o stave bezpečnosti

školského prostredia a prevencie negatívnych javov v správaní žiakov v ZŠ v šk. roku 2012/2013

Strany 31 a 32

Mám tisícsto...

(dokončenie zo strany 1)

stvom, samozrejme, myslím priateľstvo reálne, nie to cez internet. Nevravím, že cez net sa nemôžu utvoriť priateľstvá, ale väčšina z nich padá, keď z virtuálneho sveta prejdú do reálneho. Veď cez net sa s niekým bavím, len keď mi to vyhovuje. Keď nemám náladu, jednoducho vypnem, a tým sa vyhnem, komu sa vyhnúť potrebujem. To, že jeden skutočný priateľ sa vyrovná tisícim na internete, je blbosť, pretože skutočnému priateľovi sa vyrovná iba iný skutočný priateľ.

Mária ŠKULTÉTYOVÁ, Gymnázium J. Jesenského Bánovce nad Bebravou

17. NOVEMBER

Vyhlásenie ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušana Čaploviča

Medzinárodný deň študentstva vnímam, aj v súvislosti s odkazom Dňa boja za slobodu a demokraciu, ako sviatok mladých ľudí, študentov, ktorých hodnoty a očakávania od života a spoločnosti musia odrážať princípy demokracie, otvorenej správy vecí verejných a napokon túžbu po kvalitnom vzdelávaní a uplatnení sa v zamestnaní.

Prístup ku kvalitnému vzdelaniu a snaha investovať do vlastných vedomostí, zručností a kompetencií sú predpokladmi na úspešný život mladých ľudí. Ak dnes Európa hovorí o mladej generácii ako o tzv. stratenej generácii, ktorá je atakovaná nezamestnanosťou, nedostatočným vzdelaním a nejasnou budúcnosťou, našou spoločnou snahou musia byť opatrenia, ktoré tento prívlastok odstránia. Aj na Slovensku máme mnoho mladých, veľmi šikovných a ambicióznych ľudí, ktorí nám svojimi školskými úspechmi či pracovnými aktivitami robia dobré meno. Verím, že naším spoločným záujmom je mať takýchto ľudí čo najviac. Je na každom z nich, či a do akej miery prijme ponuku, ale povinnosťou vlády je vytváranie takýchto predpokladov a prostredia.

Som presvedčený, že každý, kto vie oceniť význam vzdelania, kvalitu inovácií, prínos výskumu a cenu demokracie, si veľmi rád osvojí šancu na svoj odborný a profesionálny rast. Preto mám úprimný záujem naďalej pokračovať v modernizácii nášho školského systému, ktorý nastavujeme na kvalitu a orientujeme na uplatniteľnosť absolventov v zamestnaní. To je pridaná hodnota, ktorú mladí ľudia na ceste životom najviac potrebujú.

(ms), ilustračné foto stock.xchng

Škola s regionálnou výchovou

KONFERENCIA

Dňa 29. 11. 2013 sa v priestoroch Domu Matice slovenskej v Banskej Bystrici uskutoční konferencia Združenia pedagógov zo škôl s regionálnou výchovou. Tematické zameranie konferencie, ktorá sa bude konať pod názvom *Škola s regionálnou výchovou*, vychádza z podstaty regionálnej výchovy. Poukazuje nielen na získavanie informácií o svojej krajine, jej histórii, o prírodných či technických špecifikách, o folklóre a zvykosloví, ale pripomína aj významné osobnosti a vedie k hrdosti a uvedomelému vlastenectvu.

Tento rok plánujeme prezentovať konkrétne návrhy uplatňovania regionálnej výchovy ako prierezovej témy alebo samostatnej nosnej témy v jednotlivých vyučovacích predmetoch či ročníkoch v predškolskom a elementárnom vzdelávaní.

Na konferenciu je možné prihlásiť sa do 22. 11. 2013. Súčasťou konferencie bude tak ako minulý rok celoslovenská súťažná prehliadka detských prezentácií z oblasti regionálnej výchovy nazvaná Regionálne pexeso. Bude to prehliadka základných škôl, ktoré vo svojom edukačnom procese uplatňujú javy regionálnej výchovy.

Mgr. René KOVÁČIK

Rámcový program konferencie

9.00	Začiatok konferencie – úvodné slovo
9.15 – 10.00	Zhodnotenie činnosti združenia, odovzdanie certifikátov
10.00 – 10.30	Príspevky pozvaných hostí a uplatnenie regionálnej výchovy v materskej škole
10.30 – 11.00	Prestávka
11.00 – 12.30	Pracovné rokovanie
12.30 – 13.00	Obed
13.00 – 14.00	Regionálne pexeso – súťažná prehliadka detí

NÚCEM overuje kvalitu nových testov pre elektronické prostredie

TESTOVANIE

Žiaci v 52 základných a stredných školách z celého Slovenska budú počas najbližších dní testovať prvé úlohy, ktoré vytvorili učitelia v regiónoch v rámci národného projektu *Zvyšovanie kvality vzdelávania na základných a stredných školách s využitím elektronického testovania*. V pondelok 11. novembra Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) začal overovať kvalitu nových testov v elektronickom prostredí z matematickej a čitateľskej gramotnosti, v tomto týždni zas z nemeckého a anglického jazyka.

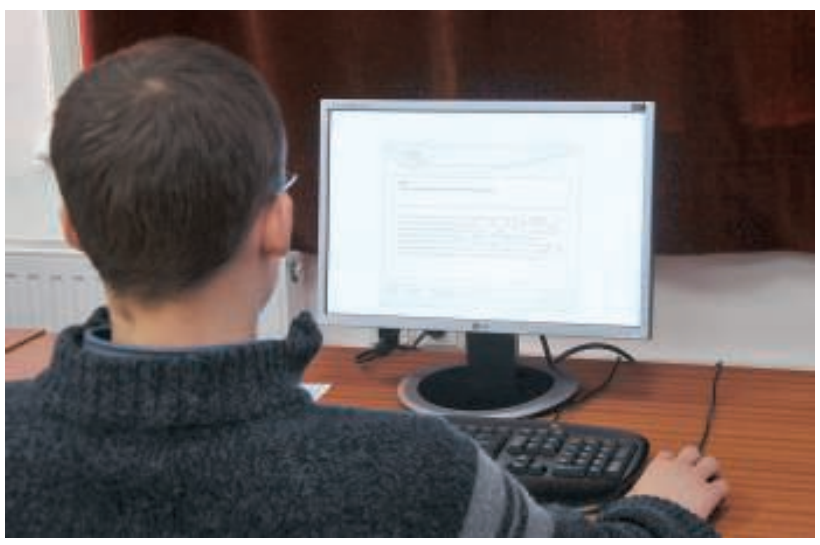

Skúšobného testovania sa zúčastňuje desať škôl z Prešovského kraja, po sedem škôl z Banskobystrického, Bratislavského a Žilinského kraja, po šesť škôl z Nitrianskeho a Košického kraja, päť škôl z Trenčianskeho kraja a štyri školy z Trnavského kraja. Závečné vyhodnotenie kvality testov a úspešnosti žiakov zo skúšobného testovania bude známe koncom tohto roka. Z technického hľadiska sa na testovanie zatiaľ využíva dočasný testovací systém, ktorý bude v budúcnosti nahradený moderným testovacím systémom – ten je aktuálne predmetom verejného obstarávania.

„V príprave na novembrové skúšobné elektronické testovanie sme využili praktické skúsenosti z októbra, keď sme úlohy vyskúšali na ‚minivzorke' jedenástich škôl. Podľa vyjadrení žiakov a učiteľov z týchto škôl boli úlohy z matematickej gramotnosti veľmi zaujímavé. Žiaci tiež jednoznačne ocenili, že po skončení testu hneď vedia, ako v teste obstáli a koľko bodov z celkového počtu získali. V prípade cudzích jazykov odporúčam žiakom, aby si dávali väčší pozor na preklepy v slovách a viac sa sústredili," povedala riaditeľka NÚCEM Romana Kanovská o poznatkoch z októbrového testovania.

Vysvetlila tiež, že po druhom, t. j. novembrovom kole po štatistickom vyhodnotení testov NÚCEM uvedené testy postúpi externým recenzentom na odborné posúdenie a až po ich kladnom stanovisku sa testy dostanú do elektronickej databázy testov.

Podľa riaditeľky R. Kanovskej je overovanie kvality nových testov zo všeobecnovzdelávacích predmetov v školách veľmi dôležitou súčasťou národného projektu. Celkovo má totiž v rámci neho vzniknúť 30-tisíc originálnych testových úloh a 150 testov. Zámerom NÚCEM je vytvoriť podmienky na postupný prechod škôl na elektronické testovanie, ktoré patrí k štandardnej forme hodnotenia vedomostí žiakov vo vyspelých krajinách. Do národného projektu *Zvyšovanie kvality vzdelávania na základných a stredných školách s využitím elektronického testovania* sa ku koncu októbra na Slovensku zapojilo už takmer 1 650 základných a stredných škôl, najviac – až 245 – je z Nitrianskeho kraja.

Mária GREBEŇOVÁ-LACZOVÁ, manažérka národného projektu
Ilustračné foto Ján SÚKUP

DIGIPEDIA

TUUL – nový pomocník pre učiteľa

V programe Digipedia rezort školstva podporuje používanie novej internetovej aplikácie TUUL, ktorá učiteľom výrazne uľahčí prípravu na hodiny učené s digitálnymi materiálmi a umožní efektívnejšie používať digitálne objekty Planéty vedomostí, ako aj digitálneho vzdelávacieho obsahu z iných zdrojov. TUUL umožňuje učiteľom spojiť digitálne materiály z vlastných alebo internetových zdrojov. Predstavte si situáciu, keď chcete odučiť na hodine tieto materiály: animáciu z digitálneho obsahu Planéta vedomostí, video z Youtube, powerpointovú prezentáciu a test vytvorený v Hot Potatoes. Bez TUUL-u ste odkázaní na množstvo otvorených okien s prehliadačom, aplikácií a na prenos dát s USB kľúčom. S TUUL-om vložíte všetky materiály do jednej prezentácie, ktorú spustíte z ktoréhokoľvek počítača pripojeného na internet.

Čo všetko TUUL dokáže?

- Umožňuje učiteľom jednoducho spojiť materiály z ľubovoľných internetových zdrojov s vlastnými prezentáciami a dokumentmi.
- Každý materiál prepojí s konkrétnou témou zo štátneho vzdelávacieho programu.
- Každý vytvorený TUUL (on-line vzdelávací materiál) je možné zdieľať s ostatnými kolegami.
- Prihlásenie do internetovej aplikácie TUUL je možné prostredníctvom rovnakého prístupu ako na portál Planéta vedomostí.

Dôležitým rozmerom TUUL-u je aj význam pre učiteľskú komunitu. Každý materiál je možné zdieľať s ostatnými učiteľmi. Postupne sa tak celý štátny vzdelávací program naplní digitálnymi prezentáciami a každému učiteľovi sa tým zjednoduší príprava na vyučovaciu hodinu. Bude sa totiž môcť inšpirovať materiálmi, ktoré vytvorili alebo zdieľali ostatní jeho kolegovia. V tejto chvíli sme na začiatku cesty za naplnením tohto cieľa. Záleží len na učiteľoch a ich záujme pomôcť sebe aj ostatným kolegom. TUUL je prístupný bez poplatku na adrese www.tuul.sk.

Sekcia informatiky MŠVVaŠ SR

O ČOM PÍŠE

Novembrová Rodina a škola

- Neznámy list Abrahama Lincolna učiteľovi svojho syna
- O stanovovaní priorít a záchrane sveta
- Šampióni udržateľnosti navštevujú školy
- Informačné technológie – nástroj pedagogickej efektívnosti
- Obľúbený učiteľ
- Mám učiteľky rád, hovorí novembrový hosť redakcie – hudobná legenda zo skupiny Taktici Vlado Kolenič
- IKT a jazyky – modly minulých rokov?
- Inšpiratívny koučing – kedy dieťa potrebuje kouča a kedy psychológa
- 21 tajomstiev, ako zarobiť dostatok peňazí – odhalenie, prečo bežní ľudia nedokážu zbohatnúť
- Čo o nás prezrádza grafológia
- Príliš silné slová vo výchove
- Grafomotorika predškoláka
- Riziká internetu
- Ako rozložiť spoločnosť založenú na dobrých princípoch (Edward Gibbon)
- Na aké preventívne prehliadky máme nárok
- Výsledky medzinárodného prieskumu o fajčení vo svete. Slovensko je na 34. mieste
- Na Katarínu posledné sťahovavé vtáky opúšťajú domovinu

UČITEĽSKÉ NOVINY
Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania.
Adresa vydavateľa: Bellova 54/a,
833 63 Bratislava, IČO: 17314852

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
Prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk
Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com
Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com
Ľudovít Pomichal,
e-mail: ludo.pomichal@chello.sk
Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Fotoreportér: PhDr. Ján Súkup,
e-mail: sukup@stonline.sk

Design: Branislav Malík, ARTWORK

Nevyžiadané rukopisy nevraciame.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaradení. Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Tlač: Versus, a. s., Moskovská 4, 811 08 Bratislava, prevádzka Pribinova 21, 819 46 Bratislava

Vydávanie Učiteľských novín finančne podporuje Európsky sociálny fond.

Učiteľské noviny sa distribuujú zadarmo.
Zadané do tlače 21. 11. 2013.

EV 2461/08

Vitaj v našom regióne!

ASFEU

Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ (ASFEU) vyhlásila dňa 13. novembra 2013 cudzojazyčnú súťaž s názvom *Vitaj v našom regióne!*. Zapojiť sa do nej môžu žiaci ôsmeho ročníka základných škôl (s výnimkou osemročných gymnázií), ktoré prostredníctvom ASFEU realizovali alebo realizujú projekty spolufinancované zo zdrojov EÚ.

Úlohou kolektívu ôsmakov je vypracovať multimediálnu prezentáciu v podobe turistického sprievodcu, ktorá má kreatívnym a nápaditým spôsobom zaujať zahraničných študentov. Prezentácia má byť spracovaná **v anglickom, nemeckom alebo vo francúzskom jazyku**. Žiaci môžu písať o rôznych zaujímavostiach svojho mesta alebo regiónu – turistika, kultúra, gastronómia, tradície, príroda a pod. Použiť môžu fotografie, mapy, obrázky, videá, atď.

Cieľom súťaže je motivovať a podporiť tvorivé prostredie v školách spojené s jazykovými a počítačovými zručnosťami. Tri víťazné práce budú ocenené nákupom študijných materiálov pre žiakov podľa vlastného výberu (napr. slovníky, knihy, CD, DVD).

Súťaž je podporovaná v rámci operačného programu Vzdelávanie z Európskeho sociálneho fondu. Viac informácií o podmienkach súťaže nájdu záujemcovia na webovom sídle ASFEU. Súťažné práce na CD spolu s prihlasovacím formulárom môžu školy posielať **do 20. decembra 2013** na poštovú adresu: Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ, odbor informovania a publicity, Hanulova 5/B, 841 01 Bratislava. Obálku je potrebné označiť heslom **„Súťaž – Vitaj v našom regióne!“**. Výsledky súťaže budú zverejnené na webovom sídle agentúry v priebehu februára 2014. Otázky k súťaži je možné zaslať na e-mail: sutaz@asfeu.sk.

Odbor informovania a publicity ASFEU

Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.

Týždeň vedy a techniky

QUO VADIS

V pondelok 11. novembra sa v priestoroch Centra vedecko-technických informácií (CVTI) SR uskutočnilo slávnostné otvorenie Týždňa vedy a techniky na Slovensku 2013. Podujatie otvoril štátny tajomník Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Štefan Chudoba a riaditeľ CVTI SR Ján Turňa.

V rámci podujatia sa uskutočnila konferencia *Quo vadis vzdelávanie k vede a technike na stredných školách?* a Celoštátna súťažná prehliadka bádateľských projektov žiakov stredných škôl o cenu Scientia Pro Futuro 2013.

Informácie k otvoreniu Týždňa vedy a techniky, ako aj informácie o hlavných a sprievodných podujatiach tohto podujatia sú zverejnené na webovom sídle Týždňa vedy a techniky. **(mi)**

Tohtoročný Týždeň vedy a techniky na Slovensku slávnostne otvorili štátny tajomník MŠVVaV SR Štefan Chudoba a generálny riaditeľ Centra vedecko-technických informácií SR prof. Ján Turňa.

Fizibusz v Gymnáziu Hansa Selyeho

FYZIKA

Riaditeľstvo Gymnázia Hansa Selyeho s vyučovacím jazykom maďarským v Komárne pri príležitosti Týždňa vedy a techniky na Slovensku zorganizovalo v priestoroch gymnázia dňa 12. novembra pre žiakov 9. ročníka základných škôl interaktívne cvičenie pod názvom *Pavol Tóth – Zaujímavé fyzikálne pokusy a javy*. Tohto zaujímavého programu sa zúčastnilo 117 študentov a 17 pedagógov celkovo z pätnástich škôl. Pavol Tóth – profesor matematiky a fyziky, navštívil gymnázium s týmto programom už tretíkrát. Zaujímavosťou pre zúčastnených žiakov bolo, že mikrobus – Fizibusz, ktorý mal k dispozícii, bol zariadený na rôzne fyzikálne pokusy.

Študenti so záujmom sledovali interaktívne prezentácie a pokusy Pavla Tótha. Takto získali zábavnou formou veľmi veľa užitočných informácií z oblasti fyziky.

PaedDr. Annamária KOMÁROVÁ

Vydané doplnkové vzdelávacie CD a DVD pre učiteľov základných škôl a stredných škôl v národnom projekte *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*

I. Multimediálne vzdelávacie CD

Prvá séria

1. Metodika tvorby školských vzdelávacích programov pre základné školy
2. Metodika tvorby školských vzdelávacích programov pre gymnáziá
3. Metodika tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné odborné školy

Popis: Metodika tvorby školských vzdelávacích programov rozpracovaná do komentárov k záverečným prácam multiplikátorov/lektorov, ktorí školili učiteľov základných a stredných škôl na tvorbu školských vzdelávacích programov. CD obsahuje aj ďalšie doplnkové didaktické materiály.

Druhá séria

1. Ako pracovať s chemickými látkami v základných školách
2. Ako pracovať s chemickými látkami v gymnáziách
3. Ako pracovať s chemickými látkami v stredných odborných školách

Popis: Bezpečnosť práce s chemickými látkami v základných a stredných školách. Výber chemických látok, ktoré môže škola používať, ako tieto chemické látky uchovávať, skladovať. Prevádzkovanie chemických laboratórií v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi, atď.

Tretia séria

1. Dopravná výchova pre základné školy
2. Regionálna výchova pre gymnáziá
3. Environmentálna výchova pre stredné odborné školy

Popis: Predmetné CD majú spracovanú problematiku prierezových tém podľa názvu v titule. Všetky CD nosiče obsahujú metodické a didaktické materiály pre učiteľa a pracovné listy pre žiakov. Špecifické je CD environmentálnej výchovy, ktoré obsahuje navyše samostatnú seminárnu miestnosť, v ktorej nájdete postupy analýz a fotodokumentáciu k detekcii kvality životného prostredia v nadväznosti na výskumy vykonané priamo v teréne.

II. Multimediálne vzdelávacie DVD

Prvá séria

1. Základné školy

Ukážková vyučovacia hodina pre **3. ročník základných škôl**, predmet **výtvarná výchova**, spracovaná téma *Netradičná práca s umeleckým dielom (premeny kompozície) v rámci novej koncepcie výtvarnej výchovy pre primárne vzdelávanie*

2. Gymnáziá

Ukážková vyučovacia hodina pre **1. ročník gymnázií**, predmet **informatika**, spracovaná téma *Robotika*

3. Stredné odborné školy

Ukážková vyučovacia hodina pre **3. ročník stredných odborných škôl**, predmet **odborný výcvik** v študijnom odbore **6446 K kozmetik**, spracovaná časť tematických celkov *Čistenie pleti*, *Úprava tváre, líčenie*

Druhá séria

1. Základné školy

Ukážková vyučovacia hodina pre **1. ročník základných škôl**, predmet **slovenský jazyk**, spracovaná téma *Čítanie*

2. Gymnáziá

Telesná a športová výchova pre **1. až 4. ročník gymnázií** so spracovanými ukážkami:

- zo základnej gymnastiky na tému *Metodika nácviku základných gymnastických cvičebných útvarov*,
- zo základov atletiky so zameraním na disciplínu beh.

3. Stredné odborné školy

Spracovanie ukážok výučby v odbornom predmete **elektrotechnické meranie** pre **3. ročník stredných odborných škôl** v študijnom odbore **2675 M elektrotechnika** so spracovaním ukážok na tému *Meranie na analógovom osciloskope*

Tretia séria

1. Základné školy

Ukážka spracovania vyučovacieho bloku v predmete **prírodoveda pre 3. ročník základných škôl** na tému *Zdravý životný štýl, bojujeme proti obezite*

2. Gymnáziá

Ukážková vyučovacia hodina pre 3. ročník gymnázií, predmet biológia – laboratórne cvičenia z biológie, spracovaná téma *Pitva kravského oka*

3. Stredné odborné školy

Ukážky spracovania odbornej problematiky „suchých technológií“ **v stavebníctve** formou **teoretického vyučovania a praktickej prípravy**

Štvrtá séria – bude vydaná do konca roka 2013

1. Základné školy

Demonštračné a žiacke pokusy **pre 8. ročník základných škôl** k tematickému celku *Významné chemické prvky a zlúčeniny*

2. Gymnáziá

Ukážková vyučovacia hodina pre **3. ročník bilingválnych gymnázií**, predmet **nemecký jazyk**, s obsahovým zameraním vyučovacej hodiny na *Upevnenie slovnej zásoby v situačných rozhovoroch na tému životné prostredie*

3. Stredné odborné školy

Ukážky výučby **odbornej praxe** v študijnom odbore **2840 M biotechnológia a farmakológia pre 3. a 4. ročník stredných odborných škôl**

BRÍFING

Stimuly na výskum a vývoj

Za účasti štátneho tajomníka Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Štefana Chudobu sa konal brífing k medializovaným informáciám o predkladaní žiadostí o stimuly na výskum a vývoj.

Ministerstvo uverejnilo Oznámenie o predkladaní žiadostí o stimuly na výskum a vývoj na základe uznesenia vlády SR č. 227 z 15. mája 2013 k dokumentu *Opatrenia v hospodárskej politike na podporu hospodárskeho rastu* s cieľom urýchliť rozvoj priemyslu a ostatných odvetví národného hospodárstva SR. Na podporu výskumu a vývoja formou stimulov bolo zverejnených 6 tematicky orientovaných prioritných oblastí, ktorých súčasťou je riešenie projektu aplikovaného výskumu, v ktorých má Slovensko najväčšiu koncentráciu vedecko-výskumnej kapacity a zároveň vytvorené podmienky na priamu aplikáciu výsledkov výskumu a vývoja do praxe. Ďalším cieľom bolo vytvoriť podmienky na prepojenie výskumu a vývoja s prioritnými aktivitami v rámci Dunajskej stratégie.

Žiadosť o stimuly, ktorej súčasťou je projekt výskumu a vývoja, mohol predložiť každý podnikateľský subjekt, ktorý spĺňa zákonom stanovené povinnosti, pričom každý projekt musel mať jasné kvalitatívne parametre. V ďalšom procese bola každá žiadosť podrobená kvalitatívnemu hodnoteniu, ktoré vyústilo do komplexného hodnotenia a návrhu rozhodnutia. **(ms)**

STRUČNE

Výberové konanie

Rada Fondu na podporu vzdelávania vyhlásila dňa 1. októbra 2013 výberové konanie na pozíciu riaditeľa/riaditeľky Fondu na podporu vzdelávania. Predložiť prihlášku je možné do 29. novembra 2013. Bližšie informácie sú dostupné na webovom sídle fondu.

Stretnutia v regiónoch

V pondelok 18. septembra sa minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič zúčastnil na vzdelávacom seminári pre pedagógov *Holokaust a jeho výučba v školách*. Program ministra pokračoval v popoludňajších hodinách účasťou na celoslovenskom zasadnutí Združenia samosprávnych škôl Slovenska v Hornom Smokovci. Vo svojom vystúpení hovoril o systémových zmenách v regionálnom školstve a revízii štátnych vzdelávacích programov. Podujatie pokračovalo prednáškami odborníkov ministerstva a priamo riadených organizácií rezortu školstva. **(do)**

HISTÓRIA

Otvorenie expozície

V sobotu 16. novembra sa minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič zúčastnil na otvorení stálej expozície života a diela sestier Royových v Starej Turej. Slávnostné prestrihnutie pásky sa uskutočnilo v budove niekdajšieho zariadenia pre starých ľudí Domov bielych hláv, ktorý zriadila Kristína Royová a v období druhej svetovej vojny v ňom boli za dramatických okolností zachránení židovskí obyvatelia. Spolu so sestrou Máriou patria medzi významné osobnosti, ktoré veľkú časť sociálnej práce nielen riadili, ale aj zabezpečovali svojou literárnou, hudobnou a vydavateľskou činnosťou. Pred otvorením stálej expozície sa konal slávnostný program v Evanjelickom kostole v Starej Turej, v rámci ktorého vystúpil aj minister školstva s príhovorom. **(ms)**

Čo bolo a nebolo v odpočte Milénia

REFORMA

Platí ešte reforma školstva alebo už je čas na novú? Čo sa splnilo a čo nie? Bola reforma školstva založená na projekte Milénium správnym krokom v našom školstve? Sú súčasné zmeny v školstve na prospech školstva, výchovy a vzdelávania? Čo bude ďalej? Tieto otázky si kladie veľa pedagógov, rodičov aj každý človek, ktorému záleží na výchove detí, mládeže.

Autori správy *Odpočet plnenia programu Milénium a následných koncepčných dokumentov pre oblasť regionálneho školstva* (ďalej „*Odpočet*“) ju predložili dňa 11. júla 2013 na štvorpartitu, ale samotnú správu vypracovali už vo februári 2013. Ako je zvykom pri takýchto dokumentoch, nie sú uvedení hlavní autori správy. Odpočet bol vypracovaný súčasne so *Správou o stave školstva na Slovensku* (ďalej aj „*Správa*“), ktorá bola daná na diskusiu a má byť prerokovaná vo vláde SR a v parlamente. Obidva závažné dokumenty uvádzajú informácie o stave školstva na Slovensku, menej sa venujú aktuálnym aj strategickým otázkam ďalšieho zlepšovania školského systému na Slovensku aj v intenciách celoeurópskych snáh.

Reagovať na *Odpočet* nie je jednoduché ani ľahké. Ide o závažný dokument a spolu so *Správou* predstavuje po rokoch analýzu, kde sa naše školstvo nachádza. Treba pripomenúť, že vláda SR schválila Milénium - Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 – 20 rokov (ďalej „Milénium“) roku 2001 pod číslom uznesenia 1193/2001. Pretože išlo o závažný dokument a hlavná zodpovednosť je na ministrovi školstva, načim pripomenúť, že tento dokument bol schválený za ministra M. Ftáčnika. Je dôležité konštatovať, že v uvedenom uznesení vlády SR bolo ministrovi školstva uložené predkladať každý rok do vlády a parlamentu správu o plnení úloh vyplývajúcich z Milénia. Žiaľ, to sa nestalo. V tom čase sa ministri školstva striedali pomerne rýchle: po M. Ftáčnikovi bol krátko ministrom školstva P. Ponický (18. 4. 2002 – 15. 10. 2002), potom M. Fronc (16. 10. 2002 – 8. 2. 2006), ktorý sa neúspešne pokúšal predložiť školský zákon do vlády a parlamentu, po ňom na post ministra nastúpil L. Szigeti (9. 2. 2006 – 4. 7. 2006) a od 4. 7. 2006 do 8. 7. 2010 bol ministrom J. Mikolaj, ktorý predložil vláde SR a parlamentu základný školský zákon a ďalšie zákony. Po ňom nastúpil do funkcie ministra školstva E. Jurzyca (9. 7. 2010 – 3. 4. 2012) a napokon 4. 4. 2012 sa stal ministrom školstva D. Čaplovič, ktorý predkladá *Správu o stave školstva na Slovensku* vláde SR a parlamentu SR.

Po rokoch je to prvá správa, ktorá bude predložená vláde a parlamentu. Program Milénium bol definovaný ako koncepčný a otvorený program, ktorý sa mal každoročne vyhodnocovať a zlepšovať. Napríklad v oblasti tvorby štátnych a školských, ale aj výchovných programov sa mali udiať zmeny na základe uskutočňovania Milénia, na základe pripomienok, skúseností, overovania, diskusie a návrhov na ich zlepšenie. Keď zdôrazníme slovo „koncepčný“ materiál, je prirodzené, že nemohol riešiť čiastkové veci, ale definoval základné smerovanie školstva. Hodno pripomenúť, že v uvedených rokoch nevychádzali Učiteľské noviny, a tak nebol vytvorený priestor na diskusiu, poznanie názorov a nebolo transparentné, čo kto povedal a ako reagujú na pripomienky, kritiku, podnety autori koncepcie reformy a navrhovatelia nových zmien. Stav sa napravil až za ministra D. Čaplovič, keď začali znova vychádzať Učiteľské noviny, ale aj tak diskusia k *Správe* nebola zverejňovaná nielen v Učiteľských novinách, ale ani v iných odborných časopisoch. A diskusia o *Odpočte* neprebehla vôbec.

Druhou príčinou, prečo nie je ľahké reagovať na tento dokument, je skutočnosť, že sa nevie, z ktorých materiálov autori projekt Milénium vyhodnocovali. Za základný materiál považujeme publikáciu *Milénium - Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 – 20 rokov*, ktorú vydalo pod záštitou ministerstva školstva vydavateľstvo IRIS v slovenskom a anglickom jazyku roku 2001 (ISBN 80-89018-36-X). V tejto publikácii bol popísaný stav školstva na Slovensku do roku 2000, základné východiská zmien, navrhované programové zmeny a dvanásť pilierov reformy. Autori Milénia referovali o projekte Milénium napr. na medzinárodnej konferencii v Chorvátsku, časť Milénia preložili Slovinci, vyžiadali si ho kolegovia v Čechách a niektoré jeho princípy prevzali pri vlastnej reforme školstva. Škoda, že táto publikácia nevyšla vo vyššom náklade, aby ju mala každá škola a školské zariadenie. Mohlo sa predísť mnohým dezinterpretáciám tohto projektu. Napr. kriticky sa písalo, že nebola urobená analýza školstva pred rokom 2000, čo nie je pravdou. Podobne sa písalo, že je to koncepcia prebratá z Čiech – opak je skôr pravdou. Základné myšlienky Milénia vyšli aj v USA v knihe J. L. Larsona *Critical Thinking in Slovakia after Socialism* (Iowa, 2013). Dá sa predpokladať, že autori *Odpočtu* vychádzali z iných materiálov (napr. z uznesenia vlády SR z roku 2001 a iných materiálov).

Autori *Odpočtu* nesledovali plnenie reformy podľa 12 základných pilierov, ale zvolili si svoju metodiku. Konkrétne autori *Odpočtu* sledujú tieto ukazovatele:

1. Zvýšenie podielu maturantov (až na 80 % roku 2010).
2. Zvýšenie počtu žiakov gymnázií zo 17 – 18 % na 25 – 30 % príslušného populačného ročníka.
3. Predĺženie povinnej školskej dochádzky.
4. Umožnenie takých zmien, ktoré by umožnili prístup k vyššiemu vzdelaniu aj deťom zo sociálne znevýhodneného prostredia.
5. Dôraz klásť na ovládanie štátneho jazyka...
6. Rozvinúť systém vyučovania cudzích jazykov najneskôr od tretieho ročníka ZŠ...
7. Dôraz klásť na počítačovú a informačnú gramotnosť.
8. Zníženie počtu žiakov v špeciálnych školách, triedach.
9. Osobitnú pozornosť venovať deťom zo sociálne znevýhodneného prostredia.
10. Rozšírenie a skvalitnenie práce v materských školách.
11. Osobitnú pozornosť venovať nadaným, talentovaným a tvorivým žiakom...
12. Zlepšiť prácu podporných, poradenských zariadení, nápomocných zariadení...
13. Neštátne školy posudzovať ako integrálnu a rovnocennú súčasť vzdelávacieho systému.
14. Programy výchovy a vzdelávania v školách by mali viesť k všestrannému rozvoju osobnosti každého jednotlivca...

Potom na desiatkach strán je vyhodnotenie úloh krátkodobého a dlhodobého charakteru, väčšinou materiálov, ktoré vypracovali pracovníci ministerstva (zákony, koncepcie, vyhlášky a pod.), bez analýzy ich dopadu na prax, na realizáciu. Už len tento výpočet hlavných kapitol *Odpočtu* svedčí o inom, nesystémovom prístupe k hodnoteniu plnenia reformy vyjadrenej v Miléniu.

Pripomenieme, že Milénium v prvej časti uviedlo analýzu nášho vzdelávacieho systému od roku 1900 do roku 2000 a nastolilo základné princípy, ktoré sa koncepčne dotýkali 12 pilierov, základov reformy. Uvedieme poznámky k základným pilierom a ich plneniu.

1. Politika školstva a filozofia výchovy a vzdelávania

Filozofia výchovy a vzdelávania odpovedá na otázku, prečo, čo a ako učiť, ako výsledky hodnotiť. Už tu by sa dali položiť otázky: Vychovávame deti v mene humanizmu, tvorivosti, alebo celý systém vedie k centralizácii, ekonomizácii a devalvácii osobnosti? Nie je humanizmus zneužívaný na ideologické ciele? Vraciame sa k starému, direktívnemu a centralizovanému systému? Posilňujeme encyklopedické, memorovacie vyučovanie, najmä čo sa týka obsahu a metód edukácie, overovania výsledkov, alebo sme sa posunuli k inému modelu? Bude v budúcnosti európska školská politika? Ako naši poslanci v EÚ pôsobia v zmysle riešenia školskej politiky na Slovensku? Často sa spomína fínske školstvo – je možné prevziať z neho niektoré skúsenosti? Za akých podmienok? V Maďarsku (Gy. Csaba Kiss: Kam smeruje maďarské školstvo. In: *Týždeň*, č. 40/2013) zvyšujú počet povinných vyučovacích hodín pre žiakov na II. stupni ZŠ z 22 na 26 týždenne, učiteľ má v škole stráviť povinne 32 hodín. Škola musí zabezpečiť žiakom činnosť do 16.00 hod., aj keď na žiadosť rodičov môže riaditeľ školy túto povinnosť žiakom odpustiť. Školy sa dostali v Maďarsku znova pod priamu správu ministerstva školstva (najmä pre platobnú neschopnosť samospráv). Zaviedli sa školské obvody, ktoré sa zhodujú s okresmi. Obnovil sa systém školskej inšpekcie (po diskusiách o jej zrušení), vznikli národné učebné osnovy a školské programy, ktoré zahrnujú najmä výučbu občianskych poznatkov, výchovu pre rodinný život a finančnú gramotnosť. Ak škola o to požiada, vytvára sa funkcia poradcu pre profylaxiu kriminality (školský policajt). Sú to zaujímavé námety aj pre náš školský systém. Je cesta maďarského školstva užitočná aj pre nás?

V prvom bode Milénia je uvedené všeobecné konštatovanie, že máme byť vo svete, ale ostať sebou. To je problém, ktorý sa v konkrétnostiach prejavuje tým, či prijímame všetko, čo nám Európska únia odporúča, alebo si ponecháme vlastné riešenia problémov. Ako príklad možno uviesť prihlásenie sa našej vlády k prebratiu koncepcie inkluzívneho vzdelávania (január 2012). V prvom rade v základnom platnom školskom zákone sa nehovorí nič o inklúzii – spomína sa len integrácia. Je zásadný rozdiel medzi integráciou a inklúziou, i keď je snaha niektorých odborníkov tieto koncepty spojiť. Stručne vyjadrený základný rozdiel možno vymedziť takto: Pri integrácii sa žiak prispôsobuje škole, kultúre. Pri inkluzívnom vzdelávaní sa škola musí prispôsobiť žiakovi, jeho kultúre. Nie všetky štáty EÚ podpísali Dohovor o inkluzívnom vzdelávaní. Pre nás to v konečnom dôsledku znamená rušenie špeciálnych škôl, škôl pre nadaných žiakov, tvorenie škôl na národnostnom a etnickom princípe (rómske školy, školy islamu, vietnamské školy, školy pre iné národnosti a menšiny a i.). Jeden z návrhov, ako riešiť rómsku problematiku v našich školách (rómska reforma), uvažuje o preradení žiakov s ľahkým mentálnym deficitom (A-variant vzdelávania) do bežných škôl – je táto cesta správna? EÚ je ochotná uvoľniť finančné zdroje v rámci projektov na realizáciu koncepcie inklúzie. Podobné opravy a doplnenia zákonov sú dôležité aj v súvislosti s kompatibilitou našich zákonov napr. s antidiskriminačným zákonom, s plnením dohovoru o ľudských právach na Slovensku a podobne. Školstvo bolo často v programových vyhláseniach

vlády v SR deklarované ako priorita. Je v praxi skutočne pre politikov prioritou? Máme prijať koncepciu niektorých spoločných učebníc pre celú Európsku úniu?

2. Obsah vzdelávania a výchovy

Obsah vzdelávania odpovedá na otázku, čo učiť, ide o kurikulárnu reformu. Kurikulárna reforma sa čiastočne urobila, ale chýbajú každoročné opravy, spresnenia. Otázky: Je súčasný trend rušenia „voľných" hodín (školské vzdelávacie programy) v súlade s dvojúrovňovým modelom vzdelávania? Neprebyrokratizovali sme tvorbu školských vzdelávacích programov? Ako je to s prierezovými témami, so štandardmi? Obohacuje sa štátny vzdelávací program podľa zámerov reformy? Sme svedkami trendu, že sa znižuje počet hodín „voliteľných" tém – školského programu, a rozširuje sa počet hodín a tém štátneho vzdelávacieho programu. To je proti pôvodným zámerom dvojúrovňového vzdelávania. Nepochopenie filozofie Milénia sa prejavuje aj vo vymedzení obsahových a výkonových štandardov. Ako v jednom príspevku uvádza J. Mojžiš (In: *Týždeň*, č. 40/2013), „do konca októbra 2013 mala prebiehať verejná diskusia o učebných plánoch a štátnych vzdelávacích programoch materských a základných škôl", v skutočnosti však neprebieha. Kritizuje menenie počtu hodín, redukciu hodín školských vzdelávacích programov, voliteľných predmetov, čo vedie k návratu k štátnemu „dirigizmu" a obmedzeniu autonómie škôl. Autor kritizuje aj nepochopenie obsahových a výkonových štandardov vo vzdelávaní. Píše: „Sú návrhy predkladané ministerstvom a Štátnym pedagogickým ústavom naozaj vylepšením? Nuž, nielenže nie sú, ale dokonca vyvolávajú dôvodné podozrenie, že na ministerstve a ŠPÚ nie je jediný zodpovedný človek, ktorý by rozumel aspoň takým základným pojmom, ako sú vzdelávacie štandardy." Uvádza príklad z hudobnej výchovy, kde „podľa obsahového štandardu predmetu hudobná výchova má každý žiak na konci piateho ročníka ovládať pojmy ako agogika a terasová dynamika, na konci šiesteho ročníka zas Seikilovu pieseň..." Často sa „výchovné" predmety menia na „vzdelávacie" predmety, namiesto toho, aby boli najmä zážitkovou a motivačnou sférou pre žiakov. Uvádzame tento príklad z mnohých, ktoré dokumentujú nielen chýbajúcu diskusiu a reakcie na ňu, ale aj nepochopenie tvorby obsahových a výkonových štandardov, kurikula a jeho tvorby podľa nových návrhov.

Kto má učiť, vychovávať – tento bod sa týkal pedagogických a odborných zamestnancov a najmä žiakov ako nositeľov zmien. Otázky: Pripravujeme pedagógov na vysokých školách dobre? Je doplnkové pedagogické štúdium dobre koncipované? Je dobré ich celoživotné vzdelávanie a hodnotenie? Nositeľom a kritériom zmien má byť žiak. V *Správe* sa konštatuje, že nevieme merať kvalitu školy, ale požaduje sa. Odráža monitoring, PISA a iné meracie technológie (uvádza sa dezilúzia z edukometrie) kvalitu žiaka, školy? Uskutočnilo sa niekoľko konferencií o kvalite školy, tento problém sa rieši v grantových projektoch, ale výsledky, ktoré by boli badateľné v praxi, sa nehodnotia, nedostavujú. Závažným problémom na riešenie je aj otázka zavedenia sexuálnej, rodovej výchovy v školách, s ktorou si nevieme rady dodnes... Možno konštatovať, že ostatné návrhy Štátneho pedagogického ústavu vedú skôr k návratu do jednoúrovňového, direktívneho a autokratického modelu vzdelávania a minimalizujú alebo rušia slobodnú voľbu školy na školský vzdelávací program. Školské vzdelávacie programy nemali za úlohu len vytvoriť špecifické edukačné pôsobenie na žiakov, napr. v podobe regionálnej výchovy, ale aj viesť učiteľov k vlastnej tvorbe obsahu, metód pôsobenia na žiakov, čo je významný sebarealizačný, motivačný moment. Školské vzdelávacie programy sa prebyrokratizovali a školy sa v nich často vracajú k „doučovaniu", čo nebolo cieľom vytvorenia tohto modelu. Dodnes nie je jasná koncepcia, ako tvoriť učebné osnovy predmetov, vzdelávacích oblastí, nevieme určiť „jadro" učiva, na ktorom by bol postavený základ rozširujúceho a doplňujúceho učiva. Sme svedkami, že maturanti nielenže neovládajú základy pravopisu či vyjadrovania sa, ale nemajú upevnené a zafixované základné informácie predmetov, nevedia čítať s porozumením, nemajú vlastný názor, nepoužívajú tvorivosť.

3. Metódy a spôsoby výchovy a vzdelávania

Akými metódami, spôsobmi vzdelávať žiakov a študentov? Tu sa dá pýtať, či sa zmenil vzťah učiteľov k žiakom, aká je motivácia žiakov učiť sa, či sa používajú metódy na rozvíjanie tvorivosti, kritického myslenia žiakov, na ich samostatnosť a komunikáciu, aktivizujúce, interakčné, komunikačné modely vzdelávania. Rozsiahla analytická správa Ústavu informácií a prognóz školstva (*Vzťah žiakov ku škole*. Bratislava: ÚIPŠ 2010) už roku 2010 poukázala na závažné pretrvávanie direktívnych, neosobných metód a spôsobov výchovy a vzdelávania v základných a stredných školách vrátane nárastu počtu žiakov, ktorí do školy chodia neradi, nezaujíma ich, čo sa učia, nemajú vzťah ani k učeniu, ani k učiteľom. Rastie počet problémových žiakov, stúpa počet vymeškaných neospravedlnených hodín (pozri periodikum Prevencia), žiakov zo

sociálne znevýhodneného prostredia, žiakov so špecifickými poruchami učenia, najmä žiakov s problémami v správaní, počet detí v detských domovoch, reedukačných centrách, počet žiakov užívajúcich drogy, závislých od počítačov, rastie počet šikanovaných žiakov, zhoršila sa disciplína v škole. Žiaľ, týmto otázkam výchovy sa *Správa* ani *Odpočet* nevenujú. Konštatuje sa nárast špeciálnych pedagógov, ale chýba odpočet nárastu/poklesu školských psychológov. Neúmerne rastie počet súkromných špeciálnopedagogických a pedagogicko-psychologických poradní, a jediný návrh v *Správe* je o zlúčení poradenských zariadení.

Výchova žiakov súvisí s disciplínou. V praxi a vo výskumoch sa konštatuje zhoršenie správania žiakov k učiteľom, čo je odrazom devalvácie sociálneho postavenia učiteľov, rastie aj agresia rodičov k učiteľom, škole. Bude treba prerobiť organizačné (disciplinárne) poriadky škôl, ktoré sa diskutujú aj v rámci trestania žiakov za nevhodné správanie, vymeškané hodiny. Pokiaľ nebudú presnejšie určené pravidlá, normy správania a nebude možné odvolacie konanie, nemôžu sa uviesť reštrikcie za prečiny žiakov napr. v podobe odobratia rodinných prídavkov alebo prídavkov v hmotnej núdzi a pod. Za úvahu stojí spresnenie a zjednotenie práv a povinností žiakov na jednotlivých druhoch škôl, rodičov, učiteľov s vymedzením konkrétnych opatrení. Už v Miléniu bolo uvedené, že hlavným problémom najbližších desaťročí v školstve nebude ani tak vzdelávanie, ale výchova, budovanie vzťahov, motivácie žiakov k učeniu, ich samostatnosti, tvorivosti. Zníženie psychologickej prípravy učiteľov na úkor odborných predmetov, znalostí môže naďalej prehlbovať deficit v prístupe k žiakom, k rozvíjaniu ich motivácie, samostatnosti. Podstatným činiteľom je príprava budúcich učiteľov na pedagogických prípravkách, ich výber (nie nábor). V analýzach sa konštatuje, že náš študent učiteľstva na vysokej škole má 3 – 5 % praxe, zatiaľ čo v Nórsku je to až 40 %, v Dánsku a Nemecku 25 %. Požaduje sa, aby praktická príprava budúcich učiteľov u nás tvorila aspoň 25 – 30 % študijného času. Podobne kriticky sa dá hovoriť o celoživotnom vzdelávaní učiteľov.

4. Učiteľ, odborný zamestnanec, zamestnanci školstva

Zdôrazňuje sa, že učiteľ je rozhodujúcim činiteľom výchovy a vzdelávania. Miléniu v zákone o pedagogických a odborných zamestnancoch v cieľoch uvádza, že je potrebné „zmeniť prípravu učiteľov... od prípravy ‚predmetárov' prejsť k rozvoju osobnosti pedagóga, ktorý bude vedieť kultivovať osobnosť a... svet" žiaka (Milénium, s. 33). Rovnako v tomto bode sa požaduje zmena prípravy školských manažérov, riaditeľov škôl, inšpektorov, metodikov, poradcov. Nastavenie kreditového systému rastu pedagógov (funkčné a kvalifikačné, celoživotné vzdelávanie) malo za cieľ zvýšiť odbornosť, motiváciu k celoživotnému vzdelávaniu pedagógov a odborných zamestnancov. To sa týka závažných otázok pregraduálnej prípravy učiteľov, vychovávateľov, odborných zamestnancov, ako aj ich celoživotného zdokonaľovania.

Zákon č. 317/2009 Z. z. stanovil určité parametre. Dnes by sa mal prehodnocovať na základe skúseností a prijať zmeny, ktoré by prospeli kvalifikovanosti edukátorov. Spomínaný zákon sa novelizoval a s účinnosťou od 1. novembra 2013 už nebudú môcť pedagógovia získavať kredity mimo štátnych organizácií (Metodicko-pedagogické centrum) a vysokých škôl. Prezident novelu podpísal aj napriek nesúhlasu učiteľov. Návrh na zmenu zákona podali poslankyne, ktoré bez dôkazov vzniesli obvinenie, že neštátne organizácie dávajú kredity „zadarmo". To považujeme za neodbornú a nekvalifikovanú zmenu, ako to napísali v petícii prezidentovi republiky školský odborový zväz a Slovenská komora učiteľov. Uvádzajú: „Novela zákona hrubým spôsobom zamedzí učiteľom v overovaní svojich profesijných kompetencií, čo je v priamom rozpore s dlhodobým plánom, ktorý v súčasnosti presadzuje Európska únia a ku ktorému sa zaviazala aj súčasná vláda svojou Stratégiou celoživotného vzdelávania a Akčným plánom." (TASR, 4. 10. 2013)

Diskutovaný je aj problém ponúkaných vzdelávacích kurzov, programov Metodicko-pedagogického centra. Ako základné témy chýbajú v moduloch vzdelávania napríklad témy rozvíjania všetkých poznávacích funkcií, chýbajú prepracované a kvalifikované školenia odborových didaktík, témy modernizácie metód vzdelávania a výchovy pomocou informačno-komunikačných technológií (IKT), riešenie problémov v správaní žiakov, témy o osobnosti učiteľa, zvládaní stresov, témy o vyhorenosti učiteľa a podobné.

Zvláštnym a závažným je problém prijímania študentov na vysokoškolské programy pedagogiky – učiteľstva. V *Správe* aj *Odpočte* samotní autori píšu, že doteraz sa nepodarilo vytvoriť profesiogram učiteľa a spôsoby prijímania na vysoké školy pripravujúce pedagógov. Ignoruje sa významná publikácia *Učiteľ predprimárneho a primárneho vzdelávania – profesiografia v slovensko-česko-poľskom výskume* autorov B. Kasáčovej a kol. (Banská Bystrica: UMB 2011). Je úlohou Akreditačnej komisie, či sú študijné programy kvalitne pripravené, či obsahujú skutočne kmeňové disciplíny a aplikačné disciplíny. Všeobecne sú sťažnosti, že budúci učitelia majú málo pedagogickej praxe a mnoho aj zbytočnej teórie. Problémom je, že naša Akreditačná komisia nie je členom medzinárodnej asociácie Akreditačných komisií – hlavným argumentom, okrem nedostatku peňazí, je, že Akreditačná komisia nie je nezávislou organizáciou... A takto by sa dalo pokračovať v oblastiach, témach, ktoré nielenže stoja za diskusiu, ale žiadajú si rýchle riešenia.

Problém kvality prípravy budúcich pedagógov je široko diskutovaný, všeobecne sa tvrdí, že na vysoké školy pedagogického zamerania žiaci zo stredných škôl neprichádzajú dobre pripravení, že sa na učiteľské vysokoškolské štúdium prijímajú najslabší žiaci... K tomu sa priraďuje nesystémový návrh vykonávania doplňujúceho pedagogického štúdia mimo pedagogických fakúlt, voči ktorému sa ozvali dekani pedagogických fakúlt. Podľa ich mienky to bude znamenať likvidáciu (redukciu) pedagogických fakúlt na Slovensku a zníženie kvality prípravy učiteľov. Presnejšie dôkazy o týchto tvrdeniach by si zasluhovali exaktnú analýzu stavu, príčin a najmä tvorbu uplatniteľných riešení.

5. Cudzie jazyky a informatika v škole

Za vysoko významné považujeme zmeny vo vyučovaní cudzích jazykov a zavedenie IKT do škôl. Tieto zmeny boli navrhnuté v Miléniu v pilieri deviatom a desiatom. Je dobre, že sa uskutočnili, i keď aj v týchto oblastiach prebiehajú diskusie, či je koncept dobre nastavený. Minister školstva v rozhovore pre časopis Život (č. 40/2013) navrhuje zrušenie angličtiny na I. stupni ZŠ. Argumentuje tým, že angličtinu na I. stupni učí 74 % nekvalifikovaných učiteľov. Nebolo by v intenciách Milénia, keby sa zrušilo vyučovanie cudzieho jazyka od tretieho ročníka. Argumenty o náročnosti neobstoja vo svetle základného zámeru – pripraviť ľudí na život a prax v multikultúrnom prostredí. Rovnako sa to týka IKT. V oblasti IKT je neduhom, že ich používanie sa stáva cieľom, a nie prostriedkom na zlepšenie edukácie. Mnoho pripomienok by sa dalo uviesť k príprave učiteľov najmä na I. stupni ZŠ v oblasti cudzích jazykov, podobne ako k príprave odborníkov na vyučovanie IKT. Keby sa bola permanentne uskutočňovala diskusia o zabezpečení a zlepšení výučby cudzích jazykov, ako aj IKT, mohlo sa predísť mnohým nejasnostiam a kvázi argumentom za ich minimalizáciu alebo rušenie.

6. Riadenie školstva a financie

A napokon koncepčným zámerom bola zmena riadenia školstva – išlo najmä o princíp decentralizácie a profesionalizácie riadenia školstva, o financovanie školstva. Je to v súčasnosti najviac kritizovaná oblasť. Školstvo „riadi" niekoľko ministerstiev, byrokracia sa neznížila, finančné ohodnotenie nie je adekvátne. Čo s tým? Bolo priradenie riadenia niektorých škôl a školských zariadení pod ministerstvo vnútra koncepčným a dobrým riešením? Reforma štátnej správy ESO priniesla so sebou aj komplikáciu vo financovaní a v odmeňovaní pracovníkov škôl a školských zariadení. Princíp decentralizácie riadenia školstva (obce, mestá) naráža na problém kvalifikovanosti riadenia, profesionalizácie a demokracie riadenia školstva. Odráža sa to napr. vo vymenúvaní a v odvolávaní riaditeľov škôl, kde sa prestáva veriť radám školy... Odráža sa to v náraste počtu školských úradov a probléme kvalifikovanosti starostov obcí a miest a ich poslancov a ich zásahov do školského systému. Dnes už obce a mestá nestačia zo svojich prostriedkov financovať potreby školstva. Prenesené aj originálne kompetencie obcí a miest (zriaďovateľov) majú problémy s udržaním centier voľného času, so strediskami záujmovej činnosti, školskými klubmi. Financovanie škôl a školských zariadení je značne neprehľadné. Bolo by na mieste urobiť kvalifikovanú manažérsku analýzu financovania škôl a školských zariadení, ako aj definovať presnejšie, kto je zodpovedný za kvalitu škôl...

Program debyrokratizácie nepriniesol úspechy. Naopak, učitelia podľa nových návrhov budú musieť prerábať štátne a školské vzdelávacie programy. Školské vzdelávacie programy, ktoré boli myslené ako voľnosť učiteľov pri ich tvorbe, sa zbyrokratizovali tak veľmi, že na jednej strednej škole majú 8 kilogramov materiálov len o školských vzdelávacích programoch. Predpisy o tom, ako vyškrtávať prázdne položky v školských dokumentoch, sú dobrou ukážkou byrokracie. Samostatným problémom sú učebnice – ich tvorba je zaťažená byrokraciou, výberovými pokračovaniami, ktoré nemajú konca, pritom je nesplnený bod programu politiky školstva o digitalizácii učebníc, ktorý by mohol už dávnejšie problém učebníc vyriešiť.

Komunikácia so starými, s novými školskými odbormi, mimovládnymi organizáciami komorami učiteľov, atď. sťažuje a na druhej strane demokratizuje riadenie školstva. Ministerstvo školstva má šesť priamo riadených organizácií – rezortné organizácie zamestnávajú 11 650 zamestnancov, ministerstvo má k dispozícii Kurikulárnu radu, Radu pre systémové zmeny v školstve, ktorá má 11 členov, ale v nej ani jedného profesora pedagogiky...

Zo správy Štátnej školskej inšpekcie, uverejnenej v Učiteľských novinách č. 31/2013, vyplýva, že najviac problémov v slovenskom školstve je v oblasti riadenia škôl, výkonu štátnej správy v školstve, v oblasti školských vzdelávacích programov a činnosti poradných orgánov. Analýzy kvality školy pritom poukazujú na to, že vedenie školy je jedným z rozhodujúcich činiteľov jej kvality – jeho zaujatie za spoločné ciele, disciplína, prístup k žiakom, vzdelávanie pedagógov. Otvorená diskusia a prijatie konkrétnych opatrení by pomohli minimalizovať sporné problémy. Vyššie kolektívne zmluvy, ktorých závery majú byť povinné

(pokračovanie na strane 6)

Čo bolo a nebolo v odpočte...

(dokončenie zo strany 5)

aj pre tých, ktorí nie sú napr. v odboroch, veci komplikujú.

Otázky financovania školstva, nedostatku peňazí sú najdiskutovanejším problémom v školstve. Je tu napr. problém financovania škôl na hlavu žiaka alebo na triedu. Je správne určovanie postupu žiakov na vyššie školy prostredníctvom známok? Poslanec Beblavý v parlamente konštatoval, že z 280 miliónov eur z európskych fondov šlo na žiaka len 8 %, najviac za ministra Mikolaja. Nebudeme opakovať požiadavky odborov (nových a starých) a mimovládnych organizácií, len uvedieme, že v Miléniu bolo uvedené, že roku 2010 malo byť 6 % prostriedkov z HDP investovaných do školstva. Podobne poddimenzovaná je veda a výskum v oblasti pedagogiky. Prežívame ekonomickú a morálnu krízu a riešenia na naplnenie tejto požiadavky nie sú ľahké. Je diskutabilné, či rušenie škôl, prepúšťanie učiteľov – najmä dôchodcov, zvýšenie počtu žiakov, prenesenie kompetencií na obce a mestá je tým správnym, systémovým a koncepčným krokom riešenia finančnej situácie v školstve, najmä keď programové vyhlásenie tejto vlády si dalo školstvo za svoju prioritu. Keď politiku školstva diktujú peniaze, kapitál, môže sa to kontraproduktívne odraziť na kvalite výchovy a vzdelávania, na zhoršení sociálnej situácie rodičov a kultúry obcí, miest.

Čo je a čo nie je v *Odpočte*

Už v tomto bode sa dá položiť otázka, či *Odpočet* nemohol uviesť odpovede na týchto šesť základných koncepčných zámerov – na ich plnenie a najmä, ako sa majú problémy riešiť nie v polohe len všeobecnej, ale konkrétnej. Také kroky, ako je presun kompetencií, udeľovanie kreditov, ako je vymenúvanie a odvolávanie riaditeľov škôl, zvyšovanie počtu žiakov v triedach, redukcia školských vzdelávacích programov (alebo ich častí), rušenie málotriedok, diskusie okolo učenia angličtiny, sú nielen proti koncepcii a logike Milénia, ale sú aj v rozpore s trendmi, ktoré presadzuje Európska únia.

V *Odpočte* sa uvádza, že „hlavným cieľom reformy školstva malo byť najmä premeniť tradičné encyklopedicko-memorovacie a direktívno-neživotné školstvo na tvorivo-humánnu výchovu a vzdelávanie a poznatkovo-hodnotové školstvo s dôrazom na aktivitu a slobodu osobnosti, ako aj tvorivý spôsob bytia pre život v novom tisícročí“. Napĺňajú sa tieto ciele?

V *Odpočte* boli definované tri cesty, ako ciele reformy naplniť. Prvým bola zmena zákonov, predpisov, vyhlášok a nariadení. Druhou cestou bolo vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov na základe „infiltrácie logicky validných“ návrhov, smerovaní. Treťou bolo experimentálne overovanie nových myšlienok, postupov do praxe. Vo výpočte dosahovania cieľov reformy nie je v *Odpočte* bod o sledovaní účinnosti zmien, o experimentálnom overovaní.

Autori *Odpočtu* menujú päť vypracovaných koncepcií, ktoré mali naplniť realizáciu projektu Milénium. Ide o tri koncepcie, ktorých platnosť sa končí roku 2013:

- Koncepcia dvojúrovňového modelu vzdelávania v oblasti odborného vzdelávania,
- Koncepcia výchovy a vzdelávania národnostných menšín,
- Koncepcia výchovy a vzdelávania rómskych žiakov,

a ďalšie dve, ktorých platnosť sa končí neskôr:

- Koncepcia pedagogicko-psychologického poradenského systému sa končí roku 2015, ale už teraz sa dejú podstatné zmeny v tomto subsystéme,
- Koncepcia vyučovania cudzích jazykov, ktorá má platnosť do roku 2016, ale už teraz sa uvažuje o radikálnych zmenách, ktoré nie sú v súlade s projektom Milénium.

Prvé tri koncepcie, ktoré stratili platnosť, by mali byť nahradené alebo doplnené novými úlohami, riešeniami, problémami, ktoré priniesla prax aj teória a nové ekonomické a riadiace podmienky.

V *Odpočte* sa uvádza, že realizácia projektu Milénium sa uskutočňuje aj a najmä na základe týchto prijatých zákonov:

- Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe a samospráve v školstve vyjadroval zámer decentralizácie školstva. Dnes sú už novely tohto zákona, menia sa zriaďovateľské funkcie a navrhujú sa iné zmeny, ktoré nie sú v súlade s projektom Milénium, napr. financovanie (a riadenie?) cez ministerstvo vnútra, ale aj problém vymenúvania a odvolávania riaditeľov škôl, diskutuje sa o miere centralizácie a pod.
- Zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní ZŠ a SŠ a školských zariadení dnes nevyhnutne potrebuje novelu alebo vypracovanie úplne nového zákona, čo už bolo avizované.
- Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) zakotvil rozsiahle zmeny v intenciách Milénia, ale aj ten si dnes vyžaduje novely, zmeny, napr. už len z hľadiska prijatia koncepcie inkluzívneho vzdelávania, ktorú podpísala naša vláda 11. januára 2012.
- Zákon č. 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave obsahuje v sebe dôležité zmeny – spoluprácu so zamestnávateľmi, ale súčasný tlak po zmene v oblasti prípravy odborníkov pre rozličné oblasti si vyžaduje pomerne radikálne zmeny.
- Zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch už dnes má novely, ktoré nie sú v súlade s Miléniom (nemožnosť získať kredity aj v neštátnych organizáciách a iné zmeny), ale tiež si vyžaduje prehodnotenie, aby kredity, kariérne, funkčné vzdelávanie bolo kvalitné. Chýba profesiogram na výber uchádzačov na učiteľské povolanie, čo sa konštatuje aj v *Odpočte*, a iné.

K niektorým bodom *Odpočtu plnenia Milénia*

1. Zvýšenie podielu maturantov na 80 % do roku 2010

Plnenie spolu na štátnych, cirkevných a súkromných školách roku 2012:

- gymnáziá – zmaturovalo 99,7 % žiakov,
- SOŠ – zmaturovalo 78,3 % žiakov,
- konzervatóriá – zmaturovalo 58,2 % žiakov.

Konštatuje sa, že sa podarilo takmer naplniť cieľ – zmaturovalo 78,86 % všetkých žiakov v SR.

Zámer Milénia nebol v tom, aby sa porovnával počet zmaturovaných žiakov na jednotlivých stredných školách, ale aby sa sledoval počet maturantov v jednotlivých populačných ročníkoch, napr. roku 2013, alebo koľko maturantov máme v populácii celkovo. Je tu problém metodiky vykazovania počtu maturantov. Podľa správy Štátnej školskej inšpekcie z roku 2011 má maturitu len 70 % populácie – cieľom bolo 80 %, čo sa nenaplnilo.

2. Milénium stanovilo hranicu 5 – 6 % prijímaných žiakov do gymnázií z príslušného populačného ročníka. Graf 3 v *Odpočte* ukazuje, že počet žiakov prijatých do gymnázií rástol až do roku 2007 (8,87 %), v školskom roku 2010/2011 klesol na 5,56 % (prijaté opatrenia...). V Bratislavskom kraji však na osemročné gymnáziá bolo prijatých v školskom roku 2008/2009 až 22,9 % žiakov; v školskom roku 2010/2011 je to už len 13,23 %.

Zámerom autorov Milénia bolo, aby sa do osemročných gymnázií prijímali intelektovo nadaní žiaci, ktorých v populácii nie je viac ako 5 – 6 %. Toto percento bolo vysoko prekročené najmä v Bratislavskom kraji (13,23 %). V *Správe* mohli byť uvedené opatrenia, ktoré by zaručovali opatrenia na dodržanie kvalitnej diagnostiky nadaných žiakov, aby nepresiahli 5 – 6 % populačného ročníka. Táto informácia je však komplikovaná princípom inklúzie, kde by nadaní žiaci mali byť vzdelávaní v hlavnom prúde edukácie...

3. Dĺžka povinnej školskej dochádzky na Slovensku je v priemere EÚ – žiadalo sa, aby dĺžka školskej dochádzky bola porovnateľná s inými krajinami EÚ. Tento zámer Milénia je splnený. Začiatok školskej dochádzky žiakov je v 6. roku života, povinná dochádzka trvá 10 rokov, končí sa v 16. roku života, čo je v súlade s údajmi väčšiny krajín EÚ.

4. Prístup k vzdelaniu aj deťom zo sociálne znevýhodneného prostredia a nadaným žiakom a riešenie náboženskej výchovy a etiky v alternatíve. V Miléniu bolo rešpektované právo slobodnej voľby rodičov alebo zákonných zástupcov.

V tomto prípade je v prvom rade potrebné presnejšie určiť, ktorý žiak je zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP). Päť kritérií sa zdá byť jasných: rodičia poberajú dávku v hmotnej núdzi (1), niektorý z rodičov nemá ukončenú základnú školu (2), v rodine sú nevyhovujúce podmienky na vzdelávanie žiakov – samostatný stôl, knihy, televízia a pod. (3), rodičia neovládajú štátny jazyk (4), niektorý z rodičov je nezamestnaný (5) a pod. Prax je taká, že za žiaka zo SZP sa považuje žiak, ktorého rodičia poberajú dávku v hmotnej núdzi. Ostatné kritériá sa neberú do úvahy alebo ich váha je rozličná, alebo sa berú do úvahy len niektoré kritériá. Bola zavedená náboženská výchova aj etická výchova v alternatíve – zámer Milénia je splnený.

Tab. 1: Vývoj počtu žiakov v špeciálnych školách

Školy (súkromné, cirkevné, štátne)	2000	2007	2012
Materské	768	853	1 067
Základne a špeciálne základné	21 717	25 106	28 724
Stredné	4 745	5 470	6 126

Odpočet uvádza, že počas rokov 2008 – 2010 vzrástol počet žiakov zo SZP na ZŠ zo 47 560 na 57 765 (z 10 % na 12,81 %); v špeciálnych ZŠ vzrástol počet žiakov zo SZP zo 7 246 na 7 730 (z 36 na 38 %). Rómski žiaci neukončia základnú školu v 83,9 % prípadoch; strednú školu v 3,5 % prípadoch.

Nie je splnená úloha, aby sa rómski žiaci učili v rómčine. Výučba cudzieho jazyka od 3. ročníka plus ďalší jazyk bola uložená zákonom a školský zákon bol doplnený zákonom č. 37/2011 Z. z. *Odpočet* konštatuje, že 132 076 žiakov na I. stupni ZŠ sa učilo cudzí jazyk, 56 386 žiakov na I. stupni sa neučilo žiaden cudzí jazyk. Chýba prehľad, ako je to na II. stupni ZŠ s druhým jazykom. Úloha sa neplní.

Plnenie Milénia v oblasti výučby informatiky – roku 2011 bol jeden počítač na 3,72 žiakov (ZŠ: 4,3; SŠ: 2,9; ŠŠ: 4,20). Pripojenie na internet má takmer 100 % ZŠ a SŠ, ŠŠ len 60 %. Chýbajú údaje, koľko učiteľov učí tento predmet kvalifikovane.

Ďalšou úlohou vyjadrenou v Miléniu bolo zníženie počtu žiakov v špeciálnych školách. Stav vývoja počtu žiakov v špeciálnych školách, ako je zachytený v *Odpočte*, uvádzame v tab. 1 (porovnanie trendov od roku 2000 do roku 2012).

Ako ukazuje tab. č. 13 *Odpočtu*, počet špeciálnych tried vzrástol z 3 171 roku 2000 na 10 027 roku 2012 a počet integrovaných žiakov v ZŠ z 9 593 roku 2000 na 21 754 roku 2012!

Percentuálny podiel žiakov so zdravotným znevýhodnením na celkovom počte žiakov rástol od roku 2000 zo 4,65 % na 11,73 % roku 2012! Úloha sa neplní – rastie počet žiakov v špeciálnych školách. V *Odpočte* chýbajú informácie, či počty žiakov v reedukačných centrách (je ich 14) rastie, alebo klesá, podobne v liečebno-výchovných sanatóriách (máme ich 7) a v 5 diagnostických centrách.

Požiadavkou Milénia bolo, aby rástol počet materských škôl (MŠ) a aby sa do nich zaviedol nový výchovný program. Stav plnenia úlohy: Od 1. 9. 2009 bol zavedený do praxe nový štátny vzdelávací program pre MŠ, ale klesá počet škôlok. Ako ukazuje tab. 16 *Odpočtu*, roku 1993 bolo 3 482 štátnych, súkromných a cirkevných MŠ, roku 2012 ich však bolo už len 2 861! Úloha je nesplnená.

Ďalej je v *Odpočte* prehľad o školách a triedach pre nadané deti, kde je zaznamenaný nárast počtu žiakov s nadaním, ako aj tried a škôl. Počet tried pre nadaných žiakov v ZŠ vzrástol od roku 2007 (bolo ich 184) na 257 roku 2012, podobne sa zvýšil počet žiakov z 2 594 na 3 196. Na stredných školách sa zvýšil počet tried pre nadaných z 21 roku 2008 na 25 roku 2012.

Milénium predpokladalo, že sa bude zvyšovať počet a účinnosť poradenských a podporných zariadení v školskom systéme. V *Odpočte* sa uvádza, že v súčasnosti pôsobí na ZŠ a SŠ 468 špeciálnych pedagógov, čo je o 119 viac ako roku 2007. V tomto zmysle sa Milénium plní, ale chýbajú údaje o školských psychológoch, o centrách pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, centrách špeciálnopedagogického poradenstva, logopédoch, poradcoch a podobne. Úloha je takto len čiastočne splnená.

V Miléniu sa vyslovila podpora neštátnych škôl ako integrálnej súčasti vzdelávacieho systému. Prijatím zákona č. 597/2003 Z. z. sa zrovnoprávnilo financovanie všetkých druhov škôl a vypracovali sa normatívy a vzdelávacie poukazy. V meraní Maturita 2012 sa nezaznamenali významné rozdiely medzi cirkevnými, štátnymi a súkromnými školami, trochu lepšie výsledky mali žiaci cirkevných škôl.

Zaujímavý je trend poklesu/nárastu škôl od roku 2001 po rok 2012. Cirkevné ZŠ z počtu 97 roku 2001 vzrástli na 113, gymnáziá zo 41 na 55 a SOŠ zo 16 na 19. Súkromné ZŠ vzrástli zo 7 roku 2001 na 41 roku 2012, gymnáziá zo 17 na 39 a SOŠ zo 41 na 90. Tento trend sa dá hodnotiť pozitívne. Štátne ZŠ klesli z počtu 2 406 roku 2001 na 2 177, gymnáziá zo 159 na 151 a SOŠ zo 744 na 468, kde najmä pokles štátnych stredných škôl stojí za zamyslenie.

V priemere EÚ 14 % žiakov navštevuje neštátne školy. U nás je to 8,40 % v školskom roku 2012/2013.

5. Programy výchovy a vzdelávania

Milénium požadovalo, aby sa vytvorili štátne a školské vzdelávacie programy a výchovné programy. Táto úloha sa realizuje pomocou dvojúrovňového modelu vzdelávania. Podobné dvojúrovňové pochopenie vzdelávania prevzali aj v Maďarsku a Česku. Boli vypracované štátne vzdelávacie programy podľa modifikovaného obsahu. Neboli permanentne vyhodnocované a žiadajú si úpravy dodaním nových obsahov, redukciou nefunkčných obsahov, lepším prepojením medzipredmetových vzťahov a pod. Konštatujeme, že práca na školských vzdelávacích programoch sa značne zbyrokratizovala. Definovali sa výkonové a obsahové štandardy, základné kompetencie, pristúpilo sa k pravidelnému monitorovaniu, meraniu výsledkov vzdelávania na národnej úrovni – zriadil sa Ústav certifikovaných meraní vzdelávania, a pokračuje sa v medzinárodných meraniach PISA, PIRLS a ďalších. Nie vždy boli dobre pochopené obsahové a výkonové štandardy, ktoré treba aj vzhľadom na zmeny obsahu vzdelávania modifikovať. Výchovné programy sú najťažším problémom. Výskumy aj prax ukazujú, ako sme uviedli, že sa zhoršuje správanie žiakov. Okrem iného je potrebné prepracovať organizačné poriadky škôl, spresniť a zjednotiť základné normy správania, ako aj zavedenie preventívnych programov do škôl a školských zariadení, zjednotiť legislatívu pri poruchách správania žiakov.

Odpočet na mnohých stranách potom sumarizuje, čo všetko sa vykonalo v rámci reformy školstva. Konkrétne šlo o plnenie najmä týchto úloh:

- vytvorila sa Kurikulárna rada (je tu otázka jej funkčnosti, plnenia poslania),
- vytvorili sa štátne a školské vzdelávacie programy, výchovné programy, inovoval sa výchovný program pre materské školy, vypracovali sa štandardy,
- úlohou bolo aj vypracovanie koncepcie informatizácie školstva – úloha nie je splnená,
- mal sa vypracovať nový obsah odborného vzdelávania; koncepcia združených škôl,
- zriadili sa funkcie pedagóga voľného času (sociálneho pedagóga), školského psychológa, koordinátora digitálnych technológií,
- malo sa zaviesť experimentálne overovanie systému kvality,
- mala sa vypracovať koncepcia výchovy a vzdelávania vo voľnom čase,
- mala sa vypracovať koncepcia inštitucionálneho zabezpečenia pedagogického výskumu, atď.

Pri každej úlohe sú termíny, zodpovednosť a finančné náklady na plnenie úloh. Mnohé z úloh neboli splnené alebo si vyžadujú prepracovanie. Ďalej je v *Odpočte* uvedený výpočet vypracovaných vyhlášok, nariadení a opatrení, ktoré urobilo ministerstvo školstva. Ich zoznam nie je logicky usporiadaný, je dosť neprehľadný. Autori *Odpočtu* uvádzajú, že neboli splnené tieto úlohy:

1. Koncepcia informatizácie školstva.
2. Profesiogram na výber uchádzačov o učiteľské povolanie.
3. Spustenie rezortného informačného systému.
4. Zabezpečenie pedagogického výskumu pre potreby praxe.

Odborári dali svoje stanovisko k *Odpočtu* a konštatujú najmä nesplnenú úlohu finančného zabezpečenia školstva.

Záverom

Program reformy školstva mal systémový a otvorený charakter. Dá sa konštatovať, že sa permanentne nevyhodnocoval, nezlepšoval. *Odpočet* sa nedotkol všetkých základných programových oblastí. Za základné zmeny, ktoré sa udiali, možno považovať najmä zavedenie dvojúrovňového modelu vzdelávania, štandardov, spresnenie kompetencií, zavedenie výučby cudzích jazykov, informatiky, zavedenie kreditového systému vzdelávania učiteľov a odborných zamestnancov a iné. Mnohé úlohy sa nesplnili, niektoré treba prehodnocovať z pohľadu nových ekonomických, odborných požiadaviek. Filozofiu decentralizácie riadenia, financovania školstva, sledovanie kvality škôl a profesionality pedagogických a odborných zamestnancov je potrebné definovať po novom, systémovo koncipovať a zaviesť do praxe. Na otázky z úvodu možno v odpovedi konštatovať, že hlavné myšlienky reformy a hlavné úlohy (zákony) sa uskutočnili a uskutočňujú. Malo by byť snahou všetkých odborníkov, pedagógov, politikov a ministerstva školstva, aby sa reformný systém zdokonaľoval, zlepšoval, aby sa nerobili kroky proti základnej koncepcii Milénia. Sú očakávania, že *Správa o stave školstva na Slovensku*, ako aj *Odpočet programu Milénium a následných koncepčných dokumentov pre oblasť regionálneho školstva* sa po diskusii a prerokovaní vo vláde a v parlamente stanú novými impulzmi v pozitívnom reformovaní školského systému na Slovensku.

Prof. PhDr. Miron ZELINA, DrSc.
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Nevyberajte školu, vyberajte zamestnanie!

ZODPOVEDNOSŤ ZA SEBA

V našich tradíciách je zakódované, že žiak, ktorý končí základnú alebo strednú školu a má sa rozhodnúť, čo bude študovať ďalej, sa zvyčajne orientuje podľa školy, o ktorú má záujem. Vyberá na základe toho, či sú niekde ľahké prijímacie skúšky, či sa tam učí veľa matematiky, fyziky a podobne. Menej sa v takýchto chvíľach uvažuje o tom, v akom zamestnaní sa človek po úspešnom skončení školy uplatní, čo bude s papierom o absolvovaní robiť. To je vnímané ako ďaleká budúcnosť či niečo, čo sa bude riešiť neskôr. Výsledok?

Máme takmer najvyššiu mieru nezamestnanosti v Európe, najvyššiu mieru nezamestnanosti absolventov našich škôl a až 82 % tých, ktorí nejakú školu skončia, ale napokon pracujú v inom odvetví či odbore, aký vyštudovali. Ak by sme to mali preniesť do ekonomickej terminológie – odborné školstvo má vyše 80-percentnú zmätočnosť svojich „produktov“. To je mimoriadne alarmujúci stav. Ak by ste mali v súkromnom sektore firmu, ktorej 80 percent výrobkov končí ako nepodarky, ste dávno v krachu.

Inštitúcie zodpovedné za tieto témy, predovšetkým samosprávne kraje, ale aj mnohí riaditelia škôl či vedenia fakúlt a univerzít, podliehajú mysleniu a tlaku takejto filozofie. A tak sa pod prizmou slobody v rozhodovaní žiaka a jeho rodiča otvárajú a napĺňajú odbory štúdia, ktorých absolventi nemajú a nikdy nebudú mať reálnu šancu získať kvalifikované zamestnanie. A už v momente podania prihlášky možno tušiť, že zostanú na krku svojim rodičom a najmä spoločnosti, ktorá im musí následne každý mesiac platiť za ich nerozvážnosť a – nemali by sme sa okúňať a priamo povedať – hlúposť. Ako inak totiž pomenovať, ako priamo s Júliusom Satinským, ich konanie?

Nezamestnanosť

Už viac ako dvadsať rokov sa tvárime, že sa snažíme riešiť problémy s nezamestnanosťou rôznymi málo účinnými opatreniami či hraním sa na opatrenia, ktoré permanentne odčerpávali a odčerpávajú peniaze zo štátnej kasy. Tá sa plní daňami tých, ktorí ich musia odvádzať a odvádzajú, pretože konali zodpovedne a dnes tvrdo pracujú, a neraz vďaka vysokým daniam zápasia o vlastnú existenciu. Azda netreba viac zdôrazňovať, že všetko so všetkým súvisí. Je naozaj na mieste solidarita s tými, ktorí benevolentne a nezodpovedne rozhodli o svojom osude a nie sú ochotní pracovať na sebe a kvalite svojho vzdelania tak, aby vďaka nemu boli užitočnou súčasťou spoločnosti?

Po dlhom čase sa aj zamestnávatelia rozhodli vytvoriť tlak na vzdelávací systém a cezeň aj na rodičov a žiakov, ktorí sa majú rozhodovať o svojom budúcom štúdiu, a teda povolaní. Tlak smeruje aj na zriaďovateľov škôl – najmä na samosprávne kraje, ale aj súkromných zriaďovateľov. Žiada sa zodpovednosť!

Potreby trhu práce

Triedy v stredných odborných školách sa majú od školského roka 2014/2015 otvárať na základe odhadov a prognóz, aké povolania sú a budú v jednotlivých regiónoch potrebné. Má sa tak začať napĺňať základný zmysel fungovania školstva – vyživovať svojimi vzdelávacími službami a kvalifikovanou pracovnou silou v potrebnej miere fungovanie regiónov a slovenskej ekonomiky. Odhad potrieb trhu práce je súčasťou programu transformácie stredného odborného školstva. Zamestnávatelia sa v jednotlivých združeniach, komorách a spolkoch zaviazali, že dokážu urobiť kvalifikované odhady potrieb odborníkov pre svoje profesijné ciele. Na základe týchto odhadov budú môcť samosprávne kraje omnoho zodpovednejšie vypracovať plány výkonov škôl na ďalšie roky. Inak povedané, samosprávne kraje urobia kvalifikovaný rozpis otváraných tried s príslušným počtom žiakov v jednotlivých odboroch štúdia. Rodičia a žiaci tak dostanú reálnu ponuku odborov štúdia, ktorých absolvovaním sa vysoko zvýši šanca na získanie zamestnania po skončení štúdia.

Zamestnávatelia chcú týmto projektom významne prispieť k tomu, aby sa každý úspešný absolvent uplatnil na trhu práce a aby bola súčasne zabezpečená odborná platforma rozvoja jednotlivých odvetví na Slovensku. Súčasne sa pripravuje výraznejšie prepojenie žiakov so svojimi budúcimi zamestnávateľmi výraznejším uplatňovaním duálneho systému vzdelávania, ktorý sa úspešne realizuje v Rakúsku, vo Švajčiarsku či v Nemecku, kde si žiak nevyberá po základnej škole len odbor štúdia, ale hneď aj zamestnávateľa a druh práce, profesiu, ktorú bude po doštudovaní vykonávať. Absolvovanie štúdia na odbornej škole je len nástrojom na získanie kvalifikácie na príslušnú prácu.

Zamestnávatelia zo siedmich rezortov či odvetví na Slovensku vybrali už 21 stredných škôl, v ktorých sa od septembra 2013 pilotne skúša duálny systém, teda – teória v škole a prax priamo u zamestnávateľov.

Projekt transformácie odborného vzdelávania je postavený na piatich pilieroch – potrebách trhu práce, nastavení výkonov škôl na potreby trhu práce, kariérnom poradenstve, modernizácii a špecializácii škôl a overovaní kvality a uplatniteľnosti absolventov škôl. Cieľom projektu je dosiahnuť zásadný obrat v kvalite prípravy absolventov škôl a dosiahnuť, aby až 70 % absolventov našlo uplatnenie v odbore, ktorý vyštudovali, čo by malo v konečnom dôsledku prispieť k zníženiu počtu nezamestnaných, lepšej výkonnosti ekonomiky a napokon aj zlepšeniu hospodárskeho výsledku krajiny.

Duálne vzdelávanie

Nemecký, švajčiarsky a rakúsky vzdelávací systém, kde sa uplatňuje duálne vzdelávanie, sa vyznačuje týmito charakteristikami:

- koncepčná, strategická a efektívna filozofia pragmatického uplatnenia sa každého absolventa na trhu práce,
- sloboda vzdelávacej cesty žiaka, podmienená jeho predpokladmi, kvalitou, schopnosťami,
- priepustnosť systému a podpora pružných foriem ďalšieho vzdelávania, rozširovania kvalifikácií, čiastkových kvalifikácií a podobne,
- absolútna väčšina žiakov v odbornom vzdelávaní absolvuje duálny model s prípravou na povolanie v spolupráci so zamestnávateľmi,
- odborné vzdelávanie a profesie majú vysokú kultúrnu a spoločenskú prestíž, pre spoločnosť sú rovnako dôležité ako intelektuálne profesie,
- popri žiakoch v duálnom vzdelávaní jestvuje prúd pre žiakov, ktorí v rámci svojej školy nemajú svojich firemných partnerov v systéme štátneho školstva,
- stredné školy majú rôzne druhy a typy záverečných skúšok; pri odborných školách sa dodržiava zásada: skúša ten, kto absolventov bude zamestnávať, nie ten, kto ich učil,
- absolventi odborných škôl v týchto krajinách nezaťažujú sociálny systém štátu, lebo absolútna väčšina z nich sa po skončení školy vďaka duálnemu systému kontinuálne presúva do pracovného procesu vo firmách, v ktorých sa počas štúdia pripravovali,
- mediálna podpora modelu duálneho vzdelávania,
- najnižšia nezamestnanosť absolventov škôl v európskom meradle.

(lupa)

Ilustračné foto Ján SÚKUP

INŠPIRÁCIE

Charakteristika švajčiarskeho vzdelávacieho systému

Vysoká priepustnosť celého systému. Existuje veľa ciest, ako vstúpiť či prestúpiť do školy a získať alebo doplniť si vzdelanie (napr. žiaci z gymnaziálneho štúdia sa môžu uchádzať o štúdium na odborných vysokých školách až po absolvovaní približne ročného praktika a absolventi odborných škôl môžu pokračovať v univerzitnom vzdelávaní až po doplnení si teoretického štúdia, ktoré poskytujú všeobecné stredné školy – gymnáziá a stredné odborné školy).

Deti sa podľa svojich výsledkov a schopností zaraďujú po primárnom vzdelávaní na sekundárny stupeň I. a sekundárny stupeň II.

Otvorený prístup k rôznym vzdelávacím ponukám. Kto má potrebnú kvalifikáciu, môže absolvovať vzdelávanie v zásade podľa svojho výberu, na vysokých školách si možno zvoliť aj miesto vzdelávania. Určité obmedzenia existujú v oblasti odborného vzdelávania a odbornej prípravy, na základe dostupnosti vzdelávacích miest.

Existuje aj čisto školské vzdelávanie pre žiakov, ktorí nemajú vzdelávacie miesto v podniku. Nedostávajú však za svoju produktívnu prácu odmenu ako žiaci v duálnom systéme vzdelávania.

Dve tretiny mladistvých absolvujú odborné vzdelávanie a prípravu. Praktické vzdelávanie v podniku je kombinované so školským vzdelávaním (zo 193 000 firiem vo Švajčiarsku vzdeláva učňov 55 000).

Rôzne typy záverečných skúšok a maturitných skúšok (napr. gymnaziálna maturita, odborná maturita, maturita pripravujúca na povolanie...).

Uskutočnenie národnej kampane BERUFSBILDUNGPLUS.CH propagujúcej odborné vzdelávanie a prípravu. Informuje dospievajúcich a mladých dospelých o príležitostiach a pracovných možnostiach.

Veľmi nízka nezamestnanosť mladých do 25 rokov.

Veľká októbrová revolúcia v Rusku sa skončila

ZMENY VO VZDELÁVANÍ

Pod drobnohľadom historikov Ústavu dejín Ruska Ruskej akadémie vied, ale aj širšej ruskej verejnosti sa v týchto dňoch pripravujú tézy novej učebnice dejepisu pre stredné školy, ktorá má byť vôbec prvou súbornou učebnicou ruských dejín po rozpade Sovietskeho zväzu. Obsahuje posúdenie kľúčových udalostí z minulosti, hlavné princípy a prístupy k výučbe národných dejín, pojmy a terminológiu, udalosti a osobnosti, ktoré boli pre dejiny najdôležitejšie. Zoznam kľúčových kapitol bude odsúhlasovať dokonca hlava štátu Vladimir Putin. V Rusku sa teda v týchto dňoch živo diskutuje, či si tá alebo oná osobnosť, udalosť zaslúži miesto v učebnici, alebo nie.

Učebnica bude obsahovať všeobecné hodnotiace súdy starej ruskej histórie, ale aj moderných dejín Zväzu sovietskych socialistických republík (ZSSR) a Ruskej federácie až do súčasnosti. Autori novej koncepcie pomenovali tridsať kontroverzných udalostí z ruských dejín, ktorých výklad robil zvyčajne ruským učiteľom dejepisu problémy. K nim patrí napríklad nástup diktátora Josifa Stalina k moci, krvavé boľševické represie v 30. a 40. rokoch minulého storočia, politika ZSSR v časoch studenej vojny, hodnotenie éry Leonida Brežneva, aktivity sovietskych disidentov, rozpad ZSSR a napokon etapa vlády prezidenta Putina po roku 2000.

Historici mali údajne veľa práce, ako interpretovať boľševický prevrat roku 1917, ktorý bol v doterajších dejinách označovaný ako Veľká októbrová socialistická revolúcia. Z názvu, na ktorý boli zvyknutí v Rusku, ale aj v bývalých socialistických krajinách, napokon zostalo len slovo „revolúcia“. Nový historický výklad predkladá koncept Veľkej ruskej revolúcie, ktorej súčasťou bol okrem likvidácie cárskeho režimu vo februári 1917 aj boľševický prevrat v októbri. Obe revolúcie sa tak po novom metodicky spojili v jednom názve, ktorý je podľa ruských médií analógiou Veľkej francúzskej revolúcie z konca 18. storočia.

Augustová okupácia Československa

Autori sa nevyhli ani novej interpretácii vojenskej intervencie vojsk Varšavskej zmluvy roku 1968 do Československa. V tézach je táto udalosť zaradená do kapitoly nazvanej *Vrchol a kríza sovietskeho systému*.

V nových učebniciach sa študenti budú učiť aj o tzv. Brežnevovej doktríne, ktorá sa riadila zásadou „obmedzenej zvrchovanosti“ krajín vtedajšieho socialistického tábora. Pražská jar sa v tézach objavuje v kapitole, kde sa hovorí „o znížení medzinárodnej autority ZSSR“.

Po štvormesačnej intenzívnej diskusii odborníkov i verejnosti cez internet a sociálne siete boli námety a názory vyhodnotené a 1. novembra tohto roku sa dostal výsledok na politické odsúhlasenie do Kremľa.

Niektorí kritici sa vyjadrujú veľmi tvrdo, lebo tvrdia, že „koncept“ je písaný aj ľuďmi, ktorí sú kvôli politickému prospechu ochotní klamať. Čím ďalej, tým viac sa zdôrazňuje „odpisovanie“ od Francúzov.

Niektorí v Rusku tiež pripomínajú Bismarckove slová: „Všetky ríše sú vytvorené krvou a železom,“ a preto sa ani ruská ríša v tejto súvislosti nemá za čo hanbiť a robiť pokánie. Každý historik vraj vie, že životy svätých kniežat, kráľov, metropolitov, atď. majú len málo spoločné so skutočnými historickými udalosťami. Mnoho vecí sa mystifikuje, ale s tým treba jednoducho počítať.

Kritici upozorňujú napr. na tieto nedostatky:

- chýba zmienka o zmluve medzi Molotovom a Ribentropom,
- nie je dostatočne osvetlený Katynský masaker,
- niektoré osobnosti, ako napríklad Katarína Veľká, Alexander I., Mikuláš II., Lenin, Stalin, Chruščov, by mali byť hodnotené aj ich súčasníkmi z Východu i zo Západu.

Po schválení konceptu učebnice Kremľom by na jej napísanie mali vyhlásiť granty, do ktorých sa budú môcť zapojiť tímy vedcov, ale aj učiteľov škôl a aj doterajší autori učebníc.

Vlastenectvo majú podporiť aj videohry

Ruská vláda by chcela dostať pod kontrolu trh videohier a ich prostredníctvom pestovať medzi dorastajúcou generáciou city vlastenectva a hrdosť na ruské dejiny. Ministerstvo kultúry už vypísalo súťaž na tvorbu nových videohier s týmto podtextom. Mali by propagovať slávu ruských zbraní, šíriť historickú pravdu o ruskom poňatí dejín. Úrad chce súčasne cenzurovať cudziu produkciu hier, ktoré sa dostávajú na ruský trh. Táto často vykresľuje bojovníkov Červenej armády ako krvilačné beštie, ktoré plameňometmi vraždia mierumilovných civilistov. Ministerstvo má preto vytvoriť „filter“, cez ktorý sa takéto videohry na ruský trh nedostanú. Ruskí programátori sa majú s podporou štátu postarať o to, aby nové videohry naučili ruské deti vnímať dejiny v duchu patriotizmu a ruských národných hodnôt.

Okrem oboch svetových vojen sa majú tvorcovia inšpirovať aj bájnou ruskou minulosťou. Dramaturgia hier má stavať na legendárnych vzoroch cti a odvahy, napr. bohatiera Iľju Muromca. Tieto ciele majú veľkú podporu Štátnej dumy i Kremľa.

Už je pripravený pilotný projekt novej hry, ktorej ústredným motívom je zrod ruského vojnového letectva v rokoch prvej svetovej vojny. Videohra má na trhu konkurovať západným produktom, ktoré podľa ministerstva kultúry často skresľujú dejiny a diskreditujú ruské ozbrojené sily. Na projekt osobne dohliada minister kultúry Vladimir Medinskij.

Podľa odhadov ruských expertov sa videohrám venuje aktívne okolo 40 miliónov ruských detí a tínedžerov. Na trhu sa ročne predá produkcia asi za miliardu dolárov.

V Ruskej federácii vstúpil s novým školským rokom do platnosti nový školský zákon. Jeho príprava sa začala ešte roku 2009 a o jeho stratégii a filozofii sa viedli dlhé diskusie i hádky. Nový školský zákon zasahuje všetky vzdelávacie zariadenia od materských škôl až po vysoké. Inovácie sa týkajú všetkých vzdelávacích inštitúcií.

Do pozornosti sa pri diskusiách dostávali najmä témy spoplatnenia dodatočného vzdelávania, školské uniformy, kvalita vzdelávania, postavenie učiteľa v Rusku i výchovné témy a problémy morálky.

Prvá pracovná verzia návrhu nového školského zákona bola na internete zverejnená v máji 2010. Spôsobila pomerne veľký rozruch medzi odbornou verejnosťou i obyčajnými ruskými občanmi. V decembri 2012 Štátna duma zákon podporila.

„Hlavnou prednosťou zákona je vytvorenie účinných mechanizmov na definovanie prístupu k vysokokvalitnému vzdelaniu pre všetkých ľudí bez ohľadu na vek, pohlavie či miesto bydliska,“ povedala prvá námestníčka ministra školstva a vedy Natália Tretiaková.

Zmeny v predškolskom vzdelávaní

K najväčším zmenám došlo v oblasti vzdelávania detí v ranom detstve. Boli schválené nové štátne štandardy predškolského vzdelávania, ktorých hlavným rysom je rozvoj myslenia detí hrami. Preto materská škola prestáva byť akýmsi „prípravným kurzom“ pre základnú školu a má sa jej vrátiť radosť z hry a rozvoja osobnosti dieťaťa. Škôlka bola totiž pomaly vnímaná už ako súčasť základnej školy – hlavnou úlohou materskej školy však nemôže byť naučiť deti čítať, počítať, písať, ale pripraviť ich tak, aby boli schopné socializovať sa v rôznych podmienkach.

Pobyt detí v predškolských zariadeniach bude bezplatný, ale rodičia budú musieť, tak ako doteraz, prispievať na stravovanie detí a prácu asistentov.

Nový zákon je určený aj deťom so zdravotným postihnutím, predpokladá prechod na inkluzívne vzdelávanie. Znamená to, že deti so zdravotným postihnutím budú mať možnosť integrácie v bežných triedach s ostatnými deťmi. Nikto však nehovorí o uzavretí či znížení počtu špeciálnych škôl pre deti so zdravotným postihnutím.

Koncipuje sa tiež nová filozofia podpory štúdia osirelých detí na vysokých školách.

Vlastný študijný plán

Podľa nového zákona si budú môcť študenti vybrať svoj vlastný študijný plán. Tento je určený najmä na podporu detí zapojených do vrcholových športových, hudobných, umeleckých aktivít, ktoré obmedzujú ich pravidelnú dochádzku do školy. Je to druh podpory nových športových a umeleckých špičiek. Využiť ho však môžu aj experimentálne školy, školy „zmeny“, kde sa môžu školské vzdelávacie programy tvorivo formovať. Individuálny študijný plán budú môcť využívať aj žiaci so zdravotným postihnutím, ktorí nemôžu z rôznych dôvodov absolvovať klasickú školskú dochádzku.

Školské uniformy

Spred štvrťstoročia si zo sovietskych škôl ešte pamätáme školské uniformy s pionierskymi šatkami. Následne sa počas demokratizačných zmien táto téma dostala na vedľajšiu koľaj. Nový školský zákon zavádza spoločný prístup k používaniu školských uniforiem. Žiaci a študenti sa opäť vracajú k uniformám, samozrejme, nového, civilného charakteru, všeobecne zodpovedajúceho spoločenskému štýlu. Celkový vzhľad školských uniforiem (štýl a farba) bude v kompetencii školských rád a komisií.

Diskusie pred prijatím zákona na tému školských uniforiem boli neraz búrlivé. Jedným z kľúčových argumentov obhajoby zavedenia povinnej školskej uniformy bolo, že sa znížia náklady rodičov na oblečenie ich detí a súčasne sa navonok zrovnoprávnia všetky deti v triedach bez ohľadu na bohatstvo rodičov. Deti boháčov sa nebudú pred rovesníkmi chváliť luxusným oblečením. Protiargumentom však bolo, že sa to nedá celkom „vymazať“, lebo deti vidia, aké autá vozia bohatých spolužiakov do školy, aké majú mobily či iné technické vymoženosti, kam chodia s rodičmi na dovolenky...

Školské uniformy sa zatiaľ predávajú v niektorých obchodoch, ktorých zoznam má škola k dispozícii. Rodičov však zaskočili pomerne vysoké ceny súčastí školských uniforiem. Náklady zvyšuje aj nosenie primeranej obuvi napríklad vtedy, ak škola zvolí ako uniformy obleky. Niektorí rodičia vyčíslili celkové náklady na jedno dieťa na zhruba 4 000 rubľov. Priznali však, že nákupy cez internet vychádzajú až o polovicu lacnejšie. Najlacnejšie nákupy urobili rodičia priamo vo fabrikách, kde sa rovnošaty šijú. Ekonómovia v krajine však vidia tému aj v inej rovine – zavedenie školských uniforiem podporí ruský textilný priemysel, čo je aj pomoc ekonomike štátu. Niet sa preto čo čudovať, že zavedenie školských uniforiem iniciatívne podporil aj minister priemyslu a obchodu Denis Manturov.

Vo verejnej diskusii v Rusku zavedenie školských uniforiem podporilo až 77 % opýtaných, časť z nich sa však domnievala, že náklady by mali byť spolufinancované z verejného rozpočtu krajiny.

Stúpenci zavedenia špeciálnych odevov pre študentov tvrdia, že to pomôže aj zlepšiť disciplínu, v triedach sa vytvorí prajnejšie pracovné prostredie a spojí to i kolektívy tried a škôl.

Odporcovia uniforiem argumentovali, že bránia deťom v ich vyjadrení sa, neumožňujú rozvoj ich individuality a povedú k násilnému rovnostárstvu. Okrem toho vraj povinnosť nosiť uniformu môže viesť u žiakov k nepríjemným pocitom. Spochybňovalo sa aj to, že materiály, z ktorých budú uniformy, nemusia byť dostatočne kvalitné, zdravé, dostatočne teplé, pohodlné...

Diskusia ukázala, že ľudia zvyčajne hľadajú argumenty iba na to, čo vyhovuje im a ich deťom. Prevahu získala podpora zavedenia uniforiem ako pozitívneho prvku.

Nové formy vyučovania

Podľa nového zákona sa budú všetky učebnice školám poskytovať úplne zadarmo. Rodičia nebudú musieť platiť ani za jednu. Okrem toho vidiecke školy nebude možné zatvoriť bez konzultácií a súhlasu miestnej samosprávy.

Pre stredoškolských študentov sa budú rozširovať možnosti elearningového vzdelávania. Zákon stanovuje v tejto oblasti nové pravidlá a podporuje elektronické a modulárne formy elearningového vzdelávania.

Nový zákon prináša viacero pozitívnych prvkov na podporu pedagógov a ich práce. Po prvýkrát sa v spoločnosti uznáva osobitné postavenie učiteľa. Štát sa zaviazal zaručiť učiteľom dôstojné mzdy, ich plat nesmie byť nižší ako priemerná mzda v regióne. Napríklad platy učiteľov stredných škôl by sa mali v krátkom čase zvýšiť asi u 10-tisíc učiteľov. Pedagogickí pracovníci, ktorí žijú v mestských sídlach, ale aj vo vidieckych oblastiach, budú mať kompenzované náklady na bývanie, osvetlenie a vykurovanie. Ak budú žiť a pracovať v obciach viac ako 10 rokov, nový zákon im zaručuje zachovanie sociálnej podpory a týchto noriem aj po odchode do dôchodku.

Nový školský zákon je v platnosti zatiaľ krátko, preto je predčasné hovoriť o jeho silných a slabých stránkach. Veľa vecí v ňom musí potvrdiť až reálna prax. Odborníci sa však zhodujú v konštatovaní, že nový zákon berie na vedomie rôznorodosť príležitostí na kvalitné vzdelávanie. Najdôležitejšie podľa nich je, že je zákon prijatý.

Rusko sa v súvislosti so svojím ekonomickým a politickým vývojom a otvorením sa svetu stalo miestom, kam sa stále častejšie na dlhší či kratší čas sťahujú ľudia zo zahraničia. Súčasne sa najmä do centier krajiny sťahujú aj natrvalo mnohí obyvatelia z bývalých sovietskych republík. Migračný pohyb obyvateľstva a súčasne aj školopovinných detí začal robiť problémy a situáciu bolo potrebné upraviť aj legislatívne. Kľúčovou sa stala otázka, čo robiť s deťmi imigrantov a cudzincov, ktorí nehovoria plynne po rusky. Majú byť prijímané do bežných tried alebo pre ne treba vytvárať špeciálne vyrovnávacie triedy?

Člen výboru Štátnej dumy pre rozpočet a dane Jevgenij A. Fedorov sa domnieva, že hneď ako sa v krajine objavia cudzinci s deťmi, tieto si musia začať plniť školskú dochádzku. V školách sa majú zaviesť také opatrenia, aby boli schopné prijať aj tieto deti. Ministerstvo školstva a regionálne orgány musia vytvoriť nové rekvalifikačné a vzdelávacie možnosti a programy, ktoré budú určené žiakom s pomalším tempom vzdelávania. Treba sa tiež vyrovnať s témou odlišných kultúr detí a tradícií, na ktoré boli zvyknuté z predchádzajúceho bydliska. Súčasne im treba dať možnosť spoznať tradície a kultúru ich nového bydliska. Treba rátať s tým, aby bolo prirodzené prijať do ktorejkoľvek školy napríklad deti z kaukazských rodín alebo z Vietnamu. Jediný problém vidia mnohí v rozdielnej úrovni vedomostí detí. Takýto problém však nastáva aj vtedy, ak napríklad do moskovských škôl prichádzajú deti z iných regiónov Ruska. Väčšinou sa to rieši formou doplnkových špeciálnych kurzov, zrýchleného doučovania ruského jazyka.

Názory na súčasný stav vzdelávacej sústavy v Rusku sa rôznia. Medzi odborníkmi sa objavujú aj katastrofické scenáre. Oleg Smolin, predseda školského výboru Štátnej dumy, pripúšťa, že v ruskom školstve sú síce problémy, ale nie je pesimista. Hovorí, že k poklesu kvality vzdelávania v Rusku došlo najmä v 90. rokoch.

Ako hlavný problém v súvislosti so školstvom sa spomína najmä nedostatok verejných prostriedkov. Ruská škola je údajne financovaná iba na polovičnej úrovni minimálnych požiadaviek.

Podľa prieskumov až 72 % občanov nie je spokojných s modernizáciou ruského školstva. Oleg Smolin by rád videl verejné financovanie školstva na úrovni Nemecka, verejnú podporu na úrovni Spojených štátov amerických a modernizáciu na úrovni Kórejskej republiky.

Ako bude vyzerať ruské školstvo o desať rokov? Všetko vraj bude závisieť od toho, akú prestíž bude mať vzdelanie v spoločnosti. Ak by sa však zachoval trend z dneška, školstvo by bolo v horšej situácii.

Učiteľ Andrej Demydov sa pre médiá vyjadril, že jestvujú dva scenáre – optimistický a pesimistický. Učitelia veria, samozrejme, v optimistickú víziu, podľa ktorej by sa mala škola stať lokomotívou inovačného rozvoja. Školy budú moderne vybavené interaktívnymi tabuľami, počítačmi a ďalšou modernou technikou. „Veríme, že škola bude deti stále zaujímať a bude pre ne príťažlivá.“

Stranu zo zatl. pripravil Ľubomír PAJTINKA
Ilustračné foto stock.xchng

Spokojný žiak, spokojný učiteľ, úspešný absolvent

Na Slovensku pôsobí približne 112 000 spoločností a živnostníkov, ktorých primárnou činnosťou je stavebníctvo. Z nich približne 10 000 je z Banskobystrického kraja, 11 000 z Bratislavského, 9 000 z Košického, 12 500 z Nitrianskeho, 19 000 z Prešovského, 12 500 z Trenčianskeho, približne 15 000 z Trnavského a najviac, vyše 22 000, zo Žilinského kraja. Aj keď sa produkcia slovenských stavebných firiem prepadla od svojho vrcholu roku 2008 o približne štvrtinu, ide o veľmi progresívnu sféru. Tento sektor dáva na Slovensku prácu viac ako 160 tisícom ľudí. Základnú prípravu pre tento rezort poskytuje okrem iných škôl aj Stredná odborná škola na Ivanskej ceste v Bratislave. Školu, ktorá patrí k prvým šiestim na Slovensku, kde overovali model školy ako centra odborného vzdelávania, vedie ako riaditeľ už od roku 1993 Ing. Ľubomír Kovaľ. Pozhovárali sme sa s ním o jeho pohľade na prípravu odborníkov pre stavebníctvo, ale aj vývoji školstva u nás a ďalších zaujímavých témach.

Pán riaditeľ, aká bola vaša profesijná dráha?
Podľa súčasných kritérií na počet zamestnávateľov krátka, boli iba traja. Strojstav, národný podnik, kde som sa ako čerstvý absolvent Strojníckej fakulty Slovenskej vysokej školy technickej pokúšal objaviť slovenské riešenia v Nemecku už objavenej stavebnej mechanizácie, neskôr Stavoindustria, národný podnik, kde som si overoval svoje manažérske schopnosti. Z večera do rána som sa z osoby, ktorá riadila samu seba, stal nadriadeným pre päťdesiat mechanikov, opravárov mobilnej stavebnej techniky. Nákladné autá, žeriavy, bagre, buldozéry a šikovní chlapi sa stali mojou školou života. Náhradné diely, termíny, kvalita mojím problémom. Tu som sa zoznámil s duálnym systémom odborného vzdelávania, s odborným výcvikom žiakov priamo na budúcom pracovisku. Dve skupiny, dvaja majstri odborného výcviku a približne dvadsiati učni sa každodenne zúčastňovali pracovného procesu. Poznávali organizáciu práce, klímu pracoviska, schopnosti a povahu mechanikov. Trnuli, či auto po oprave naštartuje, či prejde STK. Potom už len stredné odborné učilište, združená škola, stredná odborná škola, všetko s rovnakou adresou. Najskôr ako zástupca pre praktické vyučovanie, neskôr riaditeľ.

Je všeobecne známe, že v posledných rokoch, možno aj desaťročiach poklesol záujem o stredné odborné vzdelávanie. Dotýka sa to predovšetkým odborov a odvetví, kde sa vyžaduje aj fyzická práca či fortieľ. Čo myslíte, prečo k tomu došlo?
Tých vplyvov, prečo sme tam, kde sme, je veľmi veľa. Zmena životných hodnôt, transformácia hospodárstva, množstvo protichodných „objektívnych“ informácií, kríza, demografický vývoj, pohodlnosť, nové technológie, kapacita stredných škôl prevyšujúca dopyt a dali by sa spomenúť aj ďalšie.
Je potrebné presvedčiť verejnosť, že po absolvovaní odborného vzdelávania má absolvent veľkú šancu byť úspešný, spokojný, šťastný. Do odborných škôl sa robí nábor žiakov aj zamestnancov. Stratila sa nám motivácia ako hybná sila kvality. Chýbajú nám objektívne informácie na objektívne rozhodovanie. Nepoznáme potreby trhu práce, odhadujeme plánované počty tried v odborných školách, profil absolventa, školské vzdelávacie programy. Bez spolupráce štátu, škôl a zamestnávateľov v súlade so schopnosťou žiakov prijať školský vzdelávací program sú to len preteky naslepo, kto vie opísať viac odbornej teórie.
Predstavy jednotlivých firiem o profile absolventa sú značne rozdielne. Je to dané viacerými faktormi, ako napríklad veľkosťou spoločnosti, jej zameraním, technológiami, ktoré využíva. Firmy by mali poskytovať viac informácií o svojich nárokoch na vzdelanie zamestnancov, o sociálnom zabezpečení, o možnostiach kariérneho rastu.
Rodičia by sa mali rozhodovať až na základe vyhodnotenia objektívneho informačného mixu o schopnostiach dieťaťa, o jeho predpokladoch byť úspešné, o ponuke stredných škôl, vysokých škôl, o požiadavkách zamestnávateľov, sociálnych podmienkach, možnostiach rodiny.

Stavebníctvo malo na Slovensku veľmi silnú tradíciu. Často sa spomína, že Slováci v devätnástom i dvadsiatom storočí postavili nielen Budapešť, kde žilo veľa Slovákov, ale aj Viedeň, neskôr sa významne podieľali na výstavbe Prahy a mnohých ďalších miest. Čím sa stalo, že sa kdesi stratila hrdosť na túto profesiu i záujem o jej výkon?
V rámci národného projektu *Národná sústava povolaní v Slovenskej republike*, charakteristika odvetvia stavebníctvo, som sa dočítal, že silnou stránkou odvetvia je kvalitná a kvalifikovaná pracovná sila. V ďalšej časti sa uvádza, že problémom je nedostatočná kvalifikácia absolventov stredných škôl, nedostatočná prepojenosť teórie a praxe, absentuje zadefinovanie kompetencií, zručností, ktoré požaduje zamestnávateľ od absolventa.
Prečo je absolvent nepripravený do praxe? Pretože sa tým nikto komplexne nezaoberá. Každý z partnerov – žiaci, rodičia, škola, zriaďovatelia, zamestnávatelia, región, štát a tak ďalej – rieši v odbornom vzdelávaní svoj problém. Pre odborné školstvo je dôležité hľadať naplnenie predstáv partnerov za primeranú cenu. Kvalita, miera spokojnosti nie je súčet, ale súčin spokojnosti jednotlivých partnerov. Ak chceme kvalitné školy, kvalitných absolventov, všetci zainteresovaní musia spolupracovať. Potrebujeme vyriešiť, koho, čo, ako, kde, kto a za čo budeme učiť. Každý z nás má svoju pravdu a svoj podiel na súčasnom stave. Súčasný systém financovania, spoločenská atmosféra, prirodzene, odvádzajú stredné školy z oblasti odborného vzdelávania. Takmer dvadsať rokov sme sa vzájomne presviedčali, školy a zamestnávatelia, že nemusíme spolupracovať. Je nutné komunikovať, vysvetľovať si, čo očakávame od sektora, ktorý nazývame odborné vzdelávanie.

Aký je v súčasnosti záujem o odbory, ktoré v škole otvárate? Ktoré z nich sú trojročné? Otvárate aj kratšie vzdelávacie kurzy?
Sme stredná odborná škola, ktorá má vyše päťsto žiakov v rôznych formách denného a externého štúdia. Patríme v regióne medzi väčšie školy. Ponúkame dvojročné a trojročné učebné odbory, štvorročné študijné odbory, nadstavbové štúdium so zameraním na stavebníctvo, strojárstvo, elektrotechniku a ekonomiku. Stabilný záujem

(pokračovanie rozhovoru na strane 10)

Rozhovor s osobnosťou

ĽUBOMÍR KOVAĽ

Spokojný žiak, spokojný učiteľ, úspešný...

(dokončenie rozhovoru zo strany 9)

je o študijné odbory mechanik počítačových sietí a škola podnikania.

Veľký záujem je o dvojročné odbory pre žiakov, ktorí nezískali nižšie stredné vzdelanie. Každý rok otvárame jednu triedu stavebnej a jednu triedu strojárskej výroby. V spolupráci so základnými školami im ponúkame kurz na doplnenie nižšieho stredného vzdelania. Dávame im tak šancu prestúpiť po úspešnom absolvovaní kurzu na trojročné učebné odbory, končiace sa výučným listom.

Veľmi malý je záujem o trojročné učebné odbory stavebného zamerania murár, maliar, inštalatér. Tento rok sme získali zo základných škôl iba trinásť záujemcov. Nebyť absolventov kurzu, vôbec by sme si nemohli dovoliť tieto odbory vyučovať. Vytvárame z nich skupiny po dvanástich žiakoch, priviesť ich však k výučnému listu je veľmi náročné.

Pre dospelých ponúkame možnosti získania výučného listu, maturitného vysvedčenia externou diaľkovou alebo dištančnou formou. Podľa konkrétneho záujmu pripravujeme pre firmy aj krátkodobé vzdelávacie kurzy.

Akí žiaci k vám prichádzajú? Aká je ich pripravenosť, aký je skutočný záujem o profesiu?

Ponuka stredných škôl výrazne prevyšuje dopyt. Každý žiak základnej školy si môže vybrať. Do učebných odborov sa robí nábor, nie výber. Z daného dôvodu časť žiakov nechce, časť nie je schopná prijať školský vzdelávací program.

Je nutné poskytnúť rodičom objektívne informácie o schopnostiach dieťaťa, o jeho predpokladoch byť úspešné. Zoznamovať žiakov základných škôl s materiálmi, drevom, kovmi, so základnými technológiami ich spracovania, s obsahom činnosti jednotlivých povolaní spôsobom primeraným ich veku. Dnes je táto oblasť odložená stranou. Rodičia a ani deti často netušia, čo je obsahom povolaní, pre ktoré sa môžu rozhodnúť. Je nutné poskytnúť im objektívne porovnateľné informácie o jednotlivých stredných školách. Kvalita, kultúra školy, učebné a študijné odbory, profily absolventov, personálne a materiálno-technické zabezpečenie, finančná náročnosť, možnosť zamestnania či pokračovania v štúdiu...

Ako sa uplatňujú vaši absolventi v praxi? Máte informácie o ich vývoji v profesii aj po viacerých rokoch?

Údaje o zamestnanosti absolventov získavame cez triednych učiteľov, pretože úrady práce a Ústav informácií a prognóz školstva uvádzajú iba štatistické údaje podľa študijných alebo učebných odborov, nie konkrétne osoby. Žiaci našej školy majú po vyučení možnosť pokračovať v dennom alebo diaľkovom nadstavbovom štúdiu a získať po jeho úspešnom absolvovaní maturitu. Dve tretiny absolventov učebných odborov pokračujú v štúdiu, jedna tretina odchádza do praxe. Asi tretina absolventov maturitných skúšok odchádza študovať na vysoké školy.

Kríza spôsobila výrazný pokles záujmu zamestnávateľov o pracovnú silu. Napriek tomu neutíchol dopyt po kvalitných zamestnancoch. Aj počas krízy rezort stavebníctva vykazuje záujem o kvalifikovanú pracovnú silu v učebných odboroch murár, tesár, železobetonár, montér suchých stavieb. Malý počet absolventov v jednotlivých učebných odboroch dáva reálnu šancu zamestnať sa. Neevidujeme nezamestnaného absolventa učebného odboru.

S ktorými zamestnávateľmi máte najintenzívnejšiu spoluprácu?

Pri organizovaní odborného vzdelávania škola spolupracuje s viacerými firmami – najmä Xella-Ytong Slovensko, Premac, Alcaplast, Rigips, Protherm, BAU holding, s profesijnými združeniami, komorami a konkrétnymi zamestnávateľmi, fyzickými a právnickými osobami. Kontakty a dobré vzťahy s potenciálnymi zamestnávateľmi našich absolventov sú dôležité na prispôsobenie vzdelávacej ponuky potrebám pracovného trhu.

Oslovujeme výrobcov stavebných materiálov, dodávateľov technológií a ponúkame im priestor na prezentáciu svojich produktov. Na základe týchto aktivít sa nám podarilo úspešne realizovať viacero exkurzií, odborných prednášok, odborných školení, prezentácií rôznych firiem. Najintenzívnejšia spolupráca sa uskutočňuje s malými firmami a so živnostníkmi, u ktorých žiaci vykonávajú individuálny odborný výcvik. V školskom roku 2013/2014 vykonávajú žiaci individuálny odborný výcvik v deväťnástich firmách. Žiaci tak majú možnosť spoznať súčasné technologické postupy a nové materiály, organizáciu práce. Získavajú možnosť zamestnať sa po ukončení štúdia.

Aká je spolupráca so zamestnávateľskými združeniami?

Už roky trvá veľmi dobrá spolupráca medzi Zväzom stavebných podnikateľov Slovenska a našou školou. Spoločne hľadáme riešenia, ako pripraviť absolventa, aby z neho bol kvalitný remeselník, zamestnanec, živnostník v oblasti stavebníctva, ako motivovať žiakov základných škôl na výber stavebných odborov ako svojho budúceho povolania. Spolupráca so zväzom nám umožňuje bližšie sa kontaktovať so stavebnými firmami v regióne, hľadať pracoviská na odborný výcvik žiakov, približovať odborné vzdelávanie praxi. Spoločne pripravujeme zriadenie centra odborného vzdelávania a prípravy. Ponúkajú nám rôzne projekty, vzdelávacie aktivity. Slovenská obchodná a priemyselná komora, Republiková únia zamestnávateľov sa pravidelne vyjadrujú k obsahu školského vzdelávacieho programu, k témam na záverečné a maturitné skúšky. Aktívne spolupracujeme s Cechom strechárov Slovenska.

Na odborných školách býva zvyčajne problém so zabezpečením kvalifikovaných učiteľov odborných predmetov a najmä majstrov odborného výcviku. Aká je situácia u vás?

Kvalita učiteľov je podmienená záujmom o prácu v školstve a tá závisí od atraktívnosti povolania učiteľa, majstra. Atraktívnosť je daná ocenením, pracovným prostredím aj spoločenským uznaním. Spoločnosť aj škola by mali pre učiteľov vytvárať akceptovateľné podmienky, reálne uznať dôležitosť a vážnosť práce učiteľa, majstra odbornej výchovy. Získať kvalitných, odborne zdatných ľudí z praxe pre odborné vzdelávanie je pre stredné odborné školy existenčná záležitosť.

Kríza a nezamestnanosť školám pomohla. Dnes máme aj odborných učiteľov, ktorí by v inej situácii pracovali mimo školstva. Napriek tomu zohnať vyučeného majstra odbornej výchovy z praxe za súčasných platových podmienok je temer nereálne. Zastupujú ich inžinieri-absolventi, ktorí však nemajú výučný list ani prax. Je potrebné neustále hľadať zdroje na motiváciu kvalitných, odborne zdatných ľudí z praxe so záujmom o odborné vzdelávanie.

Aké profity majú vaši pedagógovia?

Vytvárať akceptovateľné podmienky pre zamestnancov je úlohou manažmentu školy. Dotujeme z vlastných zdrojov rozpočet školy, nielen časť osobných nákladov, ale aj materiálno-technické vybavenie. Ponúkame zvýhodnené ubytovanie pre zamestnancov s trvalým bydliskom mimo Bratislavy, čo využíva štvrtina z nich, prispievame zvýšeným percentom do sociálneho fondu, na doplnkové dôchodkové sporenie (tretí pilier). Podporujeme možnosť výberu stravovania, poskytujeme súčasné technické vybavenie, profitov však nikdy nebude dosť. Po čase si na ne zvyknete a strácajú na hodnote. Je na manažmente, aby neustále podporoval motiváciu.

V posledných mesiacoch sa intenzívne hovorí o duálnom systéme vzdelávania. Pomôže nová filozofia v odboroch, ktoré otvárate?

Pripravujeme žiakov v prostredí, ktoré je odlišné od trhu práce. Každý sa dostane na školu, ktorú si vyberie, tam sa všetci starajú, aby sa nebodaj nerozhodol pre inú školu. O žiaka v škole neustále niekto prejavuje záujem, ospravedlňuje ho, ponúka mu náhradné riešenia. A zrazu sa o pracovné miesto uchádzajú viacerí, zamestnávateľ vyžaduje vedomosti, zručnosti, dodržiavanie pravidiel, termínov.

Duálny systém môže priblížiť školu praxi. Ak však dnes povieme duálny systém, každý si predstaví niečo iné. Aj v zahraničí má niekoľko podôb. Od úplného oddelenia školy od praktického vyučovania po rôzne formy prerozdelenia praktického vyučovania medzi školu a firmy. Školy už dnes vykonávajú praktické vyučovanie v rôznom rozsahu na pracoviskách firiem. Je potrebné zozbierať skúsenosti všetkých zainteresovaných – žiakov, škôl, zamestnávateľov, štátu – a vytvoriť čo najjednoduchší funkčný systém. Aby dal priestor rôznym typom škôl a firiem. Spoločným cieľom by mal byť úspešný absolvent školy, budúci spokojný zamestnanec firmy.

Veľkým problémom býva identifikácia žiakov so zvoleným odborom štúdia. Žiaci základných škôl nemajú skúsenosti, nevedia sa identifikovať s konkrétnymi remeslami. Platí to aj u vás?

Ako budujete hrdosť žiakov na vybraný odbor či profesiu?

Žiaci základných škôl, ich rodičia sa často rozhodujú bez prístupu k objektívnym informáciám o nadaní, schopnostiach dieťaťa. Bez znalosti profilu absolventa vybraného študijného či učebného odboru, školského vzdelávacieho programu, požiadaviek budúcich zamestnávateľov. Často sa rozhodnú pre školu, ktorú si vybral kamarát. V danom prípade je veľké riziko, že výber školy, odboru nebude ideálny. Naša škola ponúka vzdelávací program v prvom ročníku spoločný pre všetky učebné odbory stavebného zamerania. Výber konkrétneho odboru odkladáme až po ukončení prvého ročníka, na základe určitého poznania. Snažíme sa, aby žiaci počas odborného výcviku vytvárali funkčné, prakticky využiteľné výrobky, ktoré neskôr môžu sami používať. Dôležitým prvkom je pocit úspešnosti žiaka. Škola má jednoznačne pomáhať vytvárať tento pocit. Úspešného človeka spoznáme na prvý pohľad. Je na ňom vidieť, že má vnútornú tvorivú silu. Môžete od neho očakávať dobrý výkon. Vyznačuje sa vlastným názorom, presvedčením, iniciatívou, odvahou, radosťou zo života. A určite aj hrdosťou na svoju profesiu.

V niektorých krajinách sú žiaci už počas štúdia finančne honorovaní. Pomohlo by to dnes?

Myslím si, že ak chceme vyriešiť rozpor medzi záujmom žiakov základných škôl a ich rodičov o typ vzdelania a potrebami trhu práce, je nutné ponúknuť nepopulárnym, nedostatkovým odborom určité profity. Som presvedčený, že by to bolo lacnejšie ako sklamanie pri hľadaní práce a rekvalifikácia.

V zahraničí to funguje rôznymi formami. Je potrebné nájsť funkčné riešenie pre Slovensko. Môžu to byť štipendiá či profity pre žiakov, prípadne rodičov. Myslím si, že problém nastane, ak bude treba určiť, ktoré odbory a v akom rozsahu podporovať.

Pamätám si z minulosti, že ste sa snažili robiť vyprevádzanie absolventov trojročných i štvorročných odborov slávnostným spôsobom za účasti rodičov žiakov. Pokračujete v tejto tradícii?

Pokračujeme. Stále som presvedčený, že výučný list a maturitné vysvedčenie sú dôvodom na slávnostné stretnutie všetkých zainteresovaných – absolventov, rodičov, učiteľov, majstrov, zástupcov zamestnávateľov, zriaďovateľa školy, hostí. Dáva to možnosť zamyslieť sa, zhodnotiť. Toľko radosti, hrdosti na dosiahnutý výsledok, sĺz a predsavzatí v škole vidíte zriedkavo. Ak si sami nebudeme vážiť svoju prácu, prečo by si ju mali vážiť iní?

Ako sa osvedčila?

Veľmi dobre. Každoročne inovujeme organizačné zabezpečenie, pozývame hos-

„Je potrebné presvedčiť verejnosť, že po absolvovaní odborného vzdelávania má absolvent veľkú šancu byť úspešný, spokojný, šťastný. Do odborných škôl sa robí nábor žiakov aj zamestnancov. Stratila sa nám motivácia ako hybná sila kvality. Chýbajú nám objektívne informácie na objektívne rozhodovanie. Nepoznáme potreby trhu práce, odhadujeme plánované počty tried v odborných školách, profil absolventa, školské vzdelávacie programy. Bez spolupráce štátu, škôl a zamestnávateľov v súlade so schopnosťou žiakov prijať školský vzdelávací program sú to len preteky naslepo, kto vie opísať viac odbornej teórie.“

„Prečo je absolvent nepripravený do praxe? Pretože sa tým nikto komplexne nezaoberá. Každý z partnerov – žiaci, rodičia, škola, zriaďovatelia, zamestnávatelia, región, štát a tak ďalej – rieši v odbornom vzdelávaní svoj problém. Pre odborné školstvo je dôležité hľadať naplnenie predstáv partnerov za primeranú cenu. Kvalita, miera spokojnosti nie je súčet, ale súčin spokojnosti jednotlivých partnerov.“

„Kríza spôsobila výrazný pokles záujmu zamestnávateľov o pracovnú silu. Napriek tomu neutíchol dopyt po kvalitných zamestnancoch. Aj počas krízy rezort stavebníctva vykazuje záujem o kvalifikovanú pracovnú silu v učebných odboroch murár, tesár, železobetonár, montér suchých stavieb. Malý počet absolventov v jednotlivých učebných odboroch dáva reálnu šancu zamestnať sa. Neevidujeme nezamestnaného absolventa učebného odboru.“

tí. Oni prichádzajú a podľa ich hodnotenia sa cítia príjemne. Príďte sa pozrieť.

Ako hodnotíte spoluprácu so základnými školami – sú vám nápomocné pri proforientácii žiakov na vaše odbory?
Výber strednej školy je zložitá záležitosť. Objavuje sa tu viacero uhlov pohľadu, záujmov, neinformovanosti aj dezinformácií. V tejto spleti sa rodič, ale aj výchovný poradca ťažko orientuje. Tam, kde je záujem základnej školy, rodičov o komunikáciu, vieme odpovedať kladne na mnohé otázky. Ponúkame množstvo informácií o učebných, študijných odboroch, profiloch absolventov, formách štúdia, uplatniteľnosti v praxi. Pripravujeme dni otvorených dverí v spolupráci s budúcimi zamestnávateľmi aj pre výchovných poradcov. Pravidelne navštevujeme základné školy.

Výsledkom je stopäťdesiattri žiakov v prvých ročníkoch. Oproti minulému školskému roku nám počet prvákov aj celkový počet žiakov stúpol. Ďakujem im za spoluprácu.

Čo podľa vás najviac destabilizuje odborné vzdelávanie u nás?
Otázok, na ktoré by sme potrebovali poznať odpoveď, je v odborných školách veľa. Príkladom môže byť normatívny systém financovania na žiaka. Počet žiakov krát normatív dáva množstvo prostriedkov, ktoré má škola na vykrytie svojich nákladov. Vedenie škôl to odvádza od poskytovania vzdelávania v menej populárnych odboroch k populárnym. Pri neexistencii objektívnych požiadaviek trhu práce a tlaku rodičov sa školy postupne menia. Učíme, o čo je záujem.
Zaoberať sa treba kritériami na hodnotenie kvality škôl. Dnes neexistujú objektívne kritériá na vyjadrenie kvality školy. Správa o výchovno-vzdelávacej činnosti školy, počet neúspešných či úspešných absolventov, zamestnanosť absolventov, počet absolventov prijatých na vysoké školy sú síce zaujímavými údajmi, ale každá škola má k tomu aj svoje pripomienky, svoje vysvetlenie.
Nábor a nižšia popularita učebných odborov zachytáva aj skupinu, ktorá nechce pracovať a školu berie ako sociálnu sieť. Nutnosť mať prostriedky na prevádzku školy znižuje kvalitu absolventov. Veľká prevaha ponuky nad dopytom v stredných školách má za následok vznik školskej turistiky, niektorí žiaci pri minimálnom pocite záťaže odchádzajú na inú školu. To urobia počas štúdia niekoľkokrát. Začínajú ako kuchári a cez hodinára skončia ako murári, prípadne naopak.
Kapacita vysokých škôl dáva šancu každému, kto prejaví záujem, prijatie na vysokú školu podľa mňa nie je kritériom kvality strednej školy. Skôr koľko absolventov vysokú školu aj úspešne ukončí.
Chýba objektivita, možnosť porovnávať za rovnakých podmienok štatistické údaje o školách. Je potrebné vedieť objektívne vyhodnotiť pridanú hodnotu, ktorú získal absolvent strednej školy štúdiom, objektívne porovnať profil absolventa z kvalitne vypracovaného školského vzdelávacieho programu so schopnosťami konkrétneho absolventa. Príkladom môže byť, ak odborná škola pripraví žiaka a nezávislá komisia skúšobného centra profesijnej organizácie overí schopnosti a vydá, prípadne nevydá výučný list.

Čo by bolo treba zmeniť okamžite, čo v krátkodobom, čo v dlhodobom horizonte?
Podľa môjho názoru potrebujeme objektívne posúdiť, kde sa odborné školstvo reálne nachádza. Pozrieť sa z rôznych uhlov pohľadu na požiadavky, ktorých splnenie jednotliví účastníci – žiaci, rodičia, manažment škôl, učitelia, región, zamestnávatelia, štát – očakávajú. Či sú splniteľné za súčasných podmienok. Iba objektívna analýza, diskusia nám môže naznačiť, ako ďalej. Potrebujeme, aby do procesu odbornej prípravy vstúpili zamestnávatelia. Nie z dôvodu realizácie národného projektu, ale preto, že cítia reálnu potrebu podieľať sa na profile absolventa, ich budúceho zamestnanca. Ak budeme spoločne hľadať riešenie, verím, že ho nájdeme. Ak sa to nepodarí, budeme ďalej rozprávať o tom, čo majú urobiť iní, aby som bol ja spokojný.

Aká je podľa vás vízia pre stavebné odbory do budúcnosti?
Veľmi dobrá. Stavať nové, rekonštruovať staré sa vždy bude. Tlak na kvalitu bude narastať. Stále sa budú objavovať nové technológie, nové materiály. A to sa nedá zvládnuť bez kvalitnej odbornej prípravy.

Skúsili ste si urobiť prieskum spokojnosti vašich žiakov s podmienkami a kvalitou štúdia u vás?
Prieskum spokojnosti našich žiakov robíme pomocou dotazníkov, rozhovorov so žiakmi, žiackou školskou radou. Sú zamerané na posúdenie primeranosti, kvality vyučovania, sociálnej klímy školy, príčin absencie. Škola v nich dopadla relatívne dobre. Myslím si, že práve to je dôvod zaoberať sa tým viac.
Škola je tu pre žiakov, nie žiaci pre školu. Pocit spokojnosti je spojený s uspokojovaním potrieb. Tie sú u každého žiaka iné. Často drobnosti rozhodujú o úspechu či pocite sklamania. Individuálny prístup, empatia, objektivita hodnotenia sú veci, na ktoré sú žiaci citliví. Mottom našej školy je: „Spokojný žiak, spokojný učiteľ, úspešný absolvent.“ V škole by mal byť každý primerane spokojný. Máme sa v čom zlepšovať.

Myslíte si, že absolventi vašej školy by si ju znova vybrali, ak by sa mali rozhodovať o výbere školy dnes?
Väčšia časť absolventov tvrdí, že áno. Časť, tá menej úspešná, že nie. Myslím si, že je to prirodzené a stopercentné to nikdy nebude. Spokojnosť so školou budú všetci časom prehodnocovať, tak ako sa budú meniť požiadavky na nich. Škola im má pomôcť, aby boli úspešní a šťastní. Ak sa jej to darí, plní svoju úlohu.

Ponúkate svoje vzdelávacie služby aj iným záujemcom ako žiakom po základnej škole?
Ako som už spomínal, máme pomerne širokú ponuku externého štúdia diaľkovou alebo dištančnou formou. V súčasnosti u nás takto študuje sedemdesiatštyri žiakov popri zamestnaní. Zaoberáme sa každou žiadosťou o možnostiach štúdia. Snažíme sa každému nájsť riešenie na jeho vzdelávací problém. Rekvalifikujeme absolventov stredných či vysokých škôl, ktorí z rôznych dôvodov nenašli uplatnenie, reagujeme na požiadavky trhu práce.

Vaša škola bola vždy charakterizovaná budovaním dobrej atmosféry práce. Darí sa vám to aj teraz?
To je otázka skôr pre žiakov, učiteľov, majstrov, vychovávateľov. Ja môžem povedať, že sa o to snažíme.

V škole ste boli silne orientovaní aj na využívanie informačných technológií. Čo sa vám podarilo v tejto oblasti?
Myslím si, že škola má dostatočné vybavenie výpočtovou technikou – stopäťdesiatdeväť PC, tridsaťdeväť notebookov, interaktívne tabule, wifi... Hľadáme skôr odpoveď na otázku, ako efektívne využívame informačné technológie vo vyučovacom procese. Sú súčasťou života mladej generácie. Komunikuje pomocou nich. Zákonite patria do vyučovacieho procesu. Je na nás sledovať vývoj, aby sme používali jazyk, ktorý je žiakom blízky, ktorému rozumejú. To už je otázka vzdelávania pedagógov, ich motivácie na využívanie informačno-komunikačných technológií, nového softvéru. Tvorba odborných vzdelávacích programov sa teraz prebúdza. V súčasnosti sme vďaka úspešným projektom získali špecializovaný softvér na vyučovanie odboru mechanik počítačových sietí, softvér Lego Mindstorms NXT, ktorý sa využíva na programovanie mikropočítačov pre stavebnice Lego, softvér Adobe Photoshop CS6 na vyučovanie počítačovej grafiky. Žiaci stredných škôl si zmerajú sily v súťaži zameranej na prácu vo Photoshope, ktorej organizátorom bude naša škola. Informačno-komunikačné technológie nám dávajú možnosti, priestor zefektívniť, zatraktívniť vyučovací proces, priblížiť sa žiakom.

Pred pár rokmi sa vaša škola zúčastnila experimentálneho overovania modelu školy ako centra odborného vzdelávania. Spolu s ďalšími piatimi školami v Bratislavskom kraji ste boli prvými, ktorí sa do tohto experimentu na Slovensku pustili. Prinieslo vám to nové skúsenosti? Ako hodnotíte tento projekt s odstupom šiestich-siedmich rokov?
Bola to pre nás obrovská skúsenosť, prvé manažovanie väčšieho projektu. Komplexnosť, od analýzy požiadaviek trhu práce cez spoločnú prípravu vzdelávacieho programu, študijných materiálov so zamestnávateľmi až po jeho realizáciu. Chýbalo už len pokračovanie. My ani okolie sme neboli pripravení, aby sa plynulo pokračovalo. Chýbali podmienky, motivácia zainteresovaných strán.
Vonkajšie aj vnútorné podmienky na odborné vzdelávanie sa začali v poslednom čase meniť. Začalo sa hovoriť o kvalite odborného vzdelávania, absolventov, o duálnom systéme, do odborného vzdelávania začali vstupovať zamestnávatelia, vyhlásili sa nové projekty, vznikajú prvé centra odborného vzdelávania a prípravy už podľa zákona o odbornom vzdelávaní. Som rád, že sme boli priekopníkmi tohto modelu na Slovensku.
Opäť je tu však veľa otázok, na ktoré treba hľadať odpoveď. Je škola, ktorá ponúka len formálne vzdelávanie, centrom odborného vzdelávania a prípravy? Nemalo by centrum ponúkať najmä prvky celoživotného vzdelávania? Kde nájsť zdroje, ak celoživotné vzdelávanie ich hľadá tiež? Ako zjednodušiť schvaľovanie vzdelávacích programov? Pripravujú sa nové kritériá na vznik centier, na ich materiálno-technické vybavenie. Kde nájsť prostriedky, ak to nebude z projektov? Kde nájsť partnerov medzi zamestnávateľmi?
Centrá odborného vzdelávania a prípravy v zahraničí fungujú. Je to osvedčený prvok celoživotného vzdelávania. Treba už len hľadať slovenskú verziu, nájsť variabilný funkčný systém, ktorý bude uspokojovať zainteresovaných.

Aké je vaše želanie do ďalšej práce v školstve?
Prial by som si, aby škola mala školské vzdelávacie programy zodpovedajúce požiadavkám praxe, aby žiaci boli schopní a ochotní prijať ich, aby učitelia, majstri boli schopní prijateľne ich ponúkať, prial by som si aj primerané materiálno-technické vybavenie, financie. Aby sme mali spokojných žiakov, spokojných učiteľov, úspešných absolventov.

„Stále som presvedčený, že výučný list a maturitné vysvedčenie sú dôvodom na slávnostné stretnutie všetkých zainteresovaných – absolventov, rodičov, učiteľov, majstrov, zástupcov zamestnávateľov, zriaďovateľa školy, hostí. Dáva to možnosť zamyslieť sa, zhodnotiť. Toľko radosti, hrdosti na dosiahnutý výsledok, sĺz a predsavzatí v škole vidíte zriedkavo. Ak si sami nebudeme vážiť svoju prácu, prečo by si ju mali vážiť iní?“

Za rozhovor ďakuje Ľubomír PAJTINKA
Foto Ján SÚKUP

Modernizácia školstva a implementácia informačných a komunikačných technológií do vzdelávania

INOVATÍVNE FORMY VÝUČBY

Výchovno-vzdelávací proces na slovenských základných a stredných školách pozostáva z činností zameraných na rozvoj osobnosti, vedomostí a zručností žiakov s ohľadom na ich telesné a psychické predpoklady a sociálne zázemie. Základné a stredné školy sú zodpovedné aj za formovanie harmonických sociálnych bytostí, pripravených na zaradenie sa do pracovného života, stimulujúc ich vlastnú snahu o budúce efektívne využitie svojich schopností na rozvoj spoločnosti. Súčasná spoločnosť, ovplyvnená technologickým pokrokom a rozvojom informačných a komunikačných technológií, kladie na absolventov všetkých stupňov vzdelávania oveľa vyššie nároky ako v minulosti. Preto aj vzdelávanie musí odrážať spoločenské potreby a požiadavky trhu.

V minulosti spustil rezort školstva národný projekt Milénium. Jeho hlavným cieľom bolo premeniť tradičné vzdelávanie s dôrazom na encyklopedické znalosti a memorovacie schopnosti na výchovno-vzdelávací proces zameraný na aktívne učenie sa a rozvoj tvorivých zručností žiakov. Odpoveďou na potrebu rozvoja počítačovej a informačnej gramotnosti žiakov a učiteľov a jedným z najvýznamnejších národných projektov v rámci Milénia bol národný projekt Infovek a jeho pokračovanie v podobe národného projektu Infovek 2. Zároveň vznikol Centrálny informačný portál rezortu školstva iEdu – Dátové centrum, ktorý je rezortnou komunikačnou infraštruktúrou na komunikáciu a sprístupňovanie údajov medzi jednotlivými školami.

V rámci Infoveku bola budovaná hardvérová infraštruktúra. Školy boli vybavené počítačmi, notebookmi či interaktívnymi tabuľami, bezpečným internetovým pripojením s centralizovaným prístupom na internet a platformou pre Maturity on-line. Učitelia boli zaškolení na používanie týchto technológií a služieb. Predmetom obstarania bolo bezdrôtové internetové pripojenie pre základné a stredné školy, skvalitnenie a zrýchlenie informačno-komunikačných technológií, webový priestor a doménové služby pre každú lokalitu a s tým súvisiace vzdelávanie učiteľov. Infovek 2 zabezpečuje aj prístup k digitálnemu vzdelávaciemu obsahu v Dátovom centre rezortu školstva.

Ministerstvo školstva sa momentálne zameriava na budovanie znalostnej ekonomiky prípravou globálne konkurencieschopných absolventov všetkých stupňov vzdelávania. Preto realizuje a plánuje sériu konkrétnych národných projektov, ktoré aj vďaka štrukturálnym fondom Európskej únie využijú financie na digitalizáciu učiva, zapojenie aktívnych učiteľov do prípravy digitálneho učiva a zároveň umožnia vybaviť školy modernými digitálnymi pomôckami.

Podľa *Koncepcie informatizácie rezortu školstva s výhľadom do roku 2020 – Digipedia 2020* by sa postupné zavádzanie digitálneho učiva v regionálnom školstve malo uskutočniť v dvoch fázach. V prvom rade je potrebné skompletizovať digitálne učivo pre všetky stupne vzdelávania v materských, základných, špeciálnych a stredných školách. V tejto fáze bude digitálne učivo predstavovať moderný doplnok a nadstavbu ku klasickým vzdelávacím materiálom, pričom jeho nasadzovanie bude závisieť najmä od zriaďovateľov a škôl. Konečným cieľom koncepcie je však dospieť v druhej fáze do štádia, v ktorom digitálne vzdelávanie bude prístupné v každej triede v materských, základných a stredných školách a bude prínosom pre žiakov, ich rodičov, učiteľov, školy, rezort a celú spoločnosť.

Koncom roka 2012 boli spustené práce na prvom národnom projekte digitalizácie školstva, úspešne preverenom v zahraničí, s názvom Planéta vedomostí. Digitálny obsah Planéty vedomostí tvoria multimediálne spracované poznatky z predmetov matematika, fyzika, chémia, biológia a prírodoveda v slovenskom aj anglickom jazyku, ktoré sa vzťahujú na príslušnú úroveň slovenského vzdelávacieho systému základných a stredných škôl vrátane gymnázií.

V rovnakom období bol spustený aj národný projekt spolufinancovaný zo štrukturálnych fondov Európskej únie *Moderné vzdelávanie – digitálne vzdelávanie pre všeobecnovzdelávacie predmety*. Ten je spolu s Planétou vedomostí a s ďalšími projektmi súčasťou programu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Digipedia 2020, ktorý bol spustený s cieľom modernizovať rezort školstva v oblasti informatizácie a digitalizácie. Informácie o tomto programe sa nachádzajú na webovom sídle Digipedia.

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/ Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Národný projekt *Moderné vzdelávanie – digitálne vzdelávanie pre všeobecnovzdelávacie predmety*

Národný projekt je spolufinancovaný z prostriedkov EÚ prostredníctvom Európskeho sociálneho fondu. Zmluva o poskytnutí nenávratného finančného príspevku bola podpísaná dňa 13. marca 2013 a zverejnením v centrálnom registri zmlúv nadobudla účinnosť k 14. marcu 2013. Trvanie projektu je od 13. 12. 2012 do 30. 11. 2015, teda 36 mesiacov.

Projekt realizuje Ústav informácií a prognóz školstva (ÚIPŠ). Jeho **strategickým cieľom je inovácia obsahu a metód výučby na základných školách (ZŠ) a stredných školách (SŠ) v 11 všeobecnovzdelávacích predmetoch** (slovenčina a literatúra, dejepis, geografia, prírodoveda, biológia, matematika, fyzika, chémia, anglický jazyk, nemecký jazyk, ruský jazyk). Tá prispeje k zvýšeniu pripravenosti budúcich absolventov na súčasné a budúce potreby trhu práce, čím sa zvýši tvorba pridanej hodnoty pracovnej sily v SR a dlhodobej konkurencieschopnosti SR. Týmto cieľom napĺňa podstatu operačného programu Vzdelávanie, ktorou je moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť.

Národný projekt napĺňa svojimi cieľmi horizontálnu prioritu Národného strategického referenčného rámca Informačná spoločnosť. Vychováva modernú mládež, ktorá sa stáva svojou flexibilitou a konkurencieschopnosťou svojich znalostí dôležitou súčasťou spoločnosti, schopnou uplatniť sa v podmienkach informačnej doby. Medzi hlavné nástroje rozvoja informačnej a znalostnej spoločnosti patrí modernizácia obsahu vzdelávania v informačno-komunikačných technológiách (IKT), inovácia znalostí IKT učiteľov a žiakov, zvýšenie úrovne slovenského základného aj stredného školstva, aby bolo schopné konkurovať vyspelým krajinám EÚ, a zabezpečenie permanentnej inovácie znalostí obyvateľstva celoživotným vzdelávaním.

Digitálne vzdelávacie objekty

Digitálne vzdelávacie objekty (DVO) sú digitálne sebestačné a opakovateľné objekty, ktoré môžu slúžiť ako stavebné prvky vyučovacej hodiny s rôznym časom trvania. Ide napríklad o multimediálne videá, animácie v 2D alebo 3D formáte, textové dokumenty, obrázky, fotografie, interaktívne cvičenia, obrazové doplnenie vzdelávacieho obsahu, zvukové záznamy a podobne.

DVO je doplňujúcim vzdelávacím materiálom, ktorý využíva inovatívne formy a metódy výučby a mal by pozostávať z didakticky hodnotného obsahu. Jeho úlohou je podpora vzdelávacieho procesu.

Každý DVO je pred zaradením do vyučovacieho procesu podrobený niekoľkostupňovému hodnoteniu. Súčasne sa posudzuje, či je v súlade so štátnym vzdelávacím programom a či spĺňa všetky náležitosti vzdelávacieho objektu. Jeho kvalitu garantuje kolégium odborníkov, ktoré je tvorené členmi s odbornými a pedagogickými predpokladmi a prislúchajúcim vzdelaním.

Cieľom národného projektu *Moderné vzdelávanie – digitálne vzdelávanie pre všeobecnovzdelávacie predmety* je tvorba minimálne 14 200 DVO v spolupráci so samotnými učiteľmi. Aktivita, do ktorej sa môžu zapojiť všetci učitelia aktívne vykonávajúci pedagogickú činnosť, je zameraná na vypracovanie lokálneho obsahu. Podstatný rozdiel oproti iným projektom je aj v tom, že učitelia prostredníctvom tvorby scenárov pre DVO zhodnocujú svoje doterajšie praktické skúsenosti a vedomosti. Tie sú takýmto spôsobom uchovávané pre ďalšie generácie. Učitelia, ktorí aktívne pracujú na tvorbe scenárov, sú odmeňovaní sumou 10 EUR na hodinu, pričom na jeden scenár sa predpokladá maximálne 50 hodín práce. Spolu je v národnom projekte na mzdy pre učiteľov vyčlenená suma 8 652 800 EUR.

Databáza DVO bude umiestnená v Dátovom centre rezortu školstva. Využiteľnosť týchto digitálnych pomôcok bude zabezpečená vybavením multimediálnej učebne pre každú ZŠ a SŠ v 7 krajoch SR okrem Bratislavského. Spolu je týchto škôl 2 659. DVO z národného projektu *Moderné vzdelávanie – digitálne vzdelávanie pre všeobecnovzdelávacie predmety* sú vo formáte prehrateľnom aj na tabletoch.

Zdigitalizované témy sú inovatívnou formou výučby, ktorá vedie k modernému a pre žiakov atraktívnemu vzdelávaniu. Prostredníctvom licencií žiaci získajú prístup k digitálnemu učivu aj z domu a môžu ho využívať na samoštúdium a domácu prípravu. Takto budú pracovať s overeným vzdelávacím obsahom namiesto vyhľadávania študijného materiálu na rôznych webových stránkach.

Lektori

Zapojené ZŠ a SŠ, ako aj všetci zapojení učitelia sa môžu spoľahnúť na pomoc a podporu od našich lektorov v teréne, pôsobiacich v štyroch regionálnych pobočkách ÚIPŠ, ktorí osobne navštívia základné a stredné školy v Banskobystrickom, Košickom, Nitrianskom, Prešovskom, Trenčianskom, Trnavskom a Žilinskom kraji.

Lektori sú odborní pracovníci určení na prácu v teréne. Ich úlohou je navštevovať jednotlivé školy, získavať aktívnych učiteľov na spoluprácu na národnom projekte, **naučiť ich efektívne pracovať s obsahom DVO a odovzdať informácie o možnostiach vytvorenia digitálnej učebne prostredníctvom interaktívnej techniky**.

Lektori budú počas realizácie národného projektu k dispozícii učiteľom, ktorým poskytnú metodickú podporu a oboznámia ich s digitálnym obsahom, s komunitným portálom, so spôsobom vyhľadávania, usporiadania a pristupovania k informáciám o realizácii národného projektu.

Perspektívne je úlohou lektorov získavať spätnú väzbu na už spracované DVO, ktoré poskytnú projektovej kancelárii. Prispeje sa tak k zvyšovaniu kvality a naplneniu cieľov národného projektu.

Aktivity národného projektu

Aktivita 1	Aktivita 2	Aktivita 3
Vybavenie 2 659 multimediálnych učební	**Vypracovanie lokálneho obsahu pre žiakov ŽS a SŠ**	**Zvýšenie popularizácie a motivácie žiakov a študentov vzdelávať sa v prírodovedných a technických predmetoch a smeroch**
Multimediálne učebne pre minimálne 543 560 žiakov a 42 100 učiteľov ZŠ a SŠ v 7 krajoch SR okrem Bratislavského: ■ interaktívna tabuľa, ■ notebook, ■ ozvučenie učebne.	Vytvorenie 14 200 digitálnych vzdelávacích objektov v súlade so štátnym vzdelávacím programom za pomoci aktívnych učiteľov (zo všetkých krajov SR vrátane Bratislavského) tak, aby boli pokryté všetky témy všeobecnovzdelávacích predmetov na ZŠ a SŠ.	Tvorba aspoň 13 motivačných videí, ktoré budú motivovať žiakov ZŠ pokračovať v štúdiu na stredných odborných školách a študentov SŠ vo vzdelávaní sa v prírodovedných a technických smeroch, a predstaviť ich žiakom, študentom a ich rodičom.

Katarína STOLÁRIKOVÁ,
manažérka publicity,
Ústav informácií a prognóz školstva
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Hrdinovia kníh ako detská brána do života

CIRKEVNÁ ZŠ ŽOFIE BOSNIAKOVEJ V ŠURANOCH

Brána do života – čo by ste si pod ňou predstavili vy? Našim deťom sa vybavili v mysli škatuľky plné rozprávok a rozprávkových postáv. Samotnej príprave brány sme sa venovali niekoľko týždňov vopred.

Žiaci na hodinách výtvarnej výchovy, slovenského jazyka a literatúry maľovali na papierové škatuľky svoje najobľúbenejšie rozprávkové postavy. U prvákov bola najčastejším motívom Červená

čiapočka a Janko Hraško, u druhákov viedla Snehulienka a sedem trpaslíkov, Šmolkovia a Shrek, tretiaci majú v obľube Jurošíka a Včielku Maju, štvrtáci Harryho Pottera a Analfabetu Negramotnú. Z poskladaných škatuliek sme vytvorili „bránu do života“, ktorú sme umiestnili do školského klubu detí, kde sa začalo putovanie do rozprávky.

Aj láska ku knihe cez žalúdok?

V posledný októbrový pondelok sa po chodbách našej školy už od skorého rána prechádzali princezné, ježibaby, víly, čarodejníci, Šípová Ruženka, Popoluška, Soľný princ, sliepočka Zlatohrabka... Prví cez „bránu do života“ prešli žiaci 1. a 2. ročníka. Druháci si pripravili i zahrali rozprávku *O sliepočke Zlatohrabke*, ktorá babičke a deduškovi zniesla zlaté vajíčko. Pre našich najmenších si zaujímavé rozprávkové hádanky pripravili žiaci 5. a 6. ročníka. Na hodinách hudobnej výchovy do melódií známych ľudových piesní zakomponovali vlastné texty rozprávok. Žiaci okrem názvu ukrytej rozprávky hádali, o ktorú pieseň ide. V závere prvej časti sa zahrali na knižných detektívov a v začarovaných obrázkoch hľadali známe rozprávkové bytosti. Druháci si priniesli vlastné rozprávkové knižky, z ktorých prvákom čítali krátke úryvky. Za odmenu všetky deti dostali omaľovanky a sladkú maškrtu. Tretiaci a štvrtáci sa pred podujatím zoznamovali s knihami autorov G. Futovej (*4 kosti pre Flipra*, *Nezblázni sa, mamička*) a J. Uličianskeho (*Podivuhodné príbehy siedmich morí*, *Veverička Veronka*).

V čarovnom svete knižníc

Druhí cez „bránu do života“ prešli žiaci 3. a 4. ročníka. Do čarovného sveta knižníc boli prijatí podpisom čitateľského preukazu. Jednotlivými aktivitami ich sprevádzala Analfabeta Negramotná, postava z rovnomennej knihy J. Uličianskeho. Na základe prečítaných úryvkov žiaci priraďovali postavičky k dielam, ktoré následne pomenovávali, určili názov diela a jeho autora. Odmenou za správne splnené úlohy bola videorozprávka, ktorú si pre mladších kamarátov pripravili žiaci 9. ročníka na hodinách informatiky. Videorozprávka bola inšpirovaná knihou G. Futovej *Naša mama je bosorka*. Program nám spestrili žiaci 5. ročníka prezlečení za rozprávkové bytosti. V ďalšej aktivite sa deti zahrali na malých spisovateľov a dotvárali záver príbehu o veverička Veronke, ktorý im nebol známy. Vyhrala skupina, ktorá sa najviac priblížila skutočnému záveru rozprávky. Na konci sa deti dozvedeli, ako prebudiť rozprávkové postavy, aby opäť prežívali svoje čarovné príbehy so svojimi čitateľmi.

Mgr. Kristína PATKÓSOVÁ,
Mgr. Michaela VANČÍKOVÁ,
Mgr. Zita GARAYOVÁ
Foto archív školy

Miesto bájky v živote mladých ľudí

OA V RUŽOMBERKU – ŠKOLA HROU

Tohoročnou témou Medzinárodného dňa školských knižníc bola *Brána do života*. Cieľom súťaže je zvýšiť čitateľskú gramotnosť žiakov a zábavnými formami práce s knihou podporiť v nich pozitívny a trvalý vzťah ku knihe, školskej knižnici a k čítaniu.

Naša Obchodná akadémia v Ružomberku sa do súťaže zapojila už po šiesty krát. Spoločne so žiakmi sme sa zamýšľali nad otázkou, čo je pre nich bránou do života. Dospeli sme k názoru, že je to kniha. Veď práve ona nás sprevádza od najútlejšieho veku, učí nás rozpoznávať dobré od zlého, pomáha nám dospievať a otvára pomyselné dvere do dospelosti. Život dnes plynie neuveriteľne rýchlo, ba priam sa nám sype ako piesok medzi prstami. Všetci sa za niečím ženieme, unikajú nám najkrajšie okamihy a akosi strácame morálne zábrany. Krásnym umeleckým odrazom dnešnej uponáhľanej reality so všetkými neduhmi je bájka. Chceli sme ukázať, že

práve takýto malý literárny útvar môže mladých ľudí osloviť aj v súčasnosti, najmä svojou aktuálnosťou a morálnym posolstvom.

Bájka ako barometer etiky a cností

Medzinárodný deň školských knižníc predchádzala príprava žiakov. Doma si mali vybrať a prečítať bájku od ľubovoľného autora a vypísať myšlienku, ktorá ich najviac oslovila. Svoje názory prezentovali pred celou triedou a citáty si zapisovali na plagáty. V každej triede tak vytvorili akýsi zoznam pravidiel, noriem, ktorými sa ľudia riadili od najstarších čias až po súčasnosť. Následne sa žiaci v jednotlivých triedach rozdelili do skupín a ich úlohou bolo vytvoriť bájky zo školského prostredia. Mravné ponaučenie malo poukazovať na negatívne javy, ako záškoláctvo, šikanovanie, podvádzanie, ale zároveň aj vyzdvihovať pozitíva zo života mladých. Každá trieda následne vybrala tú najlepšiu bájku, ktorá ich reprezentovala pred poro-

tou. Všetky vytvorené bájky žiaci ilustrovali a prepísali do elektronickej podoby. Bájky sú zverejnené na webstránke školy, kde je možné zahlasovať o najkrajšiu. Všetky vydáme pred vianočnými sviatkami aj v knižnej podobe.

Sprievodnou akciou celého podujatia k Medzinárodnému dňu školských knižníc bola beseda s PhDr. Mikulášom Kseňákom, ktorý je autorom viac ako desiatich knižných publikácií, z nich viaceré boli práve bájky. Pán Kseňák porozprával študentom o svojom živote, ale najmä o tvorivosti a inšpirácii pri písaní bájok. Zároveň bol aj predsedom našej poroty pri hodnotení bájok. Spoločne s ním veríme, že deň, ktorý sme zasvätili múdrosti knižného slova, bol pre študentov iný ako tie predchádzajúce. Že sa niečo nové a podnetné naučili, obohatili o vnemy literárnych príbehov, a aj preto sa spoločne budeme tešiť už na 10. ročník tohto inšpiratívneho podujatia.

Mgr. Miroslava MIKUNDOVÁ,
Mgr. Lena ROSOVÁ
Foto autorky

Osmijanko – aktuálny spoločník detí

KNIŽNICA AKO RAJ

Slovenská pedagogická knižnica pri príležitosti Medzinárodného dňa školských knižníc (28. októbra) vyhlásila už 9. ročník Súťaže o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice.

Škola je vstupnou bránou do života. Pri tejto príležitosti sa už 25. októbra otvorila aj brána Základnej školy na Nevädzovej ulici v Bratislave. V spolupráci s neziskovou organizáciou Osmijanko žiaci druhého ročníka spolu so svojimi triednymi učiteľkami mohli naplno precítiť slová Jorge Luisa Borgesa: „Vždy si predstavujem, že Raj musí vyzerať ako knižnica.“ Raj, ktorý bol v niekoľkých minútach prezentovaný zatajeným dychom, sústredeným počúvaním, srdečným smiechom... Osmijanko, ktorý nie je typickým hrdinom dnešných čias, je stále aktuálnym spoločníkom detí. Má presne to, čo deťom rozžiari očká: veľké rozprávkové srdce a kapsičku plnú básničiek, pesničiek, hádaniek, napínavých, ale aj humorných príbehov. V srdiečkach detí pomaly doznieval príbeh, posledné cvaknutia fotoaparátu a prísľub, že najneskôr v decembri sa opäť stretneme pri zimnej rozprávke.

Mgr. Renáta SUCHÁ
Foto autorka

Výstup na Minčol – prienik turizmu, poznávania a úcty k prírode

INKLUZÍVNE PODUJATIE V KYJOVE

Každý z nás je súčasťou prírodného spoločenstva, ktoré svojimi aktivitami ovplyvňuje a pretvára. Proces formovania vzťahu človeka k životnému prostrediu je jav, ktorý sa musí začať už v ranom detstve. Aby sa dosiahol súlad medzi prírodou a človekom, je potrebné dôsledne uplatňovať spätnú väzbu v myslení a konaní ľudí. Ochrana prírody je základným predpokladom zachovania života na našej planéte, preto sa stále viac dostáva do popredia záujmu každého z nás.

„Beda, kto v mori
vidí iba vodu,
kto nepočuje nemú
prírodu,
kto v skalách vidí
iba skaly.“

Andrej Sládkovič

Povinnou súčasťou štátneho a školských vzdelávacích programov sú prierezové témy. Pôsobia integrovane vo všetkých vzdelávacích oblastiach a odrážajú potreby a hodnoty spoločnosti. Pri plnení ich cieľov sa využívajú rôznorodé formy a metódy edukačného procesu formujúce kultúrnu identitu tej-ktorej školy. Prierezové témy sú ovplyvňované regionálnym a kultúrnym dedičstvom našich predkov, ale v neposlednom rade aj pedagogickým majstrovstvom učiteľov, ich vzťahom k okolitej prírode. Zaujímavou a netradičnou formou plnenia cieľov prierezových tém na našej základnej škole bolo regionálne podujatie Výstup na Minčol, ktorého sa zúčastnili žiaci bežných a špeciálnych tried. Stalo sa už tradíciou, že každoročne v jesenných mesiacoch organizuje riaditeľstvo Základnej školy s materskou školou (ZŠ s MŠ) v Kyjove v spolupráci so Slovenským zväzom protifašistických bojovníkov (SZPB) v Starej Ľubovni a s Obecným úradom v Kyjove túto turistickú akciu. V polovici októbra sa konal už 11. ročník, pričom sme ho zorganizovali netradičnejšie ako po iné roky.

Pred obecným úradom sa stretla menšia skupinka žiakov a učiteľov zo ZŠ s MŠ v Kyjove, ostatné tri školy (ZŠ s MŠ Šarišské Jastrabie, ZŠ s MŠ Čirč a ZŠ s MŠ Kamenica) vyrážali v dohodnutú hodinu zo svojich dedín. Podujatie otvoril Mgr. Milan Hric, oboznámil prítomných s priebehom podujatia a privítal hostí: Ing. Ladislava Šľachtovského, tajomníka oblastného výboru SZPB v Starej Ľubovni, a Mgr. Moniku Oravcovú, koordinátorku celoslovenskej environmentálnej organizácie Strom života so sídlom v Bratislave. Starosta obce Mgr. Juraj Chamila pod pamätnou tabuľou na obecnom úrade pripomenul prítomným pamätný deň – 21. január 1945, keď bola obec Kyjov oslobodená spod fašistického jarma. Naše putovanie následne viedlo na obecný cintorín, kde riaditeľka školy Mgr. Helena Hricová spolu so žiakmi zapálila sviečku pri hrobe protifašistického bojovníka Michala Kravca.

Objavovanie prírodných krás i histórie

Naša cesta na Minčol pokračovala turistickým chodníkom okolo Lysej hory, Jelinky, Parstyrskej cez Holešov, Uborožiská až k Patrii Minčola, ako ju nazývajú miestni obyvatelia. Minčol je dominantným vrchom pohoria Čergova s nadmorskou výškou 1 157 metrov. Nachádza sa na hranici okresov Bardejov, Sabinov a Stará Ľubovňa. V minulosti bol miestom, kde naši rodičia a prarodičia kosili trávu a sušili seno pre dobytok a po celodennej namáhavej práci ho zvážali do príbytkov. Názvy jednotlivých častí Minčola sa zachovali už iba v povedomí staršej generácie (Andrijiv Minčiv, Čubikiv Minčiv, Tomkiv Minčiv a pod.). V súčasnom období je Minčol vyhľadávanou atrakciou pre milovníkov prírody zo širokého okolia, na ktorú sme právom hrdí.

Výstup sprevádzala hustá hmla, ktorá v niektorých miestach lesa pôsobila až strašidelne. Mali sme pocit, že kráčame nekonečným tunelom, na ktorého konci sa vynorí obluda. Vietor pofukoval a veselo sa pohrával s hŕbou zlatistého lístia. Aby žiaci, ktorí absolvovali výstup na Minčol po prvýkrát, nemysleli na boľavé nohy, učiteľky pre nich pripravili aktivity zamerané na kreativitu a logické myslenie. Dievčatá sa zahrali na jesienky a náš hosť Ing. Šľachtovský, ktorý imitoval lesného mužíčka, sa vynoril z neďalekej húšťavy, a niektorí žiaci ho ani nespoznali.

Cesta na Minčol nám ponúkala ďalšie zaujímavosti, ktoré sme sa naučili v škole. Pozorovali sme stromy, stopy zvierat, škrekot straky a sojky, určovali sme svetové strany, prosto všetko, čo musia turisti v lese ovládať. Uvažovali sme, prečo má borovica sosna ihličie sfarbené dohneda. Ktorýsi z mladších žiakov poznamenal, že preto, lebo je jeseň a v jeseni opadáva lístie. Starší žiaci špeciálnej triedy túto úlohu hravo vyriešili, a keď sa občas objavila čistinka a hmla sa trochu dvihla, hľadali horizont s rôznorodými podobami. Šibalské oči nášho Paľka kdesi v húštine zazreli rastúce podpňovky. Ostatní sme zbystrili zrak, ale nič sme nevideli. Cestou sme objavili len prášnice a jednu bedľu. Na ceste sme zazreli aj nepríjemný obraz – spodnú časť nohy srnca, ktorého pravdepodobne napadli vlci.

Čím bližšie sme prichádzali k vrcholu Minčola, tým viac nás lákala omamná vôňa opečenej slaniny a špekáčikov, na ktorých si už pochutnávali žiaci z Čirča a zo Šarišského Jastrabia.

Poklad ako odmena za krásny deň

Keď sme sa po skoro dvojhodinovej namáhavej túre posilnili, pán Šľachtovský nám pútavým rozprávaním priblížil život partizánov a oslobodzovacie taktiky v našom regióne. Jeho zaujímavé rozprávanie dalo podnet najmä nám učiteľom na ďalšie aktivity do budúcna.

Pri Patrii Minčola sa nakoniec stretlo 183 účastníkov rôznych nárečí, napríklad rusínskeho, šarišského, rómskeho a slovenského. Prostredníctvom komunikačných zručností primeraných individuálnym osobitostiam si žiaci vymenili svoje dojmy a zážitky zo škôl a z cesty nahor.

Vyvrcholením turistického zrazu bolo hľadanie pokladu. Zástupcovia zúčastnených škôl sa v lesnom poraste pokúšali nájsť tri strieborné a jeden zlatý poklad. Tak ako pri každom hľadaní pokladu, aj pri tom našom sa vyskytli rozbroje a roztržky silných chlapov. Zlatý poklad nakoniec našli a spravodlivo sa oň podelili útle žienky, šikovné žiačky zo ZŠ s MŠ Kamenica.

Žiaci našej kyjovskej školy odchádzali z Patrie Minčola poslední. Pozbierali odpadky, ktoré tu zábudliví kamaráti nechali, a uhasili tlejúce brvná. Domov sme šli s dobrým pocitom, že sme na nič nezabudli, spoznali nových kamarátov a urobili niečo užitočné pre svoje zdravie. Sme hrdí na to, že sme súčasťou tohto prírodného spoločenstva!

Mgr. Anna MOLNÁROVÁ,
koordinátorka environmentálnej výchovy
Foto autorka

Záchranná expedícia Svišť

ŽIACI ZO SVIDNÍKA V TATRÁCH

Pred niekoľkými týždňami sme vyrazili do Tatier na záchrannú expedíciu Svišť. S ustarostenými rodičmi sme sa pred autobusom lúčili s tatranskými denníkmi v ruke, so splnenými prvými „svišťovkami“ (úlohami) a s nabalenými taškami. Napomenuli sme ich, aby nás počas týždňovej expedície nerušili, a potom im už len veselo zamávali a zakričali: „Hora, hora, hora, hej, už ideme do Tatier!“

Po veľkej historickej ceste Via Magna, ktorú sme začali hrou na dostihy – štartujeme, zákruta vľavo, vpravo, dvojitá i trojitá prekážka, tribúna detí, veľká mláka, kopa lístia, sme sledovali a prekonávali všetky nebezpečné prekážky v Makovickom panstve, v kráľovskom meste Bardejove, Starej Ľubovni. Zastavili sme sa na Kežmarskom hrade, kde sa nám veľmi páčili exponáty rôznych remeselníckych cechov. Dorazili sme do Tatranskej Lomnice a vyhli sa macovi Brunovi, ale iba hlave rodiny. Mama Hedviga s malými nezbedníkmi sa na nás prišla pozrieť v noci k ubytovni.

Ujo Martin Vaňko nám zabezpečil návštevu Astronomického ústavu Slovenskej akadémie vied. Kedysi bol tiež žiakom našej školy a teraz má na starosti veľké konferencie o nekonečnom vesmíre. Uf, to je asi veľká fuška. My sme zažili tú svoju nádielku na celodennej túre na Popradské a Štrbské pleso. Prechádzali sme aj pásmom kosodreviny a videli úkryty našich prvých zachránených svišťov. Palce sme držali horolezcom na skalách a záchranárom vo vrtuľníku. Na Symbolickom cintoríne nám bolo trocha smutno. Na Hrebienok sme sa vyviezli pozemnou lanovkou a cestovali sme elektrickým vláčikom. To bol zážitok! My totižto vláčik vo Svidníku nemáme. A videli sme aj najvyšší tatranský štít – Gerlach. A tiež Bilíkovu chatu, ktorú sme si premenovali na Bylinkovú. Zašli sme aj do krásneho Múzea TANAP-u. Mali sme chuť si aj zalyžovať, a tak nás pani učiteľky zaviedli do nového Múzea SKI. Ale na takých starodávnych lyžiach a saniach, aké boli tam, by sme sa už možno ani nevedeli lyžovať...

Večer nás navštívil horský vodca a rozprával nám o záchranných akciách v horách. Nasmiali sme sa, až nás bruchá boleli, pretože nám priblížil aj veľmi smiešne zážitky. Ako v rozprávke to vyzeralo v Belianskej jaskyni. Veľa, veľa schodov. Posledný večer sme v Tatrách objavili nové talenty v programe Izba baví izbu. Za mnoho zachránených svišťov, za odvahu, priateľstvo, pomoc jeden druhému a za prekonané prekážky sme dostali aj odmeny. V piatok sme sa najviac tešili, že svoje pekné zážitky vyrozprávame doma. „Hora, hora, hora, hej, už sme prišli my z Tatier.“

Tretiaci a štvrtáci, učiteľky
a zástupkyňa zo ZŠ na Ulici 8. mája
vo Svidníku

Modernizácia vzdelávacieho procesu na základných a stredných školách pokračuje v praxi

ŠKOLSKÁ REFORMA NA KAŽDÝ DEŇ

Národné projekty *Modernizácia vzdelávacieho procesu na základných školách* a *Modernizácia vzdelávacieho procesu na stredných školách* so špecifickými cieľmi inovovať vyučovací proces obsahovo aj metodicky a zvyšovať podiel učiteľov participujúcich na programoch ďalšieho vzdelávania naplnili svoj program a budú ukončené podľa pôvodného plánu v novembri 2013.

Cieľovou skupinou oboch projektov bolo vyše 6 850 učiteľov základných a stredných škôl ako primárna cieľová skupina a 347 000 žiakov ako sekundárna cieľová skupina. Projekty boli vypracované v súlade s operačným programom Vzdelávanie Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky zvlášť pre Bratislavský kraj (cieľ Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť) a zvlášť pre ostatné kraje Slovenskej republiky (cieľ Konvergencia). Základným zámerom projektov bolo pripraviť učiteľov na aktívnu realizáciu školskej reformy – prispôsobenie vzdelávacieho systému potrebám vedomostnej spoločnosti.

Hlavné etapy realizácie projektov

Po obstaraní dodávky služieb a techniky súvisiacich so vzdelávaním a po výbere škôl a frekventantov do projektov nasledovala odborná analýza, overovanie a vytvorenie moderného digitálneho obsahu, učebníc, učebných pomôcok pre učiteľov základných a stredných škôl a vzdelávacích modulov na projektové vzdelávacie aktivity.

Školám boli dodané počítače, notebooky a dataprojektory, boli vytvorené metodické učebnice pre všetky tri moduly vzdelávania, ktoré mali frekventantom uľahčiť vzdelávanie a pomôcť pokračovať v modernizácii vzdelávania v praxi. Aj po ukončení vzdelávania je o ne veľký záujem. Preto sú absolventom vzdelávania k dispozícii na stiahnutie (bezplatne) v Digitálnej knižnici na vzdelávacom portáli www.modernizaciavzdelavania.sk. Záujemcovia tam nájdu učebnice na desať vybraných predmetov vyučovaných na základných školách (slovenský jazyk a literatúra, dejepis, hudobná výchova, výtvarná výchova, matematika, fyzika, chémia, biológia, zemepis a predmety pre I. stupeň) a na sedem vybraných predmetov vyučovaných v stredných školách (biológia, dejepis, fyzika, geografia, chémia, matematika a slovenský jazyk a literatúra). Publikácie pripravili tímy expertov. Pokrývajú projektovú problematiku (moduly 1 – 3) počnúc digitálnou gramotnosťou (*Digitálna gramotnosť učiteľa*. ISBN: 978-80-8086-119-3) cez modernú didaktickú techniku (*Moderná didaktická technika v práci učiteľa*. ISBN: 978-80-8086-135-3) až po využitie konkrétnych technológií pri výučbe vybraných predmetov (*Premena školy s využitím informačných a komunikačných technológií* a *Využitie IKT v danom predmete*, rôzne ISBN).

Moduly vzdelávania

Vzdelávanie sa uskutočňovalo v troch moduloch. Prvý modul (*Digitálna gramotnosť učiteľa*), ktorého cieľom bolo dostať frekventantov v oblasti práce s informačno-komunikačnými technológiami (IKT) na rovnakú úroveň používateľských zručností a pripraviť ich na nasledujúce dva moduly, absolvovalo až 6 810 učiteľov. Druhým modulom (*Moderná didaktická technika v práci učiteľa*) prešlo spolu s náhradníkmi 6 972 frekventantov. Jeho absolvovaním zvládli frekventanti problematiku používania modernej didaktickej techniky (IKT), didaktiky práce s multimédiami a internetom. Zároveň sa oboznámili s problematikou ovládania digitálnych zariadení uľahčujúcich organizáciu vyučovacieho procesu (interaktívne tabule, alternatívne vzdelávacie systémy a technológie – videokonferencie, nástroje na kolaboratívnu prácu, blogy). Cieľom tretieho modulu (*Využitie IKT v danom predmete*) bolo, aby frekventanti aplikáciou osvojených vedomostí a používaním IKT v procese vyučovania vytvorili vlastnú koncepciu a prístup k modernizácii vzdelávacieho procesu vo svojom predmete. Posledný vzdelávací modul absolvovalo 6 670 frekventantov.

Okrem prezenčného vzdelávania absolvovali účastníci aj dištančnú formu prostredníctvom elearningového systému projektu (vzdelávací portál projektu) a práce na on-line aktivitách. Učitelia mali možnosť konzultovať svoje aktivity zamerané na modernizáciu vzdelávania počas celého obdobia trvania projektu s lektormi projektov s cieľom, aby na ďalšie vzdelávacie moduly prichádzali už s vytvorenými vlastnými prvkami a metodológiami modernizácie vzdelávania.

Celý vzdelávací proces frekventanti ukončili prípravou záverečnej práce, jej obhajobou a záverečnou skúškou, v ktorých mali možnosť prezentovať svoju pripravenosť zavádzať prvky modernizácie do vzdelávacieho procesu. Učitelia tak preukázali primeranú znalosť vedomostí z aplikácie IKT do vyučovania vo svojich predmetoch so zameraním na implementáciu štátneho vzdelávacieho programu na základných a stredných školách. Učitelia úspešným ukončením vzdelávania v projektoch zároveň absolvovali špecializačné vzdelávanie v zmysle zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch v platnom znení, a získali tak 35 kreditov.

Podpora projektov

Realizácia projektov bola podporená rozsiahlym vzdelávacím portálom projektov www.modernizaciavzdelavania.sk. Predstavoval najmä zabezpečenie informačných a prezentačných funkcií a informačnú bázu projektov. Portál slúžil na organizáciu a administráciu vzdelávacieho procesu (organizácia kurzov vzdelávania, zaraďovanie do študijných skupín, spätná väzba), ďalej ako podpora *blended learningu*, teda sprístupňovanie študijných materiálov pre dištančnú časť vzdelávania, komunikačné nástroje, testovanie vedomostí. Na vzdelávacom projektovom portáli bola vytvorená Digitálna knižnica, kde sú uložené všetky vzdelávacie materiály a metodiky, podporné materiály alebo učebnice vytvorené pre učiteľov, modely vyučovacích hodín s podporou IKT vytvorené učiteľmi v rámci projektu, podporné metodické videá, materiály vytvorené tvorivými učiteľmi v priebehu riešenia projektu a podobne. Práve cez projektový vzdelávací portál učitelia pravidelne na základe zverejnených kritérií poskytovali informácie o využívaní dodanej techniky vo vyučovaní svojho predmetu, v príprave na vyučovanie, pri experimentálnom overovaní nových metód s podporou IKT. Portál teda slúžil aj na priebežnú kontrolu práce učiteľov počas ich zapojenia do projektov.

Portálové riešenie www.modernizaciavzdelavania.sk sa umiestnilo na druhom mieste v kategórii *Podporný materiál pre on-line vzdelávanie* v 7. ročníku súťaže elearningových projektov eLearning v praxi, ktorá sa konala 27. októbra 2010 v Starej Lesnej.

Projekty *Modernizácia vzdelávacieho procesu na základných školách* a *Modernizácia vzdelávacieho procesu na stredných školách* boli úspešne prezentované na odborných podujatiach – na medzinárodnej konferencii o elearningových technológiách a ich aplikáciách ICETA 2009 a 2010 v Starej Lesnej, na konferencii Modernizácia vzdelávacieho procesu 2010 v Banskej Bystrici a na roadshow Moderný učiteľ 2010 v Žiline, Prešove, Košiciach, vo Zvolene, v Nitre a Bratislave.

Projekty sa končia, modernizácia v praxi pokračuje

Počas realizácie projektov sa uskutočnilo tridsaťdeväť záverečných stretnutí. Konečný počet frekventantov, ktorí úspešne absolvovali vzdelávanie, teda obhájili záverečnú prácu a absolvovali skúšku, je 6 454 (z toho 4 490 v projekte *Modernizácia vzdelávacieho procesu na základných školách* a 1 964 v projekte *Modernizácia vzdelávacieho procesu na stredných školách*). Posledné kolo záverečných stretnutí sa konalo 6. a 7. septembra 2013. Obhajoby záverečných prác a skúšky sa uskutočnili paralelne v Bratislave a v Košiciach.

Frekventanti si z projektu odniesli nové vedomosti z oblasti IKT. To bolo zároveň hlavným cieľom projektov. Vyškolení frekventanti by mali následne nadobudnuté vedomosti zdieľať so svojimi kolegami, ktorí vzdelávanie neabsolvovali, čím sa stávajú multiplikátormi, a mali by pomôcť k vyučovaniu zaujímavejšiemu pre všetkých zúčastnených.

Projektový tím spolu so zamestnancami škôl a v spolupráci s frekventantmi projektov dotiahol vzdelávanie do úspešného konca. Týmto sa chce rozlúčiť s frekventantmi a frekventantkami, poďakovať sa všetkým zúčastneným za snahu, vytrvalosť a trpezlivosť.

Všetkým prajeme, nech sa im darí v profesionálnom aj súkromnom živote, pretože spolu súvisia. Zároveň veríme, že sa im podarí získané vedomosti a skúsenosti zaviesť v čo najväčšej miere do praxe a že povolaniu učiteľa bude vrátená dôležitosť nielen rešpektom k poslaniu tejto profesie, ale aj finančným ohodnotením.

Veľké poďakovanie patrí odbornému vedeniu projektov (koordinátorom a odborným garantom), všetkým expertom, lektorom, konzultantom, recenzentom a tímu dodávateľa vzdelávacích aktivít (elfa, s. r. o.), ktorí spolu s projektovým tímom dotiahli projekty do úspešného konca.

Ústav informácií a prognóz školstva
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Gymnázium Vojtecha Mihálika Sereď jubiluje

RETRODEŇ: 60 ROKOV

Každé jubileum nás prinúti zastaviť na chvíľu čas, obzrieť sa späť a siahnuť do spomienok. Pred 60 rokmi sme boli jediná stredná škola v Seredi. Skôr narodení si iste pamätajú, že niesla názov Jedenásťročná stredná škola. Dňa 1. septembra 1953 nastúpilo do dvoch tried 50 študentov. Žiaci, ktorí začali navštevovať školu 1. septembra 1960, už mali na vysvedčení názov Stredná všeobecnovzdelávacia škola.

Najväčším zlomom v histórii bol rok 1970, keď vzniklo gymnázium. Od roku 1997 sa medzi stredoškolákmi začali mihať malí primáni. Popri štvorročnom gymnáziu začalo fungovať aj osemročné gymnázium so zameraním na cudzie jazyky. K pôvodnej starej budove gymnázia neskôr pribudla susedná budova bývalej základnej školy. Pri príležitosti 55. výročia školy jej bol na návrh Trnavského samosprávneho kraja Ministerstvom školstva SR udelený čestný názov Gymnázium Vojtecha Mihálika Sereď.

Pohladenie neopakovateľnej histórie

V tomto roku teda naše gymnázium oslavuje 60. narodeniny. Jeho brány opustili tisícky mladých ľudí. Mnohí sa stali špičkovými odborníkmi a šíria dobré meno školy dodnes. V súčasnosti školu navštevuje 297 žiakov.

Oslavy 60. výročia založenia vyvrcholili 18. októbra. Stretli sa ľudia, ktorí boli a sú zviazaní so školou putami spoločného záujmu, spoločnej práce. Pri tejto príležitosti sa zišli pozvaní hostia, bývalí i súčasní zamestnanci školy. Obohatením slávnosti bola účasť prvých abiturientov s ich spomienkami na študentské roky. V priestoroch školy boli pre návštevníkov pripravené panely s fotografiami z histórie i zo súčasnosti a inými dokumentačnými materiálmi. Po prehliadke školských priestorov sa hostia presunuli do domu kultúry, kde sa konala slávnostná akadémia.

Študenti sa zapojili do osláv netradične: jeden školský deň – 29. október – mal atmosféru ako kedysi. Študenti i učitelia sa oblečením vrátili až do čias spred 60 rokov. Zaujímavé úryvky hodín nezabudnuteľných bývalých pedagógov v podaní študentov pootvorili dvere tried v pomyselnej „starej škole“, retrokvíz preveril poznatky študentov z histórie školy a súťaž o najstarší zošit mal víťaza z roku 1925. Bol to skvelý retrodeň, živý návrat do minulosti a spomienok. O sprievodných akciách k oslavám sa viac dočítate na webovej stránke školy.

Karin MACHÁČOVÁ, foto autorka

Zaslúžené pohladenie

V MESIACI ÚCTY K STARŠÍM

Jeseň je nádherným umeleckým dielom matky prírody. Pestrosťou farieb hýri všetko navôkol – stromy, lesy, stráne. Takýmto krásnym artefaktom je aj človek v jeseni svojho života. Formoval ho život sám najrozmanitejšími skúškami, radosťami i starosťami.

Október bol mesiacom, keď sme pociťovali súzvuk obidvoch týchto diel: jesene prírody i ľudského života. Rovnako, ako sa kloníme pred majestátom úchvatnej jesennej scenérie, kloníme sa i pred majestátom ľudského života, ktorému sme v predchádzajúcom mesiaci vzdávali hold a úctu.

Aj žiaci ôsmeho ročníka Základnej školy na Pugačevovej ulici v Humennom využili posledný októbrový piatok na to, aby prejavili úctu svojim milovaným starým mamám a otcom, znásobili nehu k nim a poďakovali sa im za pohladenie i za vľúdnu tvár, za sladké koláče a šálku voňavého čaju, za teplo dlane a srdcia plné lásky na spoločnom stretnutí. Zorganizovali ho pod vedením svojich triednych učiteliek Mgr. V. Megelovej, Ing. J. Vajsovej a Mgr. V. Hudákovej pri príležitosti Mesiaca úcty k starším. Svojich starých rodičov si v príjemnom prostredí našej školy uctili okrem sladkého pohostenia aj pekným umeleckým slovom, pesničkami a veselými scénkami.

Vidieť neskrývanú radosť na tvárach, v očiach číre slzy dojatia a blaženú spokojnosť v dušiach starých mám a otcov bolo pre deti tou najväčšou odmenou, akú mohli dostať za túto slávnostnú chvíľu spoločne prežitú v láske a úcte v kruhu svojich drahých bytostí.

Mgr. Valéria HUDÁKOVÁ
Foto Mgr. Ján ANDREJČÍK

Potlesk pre studnicu múdrosti

85 ROKOV ZŠ M. R. ŠTEFÁNIKA V LUČENCI

Už roku 1928, 7. októbra, prvýkrát otvorila svoje brány pre malých školákov, z ktorých vychovala cieľavedomých, rozumných a životaschopných mladých ľudí. Aj tí tento rok oslavujú jej 85. narodeniny. Čas nezadržateľne letí a my otvárame knihu života našej jubilantky, spolu v nej listujeme. Hľadáme a objavujeme všetko to dobré, čo sa za tie roky urobilo, spomínajme na tých, ktorí tu boli a zanechali v škole svoj rukopis. Vzdávame úctu tým, ktorým čas už sfarbil vlasy nabielo – boli prísni, ale spravodliví, chápali dušu žiakov a poznali potreby školy. Naša škola nestarne, je večne mladá, plná života, je druhým domovom detí.

Žiaci, pedagógovia, zamestnanci školy, či už súčasní, alebo bývalí, všetci sa 18. októbra stretli, tešili a oslavovali. Akadémia k 85. výročiu školy bola veľkolepá. Niesla sa v duchu hodnôt a úcty k histórii slovenského národa. Programom s názvom *Napĺňame odkaz predkov* sme si uctili 1 150. výročie príchodu slovanských vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda a 95. výročie vzniku Československa.

Hrdá škola, pyšní žiaci a slzy dojatia

Moderátori v úlohách Ľudovíta Štúra a Milana Rastislava Štefánika sprevádzali svojich hostí bohatým programom, ktorý reflektoval históriu národa a v nej históriu i súčasnosť našej Základnej školy M. R. Štefánika v Lučenci. Po príhovore riaditeľky PaedDr. Evy Markovej nasledovali vystúpenia, v ktorých žiaci načreli do bohatej studnice slovenskej ľudovej slovesnosti. Ľudové tance, piesne a básne významných slovenských poetov zanechali nejednu slzičku v oku. Spomienky na históriu Slovákov a súčasne aj premenu a vývoj našej školy diváci počúvali v prednese našich žiakov, sledovali v divadelných scénkach a na videoprojekcii v pozadí.

Program vrcholil dynamickými tanečnými a športovými vystúpeniami. Spievalo sa po anglicky, francúzsky a španielsky. V závere akadémie pani riaditeľka ocenila najúspešnejších žiakov, ktorí školu reprezentovali v rôznych súťažiach. Sme hrdí na ich bystrosť, vedomosti a úspechy. Ocenenie potešilo aj niektorých pedagógov a zamestnancov školy za ich svedomitú a dlhoročnú prácu.

Tešíme sa na ďalšie narodeniny našej oslávenkyne, ktorá je studnicou múdrosti, tolerancie, porozumenia, a želáme jej, aby naďalej ostala modernou školou, ktorá bude spĺňať vysoké nároky na vzdelávanie.

Mgr. Miriam PORTELEKYOVÁ
Foto archív školy

Poďme sa spoločne hýbať

VNUCI CVIČILI SO STARKÝMI

Jeseň je nádherným obdobím, keď sú stromy odeté do pestrofarebných šiat a ostré slnečné lúče prerážajú chladné závany vetra. Mesiac október nám pripomína i jednu z najvzácnejších cností. Je ňou úcta k starším. Úcta k našim starým rodičom i prarodičom. Prejavujme im úctu, pretože nám ešte vždy majú čo dať.

Ani v našej škole nezabúdame na jeseň života našich deduškov a babičiek. Tentoraz sme si pripomenuli Mesiac úcty k starším trocha netradičným spôsobom, športovými hrami tak pre malých, ako i veľkých. Žiaci prvého stupňa spolu so svojimi učiteľkami pripravili pre našich deduškov a babičky veselé pohybové súťaže. Pravidelný pohyb pôsobí nielen na telo, ale aj na myseľ, v pravidelných, i keď malých dávkach má uzdravovací charakter.

Aerobik, úsmevy, dojatie a spokojnosť

Ráno sme sa všetci stretli v telocvični, našich starých rodičov sme privítali básničkami. Po úvodnom slove pani riaditeľky Mgr. Agnesy Kajtárovej dostali všetci inštrukcie a mohlo sa začať súťažiť. Starí rodičia spolu so svojimi vnúčatami tvorili družstvá, ktoré museli prekonávať rôzne prekážkové dráhy, hádzať loptičkami do košíkov a absolvovať spolu množstvo zaujímavých zábavných a športových disciplín. Súťaž sme zakončili spoločným aerobikom, ktorý predcvičovala naša piatačka. Na záver súťaže pani riaditeľka odmenila všetkých starých rodičov upomienkovým diplomom. Ďalšou nezabudnuteľnou odmenou im môže byť šťastný úsmev ako poďakovanie na tvári ich vnúčat. Zaslúžené občerstvenie v podobe ovocných mís a ovocných čajov starým rodičom naservírovali ich vnúčatá. Z telocvične sme sa potom presunuli na školský dvor, kde sme toto pekné spoločne strávené športové dopoludnie zavŕšili púšťaním pestrofarebných papierových šarkanov.

Starí rodičia mali možnosť zoznámiť sa so školským prostredím, viesť vzájomné rozhovory a trochu si zašportovať. Žiaci mali možnosť uvedomiť si, aké vzácne sú chvíle, ktoré môžu stráviť v spoločnosti svojich starých rodičov, a ako hlboko si ich treba vážiť každý deň v roku, lebo raz sa aj oni stanú starými rodičmi.

ZŠ Marcelová, foto archív školy

ŠKOLSTVO ODBORNE

34/2013, 21. november 2013 | Príloha UN | Rozširované bezplatne, Ročník LX

O odbornom vzdelávaní tradične v Nitre

V Nitrianskom samosprávnom kraji (NSK) sa už stalo tradíciou, že odbor školstva mládeže, športu a kultúry Úradu NSK každý rok usporadúva konferenciu o výchove a vzdelávaní. Témy si volíme podľa aktuálnych potrieb vyplývajúcich zo zovšeobecnených poznatkov získaných z analýz výročných správ o výchove a vzdelávaní jednotlivých stredných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK. Za ostatné roky sme venovali pozornosť témam: Výchovno-vzdelávacia klíma školy ako jeden z kľúčových faktorov ovplyvňujúcich výsledky výchovy a vzdelávania; Využívanie progresívnych metód a foriem práce vo vyučovaní, výchove a v riadení stredných škôl; Digitalizácia vo vyučovaní a aktuálne vzdelávacie potreby súčasnej mladej generácie; Pripravenosť absolventov stredných škôl uplatniť sa na trhu práce. Konferencie sa už tradične uskutočňujú pod záštitou predsedu NSK a zúčastňujú sa ich aj zahraniční hostia z Čiech a Francúzska, z našich partnerských krajov Vysočina a Champagne-Ardenne.

Dňa 22. októbra sa uskutočnila konferencia so zámerom poukázať na nevyhnutnosť prepojenosti stredných škôl na zamestnávateľské organizácie a trh práce. Zároveň sme prezentovali spôsoby formálneho a neformálneho vzdelávania, ktoré rozvíjajú osobnostné vlastnosti absolventov stredných škôl dôležité pri uplatňovaní sa na trhu práce. Potešili sme sa, že pozvanie na konferenciu prijali riaditelia významných firiem v kraji aj zástupcovia profesijných komôr a zväzov. Ing. Jaroslav Holeček, prezident Zväzu automobilového priemyslu Slovenskej republiky, vystúpil s podnetným príspevkom Aby sa každý absolvent uplatnil na trhu práce. *Poukázal v ňom na základné aspekty dobrej prípravy žiakov stredných škôl, ktoré by mohli zabezpečiť ich dobré uplatnenie sa na trhu práce v jednotlivých regiónoch. Riaditelia firiem kriticky hodnotili fakt, že slabým miestom v príprave žiakov stredných odborných škôl je najmä práca s meradlami a čítanie technickej dokumentácie. So svojimi príspevkami vystúpili aj riaditelia stredných odborných škôl, ktorí dokumentovali situáciu v odbornej príprave žiakov a jej prepojenosť na konkrétne firmy v Nitrianskom kraji.*

Z vystúpení jednotlivých účastníkov konferencie vyplynuli niektoré závery. Do budúcna je potrebné posilňovať účasť zamestnávateľov na odbornej praktickej príprave žiakov počas štúdia na stredných školách. Tiež treba využiť ponúkané možnosti podnikov, ktoré sú stabilizované v regióne a sú ochotné investovať do budúcich absolventov a tiež sú prístupné rôznorodej spolupráci so školami, ale aj rodičmi – napríklad exkurzie, návštevy pracovísk. Naďalej sa žiada oživovať perspektívne vzťahy stredných odborných škôl s firmami na Slovensku i v zahraničí. A v neposlednom rade profesionálne riadiť, usmerňovať a orientovať prácu s mládežou na získavanie odborných aj osobnostných kompetencií na uplatnenie sa na trhu práce v rámci formálneho i neformálneho vzdelávania.

PhDr. Ľubica LIBOVÁ, PhD.,
vedúca odboru školstva, mládeže, športu a kultúry Úradu NSK

Stánok známej českej „stavebnicovej" firmy Merkur bol azda najpríťažlivejšou súčasťou 18. ročníka Pedagogiky, „výstavy vzdelávania a didaktickej techniky zameranej na prezentáciu učebníc, vzdelávacích softvérov a školských pomôcok". Záujem niekoľko tisícok žiakov, mladých ľudí, pedagógov či rodičov sa však sústreďoval predovšetkým na 21. ročník Bibliotéky, medzinárodného knižného veľtrhu, ktorý sa konal v tom istom pavilóne bratislavskej Incheby od 14. do 17. novembra. ***Foto Ján SÚKUP***

Veľtržná Pedagogika v obkľúčení Bibliotéky

Možno ma pamäť trochu klame. Ale nie celkom klamlivo sa mi tento rok v Inchebe (kde, ako je všeobecne známe, sa súbežne s medzinárodným knižným veľtrhom Bibliotéka koná aj výstava vzdelávania a didaktickej techniky Pedagogika) videlo, že „učebnicovo-pomôcková" zložka prezentácie ťahá za poriadne kratší koniec. Ak som v titulku napísal, že bola v obkľúčení, z kritickejšieho pohľadu by sa hodilo dodať, že pôsobila dosť strateno. Prezentácia knižných vydavateľstiev je totiž veľkorysá, na niekoľkých pódiách v ôsmich sprievodných programoch počas všetkých štyroch dní hovorili o svojej tvorbe celé desiatky spisovateľov, autorov literatúry faktu. Vystúpilo medzi nimi síce niekoľko vysokoškolských pedagógov či vedeckých pracovníkov, lenže o pedagogike, didaktike, učebných pomôckach nebola reč.

Môžeme pripustiť skutočnosť, že oblasť pedagogiky jednoducho nie je integrálnou súčasťou už tradične novembrového prezentačného programu nášho veľtržného paláca na brehu európskej rieky. Napokon, čo iné nám ostáva, než pri porovnávaní s literatúrou (knihou ako klasickým artefaktom) prijať túto skutočnosť ako charakteristický znak? Ak by sme napriek tomu predsa chceli napísať o „istej vyváženosti", iba by sme umelo vyvolávali ilúziu o tom, že ak sa Bibliotéka pri propagácii jedným dychom skloňuje s Pedagogikou, potom aj počas štyroch dní obe dávajú návštevníkom informácie a príťažlivé podnety podobným dielom. Pravdaže, nie je to tak dokonca ani v duchu pozitívnych výchovno-pedagogických želaní, aby v školách vo výučbe aktívnejší, usilovnejší, rozhľadenejší žiaci „potiahli tých slabších". Bibliotéka si jednoducho ide svojou vlastnou cestou, hoci väčšmi ako veľtržný prívlastok jej pasuje prezentačný (a sledujúci predovšetkým pragmatický obchodný zámer, ktorého efekt sa v miestnych podmienkach násobí povedzme skoršími nákupmi vianočných darčekov). Pravdepodobne už aj skúsení vydavatelia sa zmierili s tým, že do Bratislavy sa nehrnú veľké európske vydavateľstvá, že v hlav-

(pokračovanie na strane 21)

Technická výchova od základných škôl po celoživotné vzdelávanie

Pri aktuálnych národných projektoch (NP) garantovaných Štátnym inštitútom odborného vzdelávania (ŠIOV) uvažujeme neraz o tom, čo sa v našej spoločnosti dostáva z bežnej línie každodenných potrieb občanov, teda kvality technických a remeselných služieb, povedzme aj preto, lebo mnohí rodičia presadzujú názor, že ich deti by mali študovať to, čo ich momentálne najväčšmi láka. Konkretizovali sme to podrobnejším predstavením NP *Tvorba Národnej sústavy kvalifikácií*, ktorý manažuje Mgr. Alexandra Junášková. V tomto čísle publikujeme rozhovor s Ing. Gabrielou Horeckou, manažérkou NP *Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami*. A Ing. Vladimír Vajdák, manažér NP *Rozvoj stredného odborného vzdelávania*, po predstavení tohto projektu v UN navrhol spoločné stretnutie. Keď som prišiel za ním do susedstva ministerstva školstva na Stromovú ulicu, potešilo ma, že podnietil súbežnú diskusiu s ľuďmi garantujúcimi odbornú účasť vo všetkých troch národných projektoch.

Priam sa pritom ponúkala východisková otázka: Aké sú možnosti a zároveň potreba vzájomného prepojenia odborných aktivít všetkých troch projektov? Poprípade, v záverečnej fáze, aký by mohol a mal byť spoločný výsledný efekt?

Gabriela Horecká

V projekte pre základné školy sú už v jeho názve obsiahnuté všetky tri nosné aktivity. V rámci podpory profesijnej orientácie žiakov ideme vybaviť učebne fyziky, techniky, biológie a chémie v 49 pilotných školách v siedmich samosprávnych krajoch. Aby učitelia vedeli inovatívnymi metódami, formami vzdelávania učiť žiakov po novom, pripravili sme pre

nich programy kontinuálneho vzdelávania práve pre spomenuté predmety. Popri pilotných školách budeme vzdelávať učiteľov v ďalších 451 základných školách po celom Slovensku. Druhou veľkou podpornou aktivitou je zavede-

(pokračovanie na strane 23)

Správna voľba povolania – príležitosť na úspech

Strana 18

Polytechnická výchova neostane na okraji

Hovoríme s vedúcou odboru Slovenského centra cvičných firiem Štátneho inštitútu odborného vzdelávania Ing. Gabrielou Horeckou

Strany 20 a 21

Zváračská škola pre nedeštruktívne technológie

Strany 22 a 23

Zahraničná odborná exkurzia – Slovinsko

Strany 22 a 23

Grafická misia v ďalekom Mexiku

Strana 24

Súťažou k odbornému rastu

MLADÝ REMESELNÍK 2013

V polovici októbra sa v priestoroch praktického vyučovania Strednej odbornej školy (SOŠ) stavebnej na Bánovskej ceste v Žiline konal 5. ročník medzinárodnej súťaže v remeselných zručnostiach *Mladý remeselník 2013*. Do redakcie nám prišli zo zúčastnených škôl hneď dva príspevky, v ktorých priblížili toto zaujímavé meranie síl stredoškolákov. Z Českej republiky sa súťaže zúčastnili žiaci Vyššej odbornej školy stavebnej a Strednej školy stavebnej (VOŠS a SŠS) z Vysokého Mýta a Stredného odborného učilišťia z Kyjova, zo Slovenska žiaci piatich škôl Žilinského kraja – SOŠ drevárskej a stavebnej Krásno nad Kysucou, SOŠ technickej Námestovo, SOŠ obchodu a služieb Dolný Kubín, SOŠ technickej Čadca a hostiteľskej žilinskej školy. Súťažilo sa v učebných odboroch inštalatér a murár a medzi účastníkmi boli žiaci 2. a 3. ročníka učebného odboru murár, 2. až 4. ročníka študijného odboru operátor stavebnej výroby, 2. a 3. ročníka učebného odboru inštalatér a 2. až 4. ročníka študijného odboru mechanik stavebnoinštalačných zariadení. Súťažili dvojčlenné družstvá, pričom súčet bodov družstva z teoretickej a praktickej časti určoval celkové poradie. Predsedami a členmi hodnotiacich komisií boli zástupcovia firiem a sponzorov.

V odbore murár pozostávala teoretická časť z odborného testu, v praktickej časti mali súťažiaci vymurovať fragment muriva podľa výkresovej dokumentácie z tvaroviek Wienerberger a na označenom mieste zhotoviť fragment dvojvrstvovej jadrovej omietky na priečkovom murive. Aj v odbore inštalatér bol súčasťou teoretickej časti odborný test, v praktickej časti montovali žiaci Geberit Duofix pre závesné WC a umývadlo, rozvod vody Geberit Mepla, kanalizačného potrubia Geberit Silent a zariaďovacie predmety (umývadlá a WC misy). Porota hodnotila dodržiavanie technologických postupov, bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, čistotu pracoviska a dodržanie časového limitu.

Žiaci získali množstvo hodnotných cien, najväčšou cenou však bola pre nich možnosť reprezentovať svoju školu, a poukázať tak na jej kvalitu a úroveň. SOŠ stavebnú v Žiline v odbore inštalatér reprezentovali Jozef Ceniga a Roman Milo, v odbore murár Matej Kvočka a Erik Vnuk. SOŠ technickú Námestovo zas v súťažnej kategórii murár žiaci 3. ročníka odboru operátor stavebnej výroby Dávid Piták a Jozef Berdis pod vedením majstra odbornej výchovy Bc. Vendelína Kaukiča, v súťažnej kategórii inštalatér žiaci 3. ročníka Matúš Miklušák a Maroš Kazík pod vedením majstra odbornej výchovy Mgr. Zdena Kriša.

Neostáva, len zúčastneným poblahoželať a držať im palce, aby úspešne ukončili štúdium a s nadobudnutými vedomosťami takisto úspešne pokračovali aj v budúcom profesijnom živote. Podobné súťaže sú pre všetkých bezpochyby veľkou motiváciou i odmenou.

Námestovskí murári presvedčili porotcov o svojich kvalitách najprieraznejšie.

Výsledky súťaže

Kategória murár	
1.	SOŠ technická Námestovo
2.	SOŠ stavebná Žilina
3.	SOŠ drevárska a stavebná Krásno nad Kysucou
Kategória inštalatér	
1.	SOŠ stavebná Žilina
2.	VOSŠ a SŠS Vysoké Mýto
3.	SOŠ technická Námestovo

Mgr. Stanislava KOVÁCSOVÁ, SOŠ stavebná Žilina
PaedDr. Eva VERNÍČKOVÁ, SOŠ technická Námestovo

Účastníci kurzu jazykovej a kultúrnej prípravy.

London calling

OA ŽILINA

Zahraničná odborná prax žiakov stredných škôl prispieva k ich osobnostnému rozvoju, zvyšuje ich motiváciu k odbornému jazykovému vzdelávaniu a k výkonu odborných činností. Európske grantové programy ponúkajú stredným odborným školám možnosť zefektívniť odbornú prípravu žiakov a nasmerovať ich profesijnú orientáciu podľa požiadaviek európskeho trhu práce.

Obchodná akadémia na Veľkej okružnej v Žiline sa niekoľko rokov úspešne zapája do realizácie projektov v oblasti formálneho a neformálneho vzdelávania. V aktuálnom školskom roku realizuje projekt *Young economists and the European labour market*, na ktorý získala nenávratný finančný príspevok z Programu celoživotného vzdelávania (podprogram Leonardo da

Populárny ZENIT ide už do štvrtej dekády

TA ZVOLEN

Technická akadémia vo Zvolene je povestná ako širokospektrálna škola so strojárskymi, s elektrotechnickými a ekonomickými odbormi. Naším cieľom je tieto odbory rozvíjať a propagovať medzi verejnosťou, najmä žiakmi základných škôl, ktorým chceme ukázať perspektívu, ale aj „čaro“ techniky. Žiaci školy už neraz v rôznych súťažiach a olympiádach presvedčili o tom, že pri správnom vedení a motivácii sa vedia presadiť aj v tvrdej konkurencii. Samotná škola sa zapája do rôznych súťaží a aj sama organizuje ich školské kolá. Nebolo tomu inak ani 24. októbra, keď sa uskutočnilo školské kolo 30. ročníka súťaže ZENIT v elektronike, kategória B.

Na slávnostnom otvorení súťaže sa zúčastnil zástupca riaditeľa školy pre odborné predmety a prax Ľuboš Halaj a vedúci predmetovej komisie elektrotechnických predmetov Miroslav Chamula. Organizátor súťaže Pavol Chrenko a členovia hodnotiacej komisie Jozef Pintér a Erik Virva, zabezpečili prípravu a samotný priebeh súťaže na vynikajúcej odbornej úrovni.

Práca na praktickom zadaní žiakov bavila.

Správna voľba povolania – príležitosť na úspech

KOŠICE

Pod týmto názvom zorganizoval v dňoch 22. a 23. októbra Košický samosprávny kraj (KSK) v spolupráci s mestom Košicami už 3. ročník podujatia venovaného profesijnej orientácii žiakov základných škôl. Podujatie sa uskutočnilo v priestoroch Strednej priemyselnej školy dopravnej v Košiciach.

Po oba dni bola hlavným bodom programu vzdelávacia prezentácia zúčastnených stredných škôl. Deviataci i mladší žiaci základných škôl mohli spoznať a oboznámiť sa s ponukou siete stredných škôl v Košickom kraji a v meste Košiciach, s možnosťami štúdia na stredných školách. Pre riaditeľov a výchovných poradcov bol navyše v prvý deň podujatia pripravený tematický workshop.

Cieľom podujatia Správna voľba povolania – príležitosť na úspech je umožniť žiakom základných škôl zorientovať sa v ponuke stredných škôl, pomôcť im správne si zvoliť študijný smer alebo odbor so zreteľom na úspešnosť uplatnenia sa v praxi, informovať ich o prijímacích skúškach na stredné školy, uskutočniť stretnutie výchovných poradcov so zástupcami pedagógov a s vedeniami stredných škôl.

Cieľovou skupinou boli žiaci deviateho ročníka a žiaci končiaci povinnú školskú dochádzku v nižších ročníkoch základných škôl, rodičia, riaditelia základných škôl, výchovní poradcovia zo základných škôl, pedagogická verejnosť a zriaďovatelia škôl a školských zariadení.

Stredná zdravotnícka škola v Košiciach predstavila každý študijný odbor samostatnou expozíciou.

Žiaci sa na 35 stanovištiach stretli so svojimi budúcimi pedagógmi a spolužiakmi. Mali možnosť diskutovať s nimi na rôzne témy, dostali priame odpovede na svoje otázky.

Workshop bol venovaný novinkám v odbornom vzdelávaní. Zástupcovia KSK ako zriaďovateľa väčšiny stredných škôl v kraji oboznámili prítomných s plánmi v oblasti stredného školstva a perspektívami v proforientácii. Zástupkyňa mesta ako zriaďovateľa základných škôl v Košiciach predložila účastníkom workshopu konkrétne počty detí a žiakov v materských, základných, základných umeleckých a jazykových školách, stav po rozmiestnení žiakov na stredné školy v školskom roku 2012/2013, načrtla víziu predpokladaného počtu deviatakov do roku 2018. Upriamila tiež pozornosť na význam technického vzdelávania žiakov a vyzdvihla nevyhnutnosť zvýšiť záujem o podobné podujatia zo strany rodičov.

Veľmi zaujímavé a motivujúce boli spoločné vystúpenia riaditeľov stredných škôl a zástupcov firiem, ktoré sa podieľajú na odbornom vzdelávaní stredoškolákov, zabezpečujú odbornú prax a ponúkajú žiakom zaujímavé benefity.

Hlavný prínos tohto podujatia vidíme v tom, že v rámci jedného dňa majú žiaci základných škôl končiaci povinnú školskú dochádzku možnosť oboznámiť sa na jednom mieste s ponukami a možnosťami štúdia na stredných školách, porovnávať vzájomne ponuky stredných škôl.

Mgr. Eva VINCEOVÁ

Prax elektrotechnikov v nemeckých firmách

SOŠE POPRAD-MATEJOVCE

Na spoločnej fotografii s nemeckými hostiteľmi.

Vinci, akcia Mobilita) vo výške 40 300 eur. Cieľom projektu je umožniť žiakom 4. ročníka získať odborné a jazykové skúsenosti v zahraničí, zvýšiť ich motiváciu k práci, flexibilitu a pracovnú mobilitu, potrebu plniť si pracovné povinnosti a aktívne komunikovať v anglickom jazyku počas výkonu odbornej praxe v zahraničí.

Do projektu mobility je zapojená skupina 15 žiakov obchodnej akadémie vo veku 18 – 19 rokov, ktorí sa na prelome novembra a decembra zúčastnia odbornej praxe v Londýne. Výkon odbornej praxe bude realizovaný vo firmách a v organizáciách zameraných na oblasť administratívy. Obsahové zameranie projektu mobility a výkon odbornej praxe v zahraničí korešponduje s výkonom odbornej praxe žiakov v slovenských podnikoch a organizáciách štátnej správy a samosprávy. Stáž v zahraničí umožní žiakom školy rozvíjať ich osobnostné predpoklady na výkon budúceho povolania ekonomického zamerania a prispeje k zlepšeniu ich odborných a jazykových zručností. Účastníci mobility získajú nové pracovné skúsenosti európskeho rozmeru a overia si získané teoretické vedomosti v praxi. Naše poďakovanie patrí Národnej agentúre Programu celoživotného vzdelávania, ktorá projektový zámer Obchodnej akadémie v Žiline podporila.

Ing. Ľubica PEVNÁ,
riaditeľka školy

Súťažiaci úspešne zvládli teoretický test z oblasti elektrotechniky a elektroniky. Preveril ich odborné vedomosti, ktoré potom zúročili v praktických úlohách. Každý súťažiaci mal navrhnúť a zhotoviť funkčný plošný spoj, ktorý v závere prakticky predviedol hodnotiacej komisii. Tá si všímala všetky stránky práce žiakov podľa zverejnených kritérií. Hodnotiaca komisia v závere konštatovala, že súťažiaci zvládli zadané úlohy na veľmi dobrej úrovni, dosiahli dobré výsledky, tí najlepší aj na profesionálnej úrovni.

Víťazom školského kola sa stal Martin Driečny, ktorý zo 120 možných bodov získal 118. Na ďalších miestach sa umiestnili Aleš Melaga so 100 bodmi a Martin Strhársky s 96 bodmi. Prví traja súťažiaci získali diplom a potešila ich aj vecná cena. Víťaz postúpil na krajské kolo súťaže, ktoré sa bude konať 3. decembra v Banskej Bystrici.

Veríme, že aj takýmto spôsobom si žiaci počas stredoškolského štúdia vybudujú vzťah k svojej profesii, získajú teoretické poznatky a praktické zručnosti potrebné v budúcej profesii a v neposlednom rade budú úspešní na trhu práce.

PaedDr. Elena LÁSKOVÁ,
zástupkyňa riaditeľa

Žiaci Strednej odbornej školy elektrotechnickej v Poprade-Matejovciach aj tento školský rok absolvovali odbornú prax v zahraničí. Desiati žiaci študijného odboru mechanik v elektrotechnike so zameraním na silnoprúdové zariadenia a mechanik-mechatronik vykonávali odborné práce v rámci mobilitného projektu Leonardo da Vinci v elektromontážnych firmách v Lipsku. Jeho hlavným cieľom bolo, aby si osvojili a prehĺbili vedomosti z oblasti silnoprúdových zariadení a porovnali elektrotechnické predpisy platné v Nemecku a na Slovensku. Boli zaradení priamo do prevádzky, pracovali vo firmách pod vedením domáceho majstra, prichádzali do styku so zákazníkmi a zodpovedali za svoju prácu. Na konci odbornej stáže získali certifikát o jej absolvovaní a europas Mobilita.

Pri hodnotení projektu študenti konštatovali, že vďaka stáži získali prvú skúsenosť s prácou v zahraničí, overili si svoje praktické zručnosti, jazykové vedomosti, videli množstvo kultúrnych pamiatok a spoznali mentalitu ľudí navštívenej krajiny.

Ing. Anna LORENCOVIČOVÁ

Baretárstvo

REMESLÁ

Barety si získali veľkú obľubu už koncom stredoveku. Vďaka materiálu, farebnosti a skrášľujúcim doplnkom, akými boli zväčša perá cudzokrajných vtákov alebo rôzne retiazky a prívesky, mohli vyniknúť nielen výrobcovia baretov, ale aj ich nositelia. Dovoz pštrosích pier do Uhorska je napríklad doložený vo viacerých položkách tridsiatkových, čiže colných registrov z konca 15. storočia. Baret sa neraz stal výrazom príslušnosti k spoločenskej vrstve. Z viacerých súdobých svedectiev vieme, že stredovekí šľachtici uprednostňovali červené barety, mešťania zasa čierne, medzi mestskou mládežou boli obľúbené skôr svetlé alebo viacfarebné barety.

Majstri baretárskeho remesla, ktorí plietli, šili či iným spôsobom zhotovovali barety a baretky, boli však dosť zriedkaví a pôsobili iba v najväčších mestách. Tak tomu bolo aj v Bratislave, kde síce baretári pracovali už dávnejšie pred vznikom cechu, neboli však takí početní, aby si mohli založiť vlastnú organizáciu. Preto sa roku 1651 spojili do spoločného cechu s ponožkármi. Aj z ich cechového štatútu je zrejmé, že spoločný cech zakladali s celokrajinským zameraním, to znamená, že v ňom mali byť združení všetci majstri baretárskeho i ponožkárskeho remesla z celého Uhorska. Štatút obsahoval 17 článkov a čoskoro (7. júla 1657) ho potvrdil aj cisár Leopold I.

Cech baretárov a ponožkárov na rozdiel od väčšiny ostatných cechov mal až dvoch cechmajstrov, a to staršieho a mladšieho. Na výročnej schôdzi starší odstupoval, mladší postúpil na jeho miesto a volil sa nový mladší cechmajster.

Úcta k cechovej skrinke

Cechovú skrinku opatroval starší cechmajster, kľúče od nej mal však aj jeho mladší kolega. Keď na schôdzi cechu skrinku otvorili, nikto nesmel mať pri sebe dýku, nôž či inú zbraň ani sedieť s pokrytou hlavou, a to pod pokutou 2 šilingy fenigov. Ak pred skrinkou niektorý majster iného urazil, mal byť potrestaný pokutou 4 šilingy fenigov. Obdobné ustanovenia obsahujú mnohé štatúty. Poukazujú na úctu k cechovej skrinke či truhlici, ktorá bola vonkajším symbolom existencie cechu a stredobodom jeho spoločenského života.

Cechmajstri mali rozhodovať o závažných záležitostiach cechu iba na pravidelnej štvrťročnej schôdzi. Majster mohol naraz zamestnávať len troch tovarišov a jedného učňa. Tovariš, ktorý sa chcel stať majstrom, sa musel prihlásiť u majstra cechu, zaplatiť pol toliara v hotovosti a rok uňho odpracovať. Tento čas sa mohol odpustiť, ak sa zosobášil s vdovou po majstrovi alebo s dcérou majstra, prípadne ak šlo o syna majstra cechu. Ako majstrovský kus sa okrem iného predpisovalo zhotovenie deky s kvetovaným vzorom dva lakte širokej i dlhej, baretky, pletenej košele, páru jazdeckých ponožiek.

Novoprijatý majster musel členov cechu pohostiť a do cechovej truhlice zaplatiť 10 toliarov. Na jarmoku nesmel mať majster stánok širší ako osem stôp. Ak to nedodržal, platil pokutu 10 šilingov fenigov a všetci ostatní majstri boli povinní pozrieť si jeho výrobky, aby si overili ich kvalitu a presvedčili sa, či nepredáva cudzie produkty.

Baretárske remeslo v priebehu 17. a 18. storočia postupne upadalo, čo súviselo so zmenou módy a s nebývalým rozmachom ďalšieho remesla vyrábajúceho pokrývky hlavy, a tým bolo klobučníctvo.

Baret bol obľúbenou pokrývkou hlavy remeselníkov, ako vidno na rytine zo 16. storočia znázorňujúcej majstra a tovariša.

Doc. PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.

Skvelá motivácia do ďalšieho štúdia

SOŠ SVIT

Koncom minulého školského roka sme v UN informovali o stáži žiakov Strednej odbornej školy (SOŠ) vo Svite študijného odboru biotechnológia a farmakológia v Portugalsku, ktorá sa uskutočnila v rámci projektu *Učíme sa moderné technológie* podporeného v európskom programe Leonardo da Vinci. Nedávno prišiel zo svitskej školy do redakcie príspevok o pokračovaní projektu, tentoraz pracovnou stážou v Španielsku.

Najnovšie poznatky v praxi

Stáž sa uskutočnila v dňoch 29. septembra – 19. októbra a zúčastnilo sa jej 14 študentov tretieho ročníka a dvaja učitelia. Hosťujúca organizácia mala pre našu skupinu pripravený každodenný program.

Úvod stáže prebehol v spolupráci so školou I. E. S. Zaidín-Vergeles. Študenti boli oboznámení s pravidlami bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v laboratóriách a prevádzkach, porovnávali slovenské a španielske normy a podmienky pri práci s chemickým a biologickým materiálom. Vyskúšali si dokonca aj vstupný test z chémie.

Po úvodnej teórii prišla prax. Študenti pracovali striedavo na niekoľkých pracoviskách. V laboratóriách firmy CM EUROPA sa zaoberali rozbormi a testovaním kvality olivového oleja, vo výskumnom centre biotechnológií a liečiv Inves Biofarm analyzovali lieky a liekové formy, v inštitúte parazitológie a biomedicíny López-Neyra rozlišovali vzorky geneticky modifikovanej kukurice, oboznámili sa s nanokvapalinovou chromatografiou, pomocou ktorej je možné určovanie proteínov a iných biomolekúl, napr. DNA. Posledný deň mali možnosť oboznámiť sa s prácou centra na výskum genómu a onkologických chorôb Genyo, ktoré sa zaoberá skúmaním variability ľudského genómu v súvislosti s možnými chorobami a ich následným liečením.

Veľkým prínosom pre študentov bola možnosť pracovať s modernými analytickými prístrojmi, oboznámenie sa s prevádzkou laboratórií, ako aj so spôsobmi vyhodnocovania a interpretácie nameraných dát. Súčasťou ich práce boli analýzy liečiv pomocou vysokoúčinnej kvapalinovej chromatografie s hmotnostnou spektrometriou, čo v súčasnosti predstavuje jednu z najmodernejších metód analytickej praxe. Veľmi zaujímavé boli aj analýzy molekúl DNA a proteínov a ich následná chemická syntéza. S metódami analýzy sa študenti stretli už počas teoretických hodín, ale až mobilita im umožnila využiť teoretické vedomosti v praxi.

Svitská výprava vo chvíľach oddychu počas prehliadky mesta.

Perla Andalúzie

Využitie voľného času bolo taktiež veľmi pestré. Strávili sme ho navštevovaním rôznych kultúrnych pamiatok. Bývali sme priamo v Granade, ktorá je často označovaná ako perla Andalúzie. Mesto zaliate slnkom pod vrcholkami Sierry Nevady (Snežných hôr) uprostred krajiny olivových a mandľových sadov. Mesto plné histórie a pamiatok opradených legendami. Posledné sídlo maurských vládcov na Pyrenejskom polostrove. Jedinečné spojenie prvkov moslimskej, kresťanskej, židovskej a rómskej kultúry. Flamenco, rušný život v uliciach, zábava dlho do noci. To všetko je Granada.

Dominantou mesta je Alhambra – rozľahlá maurská pevnosť s mnohými nádhernými zdobenými palácmi a masívnymi obrannými vežami, akoby vystrihnutá z orientálnej rozprávky. Patrí medzi najnavštevovanejšie pamiatky na svete. A určite právom! Dnes je to komplex plný záhrad s exotickými kvetmi, palmami, fontánami a chladivým tieňom, starobylých hradieb a palácov z vrcholného obdobia stredovekej arabskej architektúry. Očarila nás neuveriteľne precízna výzdoba palácov, elegantné nádvoria s fontánami a záhrady Generalife (Rajské záhrady).

Špecifickú atmosféru Granady dotvárajú dva kopce s rozdielnou kultúrou a históriou. Prvým z nich je Albayzín, pôvodne arabské mesto, plné spletitých a krivolakých uličiek, malých námestí, typických bielych fasád a bohatých záhrad. Druhý kopec, nazývaný Sacromonte (Svätá hora), je oblasť jaskynných domov. Ľudia tu dodnes žijú v domoch, ktorých zadná časť je vyhĺbená do mäkkých hornín, a využívajú tak v lete ich chlad. Táto časť je preslávená najmä typickým tancom flamenco.

Cez víkendy sme si urobili dva výlety do pohoria Sierra Nevada. Výstup na tretí najvyšší vrch Španielska Pico del Veleta napriek úctyhodnej cieľovej výške (3 396 m n. m.) nie je príliš náročný, keďže sa začína z parkoviska nad lyžiarskym strediskom Pradollano vo výške 2 500 m n. m. Hore už nie je žiadna vegetácia, iba kamene. Zato výhľady boli úžasné! Výlet do kaňonu Los Cahorros vedie úzkym chodníkom v rokline, ktorú vyhĺbila riečka Monachil. Na niektorých miestach treba prejsť visutým mostom, ďalej sú prevísajúce skaly, takže môžete ísť po štyroch alebo sa brodiť riekou. Skalná scenéria dookola bola impozantná.

A ako to vnímali študenti?

„Získala som rozhľad o tom, čo študujem, a viem si predstaviť, ako sa uplatním v praxi. Videla som laboratóriá, ktoré sú omnoho rozvinutejšie a vyspelejšie ako u nás. Získala som jedinečnú možnosť pozrieť sa na vybavenie laboratórií, na ľudí, ktorí v nich pracujú, a tiež som sa naučila, ako dané prístroje fungujú."

„Táto pracovná stáž mi priniesla veľa skúseností, zlepšila som si jazykové zručnosti. Získala som motiváciu, aby som sa viac snažila v učení a na praxi."

„Získal som motiváciu, aby som sa ešte viac zaujímal o svoj odbor, keďže som mal možnosť pracovať so skutočne modernými prístrojmi. Taktiež som získal motiváciu učiť sa cudzí jazyk. Som veľmi rád, že som spoznal nové prostredie, nové technológie, a očakávam, že táto pracovná stáž bude pre mňa prínosom pri ďalšom štúdiu alebo hľadaní si práce. Je to vynikajúca príležitosť, odporúčam ju každému študentovi."

Ing. Adriana MLYNSKÁ

Polytechnická výchova neostane na okraji

ROZHOVOR

Hovoríme s Ing. Gabrielou Horeckou, vedúcou odboru Slovenské centrum cvičných firiem Štátneho inštitútu odborného vzdelávania.

Manažujete národný projekt *Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami*. Vyjadruje šírka jeho názvu, obrazne povedané, aj snahu „splatiť" aspoň časť nášho spoločenského dlhu deťom v jednej významnej línii ich povinnej školskej dochádzky, na ktorú zákonite nadväzuje štúdium na stredných odborných školách?

Pracovný názov projektu je *Základná škola pre praktický život*, zmluva medzi Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR a Štátnym inštitútom odborného vzdelávania nadobudla účinnosť 9. apríla 2013. Polytechnická výchova spája teoretické vyučovanie s výrobnou praxou. V projekte sa využijú inovatívne formy a metódy výučby pri príprave žiaka základnej školy (ZŠ) na rozhodnutie o budúcej kariére na 500 ZŠ. Rozvoj pracovných zručností bude implementovaný do priebehu vyučovania využitím nových didaktických pomôcok v praktickom vyučovaní, čo umožní aj vybavenie odborných učební fyziky, techniky a biochémie na 49 pilotných ZŠ v siedmich krajoch Slovenska okrem Bratislavského.

Základnou myšlienkou projektu je rozvoj pracovných zručností a z toho vyplývajúca podpora profesijnej orientácie žiakov ZŠ na odborné vzdelávanie a prípravu. Rozvoj pracovných zručností žiakov bude prostredníctvom tzv. polytechnickej výchovy implementovaný do priebehu vyučovania najmä v oblastiach vzdelávania *Človek a príroda* (predmety biológia, fyzika, chémia) a *Človek a svet práce* (technika). Dôležitou súčasťou projektu je kontinuálne vzdelávanie pedagogických zamestnancov ZŠ v uvedených oblastiach a ich prístup pri vyučovaní k žiakovi, zatraktívnenie foriem a metód vyučovania. Ambíciou projektu je motivovať žiakov ZŠ tak, aby prejavili svoj talent na odborných súťažiach. Jeho výstupom budú aj odporúčania didaktických pomôcok na praktické vyučovanie, normatívov pre odborné učebne a inovácia foriem a metód vyučovania v spomenutých oblastiach.

Projekt sa zameriava na riešenie alarmujúcej situácie v oblasti rozhodovania žiakov ZŠ o ich budúcej kariére a výbere povolania a s tým spojeným rozhodnutím o výbere strednej školy. Veľa žiakov uprednostňuje štúdium na takej strednej škole, ktorá ich nepripravuje na výkon konkrétneho povolania. Na základe hlasov stavovských a profesijných organizácií sa jednoznačne identifikuje potreba rozvíjať záujem žiakov v oblasti polytechnickej výchovy, aby vo vzťahu ku skutočnej uplatniteľnosti na trhu práce, ako aj k potrebám slovenského hospodárstva pri rozhodovaní o svojom budúcom pracovnom uplatnení dôsledne zvážili, kam pôjdu študovať.

Doteraz sa však u nás podstatne častejšie ako verejná potreba spoločnosti zdôrazňuje občianske právo rodičov smerovať svoje deti do škôl podľa osobného výberu. Akými prostriedkami sa spomenuté ciele môžu dosahovať?

Legislatívny priestor na odštartovanie obsahovej reformy vytvoril zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov, vo verejnosti známy ako školský zákon. V ustanovení § 6 je definovaný štátny vzdelávací program, ktorý musí obsahovať rámcové učebné plány, kde je stanovený počet vyučovacích hodín pre predmet pracovné vyučovanie vo štvrtom ročníku ZŠ v počte jedna vyučovacia hodina a v siedmom a ôsmom ročníku ZŠ v počte polhodiny týždenne. Už to je v rozpore s ustanovením § 4 písmeno e), v ktorom sa uvádza, že „cieľom výchovy a vzdelávania je umožniť dieťaťu alebo žiakovi rozvíjať manuálne zručnosti, tvorivé, umelecké, psychomotorické schopnosti, aktuálne poznatky a pracovať s nimi na praktických cvičeniach v oblastiach súvisiacich s nadväzujúcim vzdelávaním alebo s aktuálnymi požiadavkami na trhu práce", ako aj s ustanovením § 3 písmeno n) citovaného zákona, kde sa uvádza, že „výchova a vzdelávanie podľa tohto zákona sú založené na princípoch vyváženého rozvoja všetkých stránok osobnosti dieťaťa a žiaka v školskom vzdelávaní". Aj v dôsledku „školskej politiky" posledných dvadsiatich rokov je dnes v oblasti školstva evidentný nezáujem žiakov ZŠ o štúdium na stredných odborných školách. V závislosti od tohto javu priamo úmerne stúpa nedostatok kvalitných odborníkov na trhu práce.

Ing. Gabriela Horecká.

Čo je, na pozadí tohto stavu, v obsahovej náplni projektu to najdôležitejšie?

Realizáciou národného projektu sa pilotne overuje zámer uskutočniť obsahovú prestavbu polytechnického vzdelávania v ZŠ a využitím inovovaných foriem a metód výučby pripraviť žiaka ZŠ na rozhodnutie o budúcej kariére. Dôležité je vytvorenie a nastavenie softvérového nástroja na identifikáciu potenciálu orientácie žiakov ZŠ na odborné vzdelávanie a prípravu už od piateho ročníka ZŠ a jeho správne používanie, čo umožní aj kontinuálne vzdelávanie učiteľov zameraných na profesijnú orientáciu žiakov.

V zmysle stratégie *Európa 2020* chceme reflektovať na aktuálne a perspektívne potreby vedomostnej spoločnosti a pripraviť žiakov ZŠ ako budúcu produktívnu generáciu na vykonávanie kvalifikovanej práce v hospodárstve v odboroch, ktoré trh vyžaduje a kde žiak nájde uplatnenie. Prostredníctvom národného projektu chceme podporiť aj rozvoj práce s talentami na základných školách, ktorá je nevyhnutná na zvyšovanie záujmu žiakov o odborné vzdelávanie a prípravu a tým o štúdium na stredných odborných školách, čo umožní prepájanie teórie s praxou už na základnej škole.

Realizácia projektu je v podstate v začiatkoch. Aj vďaka svojim profesionálnym skúsenostiam však určite viete už teraz povedať, kto nevyhnutne sa v ňom musí angažovať a akými etapami musíte prejsť, aby ste pri jeho zavŕšení spokojne vyhlásili, že námaha nebola márna.

Ako som spomenula, výstupom projektu bude zapojenie 49 pilotných ZŠ a 451 nepilotných ZŠ, v ktorých bude prebiehať overovanie všetkých aktivít národného projektu, v cieli Konvergencia. V jeho rámci bude pôsobiť tisíc vyškolených učiteľov. Projekt sa realizuje v troch súbežných aktivitách.

Aktivita 1.1 sa sústredí na podporu polytechnickej výchovy žiakov ZŠ a ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov ZŠ v polytechnickej výchove. V rámci aktivity boli vytvorené tri pracovné skupiny so zameraním na techniku, fyziku a biochémiu. V čiastkovej aktivite 1.1.1 plánujeme obstaranie, dodanie materiálno-technického vybavenia a využívanie didaktických pomôcok pre odborné učebne v oblastiach výučby biológie, chémie, fyziky a techniky. V projekte počítame s vybavením 49 odborných učební fyziky a techniky na vybraných pilotných ZŠ a z toho 28 odborných učební biológie a chémie v regiónoch, ktoré sú prioritne zamerané na poľnohospodárstvo. Nové odborné učebne, didaktické pomôcky a zariadenia budeme zabezpečovať v rámci čiastkovej aktivity 1.1.2 *Metodická podpora*, a to formou konzultácií, poradenstva, podporných materiálov, dotazníkov alebo kontrol. Metodickú podporu bude napĺňať sedem zamestnancov projektu, v každom územnom celku konvergencie jeden, ich úlohou bude aj spracovávanie dotazníkov a správ. V čiastkovej aktivite 1.1.3 *Kontinuálne vzdelávanie učiteľov biológie, chémie, fyziky a techniky na ZŠ* vypracujeme tri programy na podporu polytechnickej výchovy a profesijnej orientácie žiakov na odborné vzdelávanie a prípravu (OVP) na stredných odborných školách (SOŠ). Samotné kontinuálne vzdelávanie bude určené učiteľom 49 pilotných ZŠ aj učiteľom 451 nepilotných zapojených škôl.

Aktivita 2.1 je zameraná na podporu profesijnej orientácie žiakov ZŠ na odborné vzdelávanie a prípravu. Hlavným ťažiskom je vytvorenie a následné využívanie nástroja na identifikáciu potenciálu orientácie žiakov II. stupňa ZŠ na OVP. „Nástroj" má priamy vplyv na ich rozhodnutie o voľbe budúceho povolania, teda na zvýšenie záujmu a počtu žiakov hlásiacich sa na OVP na SOŠ. Čiastková aktivita 2.1.1, ktorá zabezpečí zlepšenie úrovne poskytovania profesijnej orientácie pre žiakov ZŠ, má prispieť k tomu, aby sa rozhodovali o budúcom štúdiu na SOŠ podľa potreby a uplatniteľnosti na trhu práce. Vytvorí sa a poskytne program kontinuálneho vzdelávania pre pedagogických zamestnancov ZŠ venujúcich sa profesijnej orientácii žiakov ZŠ zameranej na OVP na SOŠ. Medzi hlavné činnosti na podporu profesijnej orientácie žiakov bude patriť metodická činnosť, vytvorenie funkčného nástroja na identifikáciu potenciálu orientácie žiakov piateho, šiesteho, siedmeho, ôsmeho a deviateho ročníka, kontinuálne vzdelávanie učiteľov a overovanie využitia potenciálu tejto orientácie žiakov.

V čiastkovej aktivite 2.1.2 sa budú organizovať exkurzie žiakov 49 pilotných ZŠ do SOŠ, do firiem a iných inštitúcií, dni otvorených dverí pre žiakov ZŠ u partnerov v SOŠ a iných inštitúciách, diskusie a iné formy kontaktu žiakov ZŠ so zástupcami danej profesie. Úlohou čiastkovej aktivity 2.1.3 je vypracovať katalóg pracovných pozícií očami detí a nárokov na ne na účely profesijnej orientácie s pravidelnou aktualizáciou. Zámerom katalógu je vysvetliť mladým ľuďom, aké možnosti majú v jednotlivých povolaniach.

Čiastková aktivita 2.1.4. má na starosti odbornú garanciu aktivity 2.1 a zabezpečenie kontroly kvality počas jej implementácie. Na spomínaných 49 zapojených pilotných ZŠ v cieli Konvergencia bude prebiehať pilotné overovanie aktivít národného projektu sledujúce, ako sa nimi sprievodne zvýši úroveň profesijnej orientácie žiakov ZŠ v nadväznosti na priority polytechnickej výchovy aj v ostatných 451 zapojených ZŠ. Budú podnecovať zlepšenie úrovne poskytovania profesijnej orientácie pre žiakov ZŠ, analyzovať doterajší nízky záujem žiakov ZŠ o OVP na SOŠ a navrhovať koncepcie riešenia. Účastníci zahraničných podujatí budú získavať poznatky o tom, ako možno zvýšiť záujem o OVP na SOŠ. Od vybraných siedmich pracovníkov v krajoch sa očakáva, že budú zaangažovaní na vytváraní odbornej metodiky na identifikáciu potenciálu orientácie žiakov, uvádzaní metodiky do praxe, vytvorení programu ďalšieho vzdelávania a vyškolení 500 pedagogických zamestnancov v ZŠ zapojených do národného projektu, pilotnom overení práce a úspešnosti využívania práce ako nástroja na formovanie žiakov. Kontakt žiakov ZŠ so zástupcami danej profesie sa bude diať exkurziami do firiem, SOŠ a iných inštitúcií či dňami otvorených dverí v nich, diskusiami a inými formami. Budeme zabezpečovať dlhodobé uchovávanie získaných informácií a poznatkov, zverejňovať ich tlačenou verziou v podobe katalógu, elektronickou formou prostredníctvom webovej stránky národného projektu. Odbornú garanciu a kontrolu kvality umožnia každoročné priebežné správy a záverečná správa odborného garanta aktivity.

Aktivita 3.1 bude naplnená prostredníctvom zavedenia novej metodiky a postupu organizačno-technického a obsahového využitia skúseností z doterajších súťaží SOŠ a zo spoločných súťaží so ZŠ. Nový systém súťaží pre ZŠ sa zameria na oblasti polytechnickej výchovy (biológia, chémia, fyzika, technika). V čiastkovej aktivite 3.1.1 medzi hlavné činnosti patrí organizačné, technické a obsahové zabezpečenie domácich súťaží v rámci OVP pre žiakov ZŠ a SOŠ, účasť slovenskej reprezentácie na domácich súťažiach a vyhodnotenie pilotného overovania práce s talentami. Pod činnosti čiastkovej aktivity 3.1.2 patria motivačné aktivity, medzi ktoré sa ráta účasť víťazných družstiev piatich súťaží ZŠ a SOŠ na prezentačnej výstave JUVYR, zahraničná pracovná cesta pre víťazov do vedeckého centra CERN vo Švajčiarsku, inovačné kontinuálne vzdelávanie učiteľov, workshopy učiteľov ZŠ a SOŠ pred súťažami, aktivizácia žiakov ZŠ a SOŠ a ich sústredenia pred súťažami.

Zabezpečenie odbornej garancie a kontroly kvality počas implementácie aktivity 3.1 sa realizuje v rámci čiastkovej aktivity 3.1.3. Jej výstupom bude rozvoj práce s talentami na ZŠ, aby sa zvyšovala motivácia žiakov ZŠ na konkrétne povolanie v rámci OVP na SOŠ a nabádala ich pracovať na svojom rozvoji nad rámec minimálnych povinných očakávaní. Projekt prinesie modernizáciu obsahu vzdelávania žiakov ZŠ v oblastiach *Človek a príroda* (predmety biológia, fyzika, chémia) a *Človek a svet práce* (technika) aj lepšiu orientáciu žiakov ZŠ v problematike výberu budúcej profesie.

Projekt garantuje Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV). Čo vykonal v tejto oblasti doteraz, aby ste sa pri náročných úlohách nemuseli zdržiavať hľadaním základných orientačných bodov?

Pre ŠIOV je tento projekt tou správnou výzvou, pretože doteraz sa venoval viac-menej odbornému vzdelávaniu a príprave na SOŠ. Vieme, že celoživotné vzdelávanie je témou posledných rokov, pretože nové technológie, zvyšovanie dĺžky života nás posúvajú a nemôžeme sa uspokojiť s jedným zamestnaním na celý

život. A keď hovoríme o celoživotnom vzdelávaní, ani odborné vzdelávanie a príprava, ako som spomínala už skôr, nemôže zostať „odtrhnuté“ od základnej školy. Keď chceme mať občanov ako všestranne rozvinuté osobnosti, musíme dbať na ich celkový vývoj vrátane manuálnych a iných kreatívnych zručností.

Pracovníci ŠIOV sú poverení manažovaním dvoch ďalších aktuálnych národných projektov (*Rozvoj stredného odborného vzdelávania* a *Tvorba Národnej sústavy kvalifikácií*). Aké sú medzi nimi vzťahy, aká je pri tom vaša kolegiálna spolupráca?

Spolupráca medzi všetkými tromi národnými projektmi je veľmi dobrá, všetky tri na seba nadväzujú. Národný projekt *Dielne*, ako sa pracovne nazýva náš projekt, začína so základnými školami a je orientovaný na OVP. V rámci projektu pripravíme softvérový nástroj na identifikáciu profesijnej orientácie žiaka základnej školy na OVP na strednej škole. Vznikne karta každého žiaka, ktorá s ním bude pokračovať na strednú školu, čím sa ďalej zaoberá národný projekt *Rozvoj stredného odborného vzdelávania*. Všetci žiaci či už základných, alebo stredných škôl sa budú orientovať na základe Národnej sústavy kvalifikácií, čo je úlohou tretieho národného projektu – *Tvorba Národnej sústavy kvalifikácií*.

Ktoré ďalšie inštitúcie popri ŠIOV sú na projekte *Podpora profesijnej orientácie žiakov základnej školy na odborné vzdelávanie a prípravu prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a práca s talentami* priamo či konzultačne zaangažované?

V projekte sa angažuje ministerstvo školstva, stavovské organizácie, menovite Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení SR, Republiková únia zamestnávateľov, Slovenská živnostenská komora, Slovenská obchodná a priemyselná komora, Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora, Slovenská banská komora, Slovenská lesnícka komora. A, samozrejme, zapojených 49 pilotných a 451 nepilotných ZŠ. Okrem toho sú v projekte zainteresované stredné odborné školy, prinajmenšom v tom, že s nami úzko spolupracujú pri príprave a samotnej organizácii odborných súťaží pre zmiešané tímy žiakov základných a stredných škôl. Do pracovných skupín máme zapojených, samozrejme, aj vysokoškolských pedagógov so zameraním na predmety fyzika, technika, biológia a chémia. Pevne verím, že som nezabudla na nikoho, ak áno, ospravedlňujem sa, ale táto problematika sa týka celej spoločnosti.

Aká je ochota škôl, samospráv ako ich zriaďovateľov, učiteľov, aktivistov mimovládnych vzdelávacích subjektov zúčastňovať sa priamo na projekte?

Keďže pri samotnej príprave projektu sa angažovali zamestnávatelia a spomenuté organizácie, ochota spolupracovať je. Niekedy sa stretávame s tým, že školy majú aktivít až príliš. V rámci projektu môžeme vybaviť odbornými učebňami fyziky, techniky a biochémie „len“ 49 pilotných škôl, a tak musíme vysvetľovať, prečo je vhodné zapojiť sa do projektu aj pre nepilotné školy. Verím však, že nakoniec budú spokojní všetci zúčastnení.

Ako vysvetľujete zmysel – či dokonca nevyhnutnosť – účasti na projekte tým „nezaangažovaným“?

ZŠ sa aktívne zapojí do spolupráce so zamestnancami ŠIOV a bude sa podieľať na realizácii všetkých troch aktivít projektu. O jednotlivých aktivitách (termínoch a konkrétnych podmienkach) bude každá zapojená škola vopred informovaná.

ZŠ tiež zabezpečí účasť vybraných pedagogických zamestnancov na predmety fyzika, technika, biológia a chémia, ako aj výchovných a kariérových poradcov, resp. pedagogických zamestnancov, ktorí sa venujú profesijnej orientácii žiakov ZŠ a organizovaniu súťaží, na kontinuálnom vzdelávaní a umožní im v rámci možností školy inovatívne zmeny vo formách a v metódach vyučovania v závislosti od získaných poznatkov s prihliadnutím na ciele projektu.

Prihlasovanie na kontinuálne vzdelávanie sa bude realizovať cez on-line prihlasovací formulár prostredníctvom webovej stránky projektu www.zsodborne.sk. Vybraní zamestnanci musia spĺňať výberové kritériá:

- minimálne požiadavky oprávnenosti cieľovej skupiny podľa projektu – kvalifikovaní pedagogickí zamestnanci, s výnimkou učiteľov techniky (ak škola nezamestnáva kvalifikovaných učiteľov techniky, môžu sa zapojiť aj nekvalifikovaní),
- pedagogickí zamestnanci vyučujú predmety polytechnickej výchovy, pracujú ako výchovní poradcovia alebo pracujú s talentami s cieľom rozvoja záujmov žiakov v OVP.

Za každého uvoľneného pedagogického zamestnanca na kontinuálne vzdelávanie dostane ZŠ refundovanú mzdu a cestovné (jedenkrát tam a späť). Účastníci kontinuálneho vzdelávania budú mať z projektu hradené ubytovanie a stravu.

Aké očakávate reálne prínosy pre celé Slovensko, aké bude pokračovanie projektu v tom, čomu sa hovorieva trvalá udržateľnosť?

Cieľom národného projektu, ktorý je spolufinancovaný zo zdrojov Európskeho sociálneho fondu, je začať s odborným vzdelávaním a prípravou už na ZŠ prostredníctvom rozvoja polytechnickej výchovy zameranej na rozvoj pracovných zručností a prácu s talentami. V rámci nášho národného projektu sa zameriavame na prípravu žiaka ZŠ na život komplexne tým, že sa sústredíme na rozvoj jeho sociálnych, personálnych, odborných, ale aj podnikateľských kompetencií. Chceme podporiť záujem žiakov o odborné vzdelávanie a prípravu zariadením odborných učební chémie, fyziky, biológie a techniky tak, aby žiaci prakticky a názorne mohli rozvíjať svoje pracovné zručnosti prostredníctvom „polytechnickej výchovy“ s využitím moderných metód a foriem vzdelávania.

Inovatívne formy a metódy výučby využijeme aj na prípravu žiakov ZŠ na rozhodnutie o budúcom štúdiu a kariére. Projekt reaguje na aktuálne potreby trhu práce a snaží sa pripraviť kvalitných odborníkov a kvalitné pracovné sily. Po jeho skončení očakávame, že prinesie modernizáciu obsahu vzdelávania žiakov ZŠ v oblastiach *Človek a príroda* (predmety biológia, fyzika, chémia) a *Človek a svet práce* (technika). Žiaci zapojených ZŠ budú zorientovaní v problematike profesijnej orientácie na OVP a budú vedieť reálne posúdiť svoje budúce pracovné možnosti a vykonajú optimálnu profesijnú voľbu vo vzťahu k OVP. Odborné učebne budú využívané aj po ukončení aktivít národného projektu, súčasne vznikne normatív na perspektívne vybavenie týchto odborných učební, ktorý bude zohľadňovať efektívnosť v rámci pilotného overovania a prepojenosť s potrebami národného hospodárstva. Obstaraný softvérový nástroj na identifikáciu potenciálu orientácie žiakov ZŠ na OVP, školenia a metodiky na prácu s identifikovaným potenciálom budú využívané a realizované aj po ukončení aktivít národného projektu. Súťaže orientované na prácu s potenciálom orientácie žiakov na OVP patria k štandardným motivačným nástrojom v rámci práce so žiakmi ZŠ a SOŠ a budú realizované aj po ukončení aktivít národného projektu.

Dušan MIKOLAJ
Foto Ján SÚKUP

Čomu dať prednosť? Knihe alebo hračkám podporujúcim tvorivosť, rozširujúcim vedomostné poznanie?

Pedagogika v obkľúčení...

(dokončenie zo strany 17)

nom meste Slovenskej republiky sa neutvárajú významné kontrakty. Bolo by teda „nefér“ žiadať, aby vyššie veľtržné ambície mala Pedagogika. Prezentácia odbornej literatúry, učebníc, slovníkov, učebných pomôcok, elektronických vzdelávacích programov, predstavovanie inštitúcií zaangažovaných vo vzdelávaní či ponuky štúdia na vysokých školách sú dostatočnými dôvodmi na jej každoročnú prezentačnú prítomnosť. Opakovane sa však vynára otázka, kto by plnenie týchto zámerov mal koncepčne posúvať na vyššiu úroveň. Pri slovenských vydavateľstvách sme si už zvykli na to, že takmer všetky majú súkromných vlastníkov. No ak príde reč na vydávanie učebníc alebo vývoj či distribúciu učebných, didaktických pomôcok na školskú výučbu, radi si zaspomíname na garanciu (či zábezpeku) štátu.

Priznám sa, ak by niekto nebodaj vyvolal verejné hlasovanie, bol by som za to, aby sa tejto oblasti venovala celoštátne systematická pozornosť. To je však otázka budúcnosti (verme, že aktuálna). Nateraz nám ostáva uspokojiť sa povedzme s takouto charakteristikou tohtoročného podujatia: „Keďže knihy a literatúra úzko súvisia so vzdelávaním, Bibliotéku súbežne doplní 18. ročník výstavy vzdelávania a didaktickej techniky Pedagogika zameranej na prezentáciu učebníc, vzdelávacích softvérov a školských pomôcok“. Stánky „pedagogikov“ boli medzi viac ako 150 vystavovateľmi zo Slovenska, z Česka, Maďarska, Nemecka, Poľska, Rumunska, Ruska, zo Srbska, Španielska či z Talianska vo výraznej menšine. V tejto klíme výrazne i optimisticky zároveň pôsobil prezentačný stánok českej rodinnej firmy Merkur. Uplynulo totiž už takmer štvrťstoročie od udalostí, ktorým sme hovorievali demokratické zmeny tak zjednodušujúco nádejne, že v súčasnosti sme násobne vďační tam, kde sa nepodarilo odsunúť do zabudnutia všetky tradičné hodnoty. Medzi ne patrí i skutočnosť, že súčasní výrobcovia známej konštrukčnej stavebnice sa môžu s plnou vážnosťou pripravovať na rok 2020. V ňom totiž uplynie storočnica odvtedy, čo postavili základný systém výroby detskej hračky, ktorú bez prerušenia sympaticky vyvíjajú so súčasnými technologickými trendmi.

Ak by sme vyšli z nosnej témy tejto časti našich novín – teda hľadaní mnohorakých foriem duálneho vzdelávania na stredných odborných školách – môžeme pochvalne konštatovať, že takáto práca neveľkej firmy sleduje aktuálne posuny v technickom výskume a využíva ich v navrhovaní nových a nových modelov. A hoci sa niektoré stroje a prístroje modernej generácie dostávajú priamo do dielní stredných odborných škôl, zmysel takýchto investícií by mal vyššiu pridanú hodnotu, keby žiaci základných škôl absolvovali intenzívnu „technickú predprípravu“ povedzme aj s konštrukčnými stavebnicami Merkur. Možnosti sú priamo v triedach s učiteľmi, ale iniciatíve sa nebráni rodičom a ich deťom priamo doma. Pri tejto predstave sa netreba namáhať vymenúvaním, na ktoré konkrétne stredoškolské technické odbory by sa cez merkurové skladačky mohli pripravovať, k akému výrobnému odvetviu by si zábavnou formou hľadali hmatateľný vzťah. Náročnejšie by bolo konštruktérov stavebnicových modelov „nachytať“ na tom, na ktoré technické odbory pozabudli.

Nebudem rozvádzať túto tému, model aj komerčne úspešnej stavebnice som použil ako jeden z možných príkladov, ktorým sa dá sčasti charakterizovať celková situácia v oblasti, ktorej sa v minulosti hovorievalo učebné pomôcky. Na malé dokreslenie súčasného stavu publikujeme niekoľko fotografií z tohtoročnej *Bibliotéky/Pedagogiky*.

Hravá zábava pri jednej z elektronických tabúľ.

Minister školstva Dušan Čaplovič v stánku s Jurajom Hegerom, riaditeľom jedného z najvýznamnejších vydavateľstiev na Slovensku, ktoré ročne publikuje desiatky kníh rozširujúcich vzdelanostný obzor pedagógov, študentov i najmenších žiakov.

Dušan MIKOLAJ
Foto Ján SÚKUP

Zváračská škola pre nedeštruktívne technológie

SOŠT TLMAČE

Pre Strednú odbornú školu (SOŠ) technickú v Tlmačoch bol 7. november významným dňom. Za účasti vzácnych hostí otvorila Centrum odborného vzdelávania a prípravy (COVP) pre zváranie a nedeštruktívne technológie. Slávnostného aktu v priestoroch Slovenských energetických strojární (SES) Tlmače sa zúčastnili vedúci pracovníci Úradu Nitrianskeho samosprávneho kraja (NSK), riaditelia viacerých stredných škôl okresu Levice, predseda Cechu zváračských odborníkov Trnava Jozef Jasenák a zástupcovia renomovaných zváračských firiem.

Spolupráca s cechom, s odborníkmi

Riaditeľka SOŠ technickej Ing. Jana Mrázová v príhovore bilancovala doterajšie úsilie školy, ktoré vyústilo do otvorenia COVP pre zváranie a nedeštruktívne technológie, jediného v tejto oblasti Slovenska.

„Prvé kroky sme začali robiť už roku 2007. Naši žiaci sa zaúčali do zvárania najprv vo Zváračskej škole SES Tlmače. Pre obrovský záujem sme začali s pomocou Ing. Ivana Uhnáka z Cechu zváračských odborníkov Trnava, doc. Jozefa Jasenáka a vďaka zanietenosti nášho majstra odborného výcviku Bc. Jána Salaja budovať vlastnú zváračskú školu. Prvé zváracie stroje sme si zapožičali, ale po krôčikoch sme budovali svoje pracoviská a získali akreditáciu na zváracie metódy MIG/MAG, TIG, MMA, zváranie a pálenie plameňom. Začali sme sa zapájať do súťaží, v ktorých boli a sú naši žiaci úspešní. Najväčším úspechom bolo ocenenie na Medzinárodnom strojárskom veľtrhu v Brne, kde získali ocenenie ako škola s najlepšou výchovou mladých zváračov v Česku a na Slovensku. Naše úspechy pokračovali na medzinárodnej súťaži Zlatý pohár Linde vo Frýdku-Místku, na celosvetovej súťaži zváračov v Pekingu. Aj akreditácia súťaže Mladý zvárač je pre nás veľkou výzvou. Pomocou projektu *Budujeme centrá odborného vzdelávania a prípravy* sme tento rok dobudovali našu zváračskú školu modernými zariadeniami. Zatiaľ najdrahšie zariadenie – zvárací automat – nám poskytuje cvičné pracovisko firmy ZF Levice, s ktorou spolupracujeme od roku 2010. Našimi aktivitami sa snažíme napĺňať ciele duálneho vzdelávania na stredných školách. Avšak tu nechceme skončiť. Či už svojpomocne, alebo vďaka úspešným strojárskym firmám i nášmu zriaďovateľovi chceme pokračovať v nastúpenej ceste. Pre žiakov pripravujeme odborné prednášky, workshopy s významnými osobnosťami z oblasti zvárania. Veľkým prínosom pre našu školu sú prof. Blaškovič a doc. Jasenák, ktorí nás informujú o najmodernejších zváračských technológiách a postupoch. Tento rok máme práve vďaka COVP pripravené pre úspešných absolventov našej školy osvedčenia o nedeštruktívnych skúškach zvarov. Na základe skúšok im ich bude na konci školského roka vydávať Cech zváračských odborníkov.

Ak sa nám bude dariť ako doteraz, naše centrum budeme modernizovať a zdokonaľovať. Naši absolventi sú a budú žiadanými odborníkmi na trhu práce nielen doma, ale aj v zahraničí. Škola spĺňa základné poslanie – výchovu kvalifikovaných odborníkov pre trh, a nie pre úrad práce," povedala v príhovore riaditeľka tlmačskej školy.

Záujem zriaďovateľa školy, cechu

Slová uznania vedeniu a celému kolektívu SOŠ technickej Tlmače vyslovil v príhovore predseda NSK Milan Belica: „Za posledné dva roky ste urobili veľký kus práce a veľký krok dopredu. Nie je teda náhoda, že vám dnes odovzdáme licenciu, ktorá potvrdí vaše úsilie, vašu prácu, a stanete sa centrom, ktoré bude mať svoj cveng nielen v Tlmačoch, ale aj v širšom ekonomickom priestore. Treba si vážiť danosti, ktoré vštepujete svojim žiakom prípravou na potreby praxe. S nadšením sa pozerám na úspechy vašich študentov, ktorí ešte nie sú dobrúsení do finále, ale dosahujú veľmi pekné výsledky na medzinárodnom kolbišti."

Jozef Jasenák v príhovore pripomenul, že otvorenie centra pre zváračov je výsledkom spoločnej snahy, aby sa najhľadanejšia strojárska profesia stretla aj s kvalifikovanými výstupmi: „Cech zváračských odborníkov Trnava po tom, čo získal všetky medzinárodné kompetencie, začal vydávať pred pár rokmi certifikáty v oblasti zvárania, neskôr aj defektoskopie. Teším sa na vydanie prvých certifikátov. Pred týždňom absolvovali prví pedagógovia a žiaci otvárací certifikačný proces, ktorý bude po absolvovaní skúšok ukončený vydaním samostatného certifikátu. Verím, že toto centrum bude podnetom aj pre iné školy, aby za pomoci ostatných profesijných spoločenstiev budovali možno obdobné centrá v odbore svojej pôsobnosti."

Smerované k očakávaniam podnikov

Za Slovenské energetické strojárne Tlmače sa otvorenia COVP zúčastnila vedúca sekcie získavania a rozvoja ľudských zdrojov Ing. Miroslava Takácsová.

„História našej spoločnosti a tejto školy sú prepojené," zdôraznila v úvode. „SOŠ technická Tlmače je pre nás stále stabilným zdrojom kvalifikovaných odborníkov v profesii zvárač a zámočník. Z nášho pohľadu je v rámci nitrianskeho regiónu najintenzívnejšia spolupráca práve s ňou. Roku 2008, keď sme zaznamenali obrovský dopyt po profesiách zvárača a zámočníka, sme v rámci firmy prijali systémové opatrenia, aby sme túto spoluprácu podporili. Zaviedli sme štipendijný program – priamu finančnú podporu vzdelávania v týchto profesiách. Finančne podporujeme získavanie medzinárodných zváračských preukazov, študenti školy absolvujú platenú odbornú prax v našich výrobných

Pri slávnostnom akte otvorenia COVP v tlmačskej škole: M. Belica, J. Jasenák a J. Mrázová.

Zahraničná odborná exkurzia – Slovinsko

SŠ SLANICKÁ OSADA

Projekt *Úspešný absolvent, vzdelaný pedagóg, inovované vzdelávanie = moderná škola budúcnosti* pokračoval v Spojenej škole (SŠ) Slanická Osada ďalšou aktivitou – zahraničnou odbornou exkurziou do Slovinska, štátu, ktorý si vo svete všeobecne mýlia so Slovenskom. Domáci o ňom hovoria, že v takej krásnej časti Európy ťažko vybrať miesto, ktoré treba vidieť skôr. Je to prímorská krajina vysokých hôr a hlbokých lesov, krasových jaskýň, termálnych prameňov, jazier, najstarších viníc na svete, najlepších vín. Exkurzia sa konala v dňoch 14. až 18. októbra a 32 žiakov a 8 učiteľov SŠ Slanická Osada počas nej sledovalo cestovný ruch, hodnotilo jeho predpoklady a porovnávalo tamojšiu úroveň služieb so Slovenskom.

Čo sme videli, vyskúšali a zažili? Oboznámili sme sa s fungovaním podnikov cestovného ruchu, hotelov, zdokonaľovali sa v komunikácii v cudzom jazyku, hľadali podobnosti medzi Slovinskom a Slovenskom.

Návšteva žrebčína v Lipici.

Vinice, Alpy, prímorský kraj

Program bol bohatý. V prvý deň sme navštívili vínne pivnice a ochutnávali vína typické pre konkrétny región. Vo vinohradníckej krajine nám hostitelia ponúkli odborný výklad aj pohľad na starostlivo udržiavané vinohrady. Nasledovala prehliadka kúpeľného mestečka Bled v alpskom stredisku na severe Slovinska. Má viacero dominánt: jazero obklopené Julskými Alpami, na brale nad ním sa týči strážny hrad a uprostred hladiny je ostrovček s kostolom zasväteným Panne Márii – cieľ všetkých turistov.

Nasledujúci deň sme sa tešili z nádherných vyhliadok na more, z pobrežných promenád v prímorských strediskách Izola, Piran a Portorož. Mali sme možnosť prezrieť si grandhotel Bernardin v Portoroži a hotel Piran. Odborní sprievodcovia nám porozprávali a ukázali, čo všetko luxusné hotely ponúkajú, aby mal klient dokonalý luxus, skvelý servis, jednoducho, aby sa cítil skvelo. A ďalší deň sa niesol v znamení poznávania histórie a v rámci nej rímskej kultúry. Navštívili sme chorvátske prístavné mesto Pula, ktoré láka turistov svojou polohou, idylickosťou, krásou, priezračným morom a históriou. Starí Rimania tam zanechali svoje stopy v podobe dominantného rímskeho amfiteátra. Postavili ho v 3. storočí pred n. l. a je šiestym najväčším amfiteátrom na svete.

Na trhu v Ľubľane.

Jaskyne, kúpele

Štvrtý deň nás čakal program bohatý na tie najväčšie slovinské atrakcie. Mesto Po-

priestoroch, pravidelne sa podieľame na náborovej kampani, sme odborným garantom medzinárodnej zváračskej súťaže a podľa našich možností sa podieľame na rôznych aktivitách, ktoré škola organizuje. Dnešná slávnostná chvíľa je len jednou časťou z mozaiky úsilia vedenia školy a jej zamestnancov, ktorí sa maximálne snažia školu zviditeľniť pre nových záujemcov a priniesť moderné, kvalitné technológie, ktoré zaujmú a motivujú, súčasným študentom. Výsledkami, ktoré škola dosahuje, urobila obrovský pokrok. V mene našej firmy chcem vyjadriť osobitné poďakovanie jej vedeniu a zamestnancom za spoluprácu, pretože všetko, čo robia, je výsledkom ich osobnej angažovanosti, prístupu a iniciatívy. Do ďalšieho obdobia vám chcem zaželať, aby vám elán, ktorý máte, vydržal a aby ste dokázali napĺňať poslanie školy: produkovať absolventov, ktorí sú dobre uplatniteľní na trhu práce."

Moderné stroje: nevyhnutnosť i samozrejmosť

Po prestrihnutí pásky Centra odborného vzdelávania a prípravy pre zváranie a nedeštruktívne technológie a jeho prehliadke vedúci Zváračskej školy SES Tlmače Bc. Ján Salaj informoval o technickom vybavení centra: „Máme tu moderné zdroje na technológiu zvárania MMA (111), MIG/MAG (131/135), TIG (141), na zváranie plameňom a nedeštruktívne skúšanie materiálov. Využívame technologické zdroje od firiem MAHE, ESAB, Rehm, ForMIG, KITin, Kemppi, plazmové zdroje na delenie a rezanie materiálu od firiem MAHE a Rehm. Ochranné zváracie plyny dodala firma Linde, Air Products, Messer. Moderné vybavenie zváračského centra bolo realizované firmou Vapexim Martin, hlavným distribútorom a dílerom zdrojov na zváranie je MAHE. Táto firma je aj hlavným sponzorom našej zváračskej školy pri zváračských súťažiach, výstavách, prednáškach a ďalších aktivitách usporadúvaných Zváračskou školou SES SOŠ technickej Tlmače.

Okrem základných zváračských kurzov a úradných skúšok zváračov je v našich podmienkach možné absolvovať aj nedeštruktívne skúšanie materiálov s vydaním platného osvedčenia o tejto skúške. Dobrí žiaci, ktorí absolvujú základné kurzy a úradné skúšky, sa môžu zdokonaľovať aj v tejto oblasti, a tým sa odbornejšie pripraviť na oblasť zvárania."

Mgr. Vanda PRANDORFYOVÁ
Foto archív školy

---

stojna poznajú milovníci prírody a cestovania vďaka unikátnemu systému jaskýň, ktorý sa po slovinsky nazýva Postojnska jama. Navštíviť túto unikátnu prírodnú pamiatku bol pre nás úchvatný zážitok. Ďalším lákadlom bola dedinka Lipica, známa po celom svete žrebčínom, kde chovajú kone lipicany. Prezreli sme si komplex stajní a z výkladu sprievodkyne sa dozvedeli, že malé plemeno robustnej postavy so silným krkom získava bielu srsť až medzi piatym a desiatym rokom života. Poobede naše kroky smerovali do tretieho štátu, za turistickými atrakciami do Talianska. Tam sme zakotvili aj v prístave Terst, ktorý v časoch Rakúsko-Uhorska ako najdôležitejší prístav celej monarchie nazývali oknom do sveta. Tam sme mali možnosť vychutnať si niečo z talianskej gastronómie a vidieť jedinečný západ slnka nad morom.

So Slovinskom sme sa rozlúčili v Ľubľane, jeho hlavnom meste. Obdivovali sme historické centrum, jedinečné mosty, na tržnici s typickými slovinskými výrobkami sme si kúpili suveníry, ktoré nám ešte dlho budú pripomínať päť nádherne strávených dní.

Mgr. Mária KORDIAKOVÁ
Foto archív školy

Od základných škôl po celoživotné...

DISKUSIA

(dokončenie zo strany 17)

nie softvérového nástroja. Ním budeme sledovať už od piateho ročníka, na čo naši žiaci majú vedomostné predpoklady, aké sú ich danosti na rozvíjanie technických či remeselných zručností. Na to preškolíme päťsto pedagogických zamestnancov s ich kvalifikovaným zameraním na profesionálnu orientáciu žiakov (na pozície terajších výchovných alebo kariérových poradcov). Pri tomto sme mali na zreteli aj fakt, že dnes niektoré školy takýchto poradcov nemajú vôbec, a tak sa budeme usilovať, aby v nich mali pedagóga, ktorý sa bude tejto činnosti venovať v rámci svojho pracovného úväzku prednostne. Treťou aktivitou je práca s talentami. Budeme ju praktizovať tak, že do existujúcich odborných súťaží stredoškolákov, ako je ZENIT, SOČ, súťaže v robotike, mechatronike, zapojíme aj žiakov najvyšších ročníkov základných škôl. Na tohtoročný 22. ročník podujatia JUVYR máme z metodickej i organizačnej stránky pripravený druhý ročník súťaže *Škola mojej profesie*. Naň pozývame už všetky pilotné školy zapojené do projektu z celého Slovenska.

Kedy sa takáto potreba angažovať základné školy ukázala priam ako nevyhnutná?

Keď sme vyberali základné školy do pilotného programu, mnohí ich riaditelia a učitelia priznávali, že sami povyťahovali z depozitárov staré stoly, ponky, kovadliny, ktoré predtým používali na pracovnom vyučovaní. V príprave žiakov základných škôl sme sa zamerali na informačné technológie a cudzie jazyky, čo je chvályhodné, lenže zabudli sme vychovávať celistvú osobnosť. Situácia dospela totiž k tomu, že aj v spádových školách pre viacero obcí je mnoho detí, ktorých rodičia (či už sú nezamestnaní, alebo majú nadmieru pracovných povinností) nenaučili ani základným manuálnym zručnostiam. Pravda, toto je iba jeden z predmetov, súbežne s ním ide technika, rozvíjanie logického myslenia zážitkovou formou, povedzme praktickými cvičeniami na prírodopisných predmetoch.

Ing. Andrea Turanská, odborná garantka aktivity 1.1

Je to aj reakcia na požiadavky zamestnávateľov, ktorí nedostatok záujmu žiakov o technické vzdelávanie priamo cítia v nedostatku kvalitných absolventov pre svoje firmy. V prepojení obsahu výučby na základných školách so strednými školami sa buduje aj zázemie nášho projektu s projektom *Rozvoj stredného odborného vzdelávania*, ktorého výsledky sa následne prejavia vo vyššej úrovni vzdelávania.

Mgr. Marta Marušincová, koordinátorka odborných aktivít

Na stredných odborných školách zanikajú viaceré odbory, ktoré sú na trhu práce žiadané. Záujem o ne sa preto musí

vyvolávať už na základných školách. Pretrváva ešte záujem povedzme o elektrotechnické odbory, ale prudko poklesol záujem mladých ľudí o poľnohospodárske vzdelávanie, zanikajú odbory inštalatér (najbližšia škola od Bratislavy je v Nových Zámkoch), strechár, klampiar. To si, prirodzene, žiada zatraktívniť prípravu. Nezáujem o podobné odbory sa násobí aj tým, ak nie sú študijnými, ale iba učebnými odbormi a ich absolventi nekončia s maturitným vysvedčením. Maturita sa vníma takmer ako najnižšia nevyhnutná stredoškolská kvalifikácia. Jednoducho, musíme sa všemožne usilovať, aby sme vzbudili záujem žiaka o štúdium odboru, pri ktorom pochopí, že po jeho ukončení si ním otvorí pracovné pozície.

Vladimír Vajdák

Pri našom národnom projekte máme problém s uzatváraním zmlúv o spolupráci so strednými odbornými školami. Z plánovaných štyristo stredných odborných škôl, ktoré by mali byť v ňom zapojené, sme v prvej etape rozposlali zmluvy o spolupráci do polovice škôl. Podpísané zmluvy sa nám vrátili zo 177 stredných odborných škôl, ďalšie očakávame.

Ďalšími partnermi, ktorí by vám pri propagácii a aktivizácii škôl mohli pomôcť, sú odbory školstva samosprávnych krajov. Navyše ich riaditelia sú zároveň členmi Rady vlády SR pre odborné vzdelávanie a prípravu alebo členmi regionálnych rád. Aká je situácia teraz, keď pripravujeme tento príspevok na publikovanie?

V auguste sme sa stretli s pracovníkmi Žilinského samosprávneho kraja, zriaďovateľa stredných odborných škôl v kraji, a požiadali ich o súčinnosť. Od nich i od pracovníkov ďalších samosprávnych krajov očakávame, že aj oni vyzvú riaditeľov škôl, aby zmluvu o spolupráci na národný projekt podpísali. Riaditelia niektorých škôl, najmä tých, kde ešte vyučujú odbory s malými perspektívami pre hospodársku prax, stoja totiž pred vážnymi existenčnými problémami. O to viac sa musíme usilovať, aby sme ich presvedčili, že popri povinnostiach majú zároveň príležitosť získať pre seba ďalšie bonusy. Napríklad, na rozdiel od projektu pre základné školy, až 321 škôl zo štyristo zapojených stredných odborných škôl môže dostať vybavenie didaktickými pomôckami.

Aké vidíte možné prepojenia s projektom pre základné školy?

Aby žiaci základných škôl už v polovici svojho vzdelávania začali získavať pracovné návyky, čo je nevyhnutné na ich kvalifikovanú prípravu na štúdium na stredných odborných školách. Bez nich sa mnohí vyhýbajú štúdiu v školách, v ktorých sa od nich žiada, aby nadobúdali a rozvíjali si praktické a technické zručnosti. Dávajú prednosť štúdiu na všeobecne zameraných gymnáziách, obchodných akadémiách či školách s podobným zacielením. Pokiaľ však v nich nepripravia kvalifikovaných absolventov na vysokoškolské štúdium, vychovávajú predovšetkým ľudí priamo pre úrady práce. Alebo, ak sa zamestnať chcú, s potrebou absolvovať rekvalifikačné kurzy.

Na pozadí dvoch predchádzajúcich projektov môže NP *Tvorba Národnej sústavy kvalifikácií* pôsobiť zdanlivo solitérne a priveľmi „teoreticky", ale vo svojej podstate posúva naše uvažovania do výsostne praktických polôh.

Alexandra Junášková

Aj ja môžem konštatovať to, čo vzišlo zo strany Učiteľských novín: hovoriť spoločne o troch samostatných národných projektoch zmysel určite má. Zaznelo aj to, že NP *Tvorba Národnej sústavy kvalifikácií* je akoby zastrešujúci projekt. Nie sme v tejto pozícii, ale nefungujeme ani mimo dvoch spomínaných projektov. Keď som počúvala doterajšiu diskusiu, uvedomila som si, že celé snaženie by sa malo končiť práve naším projektom. Dva ďalšie idú v podstate „ruka v ruke". Na základné školy nadväzujú stredné, ale my nie sme mimo nich. Všetko sa začína pri projekte, ktorý manažuje Gabika Horecká, a pri ňom sme aj my. Už žiaci na základných školách by mali získať čo najviac informácií, vedomostí aj zručností, aby si vedeli vybrať čo najvhodnejšie povolanie. Mali by sa o ňom dozvedieť čo najviac. Táto snaha a smerovanie sa týka priamo aj Národnej sústavy kvalifikácií, pretože náš projekt identifikuje v podstate všetko cez Národný kvalifikačný rámec. Základné zručnosti, základné vedomosti, základné kompetencie. Z neho prechádza naša projektová účasť k strednému odbornému vzdelávaniu, a to v podstate ku školám akéhokoľvek typu. Teda sme povedzme aj pri gymnaziálnom vzdelávaní, pretože Národná sústava kvalifikácií (NSK) popisuje celú škálu stredoškolského vzdelávania. Ak sa absolvent vyprofiluje a bude pokračovať na trhu práce, bude potrebovať doklad o vzdelaní. Teda opäť je tu NSK, a to v rámci celoživotného vzdelávania a uznania kvalifikácie. Teda skôr ako zastrešujúcim sme všade prenikajúcim projektom.

Zjednodušene povedané: v závere všetkých aktivít stojí NSK?

Neberte to, prosím, ako megalomanstvo, ale obsah našej činnosti vyúsťuje do týchto polôh. O čomkoľvek začneme diskutovať pri dvoch predchádzajúcich národných projektoch, nemôže tam chýbať účasť NSK. Ak sa chystáte v projekte pre základné školy pripravovať povedzme katalógy povolaní, našou úlohou je monitorovať ich. Ak treba riešiť duálne vzdelávanie, sme aj tam. Rovnako sme pri tom, ak sa idú, chvalabohu, riešiť kariérni a výchovní poradcovia, aby vedeli žiakom povedať, na čo by sa hodili. Ak sa rieši, či majú oprávnenie na svoju existenciu niektoré odbory, alebo dokonca celé školy, my by sme mali povedať, ktorá kvalifikácia z pohľadu situácie na trhu práce už nie je aktuálna. A ktorá, naopak, je priam akútne potrebná. Čo sa týka inovácií v technológiách, na to sú naše kapacity, ktoré by mali povedať, že náplň kvalifikácie, jej popis sa zmenil, lebo do výrobnej sféry prenikli, zaviedli sa nové technológie, a preto už nie je aktuálne pripravovať žiakov na využívanie technológií, ktoré používali doteraz.

Hovoríte to ako novinku?

Nie, iba Slovensko v ich praktickom zavádzaní a využívaní nie je medzi európskymi štátmi v popredí. Ak chceme ísť do širšieho sveta, mimo Európy, fantastické kvalifikačné systémy majú napríklad v Austrálii, majú ich Spojené štáty, nehovoriac o niektorých krajinách v rámci Európskej únie, ktoré s tým začali pred viac ako päťdesiatimi rokmi. Osobitnou kapitolou je Nemecko, kde si dávno uvedomili, aké je pri vytváraní kvalifikačných rámcov dôležité monitorovanie aktuálnej situácie a jej vyhodnocovanie.

V pomenovávaní situácie vo väzbe na trh práce sa začína používať termín „uplatniteľný absolvent". Kto ním je z pohľadu projektov, o ktorých tu hovoríme?

V rámci Národnej sústavy povolaní táto klasifikácia existuje. Z nej potom vychádza NSK. Má to svoju logiku. Ako prvá na trhu práce vznikne pracovná príležitosť. Je buď dlhodobá, alebo vznikne nejaká medzera v odbornej príprave, alebo prídu nové investície a zamestnávatelia začnú hľadať konkrétnych odborníkov. My to vieme pomenovať, a keby bol systém dobre nastavený, v tom momente sektorové rady alebo iný orgán povie, aha, identifikovalo sa nové povolanie, treba ho popísať, prípadne stanoviť k nemu požadovanú kvalifikáciu, ak si to vyžaduje.

Chcem však upozorniť na iné. NSK by mala podporovať národnú a zároveň aj medzinárodnú mobilitu. Lebo často hovoríme o tom, čo vyplýva z preplnenosti na trhu práce v jednej oblasti, ale ľudia bez zamestnania chýbajú niekde celkom inde. Nezamestnanosť sčasti spôsobuje aj neochota pohybovať sa za prácou z jedného miesta na iné. Slováci nie sú zvyknutí a ochotní cestovať mimo svojho bydliska. Niekedy mnohí nevedia, že dokument o ich vzdelaní im uznajú ako doklad o kvalifikovanosti v tom alebo onom štáte Európskej únie. I toto rieši NSK. Na druhej strany však v zahraničí nemôžu uznať našim ľuďom to, čo v tejto sústave nie je definované. A nemožno to paušalizovať ani pri kritike neuplatnenia sa absolventov obchodných akadémií v konkrétnom regióne. Aj oni majú príležitosť presunúť sa tam, kde ľudia s ich kvalifikáciou chýbajú. A ak sme napríklad pri službách, v rámci európskych prognóz sú presne v tom sektore, o ktorom sa predpokladá, že pôjde najviac dopredu. Ale zamestnávatelia budú chcieť od záujemcov vyššie vzdelanie ako výučný list. Teda aspoň maturitu či nižší stupeň vysokoškolského vzdelania.

Preto zopakujem: je dobré, že tu sedíme spoločne, pretože situácia sa musí riešiť koordinovane.

Pripravil Dušan MIKOLAJ
Foto Ján SÚKUP

Grafická misia v ďalekom Mexiku

KOLOMAN SOKOL (✻ 12. 12. 1902 – † 12. 1. 2003)

Katarína Macurová sa v stostranovej publikácii *Koloman Sokol v Mexiku* sústredila na pedagogické pôsobenie významného grafika a maliara v Mexiku v druhej polovici 20. storočia. Nekaždodenný príbeh nášho výtvarného umelca sa začal začiatkom roku 1936, keď grafici pražského spolku Hollar, ktorého členom ako jediný zo Slovenska bol Sokol, vystavovali 177 diel v hlavnom meste Mexika v Palacio de Bellas Artes, Paláci krásnych umení. Na žičlivé ohlasy na ich tvorbu nadviazal sám prezident stredoamerického štátu Álvaro Obregón oficiálnym pozvaním vtedy 34-ročného slovenského umelca vyučovať na Škole knižnej tvorby založenej roku 1937 (a o dve desaťročia neskôr premenovanej na Národnú školu grafického umenia) techniku leptu, drevorytu a litografie.

Riaditeľom školy bol Francisco Díaz de León, znalec a obdivovateľ grafiky, ktorého, ako spomína jeho dcéra Gabriela, osobitne zaujala estetická stránka prác Kolomana Sokola už pred mexickou výstavou členov skupiny Hollar (a spomedzi sedemnástich vystavujúcich dal prednosť práve jemu). Keď roku 1938 otváral výstavu *Diela Kolomana Sokola*, do katalógu napísal, že jeho práce boli „najľudskejšie, najsúcitnejšie a zároveň najčistejšie. V prítmí sály som obdivoval disciplínu tohto grafika, ktorý aj napriek vopred stanoveným rozmerom dokázal vyjadriť rebéliu a bolesť ľudstva.

Grafiky sú svojou témou univerzálne. Práve preto v hladujúcich zástupoch, v tvárach pokrivených vášňou, nenávisťou a strachom nachádzam československého umelca, ktorý bol najpríbuznejší mexickému umeniu. Drevorezby, viac ako lepty a litografie, považujem za jemu najpriliehavejší vyjadrovací prostriedok; len on vie dlátom tak vytrhávať, bodať a rezať vnútornosti dreva. V Mexiku, kde si ceníme grafiku a sme s ňou oboznámení, si vrelo vážime dielo Kolomana Sokola, tohto priaznivca boja, ktorý nám prináša posolstvo rebélie.“ Koloman Sokol pricestoval do Mexika 20. apríla 1937 so svojou manželkou Lýdiou.

Ako spomínal o dobré polstoročie neskôr fotografovi Tiborovi Huszárovi, autorovi rozsiahlej monografie, práve ona mu usilovne pomáhala pri budovaní školy, pričom sa boril s nezanedbateľným problémom: bol začínajúci pedagóg bez znalosti španielčiny. Na začiatku mala škola iba dvoch učiteľov, náš vyučoval grafiku, Alfonso Tovar y Portillo kníhviazačstvo. Neskôr mal Koloman Sokol vlastný ateliér s dvoma asistentmi, roku 1938 si grafiku vybralo 36 žiakov, čo bolo viac, ako sa prihlásilo na druhý odbor. Ako spomína jeho syn George, bol to práve otec, „kto v podstate uviedol školu do chodu. A stal sa veľmi obľúbeným medzi študentmi. Často s nimi trávil čas.“ Napriek tomu počas štyroch rokoch jeho učenia pribúdali mesiace, keď nedostal dohodnutú výplatu. Keď ich bolo šesť po sebe, na Nový rok 1941 výučbu zanechal a odišiel do New Yorku. „Čo bude robiť tento

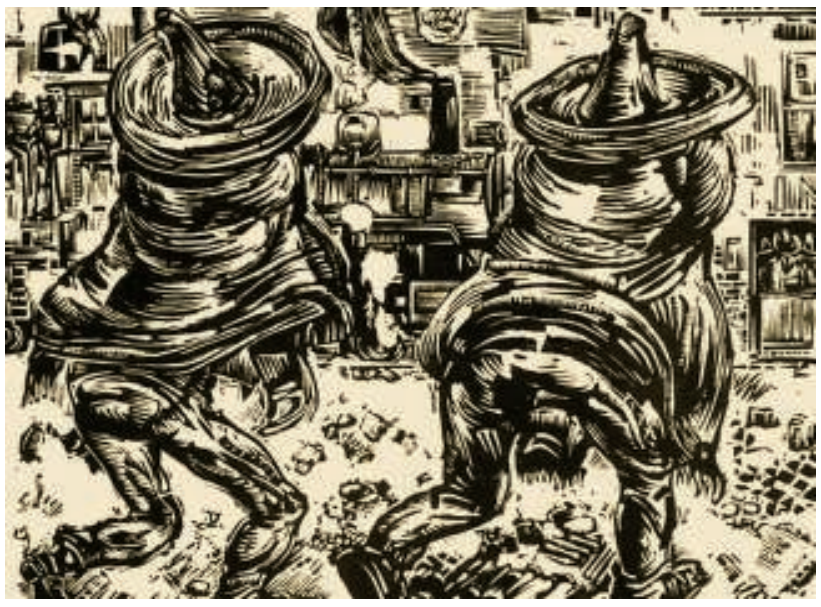

muž bez domova a príjmu? Čo spraví tento muž bez vlasti? Mexiko ho prizvalo, aby spolupracoval na projekte vlády pre kultúrny progres, a teraz ho opúšťa, v najťažšej chvíli, uprostred krutej muky...“ márne sa pýtal Francisco Díaz de León na návšteve u tajomníka mexického prezidenta.

Autorka publikácie *Koloman Sokol v Mexiku* si pri jej koncipovaní kladie základnú otázku, či náš umelec bol spoluzakladateľom Školy knižnej tvorby, alebo sa toto tvrdenie iba opakuje bez dostatočne podložených argumentov. Priznáva, že on a jeho kolega „sa podieľali na uvedení školy do chodu a kompenzovali aj jej materiálne nedostatky dotovaním študentov vlastným vybavením“. Ak by sme k tomu prirátali čo len Sokolovu osobnú angažovanosť smerom k svojim študentom nad rámec učiteľského úväzku, vyvoláva to i po mnohých desaťročiach sympatické uznanie. Keby bola jeho zaangažovanosť chladnejšia či formálna, pravdepodobne by nebol tak dlho znášal opakované porušovanie tej základnej pracovnej dohody, akou je plat. Umelec však celý svoj život (narodil sa roku 1902 a zomrel o celé storočie neskôr) materiálnu stránku nikdy nepovyšoval nad tvorbu. V Mexiku vďačne prijímal podnety grafického výtvarného umenia a kultúry, ba v širších súvislostiach ho možno považovať za súčasť mexickej grafiky v čase jej svojbytného formovania sa.

Katarína Macurová to konkretizuje cez Spolok mexických grafikov, ktorého členmi boli učitelia spomínanej Školy knižnej tvorby. Hoci ho založili až roku 1947, „Sokolovo meno figuruje na zozname jeho zakladateľov“. Všetci zakladajúci členovia sa v polovici júla 1948 zúčastnili na prvej výstave spolku. Popri čestnom členstve v Spolku mexických grafikov (SMG) bol Koloman Sokol aj v Ateliéri grafiky pre ľud (TGP), jednom z najznámejších zoskupení mexických grafikov, ktorí sa svojou tvorbou silne politicky a sociálne angažovali. „Kým v rámci SMG pôsobili Sokolove sociálne ladené práce atypicky, v rámci TGP im na osobitosti pridával spôsob podania tejto tematiky,“ píše autorka.

Na záver publikácie sa venuje vplyvu Kolomana Sokola na moderné mexické umenie. Zacitujme aspoň zlomok z jej analytického porovnávania: „Ako grafik mal bezpochyby čo ponúknuť svojim študentom a kolegom. Hoci vývin mexickej grafiky neovplyvnil, jeho pedagogické pôsobenie obohatilo študentov a učiteľov Školy knižnej tvorby, ako aj členov Ateliéru grafiky pre ľud. Zhodnotením všetkých dostupných faktov môžeme povedať, že Mexiko ovplyvnilo Kolomana Sokola viac ako slovenský grafik mexických umelcov.“

Nová fakultatívna učebnica

RUSKÝ JAZYK

Ruský jazyk sa opäť dostáva do popredia záujmu školskej i laickej verejnosti, píše do UN Oľga Králiková, stredoškolská učiteľka ruského jazyka, ktorá sa podujala spoločne s ruskými spoluautorkami vypracovať učebnicu ruského jazyka pre slovenských turistických sprievodcov. Po vydaní ju propagovali na rusistických podujatiach s podporou Asociácie rusistov Slovenska a na základe osobnej iniciatívy jej prezidentky prof. PhDr. Evy Kollárovej, PhD.

V redakcii tak môžeme spoločne s kolektívom autoriek Oľgou Králikovou, L. B. Trušinovou a T. G. Volkovovou (obe z Puškinovho štátneho inštitútu ruského jazyka v Moskve) pripomenúť, že po Čiernej Hore máme aj na Slovensku novú „národnú“ učebnicu ruského jazyka. *Russkij ekzamen turizm 2 (Gid Slovakija)* vyšla roku 2013, má 216 strán a zameriava sa na propagáciu Slovenska z pozícií cestovného ruchu a napomáha rozvíjanie profesijných komunikačných zručností a spôsobilostí žiakov stredných škôl v ruskom jazyku. Je určená na výučbu najmä v skupine študijných odborov 63 Ekonomika a organizácia, obchod a služby I. (manažment cestovného ruchu, služby a súkromné podnikanie – hotelierstvo, podnikanie v službách, cestovný ruch, hotelová akadémia). Prostredníctvom tematicky cieleného obsahu učiva umožňuje rozvíjať komunikačné témy a podtémy v súlade so vzdelávacími štandardmi pre ruský jazyk na úrovni B1. Dominantnou témou je *Slovensko*, ďalšími nosnými sú *Človek a príroda*, *Multikultúrna spoločnosť*, *Doprava a cestovanie*, *Obchod a služby*, *Krajiny, mestá a miesta*, *Krajina, ktorej jazyk sa učím*.

Kniha je komfortným učebným materiálom, v ktorom učitelia nájdu všetko potrebné na prípravu žiakov na ich budúcu profesionálnu činnosť vo sfére medzinárodného cestovného ruchu v ruskom

jazyku. Je tu systém cvičení a úloh, ktoré špirálovito rozvíjajú hlavnú tému, upevňujú gramatické javy a umožňujú žiakom získať potrebné jazykové spôsobilosti. Súčasťou učebnice sú vzorové testy, kľúče k cvičeniam, prehľad gramatiky, slovník a nahrávky všetkých textov. Metodickú príručku v učebnici nahrádza 10 metodických pokynov, ktoré umožnia učiteľovi efektívnejšie využiť učebnicový komplex.

Učebnica *Russkij ekzamen turizm 2 (Gid Slovakija)* obsahuje 6 tematických blokov, v ktorých je rozpracovaných 18 zaujímavých tém o Slovensku – od všeobecnej, spoločensko-politickej charakteristiky cez prírodné osobitosti, kultúrne pamiatky, pamiatky UNESCO, historicky významné mestá (Kežmarok, Levoča, Košice, Bratislava, Bardejov, Banská Štiavnica), kúpeľné mestá, národné parky, lyžiarske strediská až po významné mestá a miesta vytvorené človekom. Učebnica propaguje aj národné tradície, slovenskú kuchyňu, suveníry, festivaly a iné atraktívne podujatia na Slovensku, napr. Košice ako Európske hlavné mesto kultúry 2013. Niektoré témy sa venujú pochopeniu národnej mentality Slovákov a slovensko-ruským vzťahom.

Autori koncipovali texty ako autentické vystúpenia sprievodcu pred skupinou turistov na konkrétnu tému. Učiteľ ich môže využiť ako vzorové materiály a môže do ich štruktúry vkladať nový obsah. Na texty o Slovensku sa tematicky viaže aj 18 textov o Rusku. Ich cieľom je upevniť lexiku a umožniť žiakom poznať kultúru krajiny, ktorej jazyk sa učia.

KALENDÁRIUM

Michal Grajcar

(✻ 20. október 1930 Oľšavica – † 18. október 1995 Bratislava) – matematik. Po maturite na Gymnáziu v Prešove pôsobil jeden rok ako učiteľ základnej školy v Brutovciach. V rokoch 1951 – 1955 vyštudoval s vyznamenaním učiteľstvo matematiky a deskriptívnej geometrie pre stredné školy na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave. Na tejto fakulte a od roku 1980 na novozriadenej Matematicko-fyzikálnej fakulte UK strávil celý svoj tvorivý život ako vysokoškolský učiteľ. Prešiel temer všetkými predmetmi vysokoškolskej geometrie a základov deskriptívnej geometrie. Bol povestný pedantnou prípravou na vyučovanie a dôsledným metodickým prepracovaním svojich prednášok a cvičení. V rokoch 1968 – 1970 pôsobil ako expert v Iraku na univerzitách v Bagdade a Basre. Vo vedeckom výskume sa zaoberal metrickými vlastnosťami simplexov v n-rozmernom euklidovskom priestore. Autorsky sa podieľal na vypracovaní vysokoškolskej učebnice *Konštrukčná geometria*, encyklopedického diela *Malá encyklopédia matematiky* a päťjazyčného *Technického prekladového slovníka z matematiky*.

Ernest Jucovič

(✻ 6. august 1926 Liptovský Hrádok – † 21. október 1998 Banská Bystrica) – matematik. Po absolvovaní Pedagogickej fakulty UK v Prahe pôsobil rok na strednej škole v tomto meste, potom bol odborným redaktorom Štátneho nakladateľstva. Od roku 1953 prednášal na Vysokej škole pedagogickej v Bratislave, od roku 1956 na Pedagogickej fakulte UPJŠ v Prešove, kde bol vedúcim pracovnej komisie na modernizáciu vyučovania matematiky v prešovskej pobočke JČSMF a viedol dlhodobý seminár *O diskrétnej geometrii*. Od roku 1966 pôsobil na Prírodovedeckej fakulte UPJŠ v Košiciach, kde viedol Košický kombinatorický seminár.

Ťažisko jeho práce bolo vo vyučovaní geometrických disciplín a vo výskume kombinatorickej geometrie (metrické a kombinatorické vlastnosti mnohostenov). Patril medzi vedúce osobnosti slovenskej školy teórie grafov.

Karol Cengel

(✻ 22. október 1915 Valča – † 16. marec 1987 Kláštor pod Znievom) – preparátor, múzejník, lesník, entomológ. Venoval sa najmä preparovaniu vtákov a väčších zvierat, zberu a preparovaniu hmyzu. Počas svojho života pôsobil ako lesník a neskôr 20 rokov ako preparátor v Považskom múzeu v Žiline-Budatíne. Zbery hmyzu zabezpečoval pre viacerých entomológov Slovenska. Jeho zbierky hmyzu a preparáty sa nachádzajú čiastočne v Turčianskom múzeu Andreja Kmeťa v Martine a hlavná časť v Považskom múzeu v Žiline.

Vladimír Ferko

(✻ 10. august 1925 Veľké Rovné – † 24. október 2002 Bratislava) – spisovateľ, publicista, autor literatúry faktu. Narodil sa v drotárskej rodine, vyštudoval novinárstvo na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Dlhoročne pracoval ako redaktor a reportér v denníku Smena, zároveň bol korešpondentom bulharského denníka Narodna mladež Sofia a gruzínskeho denníka Molodoj Leninec Tbilisi. Vo väčšine svojich knižných diel sa venuje popularizácii prírodovedných poznatkov. Žánrovo sú zmesou popularizačného výkladu, reportáže a eseje, charakteristická je pre ne presná práca s faktami, zaujímavý výklad, schopnosť zamýšľať sa nad jednotlivými prírodnými javmi v súvislosti s prácou ľudí a ich myslením či cítením. Dielo *Veno z praveku* je o nerastnom bohatstve na Slovensku, *Na dne sveta* o jaskyniach a ich geologickom pôvode, jaskynných maľbách, faune a flóre, *Trinásť zlatých kameňov* o práci človeka s nerastným bohatstvom, *Kozmické karavely* o úsilí ľudí vkročiť do kozmu, *Diamanty* o zaujímavostiach, histórii a faktoch o tomto neraste, *Zlatá nostalgia* a *Žltý diabol* o zlate od najstarších správ o jeho ťažbe až do súčasnosti. *Kniha o Slovensku* prináša popularizačné encyklopedické fakty a zaujímavosti o našich dejinách, prírodných krásach a architektonickom bohatstve. Osobitnú pozornosť venoval drotárskemu remeslu. Jeho najvýznamnejšie dielo *Svetom, moje, svetom...* pútavo popisuje pôvod a históriu nášho národného remesla, ktorým sa šikovní drotári živili a úspešne aj podnikali v mnohých štátoch viacerých kontinentov. Spolu so synom Andrejom, spisovateľom, vysokoškolským pedagógom a matematikom, napísal knihu *Ako divé husi*, ktorá bola sfilmovaná ako televízny seriál.

Stranu pripravil Dušan MIKOLAJ
Foto archív

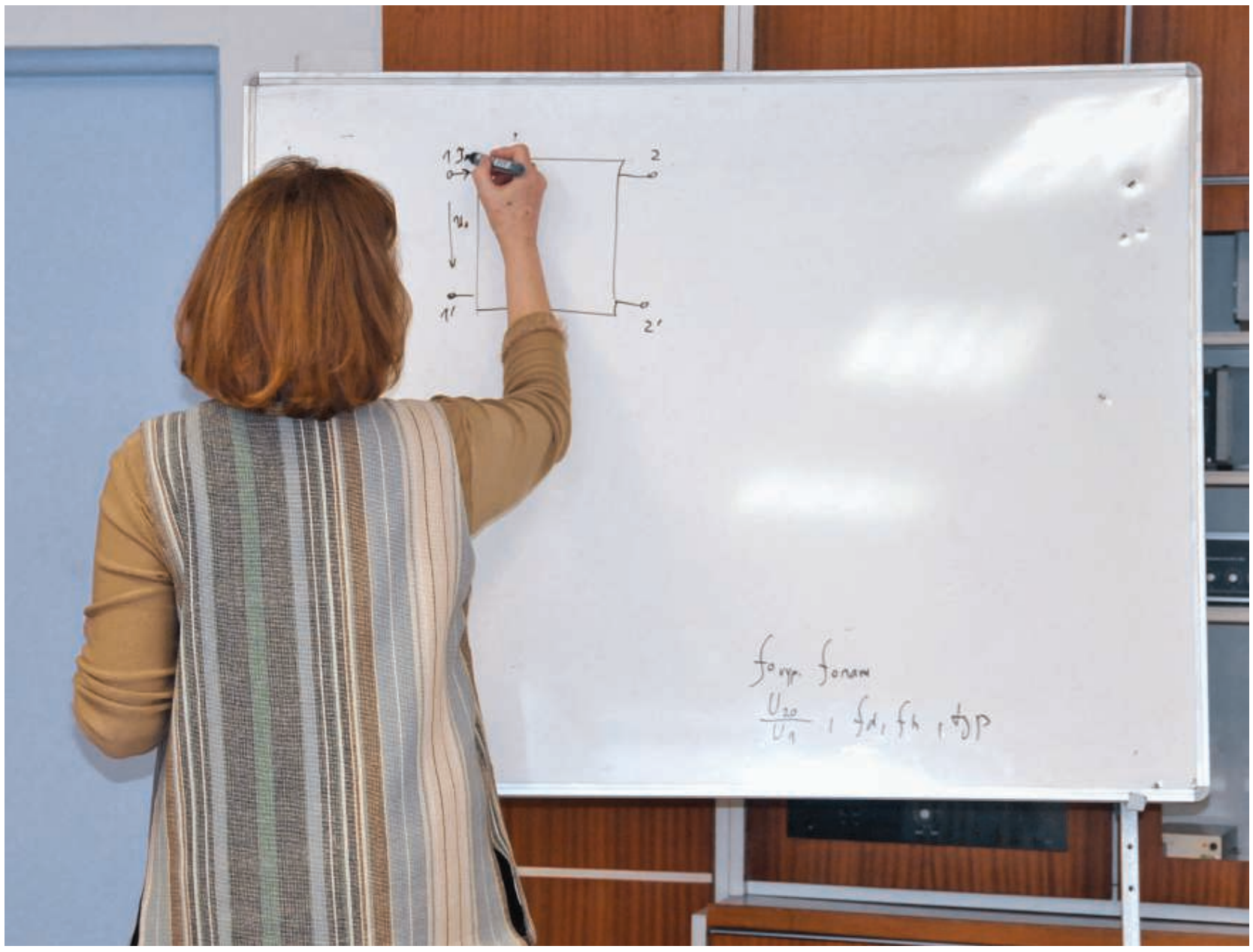

K problematike doplňujúceho pedagogického štúdia

REAKCIA NA ČLÁNOK V UN

V Učiteľských novinách č. 32/2013 ma zaujali dva články vzťahujúce sa na problematiku doplňujúceho pedagogického štúdia (DPŠ): *Návod na prípravu učiteľov v diétnom režime* od autora prof. B. Pupalu a *Stanovisko sekcie regionálneho školstva k problematike doplňujúceho pedagogického štúdia*, ako aj stanovisko dekanov pedagogických fakúlt na internete (*Pedagogickým fakultám hrozí zánik, varujú dekani* zo 4. 11. 2013).

Pretože problematikou DPŠ učiteľov technických predmetov sa zaoberám teoreticky i prakticky viac ako 30 rokov, dovoľujem si uviesť niekoľko postrehov k tomuto spôsobu štúdia. Ide o získavanie pedagogickej spôsobilosti učiteľov technických predmetov a DPŠ je jedným z možných spôsobov získavania tejto spôsobilosti. Na zodpovedný návrh zákona o pedagogickej spôsobilosti je podľa môjho názoru potrebná dôkladná analýza problematiky pedagogickej spôsobilosti a na jej základe validné a reliabilné odpovede na takéto a podobné otázky: *Aký je súčasný stav získavania pedagogickej spôsobilosti učiteľmi stredných škôl na Slovensku? Aká je história získavania pedagogickej spôsobilosti učiteľmi profesijných predmetov na území Slovenska? Ako získavajú pedagogickú spôsobilosť učitelia profesijných predmetov na stredných školách v zahraničí? Aká je prognóza potreby učiteľov profesijných predmetov na stredných školách? Aké názory majú učitelia profesijných predmetov na stredných školách a ich zamestnávatelia na kvalitu DPŠ? Aké sú ich odporúčania na získanie pedagogickej spôsobilosti? Aký je ideálny spôsob získavania pedagogickej spôsobilosti učiteľmi stredných škôl na Slovensku?* Dúfam, že komisia, ktorá navrhla zákon č. 312/2013 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, mala takéto odpovede k dispozícii.

História a súčasný stav doplňujúceho pedagogického štúdia učiteľov technických predmetov na Slovensku

Do konca 60. rokov 20. storočia neexistovali v Československu žiadne požiadavky na pedagogickú spôsobilosť učiteľov technických predmetov na stredných odborných školách, ale učitelia týchto predmetov museli mať minimálne 5-ročnú prax v odbore. Kvalitu absolventov stredných priemyselných škôl zamestnávatelia hodnotili vysoko pozitívne. Bolo to spôsobené najmä tým, že škôl bolo málo, ale mali veľa vysoko motivovaných žiakov s dobrým prospechom zo základnej školy (napr. 4 – 6 paralelných tried v odbore strojárstvo), čo umožňovalo špecializáciu učiteľov. Učiteľ technických predmetov stabilne vyučoval 2 – 3 predmety. Na porovnanie: na stredné priemyselné školy sa hlásia študovať v porovnaní s minulosťou podstatne slabší žiaci (v prospechu, motivácii i správaní). Pretože dnes je v stredných odborných školách (SOŠ) málo paralelných tried v príslušnom odbore, vyučuje učiteľ odborných predmetov aj 10 – 12 predmetov, navyše každý rok často aj úplne iné predmety, ktoré neboli na vysokej škole dokonca ani predmetom jeho štúdia. Navyše žije v obavách, či jeho školu pre nedostatok záujemcov o štúdium nezrušia.

Ak uvážime, že učiteľ veľmi často nemá žiadnu alebo iba minimálnu prax v odbore, jeho motivácia plne sa venovať svojmu zamestnaniu býva nízka, najmä pre úbohé platové podmienky a nízky spoločenský status, navyše materiálne vybavenie škôl je veľmi zastarané, niet sa čo čudovať, že niekdajšie priemyslovky opúšťali podstatne kvalitnejší a na prax lepšie pripravení absolventi, ako je tomu dnes. V súvislosti s industrializáciou Slovenska sa zvyšoval počet stredných škôl technického zamerania, postupne sa upúšťalo od požiadavky odbornej praxe u učiteľov technických predmetov.

So zvyšovaním kvantity stredných škôl technického zamerania sa, žiaľ, znižovala aj ich kvalita. Koncom 60. rokov minulého storočia sa zaviedla v Československu požiadavka povinného DPŠ pre učiteľov odborných predmetov stredných škôl. Pre učiteľov technických predmetov v celej SR realizovalo DPŠ iba jediné pracovisko – Katedra pedagogiky Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave (mala detašované pracoviská v Košiciach a v Banskej Bystrici). Obsah a priebeh DPŠ bol v podstate rovnaký ako dnes: prevažne prednášky z pedagogiky, zo psychológie, z didaktiky a niektorých ďalších predmetov (napr. biológia dorastu, sociológia, rétorika). Pedagogická prax sa vykazovala viac-menej formálne. Záver DPŠ sa realizoval formou štátnej záverečnej skúšky z pedagogiky, zo psychológie, z didaktiky odborných predmetov a obhajobou záverečnej práce.

Po „nežnej revolúcii“ roku 1989 sa DPŠ spoplatnilo. Vysoké školy zacítili možnosť získavania dodatočných finančných zdrojov a pracovísk poskytujúcich DPŠ pribúdalo ako húb po daždi. Kvalitu DPŠ však nikto nehodnotil (ako predtým, tak ani dnes). Každý si mohol učiť v podstate čo chcel a ako chcel, a to bez akejkoľvek zodpovednosti za výsledky práce. V 90. rokoch 20. storočia sa Slovensko stalo členom IGIP – Medzinárodnej organizácie pre inžiniersku pedagogiku, a takmer všetky pracoviská poskytujúce DPŠ prevzali model DPŠ podľa IGIP. Podľa tohto modelu učitelia technických predmetov musia absolvovať DPŠ v rozsahu minimálne 200 hodín, pričom ťažisko výučby tvorí inžinierska pedagogika, psychológia, didaktika odborných predmetov, didaktická technika a pedagogická prax. DPŠ sa ukončuje záverečnými skúškami z pedagogiky, zo psychológie, z didaktiky odborných predmetov a obhajobou záverečnej práce. Na tomto modeli je atraktívne to, že pokiaľ sa realizuje v škole, ktorú akredituje IGIP (niektoré technické univerzity v SR sú akreditované, napr. Slovenská technická univerzita v Bratislave, Technická univerzita v Košiciach), absolvent ovláda jeden cudzí jazyk, má najmenej ročnú pedagogickú prax a zaplatí registračný poplatok, získava diplom ING-PAED IGIP, ktorý zaručuje kompetenčnú garanciu pre učiteľov technických predmetov a uľahčuje im voľný výkon zamestnania v zahraničí – vyučovať na školách technického zamerania v Európe.

DPŠ možno absolvovať dvoma spôsobmi:
1. ako následné štúdium (po absolvovaní inžinierskeho štúdia),
2. ako súbežné štúdium (v 4. a 5. ročníku popri inžinierskom štúdiu).

So súbežným štúdiom DPŠ mám negatívne skúsenosti. Niekoľko stoviek študentov som sa pýtal, či po skončení vysokej školy chcú byť učiteľmi technických predmetov na strednej odbornej škole. Učiteľom nechcel byť takmer nikto. Na otázku, prečo teda absolvujú DPŠ, odpovedali, že im to poradili rodičia, lebo v časoch, keď je vysoká nezamestnanosť, je dobré mať „pre každý prípad“ aj ďalšiu kvalifikáciu. Najmä nízka (väčšinou žiadna) motivácia stať sa učiteľom a prakticky žiadne skúsenosti spôsobili, že na skúškach študenti súbežného štúdia často preukazovali iba „nabifľované“ vedomosti, a stávalo sa, že tomu, čo sa nabifľovali, vôbec nerozumeli a nevedeli to aplikovať.

V súvislosti s prijatím Bolonskej deklarácie o vysokoškolskom vzdelávaní v Európe jedna komisia ministerstva školstva (ktorej ani jeden člen nemal skúsenosti so vzdelávaním na stredných odborných učilištiach a školách) prišla k záveru, že doplňujúce pedagogické vzdelanie je nedostatočná kvalifikácia a že všetci učitelia majú mať bakalárske a magisterské pedagogické vzdelanie v študijnom odbore učiteľstvo. Táto požiadavka sa realizovala takto: prihlásiť na študijný odbor učiteľstvo praktickej prípravy (majster odborného výcviku) sa mohol každý maturant (teda aj absolvent gymnázia) a nebol potrebný žiadny výučný list. Za 3 roky štúdia sa vyučovali niektoré strojárske a pedagogicko-psychologické predmety, ale žiadna prax na strojoch v dielni. Po úspešnej obhajobe bakalárskej práce absolvent získal titul bakalár a oprávnenie vyučovať predmety praktickej prípravy (napr. sústruženie, frézovanie, autoopravy a pod.). Toto oprávnenie získali aj študenti, ktorí sústruh či vŕtačku možno v živote nevideli, a mali pritom naučiť žiakov sústružiť, frézovať, atď. Je to neuveriteľné, ale je to tak! Sadol by si niekto do lietadla, ktoré má riadiť pilot, čo nikdy v živote nelietal, ale zato má diplom dokazujúci, že sa niekoľko rokov učil o histórii letectva, konštrukcii lietadla a ako sa má správať k pasažierom?

Po absolvovaní bakalárskeho štúdia mohli jeho absolventi pokračovať v magisterskom štúdiu ešte 2 roky (v štúdiu pokračovalo 100 % bakalárov). Učili sa niektoré ďalšie strojárske a pedagogicko-psychologické predmety a po obhajobe diplomovej práce a štátniciach získali titul inžinier a aj spôsobilosť vyučovať strojárske predmety na stredných školách. Takíto kvázi inžinieri mali problém zamestnať sa v strojárstve a aj na stredných školách (pokiaľ tam nemali známosť). Na skutočnosť, že fakticky nejde o prípravu budúcich učiteľov, ale o sabotáž stredného odborného školstva, som upozornil dekana fakulty, rektora vysokej školy aj Akreditačnú komisiu. Dostal som odpoveď, že všetko je v poriadku, lebo o štúdium je záujem a pri akreditácii študijného odboru boli splnené všetky požiadavky (garant mal požadovanú kvalifikáciu, členovia katedry napísali dostatok publikácií, majú požadovaný počet citácií, atď.). Na ministerstvo školstva som na základe svojich skúseností ani nepísal, lebo som vedel, že to bude mať rovnaký účinok, ako keby som napísal na zväz rybolovu na Falklandských ostrovoch. Našťastie tento spôsob štúdia bol na Slovenskej technickej univerzite v Bratislave už zrušený. V podstate rovnakým spôsobom pripravuje učiteľov praktickej prípravy a učiteľov odborných predmetov na stredných školách ďalšia vysoká škola, na ktorej študujú takmer dve tisícky študentov, prevažne v externej forme, ktorí si za to aj zaplatia. Pochybujem, či aspoň zlomok absolventov tejto školy pracuje na pozícii majstra

(pokračovanie na strane 26)

K problematike doplňujúceho pedagogického...

(pokračovanie zo strany 25)

odborného výcviku. Títo absolventi pracujú aj v rôznych úradoch mimo rezortu školstva, lebo spĺňajú jednu z hlavných požiadaviek – majú vysokú školu. Z tohto pohľadu hodnotím zákon č. 312/2013 Z. z. pozitívne, lebo vzdelávať budúcich učiteľov vyššie uvedeným spôsobom považujem za nezmysel. (Pozn.: Tento spôsob štúdia som opísal už v Učiteľských novinách č. 14/2013, ale pre jeho aktuálnosť v súvislosti s problematikou DPŠ som si ho dovolil prevziať do tohto článku.)

Získavanie pedagogickej spôsobilosti učiteľov technických predmetov v zahraničí

V Českej republike, s ktorou sme ešte pred 20 rokmi mali zhodný školský systém, sa pedagogická spôsobilosť učiteľov odborných predmetov získava najmä formou DPŠ podľa modelu IGIP, ale rozsah výučby býva rôzny, spravidla vyšší ako 200 hodín. Tiež učebný plán nebýva rovnaký. V každom DPŠ sú nosnými predmetmi pedagogika, didaktika odborných predmetov, psychológia, didaktická technika, pedagogická prax, ďalšie predmety bývajú rôzne. Niektoré vysoké školy v Českej republike (napr. České vysoké učení technické v Prahe, Jihočeská univerzita v Českých Budějoviciach) ponúkajú pre absolventov vysokých škôl neučiteľského zamerania získanie pedagogickej spôsobilosti formou bakalárskeho štúdia v odbore učiteľstvo odborných predmetov. V štandardnej dĺžke trvania štúdia 3 roky je potrebné získať 180 kreditov. Toto štúdium možno absolvovať súbežnou i následnou formou. České vysoké učení technické v Prahe realizuje pre absolventov stredných odborných škôl s maturitou aj bakalárske štúdium v odbore praktické vyučovanie a odborný výcvik. Súčasťou záverečných skúšok je v oboch študijných odboroch okrem pedagogiky, psychológie, didaktiky odborných predmetov a obhajoby záverečnej práce aj pedagogický mikrovýstup. Všetky formy získavania pedagogickej spôsobilosti učiteľov technických predmetov sú akreditované Medzinárodnou spoločnosťou pre inžiniersku pedagogiku IGIP.

Vo všetkých štátoch Európskej únie kvalifikácia učiteľa technických predmetov na stredných školách vyžaduje ukončenie magisterského (inžinierskeho) štúdia v príslušnom odbore, pedagogickú spôsobilosť získanú väčšinou formou absolvovania DPŠ akreditovaného IGIP a prax v odbore (minimálne 3 – 5 rokov). Od požiadavky praxe v odbore sa upúšťa v bývalých socialistických štátoch, pretože v týchto štátoch je finančné ocenenie učiteľov veľmi podhodnotené a získať inžiniera s praxou za učiteľa na strednej škole je takmer nemožné.

V niektorých štátoch, napr. v Nemecku, existujú aj študijné odbory zamerané na učiteľstvo odborných predmetov. Štúdium má dva stupne. V prvom stupni (5 rokov) sa študuje príslušný odbor (napr. strojárstvo, elektrotechnika a pod.), didaktika odborných predmetov a ostatné pedagogické disciplíny (cca 9 semestrov) a povinne voliteľné predmety (anglický jazyk, matematika, fyzika, chémia a pod.). Druhý stupeň štúdia, nazývaný *Vorbereitungdienst* (prípravná služba), v trvaní 18 – 24 mesiacov sa realizuje na stredných odborných školách formou uvádzacieho štúdia (individuálny prístup) a seminárov zameraných na problémy výchovy a vzdelávania v škole.

Súčasný minister školstva sa rád odvoláva na fínske školstvo, ktoré v medzinárodných meraniach výsledkov vyučovania na základných a stredných školách (TIMSS, PISA, PIRLS a pod.) dosahuje vynikajúce výsledky (najlepšie zo všetkých európskych štátov). Vo fínskom školstve sú požiadavky na učiteľa profesijných predmetov takéto:

- najvyššie pregraduálne vysokoškolské vzdelanie v príslušnom odbore – odborná spôsobilosť,
- získanie najmenej 60 kreditov ECTS v pedagogickom štúdiu (najmenej 35 týždňov štúdia) – pedagogická spôsobilosť (pedagogickú spôsobilosť možno získať v súbežnom i následnom štúdiu),
- najmenej 3 roky praxe v odbore.

Pozn.: Ak napríklad strojný inžinier s najmenej trojročnou odbornou praxou v strojárskom priemysle nastúpi na strednú školu ako učiteľ strojárskych predmetov, musí do troch rokov získať pedagogickú spôsobilosť.

Problémy spojené so získavaním pedagogickej spôsobilosti učiteľov

Väčšina riaditeľov základných a stredných škôl, ich zástupcov a učiteľov v týchto školách už dlhodobo konštatuje, že absolventi učiteľských fakúlt sú dobre pripravení v oblasti odbornej spôsobilosti (ovládajú učivo predmetov svojej aprobácie), ale majú problémy s pedagogickou spôsobilosťou (ako vyučovať, ako riešiť problémy žiakov, ako udržať disciplínu žiakov v triede, ako komunikovať so žiakmi a ich rodičmi a pod.). To znamená, že ciele, rozsah, obsah a metódy vyučovania predmetov zabezpečujúcich pedagogickú spôsobilosť budúcich učiteľov (pedagogika, psychológia, predmetové didaktiky, pedagogická prax, atď.) sú poznačené určitými nedostatkami.

Na Slovensku nemá príprava učiteľov žiadnu celoštátnu koncepciu, koordináciu ani kontrolu, je príliš liberálna, rozdielna a roztrieštená. V školskom systéme SR, najmä na vysokých školách, sa zatiaľ nepodarilo presadiť ani zárodok konkurencie (trhového mechanizmu), kvalitu práce vysokých škôl v oblasti výučby nikto nezisťuje (na rozdiel od výskumnej práce), dokonca nie je ani definovaná (a keď, tak iba formálne: počet doktorandov, docentov, profesorov pripadajúcich na jedného študenta a pod.). Riadenie vysokých škôl býva často amatérske (riadiaci pracovníci nemajú žiadne manažérske vzdelanie ani vzdelanie v oblasti vysokoškolskej pedagogiky a pri riadení sa spoliehajú iba na svoje skúsenosti a intuíciu), spolupráca vysokých škôl, ale aj katedier v rámci jednej vysokej školy je nedostatočná. Motivácia vysokoškolských učiteľov na vysokokvalitný výkon povolania a vysoké pracovné nasadenie je často nízka (najmä pre mimoriadne finančné poddimenzovanie školstva, nízke zárobky učiteľov a slabé riadenie). Pedagogický výskum (najmä empirický) sa podarilo takmer úplne zlikvidovať.

Vzdelávanie budúcich učiteľov na našich vysokých školách vychádza často iba z tradície, intuície a, žiaľ, často sa presadzuje právo silnejšieho – toho, kto dokáže presadiť úzke požiadavky svojho vedného odboru (čo bývajú učitelia aprobačných predmetov – fyziky, matematiky, jazykov, zemepisu, dejepisu, atď.). **Väčšinu štúdia študenti strávia osvojovaním si síce potrebných, ale rozsahom neprimeraných informácií o obsahu učiva svojich aprobačných predmetov. V rozsahom podstatne menšej pedagogicko-psychologickej príprave sa učia viac o vyučovaní, výchove, vzdelávaní ako reálne vyučovať, vychovávať, vzdelávať. Mnohí „učitelia učiteľov" nemajú žiadnu pedagogickú prax v školách, pre ktoré pripravujú budúcich učiteľov.** Prevláda málo efektívne tradičné informatívno-receptívne vyučovanie, hoci práve učiteľské fakulty a vyučovanie pedagogických disciplín by mali byť ukážkou moderného vyučovania. **Pedagogická prax študentov je v katastrofálnom stave**, hoci skúsenosti z prípravy učiteľov v štátoch, ktoré dosahujú pravidelne najlepšie výsledky v medzinárodných meraniach výkonov žiakov (Japonsko, Singapur, Kórea), ukazujú, že práve kvalitná pedagogická prax je kľúčová pre pedagogickú spôsobilosť učiteľov.

Okrem pedagogickej praxe vidíme najväčšie problémy v predmetových didaktikách. Tie sú síce uznané ako samostatné vedné odbory, ale v skutočnosti sa často redukujú na opakovanie všeobecnej didaktiky s tým, že ukážky (napr. určovanie cieľov vyučovania, tvorba didaktických testov, vyučovacie postupy, atď.) sa aplikujú na učivo príslušného predmetu. Výber kvalitných „učiteľov učiteľov" sa nezodpovedne zanedbáva. Dôsledkom toho je skutočnosť, že na našich učiteľských fakultách (a vysokých školách vôbec) vyučuje v podstate kto chce čo chce a ako chce. Namiesto učiteľa, ktorý je spôsobilý kultivovať človeka, rozvíjať jeho schopnosti, záujem a schopnosť neustále sa vzdelávať a účinne sa vyrovnávať s neustálymi zmenami v čoraz zrýchľujúcejšom sa tempe života, naše učiteľské fakulty pripravujú najmä úzkych špecialistov, odborníkov na obsah učiva aprobačných predmetov, ktoré sa navyše často vyučujú na základných i stredných školách v takom malom rozsahu, že sa tým iba zvyšuje už beztak vysoká nekvalifikovanosť vyučovania. Do roku 1990 boli učiteľské fakulty najviac podrobené ideologickému tlaku, ktorý sa prejavoval výberom učiteľov i študentov, zásahmi do kurikula, podoby učebných textov, atď. Dôsledkom bola neuspokojivá personálna kvalifikačná štruktúra, malé nároky na vedeckú prácu a málo kvalitná publikačná činnosť. Pedagogický výskum bol nedostatočne rozvinutý. Pedagogické vedy boli často chápané ako úniková cesta, ako možnosť obísť omnoho prísnejšie požiadavky odboru a ľahšie získať príslušnú vedecko-pedagogickú hodnosť. Žiaľ, od roku 1990 sa na tomto stave zmenilo len veľmi málo.

Pozn.: V DPŠ spôsobuje okrem pedagogickej praxe najväčšie problémy didaktika odborných predmetov. Skupinu študentov DPŠ tvorí zmes učiteľov strojárskych, elektrotechnických, stavebných, hutníckych a mnohých ďalších predmetov, ktorí navyše vyučujú v študijných i v učebných odboroch. Spolu to tvorí stovky vyučovacích predmetov, na ktoré majú študenti DPŠ odbornú spôsobilosť. Medzi obsahom a metodikou vyučovania predmetov aj v jednom odbore, napr. v strojárstve, sú obrovské rozdiely, asi ako medzi vyučovaním fyziky a dejepisu. V skupine študentov DPŠ sa často nevyskytnú ani dvaja študenti, ktorý by vyučovali ten istý predmet v tom istom študijnom či učebnom odbore. Čo má v takomto prípade robiť učiteľ didaktiky odborných predmetov? Ak bude napr. vysvetľovať, akým spôsobom je vhodné naučiť žiakov strednej priemyselnej školy elektrotechnickej funkciu transformátora či žiakov strednej odbornej školy strojárskej v učebnom odbore mechanik-nastavovač princíp CNC obrábacieho stroja, môže to byť zaujímavé pre 2 – 3 študentov. Učiteľ sa preto sústredí na učivo, ktorého obsah je známy všetkým študentom, a to býva najmä fyzika. Ale ako možno v takomto prípade hovoriť o didaktike odborných predmetov?

K funkcii garanta a akreditácie DPŠ

Nie je mi jasný zmysel funkcie garanta študijného odboru na vysokej škole ani garanta DPŠ. Garant má zodpovedať za kvalitu štúdia, ale v praxi to nie je dosť dobre možné. Garant môže navrhnúť učebný plán DPŠ a učebnú osnovu predmetu, ktorý vyučuje (napr. didaktiky odborných predmetov). Učebné osnovy ostatných predmetov navrhujú ich vyučujúci a garant ich viac-menej formálne schváli. Mnohé vyučovacie predmety sú veľmi vzdialené jeho aprobácii a má o nich iba hmlisté predstavy (napr. profesor v odbore strojárstvo a jeho ovládanie pedagogiky, didaktiky, psychológie, sociológie, atď.). Na kvalitu výučby jednotlivých predmetov, a teda ani kvalitu výsledkov štúdia, nemá v podstate žiadny vplyv. V drvivej väčšine prípadov nikdy na žiadnej hodine kolegu/kolegyne nehospituje, nezisťuje výsledky štúdia (napr. didaktickými testami) ani postoje študentov. Akékoľvek návrhy na skvalitnenie štúdia musí schváliť (schválenie návrhov pritom nie je automatické) vedúci katedry (prodekan, dekan, vedecká rada). Nie je výnimkou, že garant (profesor, docent) už niekoľko rokov nerobí žiadny výskum (iba sa pripisuje k vedeckým prácam svojich kolegov alebo doktorandov) a už nie je prirodzenou autoritou vo svojom odbore. Pretože iný profesor (teda potenciálny garant) na katedre neexistuje, môže takto vegetovať až do dôchodku. Za mimoriadne zlý stav považujem, že výsledky štúdia často neoveruje okrem interných pracovníkov príslušnej vysokej školy žiadna nezávislá inštitúcia (nezávislý odborník), okrem niektorého „kamaráta" z inej fakulty, prípadne vysokej školy, ktorý vykonáva funkciu predsedu skúšobnej komisie na záverečných skúškach, a že výsledky štúdia sa nedajú ani dodatočne overiť (zápisnice zo štátnych skúšok obsahujú iba meno študenta, názov predmetu, otázky a známky za odpovede študenta).

Pretože vysvedčenie o absolvovaní DPŠ (pedagogická spôsobilosť) je rovnocenné zo všetkých školiacich pracovísk v SR, aj ciele, obsah a výsledky štúdia by mali byť približne rovnocenné. To znamená, že kurikulum DPŠ by nemal navrhovať na každom školiacom pracovisku príslušný garant, ale **celoštátna komisia pre DPŠ** (akreditačná komisia). Teda pôjde o **štátne kurikulum pre príslušné DPŠ** (napr. DPŠ pre učiteľov technických predmetov na stredných školách). Jednotlivé školiace pracoviská by mohli modifikovať štátne kurikulum v určitom rozsahu (napr. obsah vyučovacieho predmetu modifikovať v rozsahu 30 %, počty hodín, kreditov v učebnom pláne o 10 %). **Požiadavky na akreditáciu DPŠ** odporúčam takéto:

- Pracovisko realizujúce DPŠ (učitelia vyučujúci v DPŠ) vykonáva aj pedagogický výskum. Za ostatných 5 rokov (obdobie akreditácie) môže preukázať konkrétny počet výskumov, grantov, realizovaných projektov (aj aktuálne riešených), publikácií (knižných, časopiseckých), citácií, aktívnych účastí na vedeckých konferenciách.
- Najmenej toľko a toľko percent vyučujúcich v DPŠ je kmeňových zamestnancov školiaceho pracoviska (t. j. na plný úväzok).
- Vyučujúci predmetov DPŠ (okrem učiteľov pedagogickej praxe – cvičných učiteľov) majú vysokoškolské vzdelanie III. stupňa (PhD.) v príslušnom odbore (alebo študujú v III. stupni, alebo do určitého termínu toto štúdium absolvujú – podmienka vyučovania v DPŠ) a majú toľko a toľko rokov pedagogickej praxe. Vyučujúci predmetu didaktika odborných predmetov majú najmenej 5 rokov pedagogickej praxe na tom type školy, pre ktorú pripravujú študentov DPŠ.
- Pracovisko realizujúce DPŠ má zabezpečené vhodné učebné priestory a materiálne vybavenie (toto je možné špecifikovať).
- Pracovisko realizujúce DPŠ má zabezpečené cvičné školy na realizáciu pedagogickej praxe študentov DPŠ a aj dostatok kvalitných cvičných učiteľov. Cviční učitelia majú najmenej 5 rokov pedagogickej praxe a prvú atestáciu.
- Pracovisko realizujúce DPŠ organizuje pravidelne ďalšie vzdelávanie cvičných učiteľov s cieľom zabezpečiť kvalitnú, najnovším vedeckým poznatkom zodpovedajúcu pedagogickú prax študentov DPŠ.
- Za kvalitu DPŠ zodpovedá vedúci pracoviska realizujúceho DPŠ, ktorý týmto môže poveriť aj iného vyučujúceho DPŠ, ktorý má III. stupeň vysokoškolského štúdia v niektorom odbore zodpovedajúcom vyučovaciemu predmetu DPŠ, minimálne toľko a toľko rokov vyučuje na DPŠ a preukázateľne realizuje pedagogický výskum.
- Pracovisko realizujúce DPŠ vykonáva v dvojročných intervaloch otvorené hodnotenie kvality DPŠ, ktoré zverejňuje na internete.

Pozn.: Celoštátna komisia pre DPŠ by vymenúvala aj predsedu skúšobnej komisie na záverečné skúšky DPŠ a mala by právomoc vybavovať návrhy a sťažnosti na DPŠ a tiež realizovať previerku kvality DPŠ.

Akým spôsobom realizovať DPŠ?

V rozvinutej, vyspelej demokratickej spoločnosti by malo platiť, že nie je dôležité, akou vzdelávacou cestou človek šiel, ale čo vie, čo dokáže. Svedčí o tom aj snaha Európskej komisie o uznávanie neformálneho aj informálneho vzdelávania. Ak by boli určené primerané, jasné, konkrétne, kontrolovateľné ciele a požiadavky na pedagogickú spôsobilosť učiteľa odborných predmetov a nezávislá komisia (o odbornosti a morálnej integrite jej členov by neboli žiadne pochybnosti) by overila dosiahnutie týchto cieľov žiadateľmi o priznanie pedagogickej spôsobilosti, bolo by jedno, či žiadateľ absolvoval štúdium učiteľstva odborných predmetov, DPŠ alebo akékoľvek iné štúdium prezenčnou, alebo externou formou, alebo dokonca študoval individuálne. Žiaľ, v našej spoločnosti, ktorá je poznačená vysokou mierou korupcie, rodinkárstva, uctievaním zlatého teľaťa – naháňaním peňazí za akúkoľvek cenu a celkovým úpadkom morálky, v súčasnosti takéto riešenie nie je možné.

Za optimálny variant momentálne považujem DPŠ uznané Medzinárodnou spoločnosťou pre inžiniersku pedagogiku IGIP, na ktoré by študenti boli prijatí až po absolvovaní príslušného vysokoškolského štúdia (v prípade technických predmetov inžinierskeho štúdia) a vyučovaní predmetov svojej aprobácie na niektorom type strednej školy. Pracovisko realizujúce DPŠ by malo spĺňať vyššie uvedené požiadavky na akreditáciu DPŠ. Na vyučovaní by mali dominovať aktivizačné vyučovacie postupy, najmä situačná metóda (riešenia prípadových štúdií z prostredia SOŠ), inscenačná metóda (hranie rolí učiteľa a žiakov), problémové, projektové, kooperatívne a autentické vyučovanie. Nezastupiteľnú úlohu by mali na vyučovaní zohrávať moderné informačné a komunikačné technológie (IKT).

Po dôkladnej analýze súčasného stavu by bolo vhodné zvýšiť rozsah DPŠ až na úroveň bakalárskeho štúdia. Akýkoľvek iný, neoverený model DPŠ by mal byť najprv experimentálne overený, vyhodnotený, podrobený verejnej diskusii relevantných osôb (najmä pedagogických zamestnancov zainteresovaných v danej problematike, akými sú v prípade DPŠ učiteľov technických predmetov na SOŠ učitelia a riaditelia SOŠ vyučujúci v rámci DPŠ) a až následne schválený. Členmi schvaľovacej komisie by mali byť skutoční odborníci, ktorí odbornosť môžu preukázať výsledkami svojej práce, napr.:

- riaditelia SOŠ, ktorí zaviedli v škole pozitívne inovácie, ktorých škola má v obci, regióne, štáte dobrú povesť, učitelia školy, žiaci a ich rodičia si ich vážia,
- učitelia technických predmetov, ktorí pravidelne vychovávajú víťazov žiackych súťaží a ktorých absolventi úspešne študujú na vysokých školách alebo sú úspešní v zamestnaní,
- učitelia DPŠ, ktorých kvalitu výučby študenti vysoko oceňujú, ktorí dosiahli pozoruhodné výsledky výskumu zameraného na DPŠ.

Profesora, docenta, doktora vied zameraného na problematiku materských škôl či vedúceho pracovníka ministerstva školstva, ktorý nikdy v SOŠ nevyučoval, nemožno v tomto prípade považovať za odborníka kompetentného rozhodovať v problematike DPŠ učiteľov technických predmetov. Napriek tomu, že som profesorom vo vednom odbore pedagogika, nepovažujem sa za kompetentného vyjadrovať sa k problematike základných umeleckých škôl a konzervatórií.

DPŠ orientované na získavanie učiteľských kompetencií

Vyššie sme uviedli, že v štúdiu zameranom na získanie pedagogickej spôsobilosti budúcich učiteľov (aj v DPŠ) sa študenti učia oveľa viacej o vyučovaní ako reálne vyučovať. V dôsledku toho sa niet čo diviť, že absolventi štúdia, riaditelia škôl aj učitelia s dlhodobejšou praxou konštatujú, že absolventi učiteľského štúdia dobre ovládajú obsah učiva svojich aprobačných predmetov, ale majú problémy naučiť učivo žiakov. Najmä z týchto dôvodov sme v rokoch 2002 – 2004 na Katedre inžinierskej pedagogiky Slovenskej technickej univerzity v Bratislave v rámci projektu KEGA navrhli a experimentálne overili nový model DPŠ pre učiteľov technických predmetov na stredných školách. Cieľom DPŠ nebolo osvojenie si učiva pedagogických disciplín, ako pedagogika, psychológia, didaktika odborných predmetov, atď., ale v rámci výučby týchto predmetov získanie učiteľských kompetencií. **Kompetencia** je spôsobilosť vykonávať určitú činnosť, určité povolanie, profesiu. Pri výučbe je potrebné dať študentom dostatok možností nadobudnúť kompetencie, spôsobilosti nevyhnutné na výkon povolania učiteľa. Na to je potrebné najprv jednoznačne špecifikovať príslušné kompetencie v podobe konkrétnych, demonštrovateľných činností, ako aj **kritériá – štandardy, ktoré predstavujú mieru (hranicu), keď je ešte možné výkon považovať za akceptovateľný**. Priznanie pedagogickej spôsobilosti adeptom učiteľstva (štátna skúška) sme realizovali tak, aby títo dokázali, že si osvojili učiteľské kompetencie, že dosiahli požadovaný štandard. **Učiteľská profesia si vyžaduje celý rad kompetencií, z ktorých sme za najdôležitejšie považovali tieto:**

- **odborno-predmetové** (dôkladná znalosť obsahu učiva predmetov, ktoré učiteľ vyučuje),
- **psychodidaktické** (vytvárať priaznivé podmienky na učenie; motivovať žiakov k poznávaniu, učeniu; aktivizovať a rozvíjať ich schopnosti, kľúčové kompetencie; vytvárať na vyučovaní priaznivú sociálnu, emocionálnu a pracovnú klímu; riadiť proces učenia sa žiakov – individualizovať ho z hľadiska času, tempa, hĺbky, miery pomoci i učebných štýlov žiakov; používať optimálne metódy, organizačné formy a materiálne prostriedky výučby, atď.),
- **komunikačné** (spôsobilosť efektívne komunikovať so žiakmi, s kolegami, nadriadenými, rodičmi žiakov, so sociálnymi partnermi a pod.),
- **diagnostické** (validne, reliabilne, spravodlivo a objektívne hodnotiť učebné výkony žiakov; zistiť ich postoje k učeniu, škole, životu, ako aj ich problémy),
- **plánovacie a organizačné** (efektívne plánovať a projektovať výučbu, vytvárať a udržiavať určitý poriadok a systém vo výučbe a pod.),
- **poradenské a konzultatívne** (poradiť žiakom pri riešení ich problémov, a to nielen študijných, atď.),
- **sebareflexívne** (reflexia vlastnej práce – hodnotiť vlastnú pedagogickú prácu s cieľom zlepšiť svoju budúcu činnosť).

Z vyššie uvedených kompetencií získava učiteľ-inžinier štúdiom na univerzite technického zamerania iba prvú kompetenciu: odborno-predmetovú. V našom experimente mal absolvent DPŠ dosiahnuť nasledujúcich šesť štandardov.

Štandardy pre absolventov DPŠ

Štandard 1 – Absolvent DPŠ kvalitne plánuje a pripravuje vyučovací proces vo svojich aprobačných predmetoch

Tento štandard vyjadruje minimálne akceptovateľný výkon, ktorý dokazuje, že absolvent DPŠ si osvojil plánovacie a organizačné kompetencie.

Indikátory dosiahnutia štandardu

a) Didakticky transformuje vedecké fakty z objektívnej logiky príslušnej vedy do subjektívnej logiky ich osvojovania si žiakmi, t. j. vykonáva didaktickú analýzu učiva.
b) Vyčleňuje základné a rozširujúce učivo.
c) Určuje špecifické (konkrétne) ciele vyučovacieho procesu.
d) Spolupracuje pri tvorbe kurikúl predmetov, ktoré vyučuje, a to tak, že kurikulum predmetu obsahuje: všeobecné i špecifické ciele vyučovania, kľúčové prvky učiva, časovo-tematický plán vyučovania, prostriedky vyučovania, zadania (projekty) žiakov, metódy preverovania a hodnotenia žiakov.
e) Na jednotlivé vyučovacie jednotky si robí písomné prípravy, ktoré obsahujú zdôvodnené odpovede na tieto otázky:
   - *Prečo budem vyučovať? Aké ciele majú žiaci učením dosiahnuť?* (špecifické – konkrétne ciele)
   - *Čo budem vyučovať?* (učivo)
   - *Ako získam žiakov pre učenie, ako udržím ich pozornosť, aktivitu?* (motivácia)
   - *Ako budem vyučovať?* (metódy)
   - *Ako zorganizujem vyučovaciu jednotku, na aké časové úseky ju rozvrhnem?* (organizačné formy)
   - *Čím budem vyučovať?* (učebné pomôcky a didaktická technika)
   - *Ako zistím, či vyučujem tak, ako som si naplánoval, či sa žiaci naozaj učia a čo som ich naučil?* (spätná väzba)
f) Pripravuje vhodné učebné pomôcky a didaktickú techniku vrátane multimediálnych a založených na moderných IKT.

Dôkazy dosiahnutia štandardu

- Kurikulum predmetov, ktoré študujúci vyučoval počas pedagogickej praxe, s určením podielu študujúceho na ich vypracovaní [indikátory b), d)].
- Tri písomné prípravy na vyučovanie vrátane príloh, ak existujú – napr. priesvitky pre spätný projektor, počítačové programy a pod. [indikátory a) – c), e), čiastočne f)].
- Hodnotenie osobnosti študujúceho a predmetov, ktoré vyučoval (počas pedagogickej praxe), žiakmi [indikátory a), f)].
- Hodnotenie študujúceho jeho mentormi – vedúcim pedagogickej praxe a učiteľmi, u ktorých praxoval [indikátory a) – f)].
- Prezentácia zvolenej témy učiva na PC (PowerPoint) alebo prezentácia inej študujúcim vytvorenej učebnej pomôcky [indikátor g)].

Štandard 2 – Absolvent DPŠ efektívne vyučuje svoje aprobačné predmety

Tento štandard vyjadruje minimálne akceptovateľný výkon, ktorý dokazuje, že absolvent DPŠ si osvojil psychodidaktické kompetencie.

Indikátory dosiahnutia štandardu

g) Rozvíja kľúčové kompetencie žiakov.
h) V závislosti od cieľov, učiva, možností a schopností žiakov (ich učebných štýlov) používa optimálne vyučovacie metódy.
i) V závislosti od cieľov, učiva, možností a schopností žiakov (ich učebných štýlov) i vyučovacích metód volí optimálne organizačné formy vyučovania.
j) Používa vhodné učebné pomôcky a didaktickú techniku.
k) Zadáva žiakom diferencované a primerané domáce úlohy.
l) Efektívne využíva čas vyučovacej jednotky.
m) V prípade potreby (napr. náhlej zmeny podmienok vyučovania) pružne prispôsobuje (modifikuje) plánované vyučovacie postupy.
n) Operatívne a efektívne rieši neplánované problémy na vyučovacej jednotke (napr. disciplinárne).
o) Pozitívne modifikuje hodnotový systém a správanie žiakov.

Dôkazy dosiahnutia štandardu

- Videozáznamy častí vyučovacích jednotiek študujúceho, ktoré dokazujú, že aplikoval efektívne vyučovacie postupy [indikátory a) – o)]. Pretože nie všetky školy majú potrebné technické vybavenie, tento dôkaz nie je povinný.
- Hodnotenie osobnosti študujúceho a predmetov, ktoré vyučoval (počas pedagogickej praxe), žiakmi [indikátory a) – d), k) – o)].
- Hodnotenie študujúceho jeho mentormi – fakultnými učiteľmi a metodikmi [indikátory a) – o)].
- Hospitačné záznamy mentorov z 5 vyučovacích jednotiek, ktoré študujúci vyučoval [indikátory a) – o)].
- Riešenie prípadových štúdií [podľa vylosovaných tém indikátory a) – o)]

Štandard 3 – Absolvent DPŠ validne a reliabilne, objektívne a spravodlivo hodnotí svojich žiakov

Tento štandard vyjadruje minimálne akceptovateľný výkon, ktorý dokazuje, že absolvent DPŠ si osvojil diagnostické kompetencie.

Indikátory dosiahnutia štandardu

a) Motivuje študentov k učeniu sa.
b) Didakticky transformuje ciele vyučovania do operačnej reči žiakov.
c) Na vyučovaní vytvára priaznivú klímu.
d) Permanentne realizuje spätnú väzbu.
e) Volí optimálnu štruktúru vyučovacej jednotky.
f) Aktivizuje všetkých žiakov triedy, najmä prostredníctvom diferencovaného a individuálneho prístupu k žiakom.
g) Rozvíja kľúčové kompetencie žiakov.
h) V závislosti od cieľov, učiva, možností a schopností žiakov (ich učebných štýlov) používa optimálne vyučovacie metódy.
i) V závislosti od cieľov, učiva, možností a schopností žiakov (ich učebných štýlov) i vyučovacích metód volí optimálne organizačné formy vyučovania.
j) Používa vhodné učebné pomôcky a didaktickú techniku.
k) Zadáva žiakom diferencované a primerané domáce úlohy.
l) Efektívne využíva čas vyučovacej jednotky.
m) V prípade potreby (napr. náhlej zmeny podmienok vyučovania) pružne prispôsobuje (modifikuje) plánované vyučovacie postupy.
n) Operatívne a efektívne rieši neplánované problémy na vyučovacej jednotke (napr. disciplinárne).
o) Pozitívne modifikuje hodnotový systém a správanie žiakov.

Dôkazy dosiahnutia štandardu

- Videozáznamy častí vyučovacích jednotiek študujúceho, ktoré dokazujú, že aplikoval efektívne vyučovacie postupy [indikátory a) – o)]. Pretože nie všetky školy majú potrebné technické vybavenie, tento dôkaz nie je povinný.
- Hodnotenie osobnosti študujúceho a predmetov, ktoré vyučoval (počas pedagogickej praxe), žiakmi [indikátory a) – d), k) – o)].
- Hodnotenie študujúceho jeho mentormi – fakultnými učiteľmi a metodikmi [indikátory a) – o)].
- Hospitačné záznamy mentorov z 5 vyučovacích jednotiek, ktoré študujúci vyučoval [indikátory a) – o)].
- Riešenie prípadových štúdií [podľa vylosovaných tém indikátory a) – o)]

Štandard 4 – Absolvent DPŠ sa venuje svojim žiakom aj v mimovyučovacom čase

Tento štandard vyjadruje minimálne akceptovateľný výkon, ktorý dokazuje, že absolvent DPŠ si osvojil poradenské a konzultatívne kompetencie.

Indikátory dosiahnutia štandardu

a) Doučuje žiakov, ktorí zaostávajú vo svojich učebných výkonoch.
b) Venuje sa mimoriadne nadaným žiakom (napr. pripravuje ich na žiacke súťaže).
c) Diskutuje so žiakmi aj o mimoškolských problémoch a v prípade požiadania im poradí pri riešení problémov.
d) Aktívne sa zúčastňuje na mimoškolských podujatiach žiakov (napr. školské výlety, exkurzie a pod.).

Dôkazy dosiahnutia štandardu

- Hodnotenie osobnosti študujúceho a predmetov, ktoré vyučoval (počas pedagogickej praxe), žiakmi [indikátory a) – d)].
- Hodnotenie študujúceho jeho mentormi [indikátory a) – d)].

(pokračovanie na strane 28)

K problematike doplňujúceho...

(dokončenie zo strany 27)

Štandard 5 – Absolvent DPŠ sa aktívne podieľa na zvyšovaní kvality práce školy

Tento štandard vyjadruje minimálne akceptovateľný výkon, ktorý dokazuje, že absolvent DPŠ si osvojil plánovacie a organizačné, ako aj sebareflexívne kompetencie.

Indikátory dosiahnutia štandardu

a) Aktívne sa zapája a podporuje spoločné projekty (v rámci predmetovej komisie, krúžku kvality i školy) zamerané na problematiku zvyšovania kvality výchovy a vzdelávania.
b) Permanentne zvyšuje kvalitu svojho vyučovania, najmä aplikáciou moderných a efektívnych prostriedkov vyučovania a realizáciou akčného výskumu.
c) Pravidelne vykonáva sebahodnotenie a na jeho základe skvalitňuje svoje učiteľské pôsobenie.

Dôkazy dosiahnutia štandardu

- Hodnotenie študujúceho jeho mentormi [indikátory a) – c)].
- Denník z pedagogickej praxe [indikátory a) – c)].

Štandard 6 – Absolvent DPŠ systematicky reflektuje svoju učiteľskú prácu

Tento štandard vyjadruje minimálne akceptovateľný výkon, ktorý dokazuje, že absolvent DPŠ si osvojil sebareflexívne kompetencie.

Indikátory dosiahnutia štandardu

a) Systematicky vyhodnocuje svoje učiteľské skúsenosti a na základe tohto hodnotenia skvalitňuje svoje učiteľské pôsobenie.
b) Sleduje a reaguje na zmeny, na nové požiadavky a prispôsobuje im, resp. inovuje svoje učiteľské pôsobenie, napr. TQM, informačné a komunikačné technológie a pod.
c) Aktívne sa zapája do ďalšieho vzdelávania učiteľov.
d) Zdokonaľuje svoju filozofiu výchovy a vzdelávania na základe svojich skúseností a prehlbujúceho sa chápania teórie.
e) Vypracúva a realizuje plán svojho profesijného rastu a zdokonaľovania.
f) Obohacuje svoje vedomosti hospitáciami u kolegov, v školách, pre ktoré pripravuje študentov, účasťou na rôznych vzdelávacích podujatiach, realizáciou spätnej väzby o svojej práci od študentov, samoštúdiom, atď.

Dôkazy dosiahnutia štandardu

- Zoznam vzdelávacích podujatí, na ktorých sa študujúci zúčastnil v posledných dvoch rokoch, a zoznam literatúry, ktorú za toto obdobie prečítal [indikátor c)].
- Hospitačné záznamy z vyučovacích jednotiek, na ktorých študujúci posledné 2 roky hospitoval [indikátor f)].
- Denník z pedagogickej praxe [indikátory a) – f)].

Učebný plán DPŠ

Výučba každého modulu a získanie príslušného počtu kreditov (pozri tab. 1) sa ukončovala zápočtom a skúškou, spravidla formou výstupného didaktického testu. Priznanie pedagogickej spôsobilosti absolventom DPŠ si vyžadovalo získanie 25 kreditov a úspešné vykonanie záverečnej skúšky. Záverečná skúška sa konala pred skúšobnou komisiou, ktorá mala najmenej päť členov, z ktorých jeden vykonával funkciu predsedu. Na záverečnej skúške mali študujúci dokázať, že si osvojili učiteľské kompetencie, že dosiahli požadované štandardy 1 – 6.
Program DPŠ bol schválený a zodpovedal kvalifikačnému profilu učiteľov-technických inžinierov Medzinárodnej spoločnosti pre inžiniersku pedagogiku IGIP.

Organizácia štúdia

- DPŠ bolo organizované ako štúdium popri zamestnaní, tzv. následné štúdium (nasleduje po absolvovaní univerzity technického zamerania).
- DPŠ bolo štvorsemestrálne štúdium v rozsahu 300 hodín priamej výučby realizovanej v blokoch (tzv. bloková výučba).
- Termíny skúšok sa určovali na základe dohovoru študujúcich a vyučujúceho. Hodnotenie skúšok bolo binárne: vyhovel – nevyhovel. V prípade neúspechu na skúške bol možný jeden opravný termín, ktorý určil vyučujúci po dohode so študujúcim.
- Kvalita DPŠ sa overovala anonymnými dotazníkmi, v ktorých študujúci hodnotili náhodne vybrané vyučovacie jednotky, ciele, obsah a metodiku výučby každého modulu, ako aj celého DPŠ. Súčasťou dotazníkov boli aj otvorené položky umožňujúce konkretizovať nedostatky vo výučbe a navrhovať odporúčania na skvalitnenie výučby.
- Prípadné problémy v štúdiu (organizačné, personálne, disciplinárne a pod.) riešila študijná komisia, v ktorej boli zastúpení 3 zvolení študujúci a 2 vyučujúci.

Záverečná skúška pozostávala z dvoch častí.

1. **Predloženie portfólia** (súboru vybraných dokumentov a prác študujúcich) skúšobnej komisii a **rozhovor**, v ktorom študujúci odpovedal na otázky skúšobnej komisie vzťahujúce sa najmä na vysvetlenie jednotlivých položiek portfólia, obhajobu ich správnosti a pod., čím poskytol dôkazy o dosiahnutí jednotlivých štandardov. V rozhovore mal študujúci preukázať aj hĺbku a šírku chápania učiteľského povolania.
   Portfólio obsahovalo:
   - Kurikulum predmetov, ktoré študujúci vyučoval počas pedagogickej praxe, s určením jeho podielu na ich vypracovaní [poskytuje dôkazy o dosiahnutí indikátorov b), d) štandardu 1].
   - Tri písomné prípravy študujúceho na vyučovanie vrátane príloh, ak existujú – napr. priesvitky pre spätný projektor, počítačové programy a pod. [poskytujú dôkazy o dosiahnutí indikátorov a) – c), e), čiastočne f) štandardu 1].
   - Hodnotenie osobnosti študujúceho a predmetov, ktoré vyučoval (počas pedagogickej praxe), žiakmi [poskytuje dôkazy o dosiahnutí indikátorov a), f) štandardu 1, indikátorov a) – d), k) – o) štandardu 2, indikátorov a), b), e) – g) štandardu 3, indikátorov a) – d) štandardu 4].
   - Hodnotenie študujúceho jeho mentormi – vedúcim pedagogickej praxe a učiteľmi, u ktorých praxoval [poskytuje dôkazy o dosiahnutí indikátorov a) – f) štandardu 1, indikátorov a) – o) štandardu 2, indikátorov a) – j) štandardu 3, indikátorov a) – d) štandardu 4, indikátorov a) – c) štandardu 5].
   - Prezentácia zvolenej témy učiva na PC (PowerPoint) alebo prezentácia inej študujúcim vytvorenej učebnej pomôcky [poskytuje dôkazy o dosiahnutí indikátora g) štandardu 1].
   - Videozáznamy častí vyučovacích jednotiek študujúceho, ktoré dokazujú, že aplikoval efektívne vyučovacie postupy [poskytujú dôkazy o dosiahnutí indikátorov a) – o) štandardu 2, indikátorov a), c) – f) štandardu 3]. Pretože nie všetky školy majú zatiaľ potrebné technické vybavenie, tento dôkaz nie je povinný.
   - Hospitačné záznamy mentorov z 5 vyučovacích jednotiek, ktoré študujúci vyučoval [poskytujú dôkazy o dosiahnutí indikátorov a) – o) štandardu 2, indikátorov a), c), e) – h) štandardu 3].
   - Tri opravené a vyhodnotené didaktické testy alebo iné písomné prejavy žiakov, ktoré zadal študujúci v priebehu pedagogickej praxe a ktoré hodnotil ako priemerné [poskytujú dôkazy o dosiahnutí indikátorov f), i) štandardu 3].
   - Denník z pedagogickej praxe študujúceho, ktorý obsahuje hospitačné záznamy z náčuvov, písomné prípravy na výstupové hodiny, reflexiu doterajšej pedagogickej praxe a sebahodnotenie [poskytuje dôkazy o dosiahnutí indikátorov a) – c) štandardu 5, indikátorov a) – f) štandardu 6].
   - Zoznam vzdelávacích podujatí, na ktorých sa študujúci zúčastnil v posledných dvoch rokoch, a zoznam literatúry, ktorú za toto obdobie prečítal [poskytuje dôkazy o dosiahnutí indikátora c) štandardu 6].
   - Ostatné projekty, ktoré študujúci vytvoril v priebehu DPŠ (ktoré boli podmienkou na získanie zápočtu z jednotlivých modulov DPŠ).
2. **Riešenie dvoch prípadových štúdií** (aplikácia situačnej metódy) zameraných na pedagogické problémy (napr. konflikt učiteľa a žiaka, disciplinárne problémy, pomoc zaostávajúcemu alebo nadanému žiakovi a pod.). Študujúci tým poskytne dôkazy o dosiahnutí indikátorov štandardov – podľa druhu vylosovaných námetov prípadových štúdií.

Hodnotenie študujúcich na záverečnej skúške bolo overujúce (CR). Hodnotil sa absolútny výkon študujúcich, či dosiahli štandardy 1 – 6, alebo nie, na čom sa musela zhodnúť v tajnom hlasovaní väčšina členov skúšobnej komisie. Výsledné hodnotenie bolo binárne: vyhovel – nevyhovel.

Inováciu DPŠ sme riešili ako výskum, a to empirický, experimentálny, heuristický, evalvačný, tímový a dlhodobý. Cieľom výskumu bolo overenie efektívnosti novej koncepcie DPŠ. Výberovú vzorku výskumu tvorilo 24 prijatých uchádzačov o DPŠ, z toho 16 žien a 8 mužov. Vo výberovej vzorke výskumu boli 3 elektrotechnickí inžinieri, 5 chemickí inžinieri, 6 stavební inžinieri a 10 strojní inžinieri. Išlo o dostupný výber. V priebehu DPŠ 4 študenti odstúpili (práca v zahraničí, úmrtie, zanechanie štúdia), takže DPŠ ukončilo 20 študentov.

Vo výskume sme overovali, štatisticky verifikovali a potvrdili tieto **hypotézy**:

1. Absolventi DPŠ budú považovať toto štúdium za užitočné pre ich prácu stredoškolských učiteľov.
2. Študenti dosiahnu minimálne výkonové štandardy v každom module DPŠ.
3. Študenti dosiahnu na záverečných skúškach štandardy absolventov DPŠ.
4. Absolventi DPŠ potvrdia, že si na tomto štúdiu osvojili očakávané a viac ako nimi očakávané množstvo učiva.
5. Študenti DPŠ budú hodnotiť kvalitu výučby na škále 1 – výborne, 2 – veľmi dobre, 3 – dobre, 4 – slabo, 5 – nedostatočne, známkou 3 a lepšou.

Tab. 1: Učebný plán DPŠ
Povinné moduly

Číslo modulu	Názov modulu	Počet hodín	Počet kreditov
1	Základy pedagogiky a vybraných pedagogických disciplín	24	2
2	Kapitoly z teórie a metodiky výchovy	18	1,5
3	Plánovanie práce učiteľa technických predmetov	24	2
4	Nemateriálne prostriedky vyučovania technických predmetov	30	2,5
5	Materiálne prostriedky vyučovania technických predmetov	24	2
6	Skúšanie a hodnotenie žiakov	12	1
7	Základy všeobecnej psychológie	24	2
8	Vybrané kapitoly z vývinovej psychológie	12	1
9	Vybrané kapitoly z pedagogickej psychológie	18	1,5
10	Rozvoj sociálnych a komunikačných kompetencií	18	1,5
11	Seminár k pedagogickej praxi	24	2
12	Pedagogická prax	36	3
Spolu	**12 modulov**	**264**	**22**

Povinne voliteľné moduly (každý študent si zvolí 3 moduly)

Číslo modulu	Názov modulu	Počet hodín	Počet kreditov
13	Komplexný manažment kvality TQM	12	1
14	Psychológia zdravia	12	1
15	Súčasné trendy vo výchove a vzdelávaní	12	1
16	Úvod do metodológie pedagogiky	12	1
17	Manažment strednej školy	12	1
18	Základy právnej výchovy	12	1

6. V priebehu DPŠ si študenti osvoja pozitívnejšie postoje k potrebe DPŠ, ako mali na začiatku štúdia.
7. Absolventi DPŠ odporučia organizovať toto štúdium v modulárno-kreditovom systéme.
8. Absolventi DPŠ odporučia organizovať záverečnú skúšku formou predloženia a obhajoby portfólia a riešenia prípadových štúdií.
9. Absolventi DPŠ budú hodnotiť kvalitu štandardov absolventov DPŠ na škále 1 – výborne, 2 – veľmi dobre, 3 – dobre, 4 – slabo, 5 – nedostatočne, minimálne priemernou známkou 3.

Členovia skúšobnej komisie potvrdili, že všetci študenti (n = 20), ktorí sa zúčastnili na záverečných skúškach, obhájili svoje portfóliá a na postačujúcej úrovni vyriešili prípadové štúdie, čím dosiahli štandardy absolventov DPŠ. Hranicu 60 %, ktorú sme prijali v zhode s literatúrou zaoberajúcou sa teóriou didaktických testov ako hranicu dosiahnutia minimálnych výkonových štandardov, dosiahli študenti vo všetkých didaktických testoch (vo väčšine didaktických testov prekročili hranicu 80 %), teda v každom module DPŠ.

Sto percent študentov považovalo DPŠ za užitočné až veľmi užitočné. Až 70 % študentov potvrdilo, že si na DPŠ osvojili viac a oveľa viac učiva, ako očakávali. Ani jeden študent sa nevyjadril, že by si na DPŠ osvojil menej učiva, ako očakával. Štatisticky významná väčšina študentov (95 %) potvrdila, že DPŠ splnilo, ba dokonca prekonalo ich očakávania. Študenti mimoriadne vysoko hodnotili kvalitu výučby DPŠ. Kvalitu DPŠ ohodnotili na škále 1 – výborne, 2 – veľmi dobre, 3 – dobre, 4 – slabo, 5 – nedostatočne, priemernou známkou 1,2. Deväťdesiatpäť percent študentov odporučilo, aby DPŠ bolo organizované v modulárno-kreditovom systéme. Deväťdesiat percent odporučilo, aby záverečná skúška DPŠ bola realizovaná formou obhajoby portfólia – súboru seminárnych prác, ktoré študent vypracoval v priebehu DPŠ, a riešenia dvoch prípadových štúdií (prípadov, ktoré sa stali v SOŠ), ktorých témy si študent vylosuje.

V priebehu nášho výskumu sa vyskytli aj nedostatky. Za hlavný nedostatok považujeme nízky počet študentov – iba 24 na začiatku štúdia a 20 pri ukončení štúdia. Pre klesajúci počet žiakov, ako aj klesajúci záujem žiakov o štúdium na stredných školách technického zamerania, vyvolávajúci nízku potrebu učiteľov-inžnierov, nebolo v našich silách tento nedostatok odstrániť. Z toho dôvodu sme nemohli splniť ani základnú požiadavku validného a reliabilného pedagogického výskumu – náhodný výber osôb vo výskume. Nebolo možné vytvoriť ani porovnávaciu skupinu, pretože experimentálny výskum si vyžaduje porovnávanie. Riešitelia projektu nemali (a ani nemohli mať) prakticky žiadne skúsenosti s modulárno-kreditovým systémom, so štandardmi, s portfóliom, prípadovými štúdiami ani manažérstvom kvality. Pre viacerých vyučujúcich boli nové aj inovácie v obsahu vzdelávania, najmä kľúčové kompetencie, učebné štýly, komplexný manažment kvality TQM, ako aj tvorba validných a reliabilných didaktických testov, čo zaiste ovplyvnilo kvalitu DPŠ. Je potrebné prehodnotiť počty kreditov za inovované DPŠ, skvalitniť záverečné skúšky (najmä obhajobu portfólia a riešenie prípadových štúdií). Viaceré prípadové štúdie je potrebné prepracovať a navrhnúť aj nové, ktoré by umožnili validnejšie a reliabilnejšie posúdiť dosahovanie štandardov študentmi.

Z vyššie uvedených dôvodov výsledky dosiahnuté v našom výskume majú nízku vonkajšiu validitu – je problematické zovšeobecniť ich. Dokázali sme v podstate iba to, že idey uvádzané v pedagogickej teórii a považované zatiaľ skôr za akúsi „hudbu budúcnosti“ je možné realizovať v praxi (ak sa chce) a že prinášajú aj výsledky. Vykonali sme určitú priekopnícku prácu, v ktorej bude potrebné pokračovať a do ktorej by sa mali zapojiť aj ďalšie pracoviská organizujúce DPŠ. Pokračovanie, žiaľ, nie je možné, pretože ak podľa ministerstva školstva vysvedčenie o absolvovaní DPŠ neobsahuje známky zo záverečných skúšok z pedagogiky, zo psychológie a z didaktiky odborných predmetov, nie je platné.

Pedagogická spôsobilosť učiteľov vysokých škôl

Je viac-menej tradíciou, že učitelia na vysokých školách nemajú pedagogické vzdelanie (okrem absolventov učiteľských odborov, ale ani tí nemajú vzdelanie v oblasti vysokoškolskej pedagogiky), v dôsledku čoho vyučujú často tak, ako vyučovali ich (t. j. dominujú prednášky a následne cvičenia). Predpokladá sa pritom, že vedomosti akosi „zázračne“ prejdú z hláv tých, čo vedia (učitelia), do hláv tých, čo nevedia (študenti). Aj keby niečo také bolo možné, je povinnosťou vysokoškolského učiteľa rozvíjať tvorivé schopnosti študentov, ich kritické myslenie, komunikačné schopnosti, spôsobilosť racionálne sa učiť, atď., čo bez osvojenia si príslušnej teórie nie je možné. Aj ten najlepší vedec môže ako učiteľ narobiť viac škody ako úžitku. Pretrváva ničím neodôvodnený názor, že ten, kto ovláda nejaký odbor, ho vie automaticky naučiť aj iných. Mnohí odborníci v exaktných vedách, medzi ktoré patria aj technické vedy, sa so značnou dávkou nedôvery a skepsy stavajú k spoločenským vedám, teda aj k pedagogike, pretože im v nich chýbajú exaktné, matematicky podložené dôkazy.

Takýto prístup bol možno akceptovateľný dovtedy, kým na vysokých školách študovalo malé percento najnadanejšej mládeže (ktorej je v podstate jedno, ako je vyučovaná). V súčasnosti, keď sa na vysoké školy hlásia masy študentov, takýto prístup už nie je akceptovateľný. Absolvent technickej univerzity nie je plne kvalifikovaný vyučovať na strednej škole, pretože diplom inžiniera mu zaručuje iba odbornú spôsobilosť, ale nie pedagogickú spôsobilosť – efektívne vychovávať a vzdelávať žiakov stredných škôl. Paradoxne, tento istý absolvent je však kvalifikovaný vyučovať na vysokej škole, akoby spôsobilosť vyučovať na vysokej škole bola daná každému akosi automaticky, pokiaľ ovláda vecný obsah učiva. Aj keď ide o vedecko-pedagogické tituly, pedagogická zložka (pedagogická spôsobilosť) sa redukuje často iba na formálny výkaz počtu rokov pedagogickej praxe, počtu diplomantov a doktorandov. Nechceme týmto znevážiť prácu vysokoškolských učiteľov, ktorí nemajú pedagogické vzdelanie. Veď mnohí dospeli k naozajstnému pedagogickému majstrovstvu, hodnému obdivu, iba na základe svojich skúseností. Ale nemožno sa spoliehať, že k takémuto pedagogickému majstrovstvu dôjde iba na základe svojich skúseností väčšina vysokoškolských učiteľov. Aj keď uznávame, že prvoradou podmienkou práce vysokoškolského učiteľa je dôkladné ovládanie odboru, ktorý vyučuje, sme presvedčení, že všetci vysokoškolskí učitelia by mali mať aj pedagogické vzdelanie a že by sa mali neustále vzdelávať aj v oblasti didaktiky, pedagogiky, psychológie, t. j. v oblasti vied o výchove a vzdelávaní. Sme presvedčení, že dnešnú mládež nemožno efektívne pripraviť pre budúcnosť – 21. storočie, na včerajších školách predvčerajšími metódami. Najmä z týchto dôvodov sme so súhlasom vedenia Technickej univerzity v Košiciach začali roku 1998 realizovať na katedre inžinierskej pedagogiky **doplňujúce pedagogické štúdium vysokoškolských učiteľov-inžinierov** (DPŠVUI) v rozsahu 204 hodín. **Učebný plán** bol nasledujúci.

Učebný plán DPŠ vysokoškolských učiteľov-inžinierov

V priebehu štúdia študujúci vypracovali tieto projekty:

- Písomná príprava na vyučovaciu jednotku predmetu, ktorý študujúci vyučuje.
- Kurikulum predmetu, ktorý študujúci vyučuje.
- Výstupný didaktický test z učiva predmetu, ktorý študujúci vyučuje. Tento test študujúci aj realizoval a vyhodnotil (vrátane štatistickej analýzy výsledkov testu).

Na konci štúdia sa študujúci podrobili dvom skúškam:

1. výstupný didaktický test z učiva predmetov č. 1, 2, 3, 4, 10 učebného plánu DPŠVUI uvedeného v tab. 2.
2. ústna skúška z predmetov č. 5, 6, 7, 8, 9 učebného plánu DPŠVUI uvedeného v tab. 2.

Záver štúdia tvoril skupinový rozhovor (4 – 6 študenti a vyučujúci DPŠVUI) zameraný na obhajobu vyššie uvedených projektov a na problematiku skvalitnenia DPŠVUI.

DPŠVUI získal akreditáciu Medzinárodnej organizácie pre inžiniersku pedagogiku IGIP. Absolventi DPŠVUI získali na záver štúdia od rektora Technickej univerzity v Košiciach osvedčenie o absolvovaní DPŠVUI, ktoré sa zohľadňuje pri súhlase na habilitáciu za docenta.

Na záver štúdia študujúci zhodnotili kvalitu DPŠVUI prostredníctvom anonymného dotazníka. Za mimoriadne pozitívny výsledok považujeme, že takmer všetci (93,7 %) potvrdili, že absolvovanie DPŠVUI je pre ich prácu vysokoškolských učiteľov užitočné až veľmi užitočné. Až 95,1 % absolventov sa vyjadrilo, že DPŠVUI je potrebné až veľmi potrebné a 92,7 % by odporučilo svojmu začínajúcemu kolegovi (kolegyni) absolvovať DPŠVUI. Väčšina (95,8 %) absolventov uviedla, že sa naučili – podľa vlastného názoru – primerane až veľmi veľa. To, že sa nám podarilo zorganizovať a zrealizovať DPŠVUI na vysokej úrovni, potvrdili študujúci, keď celé štúdium hodnotili na škále, kde 1 bola najlepšia známka – výborný, a 5 najhoršia – nedostatočný, známkou 1,6, t. j. ako veľmi dobré až výborné. Dve tretiny absolventov (61,9 %) súhlasili s výrokom, že *učiteľ (aj vysokoškolský), ktorý sa sústavne nevzdeláva aj v pedagogicko-psychologickej oblasti, prestáva byť učiteľom*, a až 95,2 % s výrokom, že *ak chcem svojich študentov čo najefektívnejšie vzdelávať, musím sa v oblasti pedagogiky a psychológie vzdelávať aj ja*. Nadpolovičná väčšina (59,5 %) absolventov DPŠVUI nepovažovala za správnu súčasnú prax, keď vysokoškolský učiteľ-inžinier môže získať vedecko-pedagogické hodnosti aj bez pedagogického vzdelania.

Od roku 1998 sa na Technickej univerzite v Košiciach pravidelne v dvojročných intervaloch (keďže DPŠVUI trvá 2 roky) otvára nový kurz DPŠVUI. Na štúdium sa hlási cca 35 – 70 učiteľov Technickej univerzity v Košiciach (aj absolventi iných ako technických fakúlt). DPŠVUI úspešne absolvuje cca 60 % prihlásených uchádzačov o štúdium.

Opísaný model DPŠVUI prebrali aj iné technické univerzity v SR, napr. Slovenská technická univerzita v Bratislave a Technická univerzita vo Zvolene.

Tab. 2: Učebný plán DPŠ vysokoškolských učiteľov-inžinierov

Por. číslo	Vyučovací predmet	Počet hodín priamej výučby
1	Inžinierska pedagogika	36
2	Inžinierskopedagogické praktikum	36
3	Technológia vzdelávania	12
4	Didaktika laboratórnych cvičení	12
5	Vybrané kapitoly zo psychológie	32
6	Komunikácia a medziľudské vzťahy	16
7	Biologické základy vývinu človeka	8
8	Rétorika a komunikačný tréning	12
9	Vybrané kapitoly zo sociológie	8
10	Tvorba zrozumiteľného textu	16
11	Manažment vysokej školy	16
Spolu		**204 hodín**

Systém pedagogickej spôsobilosti

Nazdávame sa, že pedagogická spôsobilosť učiteľov vysokých škôl by sa mala získavať a zdokonaľovať najmenej v týchto troch oblastiach, mala by vytvárať tento systém:

1. Dôkazom, že učiteľ vysokej školy si osvojil pedagogické kompetencie (pedagogickú spôsobilosť), a to tak, že dosiahne štandardy pedagogickej spôsobilosti. Pre obmedzený rozsah príspevku tieto štandardy neuvádzame. Čitateľ ich môže nájsť napr. v publikácii Turek, I.: *Základy didaktiky vysokej školy*. Bratislava: STU 2006. 248 s. ISBN 80-227-2573-0. Optimálnym prostriedkom, ako získať pedagogickú spôsobilosť, je absolvovanie DPŠVUI. Toto štúdium by malo byť organizované ako *blended learning*, t. j. kombinácia prezenčného štúdia a dištančného elektronického vzdelávania (eLearningu). V porovnaní so súčasným spôsobom organizácie DPŠVUI na Technickej univerzite v Košiciach a Slovenskej technickej univerzite v Bratislave odporúčame skvalitniť najmä pedagogickú prax študujúcich a zmenšiť intervaly medzi jednotlivými blokmi štúdia.
2. Na vysokých školách zaviesť aj priebežné (kontinuálne, *in-service training*) pedagogické vzdelávanie všetkých učiteľov, a to podľa potreby v tých oblastiach, ktoré sú v danom časovom období aktuálne. V súčasnosti by malo ísť najmä o problematiku kvality vysokoškolskej výučby, tvorbu a štatistické vyhodnocovanie didaktických testov (v súvislosti so zabezpečením primeranej validity a reliability kreditového systému), elektronické vzdelávanie (eLearning a *blended learning*), rozvoj kľúčových kompetencií študentov, výchovu študentov k podnikavosti. Na Technickej univerzite v Košiciach sa veľmi osvedčil kurz *Manažérstvo kvality výučby na vysokých školách*, ktorý sme organizovali v rámci projektu EÚ v rokoch 2010 – 2012. Kurz sa uskutočnil už v štyroch skupinách (66 študujúcich vrátane prorektorov a prodekanov Technickej univerzity v Košiciach) a vedenie univerzity sa rozhodlo pre mimoriadne pozitívne hodnotenie kurzu jeho absolventmi v tomto projekte pokračovať.
3. Habilitácie na docentov a inaugurácie na profesorov by mali byť podmienené aj požiadavkami na pedagogickú spôsobilosť. Dôkaz o dosiahnutí štandardov pedagogickej spôsobilosti by mal byť samozrejmosťou. Okrem požiadaviek na počet rokov pedagogickej praxe, počet vyškolených inžinierov a doktorandov, vedenie diplomových prác a napísanie vysokoškolských učebných textov by medzi kritériá na udeľovanie vedecko-pedagogických hodností docent a profesor malo patriť napr. aj:
   - zavedenie nového študijného odboru, „vlastnej školy“,
   - zavádzanie nových koncepcií a metód výučby,
   - tvorba kurikula vyučovacieho predmetu,
   - tvorba kurikula doktorandského štúdia,
   - tvorba materiálnych prostriedkov výučby,
   - garantovanie študijného odboru a programu,
   - garantovanie vyučovacieho predmetu,
   - vedenie nadaných študentov v rámci Študentskej vedeckej a odbornej činnosti,
   - recenzie učebníc,
   - recenzie doktorandských a habilitačných prác a pod.

Návrhy na riešenie grantových úloh (projektov EÚ) vzťahujúcich sa na DPŠ

S cieľom ďalšieho rozvoja a skvalitňovania DPŠ odporúčame riešiť najmä nižšie uvedené problémy. Pri chronicky nedostatočnom financovaní vysokých škôl je to vhodné najmä prostredníctvom projektov EÚ alebo grantov (KEGA, VEGA, atď.).

- História DPŠ.
- DPŠ v zahraničí a porovnanie s DPŠ v SR.
- Manažment kvality DPŠ.
- Zisťovanie kvality DPŠ (vrátane vnútorného hodnotenia kvality).
- Návrh a experimentálne overenie efektívnosti modulárno-kreditového systému (ECTS) DPŠ.
- DPŠ a elektronické vzdelávanie.
- Návrh a experimentálne overenie realizácie DPŠ formou on-line dištančného vzdelávania, aspoň tých tematických celkov učiva, v ktorých podmienkou vytvárania zručností nie je priamy kontakt s učiteľom (prezenčná forma vzdelávania).
- Experimentálne overovanie efektívnosti DPŠ orientovaného na získavanie učiteľských kompetencií.
- Metodika tvorby elearningových programov pre DPŠ.
- Inovácie DPŠ a ich experimentálne overenie (napr. kreditový systém ECTS).
- Postoje relevantných osôb k DPŠ (absolventov DPŠ, študujúcich DPŠ, zamestnávateľov absolventov DPŠ, vyučujúcich DPŠ) a ich odporúčania pre optimálny model DPŠ.
- Zbierka prípadových štúdií využiteľných v DPŠ.
- Tvorba videozáznamov vyučovacích hodín technických predmetov a ich sekvencií využiteľných v DPŠ.
- Didaktika odborných (technických, strojárskych, elektrotechnických, stavebných a pod.) predmetov – učebnica na DPŠ.
- Didaktika odborného výcviku (praktického vyučovania).
- Metodika vyučovania predmetov laboratórne cvičenia (konštrukčné cvičenia, technologické cvičenia a i.) na SOŠ.

Zámerom článku je vyvolať diskusiu nielen o DPŠ, ale o skvalitnení získavania pedagogickej spôsobilosti učiteľov v SR vôbec. Diskutovať by sa malo najmä o tom, čo treba v tomto smere urobiť a ako to urobiť. Diskusia by sa nemala zvrhnúť na to, kto a kde to bude realizovať, lebo to môže vyvolať podozrenie, že diskutérom nejde o vec (skvalitnenie pedagogickej spôsobilosti), ale najmä o egoistické pohnútky, aby si zachovali či zvýšili úväzky a fakulta získala dodatočné finančné zdroje.

Prof. PhDr. Ing. Ivan TUREK, CSc.
Ilustračné foto Ján SÚKUP

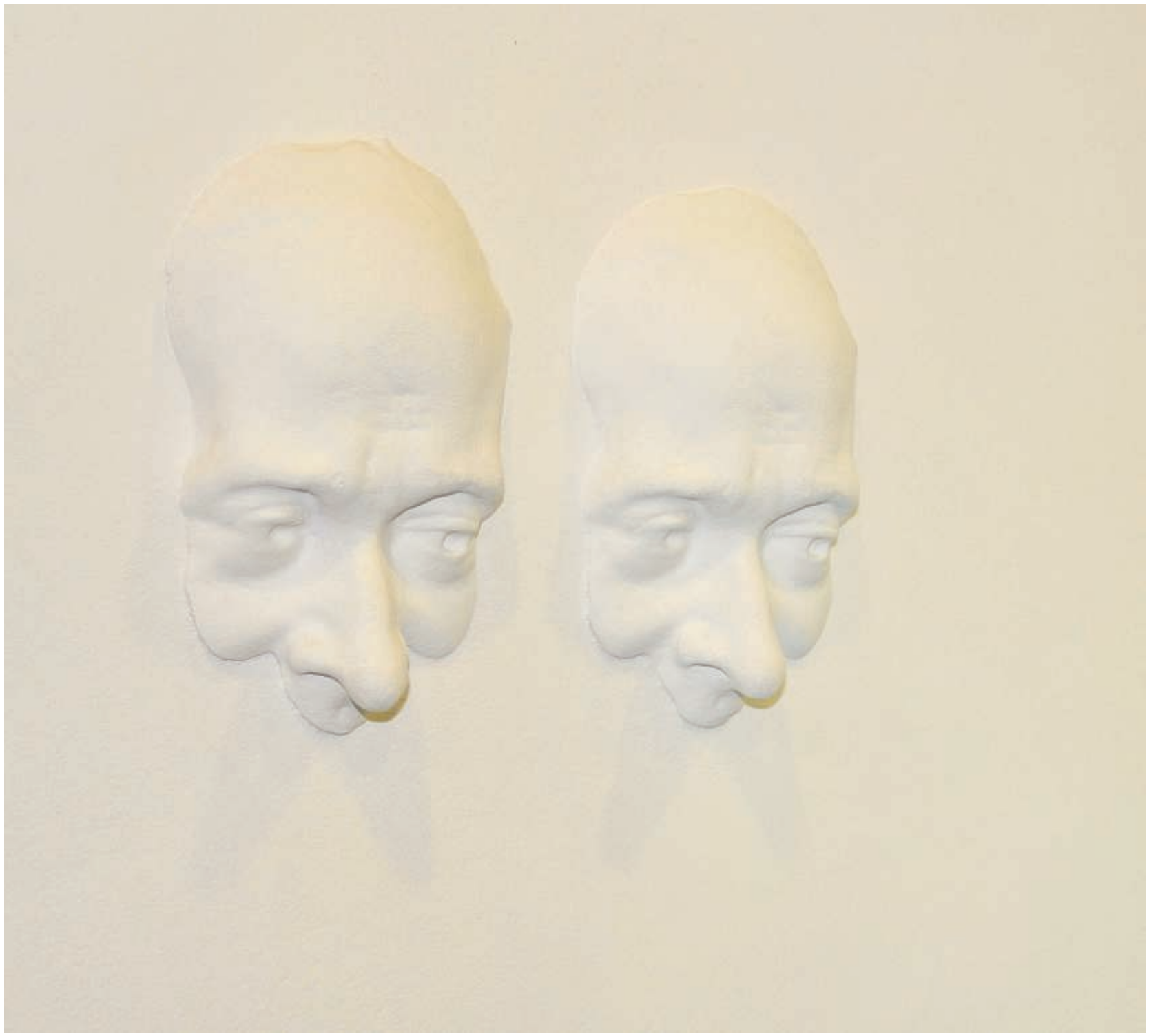

Iný pohľad na poslednú novelu zákona č. 317/2009 Z. z. a doterajšie reakcie v médiách

PRÍSPEVOK DO DISKUSIE

Ako pedagóg Hudobnej a tanečnej fakulty (HTF) Vysokej školy múzických umení (VŠMU) v Bratislave sa už 15 rokov venujem aj problematike doplňujúceho pedagogického štúdia (DPŠ) a veľmi citlivo vnímam opakované problémy, ktoré nám spôsobuje jeho neustále sa meniaca legislatíva. Žiaľ, nie je tomu inak ani po schválení súčasnej novely zákona č. 317/2009 Z. z. Po viacerých reakciách aj z radov najvyšších predstaviteľov z akademickej pôdy pridávam na túto novelu trochu iný pohľad.

Predkladateľky novely mali nepochybne dobrý úmysel urobiť konečne poriadok v legislatíve, najmä vyčistiť doterajšie nedostatky vyhlášky č. 581/2007 Z. z. o DPŠ i uvedeného zákona, ktorých ustanovenia boli v mnohých bodoch problematické a vzájomne si odporujúce. Išlo im aj o oprávnenú požiadavku nepedagogických fakúlt, aby mohli vo vysokošpecializovaných študijných odboroch zabezpečovať pre svojich študentov **odbornú** pedagogickú kvalifikáciu, čo bolo zákonom č. 317/2009 Z. z. trestuhodne znemožnené. Mám na mysli umožnenie formy DPŠ v neučiteľských študijných programoch, ktoré okrem pedagogiky a psychológie je potrebné zabezpečiť obrovským množstvom **odborných** (predmetových) didaktík a pedagogických praxí, ktoré by pedagogické fakulty nikdy nemohli zabezpečiť. Totiž ani nikdy v minulosti ich nezabezpečovali, takže absolútne nechápem kritické vystúpenie dekanov pedagogických fakúlt a obavu zo zániku pedagogických fakúlt či kritiku predsedu Slovenskej rektorskej konferencie Libora Vozára o „uvoľňovaní pravidiel“, ktoré táto novela vraj umožňuje (v denníku Pravda, 25. 10. 2013).

Aj alarmujúce názvy článkov v médiách typu *Pedagogickým fakultám pribudne konkurencia* či *Pedagogickým fakultám hrozí zánik* vychádzajú z nekompetentnosti a nezodpovedajú podstate veci a dosiahnutých zmien v zákone – „neučiteľským“ fakultám nikdy predsa nešlo o konkurenciu pedagogickým, ale o čo najkvalitnejšie pedagogické i praktické vzdelávanie svojich študentov v danom odbore kvalifikovanými odborníkmi. Veď absolventi neučiteľských fakúlt s pedagogickou kvalifikáciou (DPŠ) budú neskôr ako pedagógovia odborných základných (napr. ZUŠ) a najmä stredných škôl pripravovať aj budúcich adeptov na štúdium pre tieto fakulty.

Paradoxne – napriek všetkým dobrým snahám sa do novely dostali nepochopiteľné anomálie a lapsusy, ktoré sa však doteraz v médiách neobjavili.

1. Problém garantov DPŠ

§ 43 ods. 6 novely zákona č. 317 znie: „Odborným garantom programu doplňujúceho pedagogického štúdia je vysokoškolský **učiteľ s vysokoškolským vzdelaním tretieho stupňa v pedagogike alebo v teórii vyučovania odborných predmetov** a najmenej piatimi rokmi pedagogickej praxe.“

Ide o zdanlivo logickú požiadavku, avšak vysokoškolské vzdelanie III. stupňa (doktorandské štúdium) v teórii vyučovania odborných predmetov majú na Slovensku akreditované **len pedagogické fakulty**, pochopiteľne **len k svojim učiteľským študijným programom**. V ďalších takmer 2 000 neučiteľských študijných programoch (technické, lekárske, umelecké, poľnohospodárske...), na ktoré sa má viazať DPŠ, tretí (doktorandský) stupeň v **teórii vyučovania odborných predmetov** neexistuje a nikdy neexistoval. Na neučiteľských fakultách na celom Slovensku ani z radov tých najlepších a dlhoročných pedagógov, pochopiteľne, nenájdeme jediného potenciálneho garanta DPŠ vo vlastnom odbore, ktorý by formálne spĺňal túto požiadavku! Ak budú chcieť vysoké školy garantovať svoje odborné programy DPŠ, budú musieť angažovať celú armádu absolventov pedagogických fakúlt (!), ktorí majú doktorát z pedagogiky alebo zo všeobecnej (teda nie špecializovanej!) teórie vyučovania – didaktiky. Znamená to napr., že **ak bude naša HTF VŠMU akreditovať svoje hudobno-umelecké programy DPŠ, musí angažovať ako garanta absolventa pedagogickej fakulty (s titulom PhD.), ktorý vôbec nemusí ani poznať noty, ale môže garantovať DPŠ v speve, v hre na klavíri, husliach, violončele, trúbke, klarinete, v skladbe, dirigovaní a ďalších vyše 20 programoch DPŠ**, v ktorých máme na HTF VŠMU špičkových odborníkov dlhé roky vyučujúcich didaktiku – nikomu z nich však zákon neumožňuje garantovať DPŠ.

2. Problém obsahu DPŠ – nedopatrením zmizla didaktika umeleckých odborov!

V § 8b písm. 3 uvedenej novely zákona č. 317 sa uvádza: „Obsahom doplňujúceho pedagogického štúdia je najmenej **80 % pedagogicko-psychologického a sociálnovedného základu študijného odboru učiteľstva** a absolvovanie najmenej **40 vyučovacích hodín pedagogickej praxe** pod vedením pedagogického zamestnanca cvičnej školy.“

Ak si niekto nepozrie, čo sa skrýva za „80% pedagogicko-psychologického a sociálnovedného základu študijného odboru učiteľstva“, táto požiadavka sa javí ako plne opodstatnená. Žiaľ, aj v tomto bode zákona došlo k trápnemu omylu.

Ak si otvoríme oficiálne stránky Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, zistíme, že odbor učiteľstvo umelecko-výchovných a výchovných predmetov je v druhom (magisterskom) stupni vysokoškolského štúdia koncipovaný na troch pilieroch:

1. **Sociálnovedný kontext odboru s tematickou orientáciou** na kultúrno- a sociálnoantropologické súvislosti výchovy a vzdelávania.
2. **Pedagogický a psychologický kontext odboru:**
   - modely personálneho a sociálneho vývinu detí a mládeže, poruchy vývinu v tejto oblasti
   - modely kognitívnej socializácie.
3. **Predmetový a odborovodidaktický kontext odboru:**
   - teória odborov špecializácie, špecializované oblasti odboru,
   - **odborová didaktika** príslušných disciplín,
   - základy výskumnej a projektovej práce v odborovej didaktike,
   - semestrálny projekt (empiricko-výskumná práca v odborovej didaktike, resp. umelecký či iný relevantný výkon).

Bohužiaľ, v novele zákona č. 317 chýba pre magisterský stupeň práve tretí – pre nás najpodstatnejší – „predmetový a odborovodidaktický základ (kontext) odboru“, čo znamená, že odborne taký kľúčový predmet, akým je *didaktika a metodika* (podľa jednotlivých študijných programov), nemôže figurovať medzi 80 % obsahu DPŠ!!! Budúcich učiteľov hudby (ale aj učiteľov technických, lekárskych, poľnohospodárskych smerov a pod.) čaká v rámci DPŠ absolvovanie kvanta teoretických predmetov, ktoré pravdepodobne nikdy nebudú potrebovať, no na ten najpodstatnejší – didaktiku, naviazanú na prax v odbore (z ktorej je dokonca aj záverečná skúška!), zostane jedna pätina obsahu štúdia. Budeme vychovávať teoreticky zdatných učiteľov hudby, ktorí však nebudú vedieť ani postaviť deťom ruku na nástroj, systematicky naučiť základným hracím návykom či vybrať vhodný repertoár...

Študenti tak v rámci doplňujúceho pedagogického štúdia budú musieť absolvovať teoretické tematické okruhy, ktoré sú úplne mimo odborných pedagogických kompetencií (o tie predsa tvorcom novely zákona šlo – pozri dôvodovú správu predkladateliek novely)... V rámci záverečnej skúšky didaktika vyučovacích predmetov figuruje, no akú úroveň vedomostí môže obsiahnuť, pokiaľ má byť ňu vyhradených maximálne 20 % obsahu štúdia (nie je pritom jasné, či tých 20 % obsahu štúdia nie je vyhradených práve 40 hodinám vyučovacej praxe!)...

V súčasnej novele zákona sa vyskytujú aj ďalšie nedomyslené časti, ako napr. **povinnosť** absolvovať v rámci DPŠ (pre všetkých študentov DPŠ, aj externých) „najmenej **40 vyučovacích hodín pedagogickej praxe** pod vedením pedagogického zamestnanca cvičnej školy“. Pre väčšinu študentov (bez alebo len s minimálnou pedagogickou praxou) je to, samozrejme, nevyhnutnosť, avšak pokiaľ sa táto povinnosť vzťahuje aj na externých študentov, medzi ktorými sú mnohí s 20- i viacročnou praxou (to sú desaťtisíce hodín vlastnej praxe!), je to zbytočná, azda až dehonestujúca podmienka. Viacerým z nich sa môže pokojne stať, že pedagogickú prax absolvujú na našej cvičnej ZUŠ, kde už pedagogicky pôsobia ich bývalí žiaci, možno aj priamo u nich...

Pre túto skupinu ľudí bolo možné nájsť alternatívne riešenie – na posúdene pedagogických kompetencií stanoviť napr. formu jednorazového pedagogického výstupu pred odbornou komisiou, avšak bez povinnosti absolvovať smiešnych 40 hodín praxe u pedagóga s párročnou praxou (tú zákon vlastne ani nijako nešpecifikuje).

Podobné anomálie v novele nemuseli byť, ak by sa boli kompetentní zostavovatelia zákona obrátili na odborníkov z viacerých vysokých škôl, nielen z pedagogických fakúlt. Predpokladám, že rovnaké problémy sa onedlho okrem umeleckých vysokých škôl objavia aj na iných vysokých školách. Táto novela je teda opäť ďalšou (koľkou už!), ktorá je ústretová najmä voči pedagogickým fakultám, má za cieľ pozamestnávať na vysokých školách po celom Slovensku **výlučne absolventov pedagogických fakúlt** a skomplikovať doplňujúce pedagogické štúdium v neučiteľských študijných programoch.

Doc. František PERGLER, ArtD.
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Správa o stave bezpečnosti

školského prostredia a prevencie negatívnych javov v správaní žiakov v základnej škole v SR v školskom roku 2012/2013

Úloha bola sledovaná v 86 základných školách (ďalej „ZŠ"), z nich bolo 6 cirkevných, 3 súkromné, 6 škôl bolo s vyučovacím jazykom maďarským, 4 s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským. Vyhodnotenie sa uskutočnilo na základe zistení z dotazníkov zadávaných riaditeľovi školy, žiakom školy (2 877 respondentov piateho až ôsmeho ročníka plnoorganizovaných škôl, z nich bolo 1 439 chlapcov, 1 438 dievčat) a členom žiackej školskej rady (ustanovená v 27 školách – 213 respondentov), z rozhovorov a z dokumentácie školy.

Primárnym poslaním kontrolovaných subjektov bolo nielen efektívne vzdelávanie zamerané na rozvoj kognitívnych schopností žiakov, ale i garantovanie bezpečného školského prostredia a utváranie podmienok na uplatňovanie prevencie spoločensky nežiaducich javov. Základný rámec na predchádzanie uvedenej problematike a jej riešenie školy pretransformovali do svojich pedagogických dokumentov – školských poriadkov, interných dokumentov k prevencii a riešeniu šikanovania, plánov práce (školy, výchovného poradcu, koordinátora prevencie, metodických orgánov), pracovných poriadkov a systémových aktivít.

Pri zostavovaní školských poriadkov vychádzali zo Všeobecnej deklarácie ľudských práv a všeobecne záväzných právnych predpisov. Pri stanovených pravidlách slušného správania mali väčšinou zadefinované aj sankcie za ich porušenie a tiež jasne vymedzené povinnosti oznamovať náznaky šikanovania. Niektoré obsahovali nedostatky v spracovaní jednotlivých častí. Vo viacerých subjektoch rozpracovali interné smernice, ktoré zahŕňali okrem zrozumiteľných informácií o šikanovaní a o formách prejavov v správaní žiakov aj postup riešenia problému pri jeho výskyte v školskom prostredí. Boli však aj také (11,6 %), ktoré v príslušnej pedagogickej dokumentácii nevenovali dostatočnú pozornosť vypracovaniu systému aktívnej ochrany žiakov pred nežiaducimi vplyvmi.

S obsahom školského poriadku boli žiaci oboznámení preukázateľným spôsobom na začiatku školského roka. Podľa odpovedí v zadaných dotazníkoch si 35,7 % žiakov myslí, že školský poriadok prispieva k riešeniu negatívnych prejavov v ich správaní, 37,4 % nevedelo posúdiť jeho účinnosť v tomto kontexte a 26,9 % vyjadrilo záporné stanovisko. Pozitívnejší názor mali členovia žiackych školských rád (ďalej aj „ŽŠR"). Z nich až 83,1 % kladne hodnotilo jeho prínos pri eliminovaní agresívneho správania, pričom 79,3% s určenými pravidlami súhlasilo, 15 % respondentov ich uznalo iba čiastočne alebo vôbec, vyše 5 % uviedlo, že ich nepozná. Pri tvorbe školského poriadku riaditelia spolupracovali so ŽŠR alebo priamo so žiakmi (ak ŽŠR nebola ustanovená). Úplnú zapracovanosť ich námetov a návrhov do školského poriadku potvrdilo 38 % členov ŽŠR, 41,8 % konštatovalo čiastočnú akceptáciu, vyše 20 % poskytlo záporné vyjadrenie. Riaditelia svoje rozhodnutia zdôvodnili neadekvátnosťou požiadaviek, ich nesúladom s právnymi a internými predpismi, resp. ľudskými právami. Pozornosť si zaslúži nadštandardná spolupráca ŽŠR s vedením ZŠ J. G. Tajovského v Banskej Bystrici, kde s jej členmi diskutovali o návrhoch a pripomienkach najmä k aktualizácii vnútorného poriadku školy, k organizácii školských akcií, k budovaniu a skrášľovaniu interiéru a exteriéru školy, čím boli vedení k samostatnému konaniu, formovaniu vlastných názorov, argumentovaniu a obhajovaniu sa v komunikácii s rovesníkmi i dospelými. V niektorých školách, kde nemali ŽŠR ustanovenú, prerokovali podľa vyjadrenia riaditeľov škôl a koordinátorov prevencie uvedenú problematiku so žiakmi v rámci triednických hodín.

Podmienky bezpečnej práce a správania sa žiakov upravovali prevádzkové poriadky umiestnené v telocvičniach, odborných učebniach, školských dielňach a v školských kluboch detí (ďalej „ŠKD").

Značný priestor na začlenenie preventívnych výchovných zložiek poskytli školské vzdelávacie programy. Školy ich zakomponovali do obsahu učebných osnov povinných predmetov (najmä občianskej náuky, etickej a náboženskej výchovy, dejepisu, biológie) i do obsahu predmetov, ktoré si zvolili sami (environmentálna výchova, regionálna výchova, tvorivé písanie). Uplatňovali ich aj prostredníctvom prierezových tém (osobnostný a sociálny rozvoj; multikultúrna výchova – využitie modelových situácií, workshopov, interaktívnych hier; tvorba projektu a prezentačné zručnosti; ochrana života a zdravia).

Širšie možnosti na výchovu k vzájomnej úcte a tolerancii, k posilneniu atmosféry priateľstva a spolupráce poskytovali triednické hodiny.

Jednou z preventívnych alternatív bolo zapojenie žiakov do činnosti v záujmových útvaroch, ktoré im umožňovali zmysluplne tráviť voľný čas a uspokojovať ich potreby. Takmer 62 % žiakov odpoveďami v zadaných dotazníkoch uviedlo, že téma nevhodného správania tvorila niekedy súčasť diskusie s učiteľmi, 22,6 % respondentov sa s ňou počas rozhovorov na vyučovaní stretávalo často, vyše 8 % zaujalo negatívny postoj, ostatní nevedeli okolnosti posúdiť (graf 1).

Školy uskutočňovali množstvo rôznorodých podujatí preventívneho charakteru (graf 2). Predovšetkým organizovali besedy, rozhovory a prednášky s odborníkmi (lekár, psychológ, príslušníci polície, kurátor), využívali pozitívne pôsobenie výchovných koncertov, v menšej miere divadelných a filmových predstavení. Spomedzi ostatných činností žiaci oceňovali duchovné obnovy. Neúčasť až 26 % respondentov na akomkoľvek podujatí signalizuje, že niektoré subjekty nevyužili žiadnu zážitkovú formu na získavanie informácií o šikanovaní.

Obsahovú náplň týchto aktivít kladne hodnotilo takmer 63 % opýtaných, necelých 5 % ich nepovažovalo za zaujímavé, ďalší konštatovali, že z hľadiska nových poznatkov neboli v danej oblasti pre nich prínosom.

Vo sfére preventívnej činnosti treba vyzdvihnúť prácu koordinátorov prevencie, ktorí boli ustanovení v 96,5 % kontrolovaných škôl. Značný podiel mali pri monitorovaní situácie, ktorú podľa vyjadrenia riaditeľov realizovalo 97,7 % škôl. Svojou prácou prispeli k jej realizácii v jednotlivých triedach prednostne formou anonymných dotazníkov, prostredníctvom schránky dôvery, všímali si zmeny v správaní žiakov, plnili úlohu školského poradenstva v otázkach prevencie kriminality, šikanovania, drogových a iných závislostí spravidla v súlade s plánom rozpracovaných aktivít. Niektoré školy výstupy z monitoringu neanalyzovali, čo poukazuje na formálnosť jeho vykonávania. V ZŠ J. G. Tajovského v Banskej Bystrici iniciovali s cieľom zvyšovania bezpečnosti vytvorenie žiackych hliadok pozorujúcich správanie spolužiakov počas prestávok. V budove školy bolo zriadené aj elokované pracovisko mestskej polície. V súčinnosti s výchovným poradcom a triednymi učiteľmi koordinátori riešili vzniknuté problémy. Vo svojom pôsobení pozitívne hodnotili spoluprácu s odborníkmi z poradenských zariadení, občianskych združení (nízkoprahové centrum a diagnostické centrum v Ružomberku, občianske združenie Náruč, regionálny úrad verejného zdravotníctva), s misionármi (omše, duchovné obnovy). V menšej časti sledovaných subjektov využívali dokument odporúčaný Štátnym pedagogickým ústavom – *Východiská na tvorbu stratégie školy v prevencii rizikového správania detí a žiakov*.

Podľa žiakov je pri predchádzaní agresívnemu správaniu prvoradá predovšetkým dôvera k rodičom, ale aj otvorenosť vo vzťahu k učiteľom (graf 3). Z iných možností zdôraznili kontrolu tried dozor konajúcimi učiteľmi cez prestávky, posilnenie odvahy svedkov oznámiť zodpovednej osobe negatívne správanie svojich spolužiakov, nainštalovanie kamerového systému. Uprednostnili by viac kontaktných rozhovorov so psychológmi, spoločné kolektívne sedenia so vzájomnou komunikáciou a výmenou názorov, vyššiu frekvenciu výchovných podujatí, za veľmi dôležitú považujú správnu výchovu v rodinách.

Značnou mierou preventívnu činnosť škôl napomáha aj zvyšovanie informovanosti a zabezpečenie vzdelávania pedagogických zamestnancov, ktoré podľa vyjadrenia riaditeľov organizovalo 53,5 % škôl. Koordinátori prevencie a výchovní poradcovia sa zúčastňovali na stretnutiach organizovaných centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (ďalej „CPPPaP"), časť absolvovala externé vzdelávanie zamerané na školské preventívne programy a prevenciu sociálnopatologických javov zväčša prostredníctvom Metodicko-pedagogického centra. Získané poznatky vrátane metodického materiálu odovzdávali kolegom v rámci interného vzdelávania na pracovných poradách, na zasadnutiach pedagogickej rady a metodických orgánov. Učiteľom boli aktuálne a konkrétne informácie sprístupnené v primeranom rozsahu a racionálnym spôsobom vo viacerých školách formou prednášok, besied, školení, aktívnej výmeny názorov a skúseností. V ZŠ organizovali pre pedagogických zamestnancov vzdelávanie spojené s pracovnou dielňou na tému *Ako predchádzať šikanovaniu v školách*, v ďalších výcvikové programy *Komunikácia a riešenie konfliktných situácií*, *Sebapoznanie a riešenie stresových situácií*, tiež tréning na predchádzanie a zvládanie agresivity, sebapoznanie a riešenie konfliktov. Prínosom boli konkrétne projekty: *Zvládanie agresivity*, *Kooperatívne riešenie problémov*, *Práca na sociálnych zručnostiach žiakov* i absolvovanie kurzu *Rešpektovať a byť rešpektovaný*. Vyučujúci prejavili záujem o pravidelné stretávanie sa v Klube moderného učiteľa, využívali vo svojej práci odborné publikácie, časopis Prevencia, k dispozícii mali tiež doplnkové učebné texty a náučné DVD.

Negatívom bolo zistenie, že takmer polovica kontrolovaných subjektov vzdelávanie pedagogických zamestnancov zamerané na získanie potrebných informácií a spôsobilostí na realizáciu preventívnej činnosti neorganizovala. Z dôvodu nízkeho počtu zamestnancov sa zväčša nezúčastňovali podujatí usporiadaných vzdelávacími inštitúciami neplnoorganizované školy, avšak svoje poznatky si rozširovali individuálnym štúdiom dostupných materiálov a vyhľadávaním informácií z odporúčaných webových stránok.

V snahe predchádzať šikanovaniu väčšina škôl (takmer 70 %) využila možnosť zapojiť do prevencie aj rodičov. V rámci plenárnych zasadnutí alebo triednych aktívov im poskytli prostredníctvom koordinátorov prevencie, výchovných poradcov a kompetentných odborníkov základné informácie o podstate i prejavoch šikanovania a o ich negatívnych dôsledkoch na zdravý vývoj dieťaťa zväčša formou prednášok, ojedinele i prostredníctvom informačných letáčikov. Pozornosť venovali spôsobom preventívneho pôsobenia zo strany rodičov i návrhom na riešenie problematického správania. Podľa vyjadrenia riaditeľov bola spolupráca s rodičmi pri riešení negatívnych prejavov prevažne dobrá, spolupodieľali sa na minimalizovaní opakovaného antisociálneho správania jednotlivcov. Sťaženú situáciu mali tie školy, v ktorých sa prejavil nezáujem zákonných zástupcov

Graf 1: Rozprávali ste sa s učiteľmi na tému agresívneho správania/šikanovania?

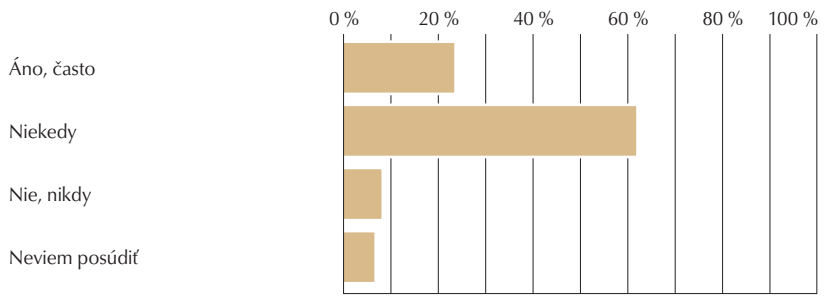

Graf 2: Podujatia preventívneho charakteru, ktorých sa zúčastnili žiaci

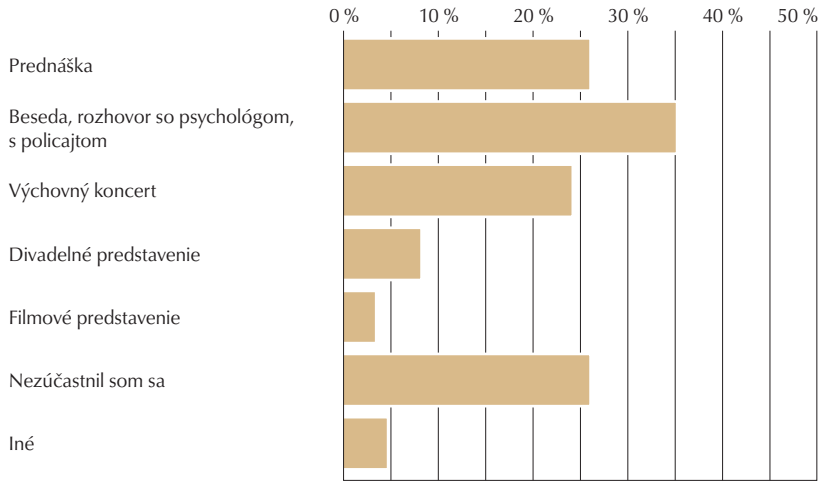

Graf 3: Možnosti, ako predchádzať šikanovaniu, podľa žiakov

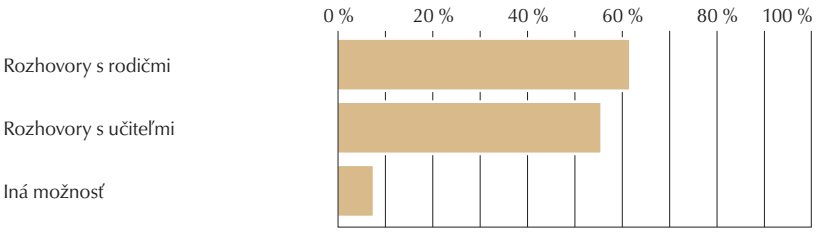

Graf 4: Riešenie výchovných problémov žiakov na zasadnutiach pedagogickej rady

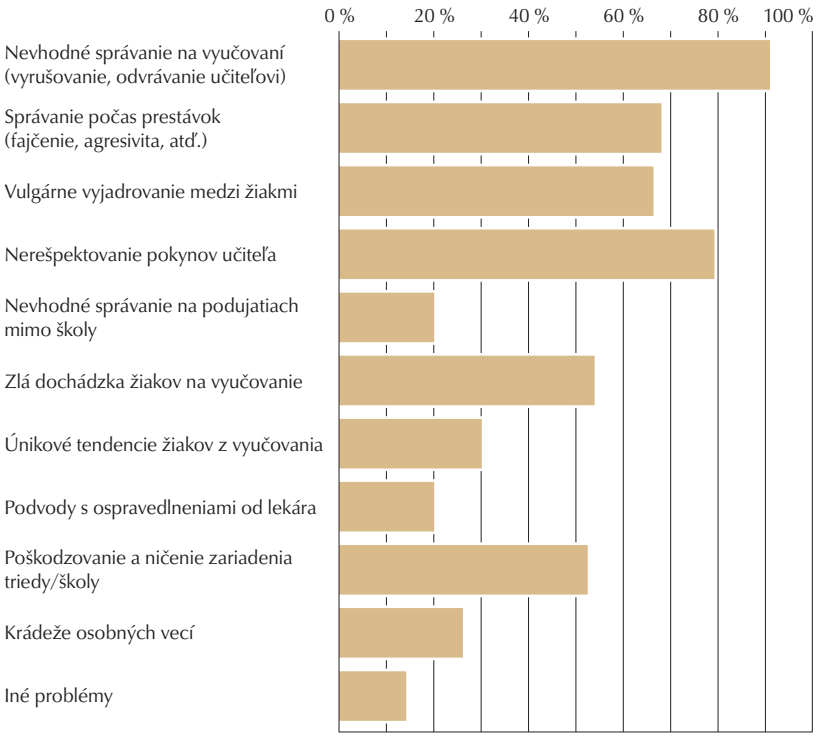

Graf 5: Cítiš sa v škole bezpečne (nikto ti neubližuje)?

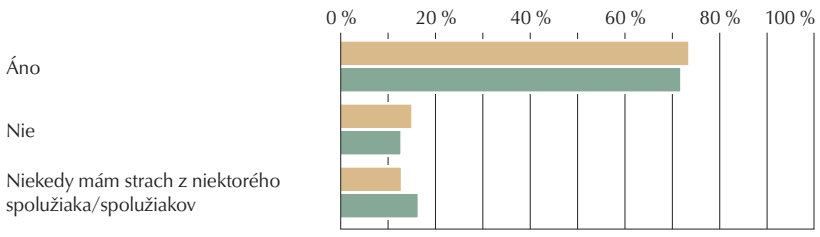

Legenda: chlapec, dievča.

Graf 6: Bol/-a si v škole šikanovaný/-á?

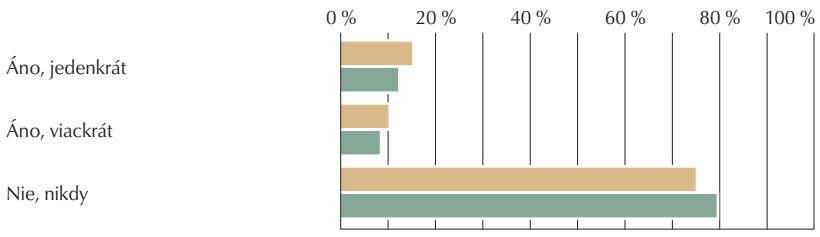

Legenda: chlapec, dievča.

o dianie v škole, ako i neúčasť na rodičovských stretnutiach (rodičia rómskych detí). V takýchto prípadoch riešili výchovné problémy žiakov zväčša individuálne, predvolaním rodičov do školy.

V snahe nezanedbávať ich, ale operatívne riešiť boli tieto výchovné problémy v nemalej miere obsahom zasadnutí pedagogických rád. Najčastejšie sa zaoberali priestupkami nevhodného správania na vyučovaní, medzi ktorými okrem vyrušovania bolo výrazne zastúpené nerešpektovanie pokynov učiteľa či vulgárne vyjadrovanie medzi žiakmi (graf 4).

Z rozhovorov, z dotazníkov a z kontroly dokumentácie vyplynulo, že pedagógovia si uvedomovali nespochybniteľné pozitíva prevencie negatívnych javov. Preto sa ju snažili včleniť nielen do celého výchovno-vzdelávacieho procesu školy, ale zabezpečiť jej akceptovanie všetkými segmentmi podieľajúcimi sa na výchove. Napriek množstvu krokov, ktoré kontrolované subjekty podnikli na vytvorenie bezpečného školského prostredia, riaditelia v rozhovore uviedli, že realizovaná prevencia nebola dostatočne účinná. Tento poznatok podporili odpovede žiakov aj v niektorých ďalších školách. Až 13,5 % žiakov sa necítilo v škole bezpečne, pričom pocit ohrozenia bol u chlapcov o niečo vyšší (14,7 %) ako u dievčat (12,5 %). Strach z niektorého spolužiaka malo viac dievčat (16,2 %) ako chlapcov (12,7 %) – graf 5.

Osobnú negatívnu skúsenosť so šikanovaním priznala štvrtina chlapcov a 20 % dievčat, pričom na ohrozovaní mali vyššiu účasť u dievčat ako u chlapcov spolužiaci. Žiaci z inej triedy vystupovali agresívnejšie voči chlapcom (grafy 6 a 7).

Svedkom šikanovania niekoho iného bolo 43 % žiakov. Svoj podiel na ubližovaní spolužiakovi priznalo vyše 26 % opýtaných, prevažovali chlapci. So šikanovaním sa žiaci najviac stretávali počas prestávok, približne v rovnakej miere i mimo školských priestorov (graf 8).

Z odpovedí žiakov bolo zrejmé, že šikanovanie sa oveľa častejšie uskutočňovalo verbálnou, menej fyzickou formou. V negatívnych prejavoch prevládali podľa dievčat rôzne spôsoby ponižovania, na rozdiel od fyzických útokov, ktoré boli zreteľnejšie medzi chlapcami (graf 9). Podobnú frekvenciu spôsobov šikanovania, ktoré riešili v školách, uviedli aj riaditelia škôl.

Za najdôveryhodnejších pri oznámení výskytu agresívneho správania žiaci označili svojich rodičov, v menšej miere triednych učiteľov, približne rovnako veľkú skupinu tvorili priatelia a spolužiaci. Na výchovného poradcu sa spoľahlo 1 % žiakov, iba v malom zastúpení vyhľadali koordinátora prevencie, i napriek tomu, že bol ustanovený v 83 školách. Negatívne vyznieva skutočnosť, že mnohí respondenti o probléme nepovedali nikomu (graf 10).

Školy v prípade odhalenia náznakov agresívneho správania alebo šikanovania kontaktovali rodičov agresora, vykonali individuálny pohovor s aktérom, sprostredkovali odbornú pomoc, výraznejšie priestupky riešili v spolupráci s políciou. Počas rozhovoru s rodičmi pedagogickí zamestnanci dbali na taktný prístup a najmä na zachovanie dôvernosti informácií. Zo strany žiakov bol preferovaný ako najúčinnejšia forma opatrenia po zistení problematického správania žiaka pohovor s ním a jeho rodičmi. Viacerí žiaci boli zástancami radikálnejšieho postupu – zníženie známky zo správania, umiestnenie vo výchovnom zariadení (graf 11).

Graf 7: Kto ťa šikanoval?

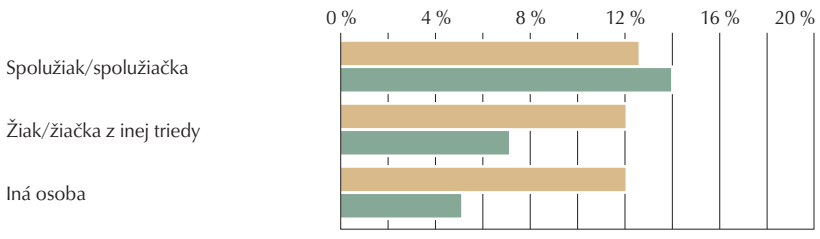

Legenda: chlapec, dievča.

Graf 8: Miesto výskytu šikanovania

Iné zistenia

V 7 plnoorganizovaných ZŠ v Prešovskom kraji tvorili zo vzorky 270 žiakov, ktorým bol zadaný dotazník, väčšinu (55,34 %) rómski žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia. Pri administrácii dotazníka, najmä v 5. ročníku, bolo potrebné zo strany školského inšpektora vysvetliť zadanie (text) jednotlivých otázok. Bariérou pre žiakov bol vysoký vplyv rómskeho nárečového prostredia, nízka úroveň čítania s porozumením a následné nepochopenie obsahu niektorých otázok.

Záver

V činnosti škôl mala významné zastúpenie pozornosť venovaná vytváraniu bezpečného školského prostredia. Problematiku bezpečnosti zapracovali do pedagogickej a ďalšej dokumentácie, konkrétne podmienky na zabezpečenie ochrany žiakov a spôsoby eliminovania výskytu nežiaducich javov podrobnejšie vymedzovali školské poriadky. Nedostatky v nich sa týkali neakceptovania náležitostí stanovených platnými právnymi predpismi, v niektorých boli zväčša iba čiastočne zakomponované návrhy a pripomienky členov ŽŠR či ostatných žiakov. Formovanie ich osobnosti a prevenciu negatívnych vplyvov prostredia školy realizovali na vyučovacích i triednických hodinách, prostredníctvom vhodných aktivít, preventívnych adaptačných i výchovných programov realizovaných CPPPaP a občianskymi združeniami. Nie všetkým subjektom sa podarilo zapojiť do organizovaných podujatí väčšinu žiakov, čo potvrdili odpovede v zadávanom dotazníku. Dôležitú úlohu pri aktívnom predchádzaní sociálnopatologickým javom zohrali ustanovení koordinátori prevencie, ktorí úzko spolupracovali so všetkými zainteresovanými osobami. Nepriaznivým zistením bola skutočnosť, že v prípade odhalenia výskytu agresívneho správania sa s koordinátorom kontaktovalo málo žiakov. Školy monitorovali situáciu väčšinou anonymným prieskumom, avšak niekde chýbala jej analýza a v prípade potreby prijatie príslušných opatrení. Správanie žiakov si všímali dôsledným pedagogickým dozorom v škole a na mimoškolských podujatiach, rozhovormi na triednických hodinách alebo v užšej komunite. Zodpovednosť v prístupe jednotlivých subjektov bola kvalitatívne rozdielna, pretože značná časť z nich nezabezpečila vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti preventívnych aktivít. Efektivitu informovanosti rodičov znižovala ich nižšia účasť na triednych aktívoch, v mnohých prípadoch nezáujem o sledovaný jav.

Školy si uvedomili, že podceňovanie šikanovania, jeho prevencie a riešenia môže mať nepriaznivý dopad na celkové dianie v škole, preto vo svojej práci kládli dôraz na bezpečné školské prostredie a snažili sa zapájať do preventívneho pôsobenia všetky zložky participujúce na výchove a vzdelávaní žiakov.

Graf 9: Akým spôsobom ubližovali tebe alebo tvojmu spolužiakovi?

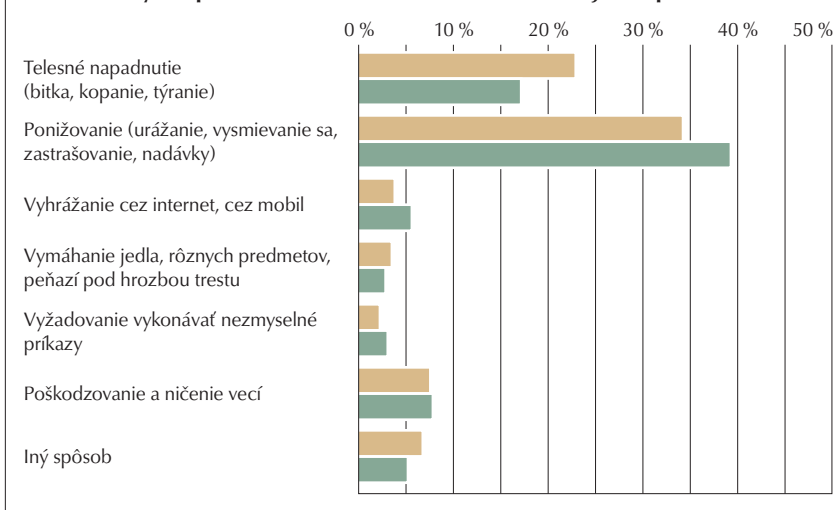

Legenda: chlapec, dievča.

Graf 10: Ak si bol/-a šikanovaný/-á alebo si bol/-a svedkom šikanovania, komu si o tom povedal/-a?

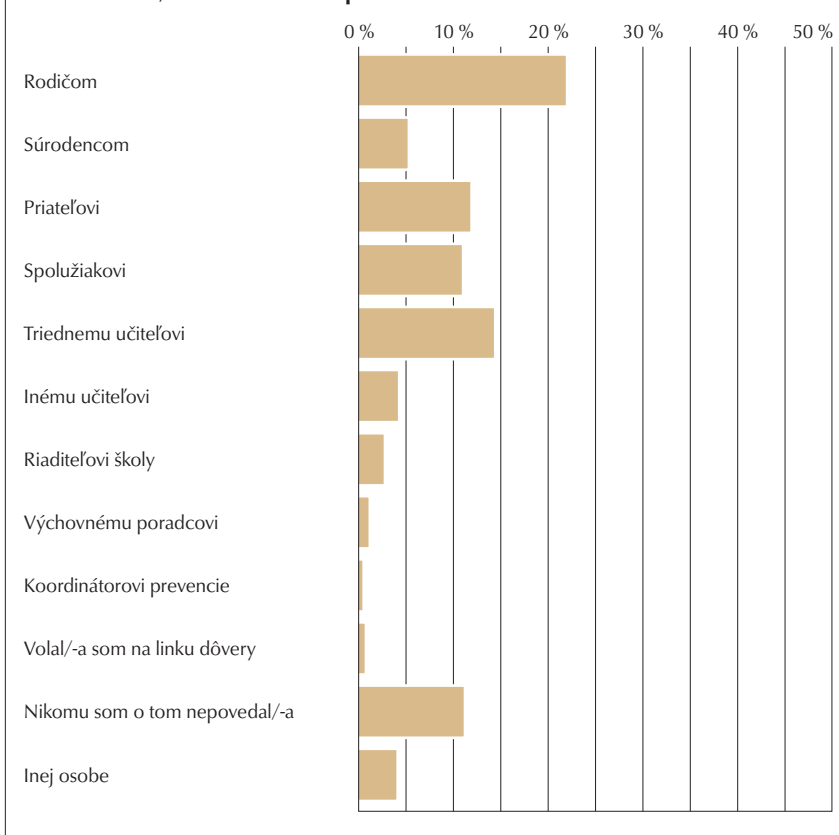

Graf 11: Žiakmi navrhované opatrenia voči agresorovi

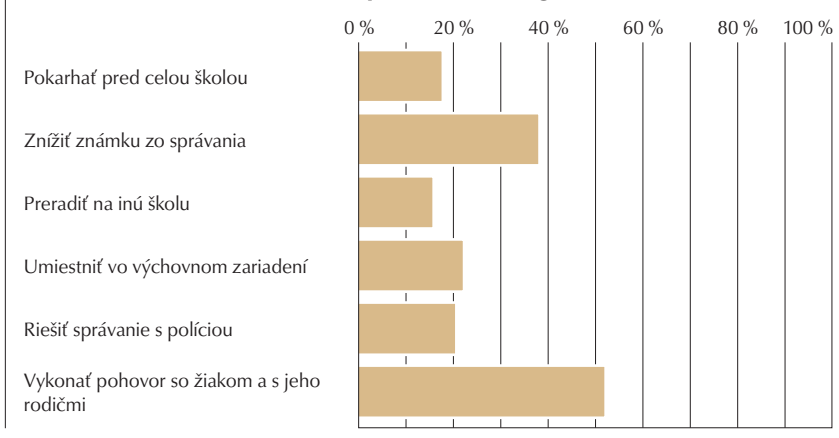

Opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

Na základe inšpekčných zistení podľa závažnosti nedostatkov a porušení všeobecne záväzných právnych a rezortných predpisov Štátna školská inšpekcia uplatnila odporúčania, uložila opatrenia alebo riaditeľom kontrolovaných subjektov uložila prijať opatrenia s cieľom dôslednejšie pristupovať k úprave podmienok na zaistenie bezpečnosti školského prostredia a k uskutočňovaniu systematickej preventívnej činnosti v oblasti spoločensky nepriaznivých javov.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom škôl:

- odstrániť formálnosť v školských stratégiách, zakomponovať do nich zmysluplné reálne aktivity, ktoré budú pozitívne vplývať na formovanie odmietavých postojov žiakov k šikanovaniu,
- zabezpečiť analyzovanie pravidelného monitorovania správania sa žiakov zameraného na prevenciu a odhaľovanie negatívnych javov,
- zintenzívniť súčinnosť vedenia školy, výchovného poradcu, koordinátora prevencie, metodických orgánov a školského klubu detí s cieľom preventívneho výchovného pôsobenia,
- získavať dôveru žiakov pri odhaľovaní a riešení šikanovania v školskom prostredí,
- ustanoviť žiacku školskú radu v plnoorganizovaných školách,
- zapojiť žiacku školskú radu do tvorby školského poriadku, do prevencie výchovných problémov a v prípade výskytu do procesu ich riešenia,
- pokračovať v rámci preventívnej činnosti v spolupráci s rodičmi, CPPPaP a inými poradenskými inštitúciami,
- venovať pozornosť organizovaniu vhodných preventívnych vzdelávacích aktivít pre pedagogických zamestnancov.

Metodicko-pedagogickému centru:

- orientovať vzdelávanie pedagogických zamestnancov na využívanie zážitkových metód a foriem práce pri prevencii i riešení konkrétnych prípadov šikanovania.

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR:

- aktualizovať metodické usmernenie MŠ SR č. 7/2006-R k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach doplnením čl. 3 bod 5 o text: „zabezpečovať pravidelný monitoring zameraný na prevenciu a odhaľovanie negatívnych prejavov v správaní žiakov, situáciu vyhodnocovať a prijímať potrebné opatrenia“.

Výrazne pozitívne zistenia:

- operatívne riešenie zistených prejavov negatívneho správania sa žiakov,
- spolupráca koordinátora prevencie s vedením školy a triednymi učiteľmi,
- využívanie kontaktov s odbornými zamestnancami CPPPaP v oblasti problematiky šikanovania.

Oblasti vyžadujúce zlepšenie:

- zosúladenie obsahu školského poriadku s príslušnými právnymi predpismi,
- ustanovenie ŽŠR v plnoorganizovaných školách,
- zabezpečenie vzdelávania pedagogických zamestnancov v oblasti preventívnych aktivít.